CEZAR BOLLIAC

SCRIERI

MEDITAȚII
POEZII

Ediție, note și bibliografie de
ANDREI RUSU

Prefală tic
MIRCEA SCARLAT

EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI -- 1983

Plasat, printr-un cvasiunanim consens, în raftul al doilea al Bibliotecii (termenul este folosit aici în accepțiunea de alegere iar nu de depozit de cărți), Cezar Bolllac este mult mai des citat deoît citit. Lucrul este dovedit şi de raritatea editărilor, ca şi de cea a studiilor mai ample care i s-au dedicat.

„Ascendentul" numelui asupra operei sc explică, parțial, prin caducitatea evidentă a exact laturilor care au fost cel mai adesea amintite : poezia, şi studiile de arheologie. Poezia i-a fost umbrită de cea a unor contemporani de talia lui Grigorc Alexandreseu sau Ion Ilcliade Rădulescu, iar studiile de arheologie l-au incitat pe Alexandru Odobcseu la scrierea răsunătorului pamflet *Fumuri archeologice scornite din hilele prehistorice de un om care nu iumează,* capodoperă a literaturii satirice româneşti... Se ştie că acelaşi Rolliac îl va incita, în mod similar, pe Ion I.uca Caragialc. Vom avea prilejul să vedem că ..provocările" acestea repetate s-au datorat faptului că Bolliac a fost unui din reprezentanții tipici ai generației sale, gesturile, atitudinile şi scrierile lui fiind simptomatice pentru o întreagă mentalitate de grup. Importanța lui istorică poate fi percepută în toată complexitatea ei numai printr-o abordare *globală* a personalității creatoare.

Uneori, însă. a face elogiul ansamblului ecbivalează cu un .verdict'" negativ asupra aspectelor particulare ale operei. De aceea, în cazul lui Bolliac, sîntem datori să arătăm că există doua aspecte ale operei sale — pamfletul în proză şi teoria poeziei — prin care scriitorul rămîne unul dintre reperele de neocolit din istoria literaturii române. Dacă ar fi scris numai două texte

(*Mozaicul social* şi *Răspuns la* articolul *„Poezie"}* şi tot ar fi durat in istoria literaturii naţionale. I-a fost dat să se risipească însă, în mod fecund, e drept, dar sterilizator, dind impresia superficialităţii, sporită de cultivare,! ni insistenţă a obiectivării Efemerului in scris: gazetăria. Bol]iar este tocmai prin aceasta un reprezentant tipic al generaţiei sale, al cărei destin a fost parcă arderea uci miuentă, nimicitoare. Mistuirea fizici a Băl-«.eseului şi cea intelectuală a Lui Holintineanu sînt polii acestei combustii urieşeşti de energii puse In joc de generaţia care avea să rupă definitiv cu letargia fanariotă, punînd bazele României modeme. Tar făptui că cei care — precum IJoiliar- —. au atins bătrineţea fizică nu fost vehement contestaţi de contemporanii mai tineri a lost, intr-un fel, iipera... lor. Căci tocmai ei fuseseră dinamizai!/rit oi-gajiism'ihii *nrttitmal ;* revololK'ndrfj fiisese .iti! de profundă incit, singur, prestigiul de ,,anteluptător' **ILU** mai era suficient spre a te impune in fata unor fii (spirituali] din speţa lui Titu Maiorescu.

Aşadar, ceea ce-l defineşte, privit in ansamblul activităţii sale. pe Bolliac. este demonul mistuirii permanente (mistuire fecundă, căci şi erorile lui — incit'inte —• au fost, poate, necesare) şi caracterul reprezentativ al operei. Antologia de fată este sindici în aşa fel incit, lingă reuşitele de netăgăduit ale autorului *(Mozaicul* social şi articolele despic poezie), să ofere o imagine de ansamblu asupra personalităţii multilaterale a intelectualului patruzeciuptist.

Capodopera necontestată a lui Cezar Bolliac este *Mozaicul* sociuf, publicat în lflăS Punctul de potuirc unul extraliterar : discuţiile pu."tate atunci in jun.u prevederilor constituţionale, *liegulamtoiitul organic* îşi dovedise din plin ina-lecvarea la realităţile româneşti, iar noua constituţie, în curs de elaborare, avea prea multp puncte discutabile. Ceea ce-l preocupă pe Bolliac în acest articol este împărţirea societăţii in (lase clar delimitate (şaptesprezece!). Militînd pentru unirea iar nu pentru dezbinarea locuitorilor tarii, Bolliac se opune cu \ohemenţd acestei divizări, îti care vodca premiza unor viitoare opresiuni (nu intîtnplător >a pus in fruntea pamfletului un motto din E. Dnclerc, încheiat cu afirmaţia categorică : ,Cine *'Ave* clase zice opresiune, privilegiu, coaliţie de egoisme").

' In două miniere succesive alo ziarului „Naţionalul" : 73 (21 august) şi 74 (23 august).

Demonstraţia politică şi-a avut importanţa cunoscută în anii tulburi dinaintea creerii statului unitar român. Ea ar fi rămas interesantă numai pentru exegeţii istoriei sociale, dacă Cezar Bolliac nu ar fi scris, practic, literatură satirică de cea mai bună calitate.

Efectul urmărit este realizat cu o subtilitate extraordinară, Bolliac hicepînd, aparent, un studiu de psihologie colectivă sau de sociologie, în nici un caz un articol politie. După o frază inaugurală categorică, menită a soca („Ţara Românească a fost totdauna o Iară c-c a diferit de toate celelalte ţâri din lume"], sint subliniate, cu aparentă obiectivitate de geograf şi de meteorolog, vacielatea reliefului si marile fluctuaţii de temperatură. Obiectivitatea este, evident, mimată, exagerarea fiind deliberată (,.eînd plouă cu lunile pină si broaşte şi peşti, eind usucă apoi pamiritul pîră Mibt rădăcina plantelor ; [...] suflă tot într-un timp şi cu austrul .si cu crivăţul şi bate lumea eu pietre ca pumnul din senin"), spre a se putea trage concluzia — neresară în logica internă a pamfletului — că Ţara Românească are ..o climă sehimbătofire, dar proprie, ""e nu se aseamănă cu a nici unei alie ţări".

Aşa luni in epopeile homerice zeii erau cuprinşi de patimile muritorilor. în *Mozaicul social* clima şi relieful „participă", cauzal, la viaţa poporului, menite fiind a motiv.i (in scop evident ironic) ciudăţenia unor comportamente umane mult prea greu de înţeles. Argumentarea Pii Bolliac se desfăşoară după o seducătoare logica a ironiei: .,Pi in influinţa astei clime extraordinare, T.r-H Romanească p.-oduce, atîl *în* regniul inirg.inie al n,-iturei, cit si ir, regniul organic, spetii şi varietăţi <c nu le uinî dă nici o ahă ţară". Concluzia aceasta vine firesc, la capătul consideraţiilor despre relief şi climă, autorul parodiind cu exemplară subtilitate maniera cercetătorilor de orientare pozitivistă ; şi o face exact în vremea eind această tendinţă era în cea mai mare vogă !

Pentru a spori efectul scontat, Bolliac niiîriLîc şi la alte ..concluzii" (tonte tendenţioase ') de tipul celei mai sus citate şi care, împreună cu aceea, constituie premisele pamfletului politic propriu-zis : ..Natura este atît de minunată în legile ei. incit, când pune un sigiliu pe un tărSm, orice se va produce pe acel tă-

rîm, tot o să so raporteze, atit In fizic cit şi in moral, la sigiliul ce a pus ea tărimului aceluia'".

Subtilitatea pamfletarului se vede şi in modul în care amină abordarea subiectului ce-l preocupă. „Sigiliul" naturii este semnalat întii în „caracterul național" („expresia ăstui tărîm atit de variat şi a climei salt' atît de schimbătoare este cliiar caracterul național al romanului, pe care nu-l poli semui cu a! nici unei aKe nații"), apoi in organizarea socială („pînă şi societatea acestei țari a trebuii să se formeze leit pe acelaşi lip"), pentru a se ajunge la ceea ce-l interesa, d- fapt, pe autor : „plnă şt chiar politica şi diplomația a trebuit să păstreze totdauna astei țări stilul fatalului sigiliu ce i-a impliulal natura

Se obscr\ă lc-nc- ră ironia se manifestă aici tocmai prin crearea unei... „fatalități". în plus, remarcabil este modul în care scriitorul *se menține* in registrul ironic. Subtilitatea ironiei se alătură vervei pamfletare, duoînd la apariția unor pagini oare pot figura în orice antologie, oricit de reslrînsă, .a umorului românesc.

Pamfletu! are trei părți reî-itiv distincte, prima si ultima (cele care constituie partea propriu-zis pamfletară, eu valoare pur literară) fiind menite a face convingătoare demonstrația din partea mediană, unde se discută statutul fiecărei clase socialo.

După ee analizează cele şaptesprezece „părticele" din care •?ste compus ..mozaicul social al Ț.lrei Româneşti-, Bolliac observă — mimiitd aceeaşi metodă pozitivistă <lin partea ivitroductivă : ,.Astfel inegalitățile sociali in țara noastră fură călcate pe inegalitățile tărimului ; astfel caracterul național se formă pu aceste inegalități, astfel moralul se modelă pe fizic", Avem, în finalul acestui citat, cea mai clară parodie a teoriilor deterministe foarte la modă în Franța acelor ani.

Problematica anunțată în titlu fiind, practic, epuizată, articolul s-ar fi putut încheia oiri Numai în cazul in care autorul si-ar fi propus un scop exclusiv politic însă ! Intenționalitatea literară este dovedită de faptul eă articolul se continuă pe eiteva pagini de curată literatură satirică.

Mimînd în rontinucre seriozitatea savantului care vrea să-.şi verifice o teorie, BolPac deschide un nou drum discuției ; ..Să vedem acum daca ast sigiliu fata) al naturei se refletă pe toate fețele pe îndoiturile societate: noastre — în viața publică, în viata privată, în viața irjtimă". Şi astfel, ceea ce părea un scop (discutarea prevederilor constituționale privitoare la clasele sociale) de-

vine un pretext pentru scrierea unor spumoase pasaje satirice : „în proporția oraşului Bucureşti, nu este nici un alt oraş In Europa care să aibă aparența unei aşa mari activități ; va fi maro lucru însă daca doi la sulă din asii indivizi ce furnică pe Podul M'iKuşoaiei în trăsuri, călări şi pe jos, merg la vreo treabă. NIeairi in Sume nu poate fi luata petrecerea drept treabă serioasă şi treaba serioasă drept petrecere ca aici. CînJ. unii dorm. alții mănîncă, alții ies la piimbjre pentru potlă de mîncare, alții la plimbare pentru digestie, alții la plimbare sculați de pe %'.nnn".

Pasajul în cm'e Bolliac atinse apogeul talantului in materie de literatură satirică se relеră la programul instituțiilor publice : „eind o cancelarie lucrează, cealaltă nu s-a deschis încă, cealaltă a-a şi închis. Dacă capul unui departament a învățat în Frânți, mănîncă la şase ore, vine la cancelarie la două ore şl toți subalternii, toți cîți au afaceri la acel departament trebuie să-şi reguleze timpul după cum şi l-a regulat ministrul ; daca, după cîteva tuni, vine la acel departament un ministi o care a învățat în germania, el mănhică la două ore, vine la minister la unsprezece, şi toți subalternii, toți citi au afaceri la a^el departament au să-si reguleze timpul după cum şi l-a regulat ministrul ; daca ;r.inistru n-a învățat nicăieri, mănîncă eînd i se face foame, vine la departament eind i se urăşte arasă. şi toți subalternii, toți clți «in afaceri la acel departament au să plodească mişcările ministrului acasă la el si să profite de momentele favorabile''

Verva pamfletară se dovedeşte extraordinară si subtilitatea autorului In gradarea efectelor e^te remarcabilă. Cu acelaşi s.ircasm este prezentată utilizarea nefirească a oamenilor : „Ne vine un tînăr care a învățat matematicilo — e bun de procuror la Pivan.

A ieşit un militar din miliție — e bun de judecător la Co\mr.rciu.

Ne-a venit un pictor — e bvn de polițar".

Exemplele de fapte aberante abundă în *Mozaicul social,* ..catalogarea" lor fiind făcută de autor cu o vădită voluptate îmbinată cu ciudă ; o ciudă chinuitoare, pentru că Boiliac nu vede ııcʟ o posibilitate de ieşire din situația pe race o prezintă Multă tristețe străbate dintre rîndurile f;cestui spumos pamflet I CSei nu mai e nimic de rîs într-o frază ca aceasta : „Noi facem legi ea să nu se ție, facem şcoli ca să nu se poată învăța într-însele, facem tot ce nu voim să fie". Fraza e cu atît mai interesantă cu

cit a fost rostită exact i,n perioada în care se puneau bazele noilor instituţii, a căror inadecvarc la realităţile româneşti o va critica atit de vehement Tilu Maiorescu — ideolog pe care autorul *Mozaicului social* il precede spectaculos în ceea ce priveşte denunţarea „formelor fără fond".

Finalul pamfletului dovedeşte o dată in plus desăvîrşita lo-ţ'ică internă a ..demonstraţiei". Bolliac revine la „sigiliul naturei", de care vorbise in partea inaugurală, expunînd generalizarea pe care paginile precedente aveau menirea s-o facă, pe cit posibil, convingătoare : „Anomalia tărimului se reflectă în toate : în caracterul naţional, in legi. în obiceiuri, in moravuri, în opinii". In ultima frază, i se mulţumeşte (maliţios !) Celui de sus că, prin noua cnstituţie, nu s-a îndepărtat „fatalitatea"...

In istoria pamfletului românesc. *Mozaicul social* ocupă un loc de prim rang. înscr:ndu-se într-o tradiţie veche, înnobilată Prin opere remarcabile încă din suta a şaptesprezecea. eind autori prestigioşi ilustraseră pamfletul religios (Varlaam, *Răspunsul împotriva Catehismului calvinele)* şi laie (Miron Costin, *<h> neamul moldovenilor).*

Remarcabilă in căzu! lui Bolliac este autonomizarea artistică a textului, ceea ce face ea acesta să-i atragă în primul rîntî pe literaţi. Insist asupra acestei autonomizări, deoarece ea este. "De cit de rară, pe atît de surprinzătoare la un autor ce avea o înţelegere utiliiaristă asupra artei. în ansamblul operei lui Bolliac, *Mozaicul social* constituie o fericită excepţie. Căci autorul n-a mai reuşit, în publicistica-i politică (la care. din această cauză, ne vom referi în altă secţiune a acestei prefeţe), o „performanţă" asemănătoare : să se ridice deasupra accidentului isteric ce *a* generat atitudinea polemică şi să creeze o operă caoaliilă a atrage mereu, „peste mode şi timp", pe degustătorii de literatură. în cadru] operei lui Bolliac, *Mozaicul social* ocupă un lor similar celui în care sc plasează *Sburatorul* in opera lui Ileliade : este o creaţie de excepţie, in care talentul scriitoricesc s-a cristalizat asemenea lacrimilor de chihlimbar pe care, în momente si condiţii privilegiate, natura este capabilă să le producă din răşină c.bişnuilâ.

Mozaicul social este convingător in privinţa vocaţiei de polemist a autorului ; aceea';! înzestrare a dus si la conturarea ideilor sale despre poezie, atit de importante în devenirea gîndirii estetice româneşti.

La originile criticii literare româneşti s'.au obiecţiile (uneori răspunsurile) particulare. Cel mai interesant — pentru că se ridică la discutarea unor principii — este, în faza de pionierat, răspunsul lui Bolliac la un articol semnat de IleliaJe[1]. Comenhndu-1 eiogios pe Bolliac (pe care îl apăra de acuzaţia unui ait comentator !), Heliade îşi încheie articolul — apoteotic, în intenţie – c.i un citat din Boileau. Răspunsul lui liolliac, neaşteptat polemic, duce la apariţia primului articol important de doctrină poetică publicat la noi: *H împuns la articolul „Poezie"-.*

Opunîudu-i lui Boilcau pe Victor llugo, Bolliac redactează, practic, un adevărat „manifest" literar. Doctrinarul clasicismului este blamat intr-un stil care aminteşte ostentaţia partizanilor romantismului galic : „Ara urmat şi eu acelui păcătos poet, şi [...] repctînd aforisme ale acestui famos versificator — ce s-a *v.-.ă* nu ştiu pentru ce şi poet —, am aruncat în foc fără milă o mulţime de schiţe, craionări. ebosuri ale unei fugoase imaginaţii de juncţie [...]. Aş voi să omor suvenirea acelui destructor infernal al creaţiilor spirituale, pe care d-ta mi-1 tot aduci de exemplu. Verseturile epopee! evreieşti şi toate epopeelc ee se descoperă din zi in 7\ de exploratorii tezaurilor intelectuali cutrupiţi de secuii şi de picla întunericului timpurilor primitivi. I.-l acele lumi întregi de poezie nu s-au făcut pe regulele d-lui Boileau".

Faţă de „cuminţenia'' evlavioasă a contemporanilor săi. erezia aceasta era de o îndrăzneală formidabilă. Mai departe, Bolliac apără imperfecţiunea tehnică („pentru co pretindem ca poezia să fie mai perfectă şi mai eonsecuenlă decit natura ?"), definind poetul ca „o reflexie a naturei văzute şi nevăzute". întilnim aici o *atitudine estetică,* şi nu simple reproşuri la adresa „meşteşugului" unui confrate. Este unul din cele mai Importante articole publicate in perioada de pionierat a criticii literare româneşti. Din păcate, articolul — atît de important — nu a dus ia schimbarea opiniei curente despre critică; nu venise, încă, ..vremea" criticii literare...

[1] Ion Heiiade Rădulescu, *Poezie,* în : „Curierul românesc", 1845, nr. *2,* ii ianuarie, p. *fi*—8.

[2] Tipărit în „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", 1843, nr. 8, î!) februarie.

Pentru a reliefa noutatea adusă de Eolliae. o paranteză despre climatul literar al epocii se impune. Iar in analizarea acestui climat, viziunea contemporanilor asupra criticii este extrem"-c'e sugestivă.

Dacă Gheorghe Pesacov se ridica pur si simplu împotriva dreptului la critică[1], iar lleliade scria în 1837 că ..nu e vremea de critică, cpii ; e vremea de scris, şi scriţi *cit* veţi putea si fmrh veţi putea[2]", se va simţi cui'ind necesitatea critîcîs literare Aceasta nu apare insă precum ALodita din spuma mării; şi trebuie să notăm că, cel puţin i **L** început, Heliade nu face critică,, ci pedagogie literară. El afirmă singur într-o notă la articolul Critică *literară** că este nevoit „nu a riposta, ci a oorige"[3], articolul materializindu-sc in „îndreptarea" unei fabule a lui Grlgore Aloxandrescu. Nu se înfruntă idei despre poezie, ci se fac repreşuri In privinţa meşteşugului. Cum vedem, critica „literară" nu era încă... literară. Şi nu va l"i nici în articolul *Critică,* publicat do Mihail Kngălniceanu in primul număr al „Daciei literare"[4].

In 1814, Andrei Muresanu spune de altfel desluşit, aşternînd pe Lirtie *CUeva* rejleeţn *asupra poi-.ici noastre*[5] *:* „Am uitat să zic la ineeput vorbind şi rellcetind cu asupra poeziei noastre, nu. m-am însărcinat a judeca si talentul sau însuflarej acea pneti ă enrea se cere de *\a* un poet ; ci eu mi-am pus a cerceta numai vcsmîntul cel din afară al versului, prin urmare numai despre calităţile ce se cer la aceste vorbesc".

Muresanu revine ulterior — în *Duplica (Asupra poezici)*[6] — crezînd că „a sosit minutul criticei". Din nota acestui ultim articol aflăm că apăruse o reacţie (literară, de astă dată) la opiniile lui Muresanu. Răspunsul la care se referă în *Duplică* aparţinea

[1] Cheorglio Peşacov, Scrisoare rătre Zaharia Carealechi, trimisă din Vîr.şeţ la 14 aprilie JH2y (apud G. Ivascu, Din *istoria* ('••"ii'/ ţi *a criticii literare româneşti. 1S12—186G,* Editura Didactica şi pedagogică, Buc. !Du7, p. 100—*112).*

[2] în introducerea la traducerea *lliadei* de rătre C. Aristia.

[3] Imprimat în „Curierul de auibe sexe", I, 1?.'I7 nr *li*—lă (iulie], ii. 2':3—252.

[4] ..Dacia literară", Iaşi, 1fllO, tom. T, p. 272—296.

[5] în : ..Foaie pentru minte, inima si literatură" 1844, an VII nr. *2<~>* (26 iunie), p. 201—205.

[6] Publicat în aceeaşi revistă, numerele 46 (13 noiembrie, p. *264*—3fif() şi 47 (20 noiembrie, p. 3t>7—373), acelaşi an.

tmârnlu'i "VIchenlle Babeş, iare îi reproşa lui Muresanu dogmatismul formalist şi neglijarea ..vestmintului ideal" al poeziei.

Cu toate acestea, inerţia era încă puternică. în 1R47, Heliade[1] mai era convins că „c lesne a critica şi anevoie a face". Echivalată abuziv cu negarea i.,a critica e mai tot una ru a nu-ţi plăcea fapte ce oi înainte"), critica îi apare, desigur, facilă şi aproape inutilă ; nu se sfieşte. iu aest caz, să declare că. în primii douăzeci de ani de apariţie ai ..Curierului românesc", s-a „ferit" de critică.

In acest context, athudinea lui Bolliac din *Răspunsul* citat •dobindeşte valoarea unei ex'.rcm de necesare erezii estetice, autorul relii l'îndu-şi calitatea excepţională de „ferment" intelectual. Cin'ar dacă operelc-i poetice trezesc, cu trecerea vremii, tot -mai multe rezerve, este de netngăcluit meritul lui Bolliac in dinamizarea .climatului lîter.-u" din vremea sa.

în mediul literar autohton. Cezar Bolliac oferă unul dintre primele cazuri ele dublare a vuietului de către un doctrinor al arte:, auticipmd pi in areasla modernismul poetic. In IPvip ce rimdotismul c''e,is.a 'a noi cu regulile clasice şi, mai des. cu •e-'ourile iluminismului (fiind, iniţial, u;i ioiu_mtis[>. . clasicizant), bolliac este ;:e puivtul de e. îtichoga o doctrină insoli-nL romantică. Ostentaţia docIrui.ir.**L** a lui cia un clement nu prea obişnuit in climatul literar valah dinainte de Revoluţie; căci tocmai aeeastii atitudine romantică nu caracterizase, plnă atunci, „ru-•roantismui" românesc.

Dară la poeţi precum lleliade sau Alexandreseu iniilnim 'încă elemente de conservatorism estetic, contemporanii lor mai tineri ilustrează adesea fără rezerve noul spirit. Tncă din 184:!, Bolliac vorbea (într-o scrisoare[2] adrcsa'ă doamnei Ghica) desprp •geniul creator, văzînd în pivi un p'-oroc ; în studiul Pue~i<i •"[3] scria ia rn moment dat <*i* ..poetul este geniul şi artiştii sunt

[1] Ion Heliade Ră'lulescu. Oiiiea. în : „Curierul românesc". "1847, nr. H7 (noiembrie], p. 147—148.

[2] Epistola a fost imprimată (alături de una adresată doamnei Văcărescu) in loc de prefaţă in volumul de Poezii din anul 18411.

[3] Imprimat în „Foaie pentru, minte, inimă şi literatură- în 1846, numerele: 27 (1 iulie), 2S (8 iulie), 20 (15 iulie), M *(TI* iulie).

Ir.lentul" î'i poc-ia *La* mii^u *nwa* tro poale Ii privit"'] drept fus *poetica),* autorul vorbeşte iarăşi despre ..delirul de pr.il'eî."'.

Radicalismul estetic al acestui autor ^ra *necesar* pentru dez-\e''.area literaturii na'r naie. îu Uili! el si'ia in artieolul *Poezia:* ..Este timpul ea poezia să se ocupe, să puie în mişcare toate resorturile sale, la o prefacc-o întreagă, la o reforma lotală de conştiinţă''. Timpul prielnic sosise şi, chiar de n-a f..st totală» reformarea constanţei artistice s-a produs.

In picajma Revoluuei, ci.matul poclic românesc cunoştea o efervescenţă ne:naiîntîInLtă pînă alunei, oferind prcmUe favorabile obicei.'varii virtualitătilor poetice. Important este faptul că literalii de\cmscră eon .tienţi de necesitatea unui climat favorabil afirmării peisonalpăţiior creatoare. In 1838. G. Bariţiu arătase (ă ,irel.\iie să Sie toarte multe Împrejurări părtinitoare în istoria şi in artele unei naţii, precum şi în cultura duhului individ urilor, pină eind unul chemat la aceea va putea să se facă clasic. Ciasicintea o poate ajunge cineva la o naţie, mai iutii după ce aceeaşi are oaresoare literatură, după ce limba sa e frămîutată şi îmbogăţita prin o mulţime de traduceri de-a'.e clasicilor şi pi ic, cercări muueroase dc orii;in aluri[2].

Nu nLitem V"rbi despre constituirea unui climat poetic fără a- prezenta factorii polarizanţi. In deceniile trei şi patru ale-secolului trecut, aceşti factori se înmulţiseră, făcînd -"a premi-*z^'.c-* — apărute încă din seiolul precedent — să ducri la constituirea unui autentic climat poetic autohton.

Faetore! cel mai important a fost *instituţionalizarea culturii*[3], cu f.:ro!ar']"i !'ircs'. : îndreptarea atenţiei spre dezvolta cea învăţămîntului (unde se predau: retorica, versilicaţia, clemente de istorie literară) - a tiparului, ca si organizarea presei în limba română. Ar fi greu de conceput avintul literaturii dintre 1830 şf 1K4!t în lipsa uno" gîizoto precum „Curierul românesc" şi „Albina i-i mânească" — fiecare avind un supliment litera'' : „Adaosul li-

[1] Curios e--te că, în *W>9,* \,\ accepta necesitatea... regulilor în-pcezie : „Sunt oameni cari scriu în versuri fără să cunoască regu-icic lor'' *fLiteratura* si limbu, in : „Ti'omleta Cârpacilor'*, VI, 186P nr. 021, 7/19 aprilie.

[2] G. Bariţ.iu, *Scriitorii clasici.* în : „Foaie p:'ntru minte, inima si Mteratură'", 1338. an 1, nr. Iti, 15 rctomb' ie

[3] Vezi analiza •.ubiil.'i şi convingătorii e în : Paul Cornea, *Originile i ornantismului românesc.* Editura Minerva, Buc. 1972, p. 434 s.u.

tei al" (i:0 şi. respectiv, ,. alăuta româneasca" —, „Gavota Teatrului Naţional-', „Curierul de ambe sexe'", „Foaie pentru min'e. inimă si literatură", „Galeta de Transilvania" şi altele într-o vreme iii care tipărirea unui volum do poezie o.iislituia nu Ic;, gazetele au jucat un rol determinant în „vehicularea' textelor literare a îi'ciior estetice, in educarea virtualilor creatori şi în formarea publicului. Vom vedea că. In cazul particular al lui Cezar Bolliac, jurnalistica a constituit o constantj a activităţii sale şi, in acelaşi timp, o vocaţie.

Se adaugă apoi. ca factori esenţiali de polarizare a scriitoriior în jur iii unor preterrnţi- si a «a'ir convingeri (-«'etice, *L im.* Incipiente do „cenaclu'" şi îndeosebi societăţile culturale. Aceşti factori rreează o imun mentalitate culturală.

1_'n factor polarizant extrem de important l-au constituit traducerile[1] (caro au acţionai ca modele pentru creatorii autohtoni) oi cele clintii creaţii originale tipărite.

Nn putem să ignorăm rolul covîrsi'cor al unor personalităţi precum 1*Ici*iade Râdulescu (în primul *r'md).* Gheorghe Asaihi. Grigore Aloxandrescu şi chiar a unor poeţi mai modeşti sub rapnrtu' talentului, precum lancu Văeărcsou.

Prezenţa atitor faetoi-i poUrizanţi a dus la apan'ia unei mentaliiăţi total diferite de cea a stihuitorului care îşi insemna iutr-o ..condit uţă'' of-u.rile versificate. Preocupările literare devin colective. Şi este sugestiv In acest sens un pasaj dintr-o scrisoare trimisă de Cezar 3o)liac lui Constantin Negruzzi. in 1Hi> : „O adunare de n»ai mulţi cunoscători dă iotdauua drumul cel Mai di opt ideilor ; o adunare de mai mulţi lucrători ii fa.-e ,-omun".

Ap'-tcoza acestor tentative de polarizare a eforturilor scriitorii esti o constituie apariţia atitudinilor programatice (ele ale lui Bnilinc ocupînd un loc cu totul special) şi a programelor unor reviste

Radicalismul poetic al lui Bolliac (vom vedea că şi in politică miiita pentru atitudini tranşante, vituperînd împotriva „moderaţiloL') l-a ajutat să-si impună opiniile. Ideile lui despre poezie sint mai interesante si mai moderne decit poezia pe care a practicat-o. Moderne pentru acel timp slnt reacţia împotriva re-

[1] în prima ga/eiă pe care a edital-o („Curiosul", 18:10), Bolliac a încurajat traducerile.

gulilor- şi justificarea imperfei ţiunilor în vers. Reacţia împotriva lui Roileau reapare, in 1840, in articolul *Poezia:* „Toţi filozofii, toate capetele glnditoare, de eind este dată civilizaţia omului, s-au gîndit şi au voit să dea o definiţie poeziei ; dar nici Arislo-tele, nici Platon, care i-nn dat o direcţie atit de mărginită şi necoiuplectă, carii şî-au închipuit-o munai ca o fictie a inimei ; niei Horaţie, nici Boileau. carii au vroit s.i n reslringă în regule silnic?, nu au înţeles-o".

Intuin 1 (şi, nu o singură dată, dovedind[1]) dependenţa litera-turii faţă de societate şi Viind dotat cu calităţi de nlt-olog literar superioare celor de poet, Cezar Bolliac propune în termeni > alego-riei reformarea poeziei : ea ar fi datoare (şi capabilă) să pro-voace, pe 'îngă ..o reformă totală de conştiinţă'', si „o schimbare a tuturor ideilor ce a avut pînă acum şi are astăzi omul despre lurne"" *(Poezia)-*. Scriind acest articol, Bolliac ia atitudine împo-triva poeziei intime si a celei elegiace (practicate şi de el în-suşi !). fiind primul doctrinar important a! poeziei sociale la noi :

„Pentru ce pociii n-au astăzi în staturi influinţa oe avea în aittichila'.-o '' Pentru <âei atunci p"oţii erau ai populilor, iar nu ai castelor, pe care putem zice că le-au creat ei chiar in mo-mente de intuziasm pentru o virtute oarecare şi cari' au ajuns apoi să-i facă chiar pe dmsi; — creatorii lor •— si uieiz.î că ei nu sînt pentru alKvva. decit numai ca să suriză si să celebreze plăcerile si i rimele lor, şi că treaba lcr ar fi să se ocupe numai cu cerul si cu acele af*vţii domestice si amoroaso, eu acele brjale sau infirm iţiţi ale inimii omeneşti ; pentru căci s-au lăsat să crează i ii sunt numai un fel de muzici, pictori sau baletişti şî proprii a se întrebuii,(n numai spre petn cerea castelor ;iristo-erate. ['- \ O! Pi'vtui s-a ocupat prea mult cu cerul si a ajuns s,i-şi pt^rză *i* u totul pi oprietatea pe pămjnt !"

Ideii.' ac.• tea *vv* fi reafirmate in articolul Mir-ii. irn pot>-*zivi •'.* Militantismul poetic fusese susţinut în 1844 în articolul

[1] Vezi Rei'i'fa filtrată, în ". ..Rucitmv.'l", II, 1B64, nr- 241, 111/22 iunie.

[2] Cînd n-u mai o,e-_ut-o capabilă de «ceste calităţi. Bolliac a abandonat poezia, optînd pentru gazetărie.

[3] Tmpnmat in ..Trompeta Carpatilor", V. 1817, nr. 50ă, 30 mar-t.ie/11 aprilie.

Către scriitorii noştri!', unde descoperim o atitudine activă faţă de tradiţie : „A trecut vremea Petrarcilor, domnilor poeţi 1 Vea-cul cere *înaintare,* propaganta tdeei *cei mari,* propaganta *şari-lăţai* cei adevărate şi care ne lipseşte eu totul. Că au dulcincele-ochi negri sau albaştri, că este primăvara veselă şi toamna tristă, că este cald vara şi frig iarna — toate acestea le ştim, le ştim şi fără ajutorul d-voastră. Am voi să ştim unde s-a năpustit maî cumplit nenorocirea".

Iată şi o convingere care motivează opţiunea lui Bolliac pen-tru tematica socială : „a dezmorţi pe cei striviţi şi a îmblînzi pe cei înverşunaţi încă — aceasta este misia poeziei şi a filozofiei veacului nostru ; şi muza d-voastră se poate inspira tot aşa der bine în bordeiul muncitorului şi sub cortul ţiganului, ca şi în, eimpul slavei, ca şi în locaşul arhanghelilor".

Se cuvine să insistăm asupra faptului că impunerea poeziei sociale s-a produs în chip programatic şi polemic (convenţia do-minantă fiind cea a poeziei intime .şi elegiace, pe care Bolliac însuşi o ilustrase). Aşa cum, în publicistică, a fost iniţiatorul a ceea ce, astăzi, numim „campanii de presă", el a fost, în domeniul strict literar, susţinătorul înverşunat şi consecvent al unei înţe-legeri a artei ce se va impune foarte rapid. Ecoul ideilor sale-este uşor depislabii îa stihuitori precum C. D. Aricescu sau Ioan Cătina. Influenţa a fost favorizată de faptul că înţelegerea uti-litaristă a poeziei era dominantă ia generaţia paşoptistă.

în analiza atitudinii lui doctrinare, merită subliniat faptul că ceea ce l-a impus pe Bolliac a fost *radicalismul,* acesta fiind o constantă definitorie a atitudinii sale estetice. Deşi putem vorbi de această consecvenţă a atitudinii, nu intllnim şi una a idei-lor susţinute. în timp, Bolliac s-a contrazis chiar ; ar fi Suficient să amintim pledoaria înfocată intru impunerea poeziei sociale, după ce practicase tocmai lipul de poezie pe care îl combătea. Ceea ce se observă lesne este că el a ilustrat ipostaze diferite ale aceleiaşi mişcări (romantismul), debutind sub zodia liricii in-time şi meditative pentru ca, mai apoi, să exacerbeze preocupă-rii" sociale ale romantismului şi să eşueze în gazetărie versifi-cată.

[1] Publicat în „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", 1844, nr. 40, 2 octombrie.

Contrazicerile sînt de domeniul evidenţei. Vorbeşte, în mai 'multe rinduri, de „contimplarea" pe <'ace o credea sădită într-în-•sul, deşi va absolutiza tocmai latura agitatorică, nicidecum pe cea contemplativa, a romantismului. In 11144, îşi exprimase admiraţia neţărmurită pentru autori precum Lamennais şi Beranger, consideraţi „apostoli" şi chiar „singurele goniuri credincioase mi-•siei lor" ; aceşti „poeţi-filosofi" erau preţuiţi pentru că „n-au trecut cu vederea nici o nenorocire întimplată în vremea lor, n-au lăsat nici o clasă a societăţii lor pentru care să nu se lupte a o ardica !a demnitatea de *ovi,* nici un bun nelăudat, nici un rât! nebiciuit, nici o durere necereetată" *(Către* scriitorii *nosL<-i :}.* Mo-'tiveie îi păreau arhisuficionte elogiatorului pentru a-i recomanda drciît modele de u-ioat.

Orupînd ce.i mai mare parte a operei sale versificate, poezia pe teme sociale poate fi privită ca o latură a publicisticii lui Bolilac. pe care a precedat-:.. Poet de mare vocaţie nu a fost şi o bună parte din versurile pe caro le-a lăsat constituie, după cum vom vedea, o componentă a bogatei lui activităţi jurnalistice.

încrederea pe care Bolliac o avea în funcţionalitatea cxtraliterară (socială) a poeziei era sporită de încrederea pe care o avea in poezia însăşi, a cărei supremaţie o decreta asupra tuturor artelor : „Numai poezia poate să enprinză şi să expuie toate ideile, toate simţieiunde şi toate cunoştinţele de care poale fi priimitoa-e natura omenească ; mima: ca poale să se mlădie, s." se varieze pe ţoale mişcările inimei şi să se intinză pe toate fugeie sufletului. Un singur vers al lui Omer exprimă cit o fap'.î "întreagă a lui Phidias, şi ceea ce exprimă o *Marfă* întreagă nu •exprimă toată plastica şi muzica împreună. Raporturile şi mijloacele ooezici sunt multe şi varii fără sfirşif *(Poezia).*

Dependenţa celorlalte arte este prezentată în termenii cei mai categorici : „Arta este totdauna imaginea ideilor poetice care inspiră chiar ele ie artişti a ie înfăţişa: şi, o faptă perfecţionată de artă este poezie, este însăşi ideea ce a întrebuinţat pe artist mimai drept organ şi i-a dictat ea să-i dea ei o formă în materie sau pe materie. [...] Hăpitoarea frumuseu": a unui product de artă este o revelaţie a însăşi ideci poetice stibt forme externe şi •simţite". Este evidentă, aici, extrapolarea înţelesului curent al termenului *poezie:* „Nu trebuie să confundăm şi să mărginim

poezia numai ca artă. — arc şi ea partea sa care se poate numi artă —. insă aceasta este. ca să zic a.şa, numai partea ce are în plastică şi in muzică, eind îşi ia o formă si o specie oarecare, adică se pune subt calare structură de vers, îşi ia o melodie şi o cadinţă oarecare, îşi ia o fizionomie subt rărea se arată simţurilor. Insă si atunci poezia este arta cea mai complectă, cea mai varie şi mai sublimă".

Prin a-liei ele convingeri, Cezar Bolliac ilustrează un moment important din ceea ce. în *Isloria poeziei româneşti,* am riumir „vîrsta acumulărilor". Unei lungi perioade de acumulări, i-a urmat in devenirea poeziei una (redusă ca întindere, dar avînd i-, desfăşurare mult mai intensă) de renunţări succesive.

„Vîrsla acumulărilor" începe odată tu constituirea *semniji-•amului* poetic; datorită atenţiei cave i s-a acordat de către autori, acesta a apărut primul în calitate de constituent ai poeziei noastre culte. în chiar procesul formării sale, el a „acaparat" un se'r.nificat sau altul, ceea ce a dus la crearea imensului „imperiu" pe care poezia îl va dobîndi in secolul al XlX-lea. Redusă iniţial la semnilicant, poezia a „acaparat" treptat, cu mijloacele unui adevărat ..imperialism", reflecţia, emoţia, sentimentul, politicii:, lirismul. Apogeul l-a constituit, la noi. sinteza integratoare din poemul ..loial" practicat de Eminescu şi. uneori, de Maeedonski. iniei expansivi lăţi „teritoriale" i-au urmat sondări în profunzime (subconştient, tensiune existenţială, exploatarea virtuţii;.'!' limbajului ele).

Secole de-a rîndul, poezia a fost înţeleasă ca „poezire" {termenul este al lui Anton Panii!. E vorba de o sumă de mijloace retorice („limba ntorieeascâ" de care vorbeau autorii de naraţiuni versificate, în secolul al XVIII-lea) cu care putea fi ..înnobilat", prin ornare, un semnificat cerut de contextul (extraooetic al) momentului, > a generaţia paşoptistă, intenţia poeţilor era reliefarea semnificatului prin semnificant. dat fiind că poc-.:ici i se acorda o valoare preponderent instrumentală. Prin fragmentele citate. Cezar Bolliac îşi dovedeşte încă o dată valoarea reprezentativă.

înainte de a trece la analiza activităţii poetice a lui Cezar Bolliac, trebuie semnalat un alt aspect al ideologiei sale literare.

Pe la jumatalei secolului trecut, inrogi;,(răni impunerea poeziei populare ca prezenţă poeţi.ă — si *inră* modelatoare[1] — in literaturn *cultă* a vremii. Şi in atitudinea fain de folclor. BnJlide este un iniţiator, alături de Kogălniceanu. Russo şi Aleesandri. încă din 1844 el prezenta poezia populară ca izvor de inspiraţie pentru literatura cultă, într-un articol[1] ce marchează o dată importantă in istoria folcloristicii româneşti. Chiar dacă modelarea •se va produce efectiv ceva mai tîrzlu — îndeosebi după marele •succes al culegerii lui Aleesandri — nu se poate ignora meniu! •de pionierat al lui P-oiliae „-, această privinţă, eu atît mai mult cu cit articolul citat ii ..devansează"[1] cu o jumătate de deceniu pe •eel — atît de cunoscut — al lui Aleesandri : *Românii ţi pos-* -?Ja *lor*[2].

M-i'ite de pionierat are Bolliac şi in ceea ce priveşte teatrul ; asupra acestui aspect vom reveni eind vom discuta publicistica lui.

Hin perspectiva opiniilor estetice pe care le-a exprimat in •scris, poezia lui Bollia" dezamăgeşte, autorul oferind primul caz olormnt (in spaţiul nostru eu l tunai) de discrepanţă evidentă între practica artistică şi înţelegerea artei. S-a observat, de altfel, contradicţia ce există între „orientarea generală a ideilor" exprimate, in prefeţele volumului de debut şi ..atitudinea pesimistă ce se ''.esprinde din raaiortlatea meditaţiilor[1] ''. In prefeţe sini exprimate (şi) idei pe rnre nu le confirmă materia volumului ; autorul ilustrează practic o convenţie literară, fără a o susţine si teoretic.

Cel mai bun cunoscător al literaturii noastre paşoptiste sublinia, la rîndu-i, inad-rvarea intenţiilor lui Fîolliac la vocaţia-; artistici : „Rar scriitor care să-şi fi consumat mai imprudent rezervele r r. atoare, care să se fi angajat, ca el, in proiecte mai m.idcivnte la specificul propriu, care să fi dat dovadă de mai

[1] Poezia *populară, ia* : „Vestitorul românesc", Vlir, 1844, •nr. 11. 4 februarie.

[1] fn ; „Bucovina", IS-iM, numerele 32 Cin sept.) şi 36 (28 octombrie).

[2] George Muntean.u. *Introducere* la : Cezar Bolliac, Opere, Editura de stat pentru literatură şi artă. Buc. p. 14.

multă neglijenţă in redactare, sacrificînd mereu interesului trecător al clipei — elaborarea adincită şi tacticii imediate — strategia construcţiei lilerare de durată"[1].

*

La Cezar Bolliac Inlîlnim un caz asemănător debutului poetic al lui Heliade: primul volum[2] ar putea conduce la „etichetarea" eronată a creaţiei lui poetice, a cărei evoluţie nu a confirui'it aspectul cârtii de debut. în Merfitufiiii? din 1835, autorul adoptă o convenţie la care va renunţa mai tirziu, eind va opta în chip tranşant pentru lirica socială ; este extrem de grăitor, de altfel, faptul că el nu si-a retipărit m'ciemd *Meditaţiile.*

tn cartea de debut (privită de Mihai Zamfir drept „un exerciţiu stilistic de adaptare"[3]) sint publicate zece meditaţii In proză ..i două în versuri (ambele slabe). Influenţa lui Young (exei citată in mod cert prin intermediar, fie autohton[4], fie francez: traducerea lui Le Tourneur) este evidentă şi a fost acceptată do toţi cercetătorii operei lui Bolliac. Autorul celei mai minuţioase analize a *Meditaţiilor* imprimate de poet in 1S35 a dovedit insă, convingător, că influenţa scriitorului englez nu este -suficientă în explicarea genezei textelor lui Bolliar, asupra căruia influenţa lui Lamartine a 'ost la fel de puternică: „dacă fraza sadenţală[5] ,-i tost sugerată de Young (în variantă Le Tourneur), în schimb ţ. ,| substanţa poetică a textului se dovedeşte a fi prin excelenţă •lamartiniană. Lamentările clericului englez — receptate în varianta raţionalizată şi edulcorată a lui Le Tourneur — au fost trecute prin Lamartine şi şi-au pierdut sonorităţile iniţiale"[6].

[1] Paul Cornea. *Cezar Bolliac sau romantismul in jiletcă roşie,* în : *De la Alecsandrescu la Eminescu,* Editura pentru literatură, Buc. lftfif!, p. 215.

[2] *Operile lui Camr Bolliac. Meditaţii,* Bucureşti, Tipografia lui Eliad, 1835.

[3] Mihai Zamfir. *Poemu)* românce *ii proză.* Editura Mincrva, Bae. Hiftl, p 114.

[4] Simeon Marroviei tălmăcise (după Le Tourneur) si imprimase (in două ediţii !) *Culegere din cele mai frumoase „Nopţi" t:lp lui lung* (cd. 1 — Buc. 1331, ed. II — Buc. ÎRlîo). La „Sf. Snva", traducerea aceasta era folosită ca model literar.

[5] Im două meditaţii (VITT şi XI), un exeget a văzut „versuri ncrimate" (Ladislau Gâldi, *Introducere în istoria versului romanesc,* Editura Minerva, Buc. 1971, p. 186). într-o notă, Gâlds adaugă ; „în meditaţia a VIII-a găsim şi un sonet nerimat, compus din alexandrini" *(op. cit., p.* 415, nota 67),

* Mihai Zamfir, *op.* cit., p. 114.

Analiza stilistica pe rare o întreprind-- Mihai Zamfir este de rj iublihlate exemplară, dovedind clar dulii,i influenţă.

Debutul lui Cezar Bolliac s-a produs in perioada in car-[1] tocmai se inaugura în literatura înmâna proza lirică (pe care curiud o va ilustra si Alecu Russo). subirunind astici în chip in- •solcnt asocierea poeziei eu versificaţia. Radical ca întotdeauna, Bolliac se impune ca reper, volumul său de debut constituind, in epoeă, „singurul grupaj coerent de proză lirică in vastul cimp al "meditaţiei", Proza poetică romanească a epocii cunoaşte în *ME-DITAŢII <!e* Ce.sar Boliiac singura operă care, deşi inferioară ca \aIoaie scrierilor similare ale lui Asa- hi. beneficiază de arhitectură proprio" '. în plus, autorul oferea contemporanilor săi „un model de sensibilitate literară «modernă""[2].

Şi chiar dacă abuzul de adjective i oniei'ă *MaUMtiilor* un ton (pentru cititorii de azi) prea retoric sau dacă patetismul meditaţiei a p«tra *(.Sirapidul)* ne pare strident, nu putem ignora faptul că debutantul din 183;> merge mai de.o-.-trtu deci»; Heliade. Cîrlova •şi -\le\andrcsou în exploatarea efectelor romantice: „Dulce tăcere ' Cine a ştiut a se folosi de tine şi a-a găsit înzecită mulţămirea, ce fiii chinurilor cu atîtca osteneli o caută în baluri şi ospeţe de mare cuviinţă[3]? Care, do nenorociri apăsat, alergînd la al tău liman, n-a aflat într-insul azilul cel mai adevărat?... Tu verşi în ţinerile inimi acea dulce nielancbolie, ce adoarme cumplitele Jurii ale nenorocirii" (Meditaţia a doua : *Ceasul al treilea d,upii* interul nopfiij.

Ca orice întristare de import, şi tea a poetului nostru este. aici. artificială, .^e va observa insă că la convenţia din volumul de debut poetul no^ru (care, am vă/u'., continua să se declare „enntîmplativ" şi ' ind era, în chipul cel mai evident, pragmatici nu va renunţa, in principiu, niciodată; o va face insă în practică, optind pentru poezia cu temă socială.

tn Prefaţa *Către tinerii rumării* autorul precizează, chiar de la început, că este vorba despre „neîngrijitcle-mi încercări, atit de

[1] Miiiai Zamfir, op. cit., p. li.'l.

- *Ibulem,* p. 114.

[3] Cuvmtul *citvii'i.iă,* a cărui prezenţă nu se justifică în context, apare aici din cauza unei erori de traducere săvîr.şile de Heliade Mihai Zamfir a arătat (op. cit., p 121) că lleliade tradusese versul lamartinian .,Oui, j'ospcre. Şeigncur, en ta magnificciac" prin : „Dar în marea-ţi cuviinţă, stupine, nădăjduiesc". Greşita tălmăcire a termenului *hiagnifieence* a fost preluată de -discipol

în grab scri.se". Alintare ? Nu-i exclus. Oricum, faptul ră autorul iiu şi-a republicat nicicirtd aceste texte arată că, mai tir/iu, nu Jc-a considerat reprezentative pentru talentul său

Găsim în aceeaşi pretată rînduri care exprimă opusul activităţii de mai tirziu a lui Bolliac : „Eu nu-mi propui in scrierile' mele să tămăduiesc boale morale, nici să îndreptez lumea cu tunarul. Mi-a plăcut să-mi fac nişte visuri dulci şi să mă rătăcesc într-o lume ideală. Am scris fără ţintă şi fără şir, şi n-am făcut decît să presăr nişte idei vage si să le încălzesc eu un simtiment căruia singur nu ştiu ce nume să-i dau".

„Fără şir" va serie uneori şi mai tîrziu. dar ..fără ţintă" — nu. In cel de-al doilea volum[1], schimbarea la lată a poetului e-te vizibilă, iucru asnpia căruia este cazul să insistăm, fiind relevant pentru întregul clim.it poetic al epocii. Anton, năzărea poeziei i-eroiiîc-a apa>-i|ia unur lendimc extreme de mani(est;ire a Ir'ris- 'r.u_ui şi orientările novatoare erau curajoase.

Mai mult devit alţi poeţi contemporani, Bolliac face vizibilă convenţia poetică ***La*** este se încadrează; răci, prea adesea grăbit, nu o asimilează deplin. Influenţele rănim uneori **IM** uleiul la supraiaţa apei, autorul ncindividualizîncu-sc în stihuri precum ;

..Aş ;;ei:e Ia ijicîoarc-ţi, mi-aş arăta căirea !
Dar, ca să fiu vrednic în veci d-aniorul tău.
înec durerea-n mine, măcar că-mi văz pieirea
în rana s-runsă ce-o roade-un vierme rău".

(Un sut;enir)

Ele ar fi putut le'no să fie semnate de alţi autori ai vremii, 'ărâ ca iu.-rui să mire *Dur* tocmai aceasta sub!miază o dată in pk's excepţionala valoare i eprezentativă a scrierilor lui Bolliac, ceea ce justiţii â din plin tipărirea în colecţia „Reslitutio".

Radicalismul său structural l-a făcut să ilustreze mai bine ca alţii convenţii larg adoptate în epocă. Pentru pitorescul ei. merită citată integral nota cu care poetul şi-a însoţit, la republicare (în 1ÎS72), poemul de tinereţe *Carnavalul :* „Autorul era închis într-o odaie mică ia secret, în Agia făcută atunci - eazarun pompicrilO'- de azi — u'ide a stat şapte luni de zile. .AceasVi poezie este scrisă pre dosul scoarţei unei cărţi, cu condei făcut din coada unui ibric de tiniei;ea, i u văpsea roşie făcută rhn praf

[1] *Din* ;)'>('*liJc lui *Isc sa,- LU^wk. Partea* îniîî, Bucureşti. Tipografa Clinii a lui Frid Balbaum, 1R1

de dinți, nepermițîndu-i-se nici hîrlic, nici cerneală. Carte i se •dase pre furiş de un paznic".

Patetism, nu glumă El i'ăeea parte, intr-un fel, din însăşi „recuzita" poemului, fiind n poză de mare efect, in intenția autorului, lin argument întru susținerea faptului că e vorba de un efect literar II oferă chiar Bolliac, care, într-un articol publicat in acelaşi an, vorbeşte eu nostalgie despre... bunele condiții oferite deținuților înainte de 1848.

Din rațiuni poetice, dar şi religioase, Bolliac face in *Ermitul* elogiul izolării ascetice. Poemul este ilustrativ pentru penetrația convenției literaturii romantice occidentale la noi (de notat ca la marii poeți al epocii — Cirlova, Aloxandrescu, Heliade — „rezistența" fusese mai mare). Se cuvine să subliniem, de altfel, calitatea de colportor *de motive şi teorii romantice,* favorizată de o foarte intensă activitate publicistică. Este mult lamartinianisni în *Rechemarea* („Să viu pe aste maluri, să văd astă dumbravă. / Să calc aste colnice fără a-mi repeta / Plăcerile d-atuncea, ş-a uitării otravă / In inimă-mi s-o facă a nu mai palpita?''), efectele de acest fel puțind fi depistate şt în alte poezii, fără a conferi poetului o personalitate distinctă.

în deja citatul poem *Ermitul* găsim cultul sălbăticiei romantice :

„îmi place s-ascult i'iul mugind intr-un abis ;
îmi place-a privi brazii in formi de piramide.
Moliftul şi cu tisa. ce maluriie-nchide,
Ca lari cetăți în aer, spre cer numai deschis ! [...]

Si trăsnete în cremeni izbind neîncetat
Să împle tot eterul de aburi de pucioasă,
Să surpe in prăpăstii o stlncă scorburoasă,
Să zbiere pe ea ursul de groază spăimîntat."

De sorginte romantică este si voluptatea de a se afunda în trecut („îmi place s-afund gindu-n al timpului noian, / Ai vremilor trecute, al celor ce-or să vie, / Şi-n ele să renască ca Intr-o mare vie, / Cum spun că renasc vulturi în ape din Iordan''}, care va primi — la Bolliac — şi o motivare politică.

Inițial, Bolliac ilustrează ipostaza poetului „inspirat" (termenul chiar apare în poemul cu. titlu şi el sugestiv în această privință : *Eram răpit atmicea).* Cuvîntul care, autorului, îi părea mai

adecvat pentru a desemna starea poetică prin excelență era „strămutarea" :

„Poetul se strămută ! îi rîde serafimii,
Străluee zeitatea, amerinț herovimii
Şi capul său s-aprinde d-un foc dumnezeiesc !" —

(Idealul şi pozitivul)

Tot „în strămutare'' scrie şi cele zece versuri aşezate „Pe albumul D.C.T." *(Impromptu),* text important pentru înțelegerea actului poetic de către Bolliac. Este sugerată ideea — modernă pentru acea vreme — eă „fanlazia" este deopotrivă necesară creatorului şi destinatarului unei opere artistice :

„Precum, la o numire, o umbră trecătoare
In ochiul fantaziei s-arată, lieurează,
Şi ghidul de pe dînsa aleargă un minut.
Eu crez că [...] poetul, eind sufletu-i dictează,
Imagina îşi lasă pe fața ce-a-nnegrit :
Lectorul etnd o vede, atunci ea inviază
Şi vine, ea fantasmă, de loc ce 1-a numit."

Textul cel mai amplu (dar, din păcate, şl cel mai prolix) în •care se face definirea poeziei şi a puetului este *La maior Jon Voinpxcu* 77. Ipostaza poetului „inspirat" este întrupată aici de "Danie, Miiton şi Tassn, Bolliac deplingind influența nefastă a lucidului şi sarcasticului Voltaire :

„In epoca noastră însă. începută de Voltaire,
Spiritualismul cade, se îngîn-orice mister[1]:
O crepuseulă ! dar care ? — Tălmăciți-o după plac ;
Întrebați pe sectatorii ai lui Smith, Condillac ;
Căci acuma este vorba ca să fii folositor,
Să-nlesutşti nedomirirca, şi-n eîştig născocitor."

Epoca (literară) modernă este caricaturizată cu sarcasm nestăyînit :

„O, poet ! Vino ! la-ți harpa ! Vino a te inspira
De machina care-o face şoarecii a se mişca !
Pune-mi algebra în versuri ! ["...]
Lasă tot entuziasmul din barbarele vechimi."

[1] Vom reveni, analizînd scrierile arheologice ale autorului, asupra atitudinii lui Bolliac față de mister.

Acuzată de un prea pronunțat pozitivism, epoca modernă ar *fi*, aşadar, ostilă adevăratei poezii, de vreme ee Bolliac este convins că atunci ,.Cirul inim-amorţeşte şi eind capul face tot, ,' Cînd principiu-i interesul, a trăi poeţi nu pot." El crede că s-a născut intr-o „vîrstă bătrin-a lumii", că vieţuieşte într-un „secol rece, amorţit"[1] şi are nostalgia vremurilor imemoriale „...eind materia domnea, *j* Cînd simtualismul singur chiar virtuţii poruncea."

Ideile acestea sini curioase pentru rine cunoaşte evoluţia u'terioara a poetici lui Bolliac. Afirmasem mai sus că efectelt; 'a.nartiniene **JIU** reuşiseră să-i confere poetului român o personalitate distinctă. Pentru că Bolliac nu este în primul rînd un meditativ, nu are structură de elegiac ; ponderea cea mai mare-o au versurile care ne indică un pragmatic ee vrea, prin poezie, să schimbe lumea înţelegerea utilitaristă a poeziei 1-a făcut să devină promotorul poeziei sociale, al rarei partizan a rămas piua-la sfirşitui vieţii.

Ctih'zarea poe/iei ui scop e\(raliterar a fost favorizată de uşurinţa de a versitica a iui Bolliac si de inventivitatea lui prozodică. Meseriaş hun al versului a fost[1] şi poezii precum *Viaţa-mi* se *strecoară* (scrisă în 1337 şi publicată in 1839 cu titlul O *patima)* şi *Improvizaţie la vederea unei berze negre* (1838) sesiluează la nivelul de sus ai poeziei vremii. Pe urmele lui Lamcnnais, compune in 1342 o *Cugetare* încă onorabilă. După 1843. poemele de aceasta fa(tură se răresc, temele sociale acaparindu-1 pe poet. Se;rnn!.im, dintre realizările-i poetice: *O dimineaţa pi/ f'craiuian, The Snteei:, Pe. malul Dunării,* O *dimineaţă pe malul lacului.* Din păcate, nu puterii face abstracţie de (prea) evidentele-influenţe apusene, -, izibile încă din titlurile poemelor.

Să ne (.prim asupra poeziei O *dimineaţă pe Caraiman,* ilustraţică pentru această direcţie a scrisului lui Bolliac. De-ai- fi Mii-.it ob'sili arca po•!ixitate, acest pcn-ii (ce conţine un foarte-Inimos vers : ..Şi buciume din stîne s-aud pe vînt venind'') ar fi untul li unul din iele mai bune scrise în rpocă. Artistul are pul'-'ca (pe care r '.om regăsi în *The Spleen)* de a obiectiva imagistic o perspectiva empiă :

[1] Ladislau Găldi afirma că, prin arta de versificator a lui Bolliac, „iie aprupiem de cuimile virtuozităţii de inspiraţie romantică *(op. cit.,* p 187). în aceeaşi lucrare, ii remarcă inventivitatea prezodi'-ă [p. l&'î) şi ingeniozitatea rimelor (p. 1117).

..întinsă panaramă c,-rcet, încet se pierde,
în care se Inn'jaie, se sting şi se-nfrăţesc
Colorile d-a rtndul, din cel mai închis verde
Pină-n rozoşii aburi ce razele-auresc.

\n urmă-mi -.aledraie de talii uriaş.-
Ce din tării nuri fierte potopul a zidit,
Se-nti-ee şi i-.i înaltă că-unte :.i golaşe
Mulţimi de turnuri gotici în cerul aburit"

în această din urmă strotâ. Elena Tacciti[1] a văzut o sugestie a arhitectonicii montane din *Memento mori.*

Deşi s-a încadrat (şi) in convenţia poeziei intime şt elegiace, Bolliac nu era pregătit, temperamental, pentru o astfel de literatură.

Superioară manifestărilor romantice ale artistului este *E;A\'rila la U.K.A.F.* în prima parte găsim o satiră (mferi."M?-;'- celei realizate de Grigore Aloxandrescu hi *Satna. Duhului meu)* la aăre-a lumii mondene :

„Pieptul trebui scos afară, dosul da', mai înapoi,
Piciorul drept înainte si p-ăl slîng să-1 înecvoi,
Pălăria-n mv;i stingă, mina dreaptă-ntr-un buton ; —
Astea, crez \ or exersate pin-a nu intra-n salon."'

Cariratura supără prin exces şi efectul artistic este subminat de prolixitate. în continuare, poemul devine revendicativ, indepărtindu-se de ceea cc astăzi numim poezie. Discursivă este *Epist<.-:,~-la colonelul 7. Cimpincaiu.* Un ..pomelnic de poeţi ce-au răposat" aflăm în lunga epistolă *La maior Ion* Voiţi excit ff (importantă sub raport istoric pentru indicarea mitologiei literare a unei epoci), care dovedeşte mai riii.'t cultura şl dexteritatea prozodică[2] deţii talentul poetului. Interesantă sub raport istoric este si poezia *Eram răpit atuncen,* m ,are vedem „ron.itle" mitologiei poetice autohtonizate de Heliade.

[1] Elena Tacciu. T'-fi *poeţi preeminescieni. Cezar Bolliac, loan Calina, Alexandru Sihleanu,* Editura Minerva, Buc, 1978, p. 22.

[2] Dexteritatea îi era mare şi, conştient de asta, Bolliac începuse să publice în presă un... „romanţ" în versuri, abandonat la timp *(Călugăriţa, romanţ de. d-nu Cezar IloWac,* în: „Naţionalul", *1,* 1858. numerele 7ă şi 7**P).**

Tu mai sus amintitul text *Viala-mi se strecoară,* limba este curios (Ic „curată", surpriivhu) prin modernitate; cantabilitatea £ nsiiiural poemului succesul imediat •

„Viața-mi ^e strecoară ea rîui cc grăbește
S-ajungă la izvorul tic unde a plecat,
D.e june încă veșted, nimic nu mă oprește
Ca să ating eu moartea cc tu mî-ai însemnat, [...]

O ! taina mea cea mare în veci tu nu vei ști-o ;
Greșala-ți Iară știre cu nu te las să plîngi ;
Și grabnica mea moarte tu nu vei auzi-o
Decit ca o nuvelă (le care nu tc-atîngî."

La fel de fluente sînt versurile *improvizate la vederea* uim-î *berze negre :*

„Să poci apii d11-vrea-mi și fo<-ul ce mă arde
Lăsai adunări, jocuri, și viu ca să jelesc
t'e maluri, rîpi t.icute, d-ai mei acum departe,
Ca *barza* cea străină. <u ta să mă unesc, [...J

Ferice dc acela ce poate-ncai să geamă,
Să strige în durerc-i. bn-și spuie al său dor,
S-ace:a ce-l aude să-i pnată da dc scamă,
SĂ plîr.gă-ncai t;u dînsu. de nu-i dă ajutor."

De ce iosistăm asupra fluentei acestor versuri ? Pentru că, in acea virsiă a poeziei românești, cinrt limba se dovedea, încă, refractară încorsetării in ritmurile *iiv.l* sofisticate, perfecționarea serfinifioautului poetic este de *o* importanță deosebită. Să nu uităm că primul text aici cii.it a fost scris în primăvara Liu 1H37, -'l doilea n I'nst „improvizat" în vara lui 1838. Victoria asupra limbii (liolllao scria *înainte dc Alecsandri;* ori, se știe, bardul (ie la Mirccști este atit de contestabil prin versurilc-i de tinerețe) este certă si meritul poetului este, sub acest aspect, incontestabil. Să notăm, ea o anticipare (involuntară, poate) a modernii,(tii artistice, și ideea de a imprima ceea ce — poate alinlindu-se. poate pe drept cuvînt — numea o „improvizație'". Foezit* D-.i^icnală se scrisese, multă chiar, pînă atunci, dar versurile-șut; -rau ieleea trudei stîhuitorului. Prin publicarea unei „improvizații" — prin acceptarea, deci, a ideii că improvizația poate surprind*; esențialul, po care munca ulterioară îl poate doar decora

suplimentar — Cezar Bolliac făcea un pas înainte în acreditarea încrederii în ..inspirație''. Nu era vremea poetului orfovru, cart; să i'îwlese vreme îndelungată un vers : să nu uităm că și in prefața *Meditațiilor* mărturisea că textele au fost redactate în grabă.

Atmosfera din volumul de debut o regăsim în partea inaugurală a poemului *The Spleen :*

..Demult se stinse ziua ! Răresc si se-ndesează
Troienii grei de aburi ! De mult p-albastrul cer,
Răsar și-apun stele, ș-asupră-mi ațipează
-Al nopții trist și searbăd, întunecos mister.

Ce lungă-mi fuse noaptea și tristă privegherea !
O glnduri mă fiămîntă ! Viperi re-a-nfuriat
Se zvîivoiă .și rumpe în î.xită-le puterea
Ast vas ce le coprinde, și-nteey m-au venindt."

In final, zbuciumul sufletesc e^te obiectivat in versuri demne de marele romantism:

„Ca o ruină vie cc ar simți mugirca
A mării furiate, a cerului turbat,
în lutu-mi ce bO surpă șt turbură gîndirea
Și inima-mi vestește rcV-.tlinn înfricoșat.

Simt glnbnl că se im'/ă si c.vui se clătește...
Torenle'e-i dc f'S'-firi aiupră-ni: vor cădea?...
Li iadul înainte-mi ; e mort orice trăiește:
Sunt cobe cu a Uimei ' sau lumea cobea mea ?.. "

Bolliac are puterea dc a crea imagini terifiante („Orbiți dc bătrânele, slăbiți d-a] rugii jug, / Se leagăn în toiege, căci mai le-au trecut seara ; — / Sunt grei ca și pămmtul, și galbeni ca .și cea^a Ce luminează groapa de morți fără coșciug." *Schitul),* dar .și nostalgia seninătății :

„Ce dulce e viața acelui *t e* trăiește
Stăpîn pc sine însuși, și nu e-al nimului,
Se bucură de toate și toate ii priește ;
Natura, universul, întregi sunt ale lui."

(Rcjlcctic)

,.E limpede cierul şi si:arj-n,nntează,
Ciii<] eu. setos de pate, \iu sinimi- bă privesc
La ciie mm iiorii nici put, rttci nu eutea.'ă
S-cxpike sau să-mpute, ci numai le iubesc."

(Pe malul Dunării',

.Artistul este hfîsiat între căutarea seninătăţii şi imposibilitatea practică de a o atinge. Temperamentul său tumultuos. atitudine! uUotd^j'm.-i radicală, partiz.-ină, pătimaşă, ca si risipirea feo. odă iii alilea aclivităli l'.icut să tîiij c-a.s(_ă spre liniştea niodita'.ivă, (.Irtua nu-i acorda. Iutuşi, iăgazuri şi pentru oare. Ir. urma urmei, nici nu era făcut, detaşarea necaractcizîndu-l. Se voia ..poet eontimplattv" (cit de puternic se manifestă uneori convenţiile artistice acreditate de o epocă !), în timp ce era din ce în ce mai mult acaparat ă'- preocupări practice. Un punct nodal îl rcpre/ntă un text datat septembrie 1842 *(Cugetare),* unde peetul găseşte un ..răspuns'' liniştitor în ideea fă tirmai fră->r.uitările sufleteşti cau farmec vieţii :

„De ce te sfarmi atîta, fiinţă trecătoare ?
De ce goneşti nălueuri, himere pieritoare 7
Dorinţe neatinse, speranţe nemplinite,
Din crepuscul în noapte, lăsări necontenite?
Această-'i este viaţa de care te mindreşti !..."

In aceeaşi r.ot.l se în=eriu \ersurile finale din *Cugetare I.* unde [linia înzestrată cu gindire este deosebit;! de vieţuitoarele dominate de instincte tocmai prin acesta lupte sufleteşti :

.Fatal izvor de lupte ! Ce oare-mi foloseşte
Si chiar inteligenţa cînd sfera-mi mă opreşte
Să-mi prin7 a mea himeră s-ttn bun ce am dorit ?
Ce-rni trebuie şi astă voinţă absolută
Cînd ea !a alt nu-mi serva decit să-mi fac o luptă
Cu insuini eu in sine-mi ? şi rivna mea căzută
Să o privesc cu falā, să strig : rn-am biruit/'

Arătam mai sus că Bolliac nu era, structural, un meditativ şî eă inv.-'n'i-'erea utilitariştii a poeziei I-a făcut să devină promotorul poeziei sociale la noi. Poet militant, el a văzut in stihuri, ca •i in teatru, un instrument pe propagare a ideilor. Mentalitatea aceasta era de altfel caracteristică generaţiei paşoptiste. Mat radical — şi în această privinţă ' — decit colegii de generaţie.

Cezar Bolliac a absolutizat funcţia socială a poe,-iei si a artei In general. Tc.\lui rctvezwjtith este. fă".') îndoială. *CU'vi ::d.* srris in timpuL exdului pari-nan. Clocotitor d,- ură. Unul aco-ti („Oh! legaţi pentru vecie ,' Do pJ mintui unde sCun. ' Piătim vec--nicâ chirie / Şi pe apa care bem. •' Nu avem nimic, al nostru ; / Tot în preajmă e străin ! / Venim rupAi din lucrul vostru / Şi dăm pesle-al lipsei chin.") îl vom regăsi, peste decenii, la Costoue şi Goga

.Sub raport estetic, radicalismul lui Bolliac nu a dat roa''0 prea fericite în domeniul poeziei .sociale, deşi aEiia ai'i a reuşi': să-şi impury o voce recoynoscibilă, individualizată. Destinai ia cxtraliterarâ a artei se instaurează cu atîta putere in gîndirea artistului încît, retipărindu-şi, in 1872, poeziile Ocna şi *Padr>a<-~-* cu *moarte,* adaugă aceste note (prea) lămuritoare : „Protestai'-' contra ţinerii osîndlţilor în ocnă"; „Protestare contra pedepsei cu moarte, scoasă din legile l'ivii prin *Uetjnlantfn'vl orfani* . ediţiunca întiia, .şi i-it/otusă iniăşi. clandestin, prin a doua căt-ţiune a *licyula'iierttiilui orgunir* Portretul preşedintelui Divanului Criminel eate în strofa care începe: -<lMin jeţ ascuns sta unul» etc. Cunoscut fiind prin această strofă, e de prisos să-l mai numim".

Atari ..protestări" ţin, din păcate, mai mult dc activitatea juvnal decit de cea poetica a autore lni. Te.\le!o lui sini adesea .simple *ţiledoarii* i *ersifiraie* (cunoscută este ' ea pentru eliberarea ţiganilor : *Fata de boier şi iota* o'-' *ţiq'in).* Umanitarismul este promovat cu o nobila consecvenţă dar semnificate! poeziei este supralicitat, pcrmiţuid prea mari neglijenţe în materie de semnificărit. Limba este alterată de barbarisme şi inconsecvenţe, expresia inadecvat neologistică expunîndu-l ridicolului : dacii cran un

-Neam care niciodată nu lăsa un moment
Far-a lupta să fie lin*r, independent.
Bătu atitea ginle, ce a le număra
S-ar osteni şi mintea a mai le recita''

(La România)

' D. Popovici. *Cesar Boliar, \n itomariliimui românesc.* Editura Albatros, Buc. J&72, p 23H.

Robirea de veacuri a dus la pierderea acelor

„tradiţii vii
Ce cresc in generalii prin multe recitări."[1]

(La România)

O explicaţie ar putea fi totala absorbire a poetului de către gazetar. Analizîndu-i poezia socială, D. Popovici arăta că, adesea, Bolliac „se mulţumeşte să versifice hilariant programele politice ale timpului[1]", ceea ce face ca poezia lui să ajungă „în această ordine caracteristică pentru un întreg gen literar, bogat reprezentat într-o epocă de ziarisrn acerb[1]". Mai recent, Elena Tacciu remarca, la rîndu-i, că jurnalismul lui Bolliac „îi devitalizează în cele din urmă vîna lirică[2].

Influenţa stilului jurnalistic se vede în Trodătorwl, unde caracterologia se îmbină cu invectiva. Finalul poemului *La D. loan* Vacă*rexcu* mizează tot pe un procedeu gazetăresc : acumularea retorică, avînd nefericite efecte aici.

Poetul preferă antiteza pentru a atrage atenţia asupra suferinţelor celor oropsiţi. Poezia Cur?;amIu-!, de pildă, este structurată pe contrastul facil intre viaţa îmbelşugată şt cea mizeră, coexistînd uneori in apropiere :

„Voi, cîţi vă rîde soarta ! gîndiţi că-n aste zile
.Stau sub pămînturi, ocne, prin temniţi şi exile
Atîţi nevinovaţi,
Pe care pizma, ura şi neagra calomnie
l-au părăsit cruzimei, şt oarba tiranie
Ii ia necercetaţi."

Umanitarismul profesat de Bolliac este expus, didactic aproape, în *Fata de boier şi fata de ţigan.* Procedeul antitezei[3] — adesea discursive *(Idealul şi pozitivul)* — îl reia frecvent, sugerînd nu o dată. efecte parodice.

Revendicativ în numeroase strofe, autorul este adesea moralizator :

[1] D. Popovici, *op. cit.,* p. 22G.
[2] Elena Tacciu, *op. cit.,* p. 26.
[3] Elena Tacciu a analizat (op. *cit.,* p. 157 ş.u.) trei antiteze specifice nu numai poeziei lui Bolliac : poetul şi lumea, înger şi demon, carnavalul şi paria. Modul în care apar ele la Bolliac oste o dovadă în plus a „preeminescianismului" său.

..Virtutea estoo taină ce rar se dezvăleşte;
E chiar instinct ee naşte cu omul virtuos ;
Indemn-a face bine, răsplată nu priimeşte
Ş-aeel ce-şi spune fapta etern e viţios."

(Lepădatul)

Ca poezie gnomică debutează o *Cugetare* („Etern aceleaşi patimi pe ast pămint hulit ! / Etern aceeaşi luptă, etern aceleaşi trude *l* ' Şi omul vine vesel la jugul unde-aude / Gemînd impovăratul, sub sarcina-i zdrobit") care continuă prozaic.

Cititorii de pe la 1840 se puteau înduioşa citind un poem precum *Sila* dar astăzi, orieită indulgenţă am fi dispuşi să manifestăm, nu putem ignora desuetudinea tonului. Extrem de folositoare in epocă, îndeplinind un rol istoric şi ideologic de maximă importanţă, poezia socială a lui Cezar Bolliae rămîne o expresie a epocii de care este iremediabil legată. Pe lingă valoarea-i documentară, opera atrage şi prin acest paradox : autorul este mai important ca ideolog (literar) decit ca poet, dar tocmai o ideologie (pe care a vrut s-o ilustreze pur şi simplu în versuri) l-a alterat poezia !

Oricare ar fi impresia pe care versurile lui Bolliae o produc astăzi asupra degustătorului de poezie, climatul literar paşoptist nu poate li înţeles fără analiza scrierilor acestui autor şi fără urmărirea ecourilor versurilor sale. Motive pe care le considerăm caracteristice epocii au fost impuse si datorită lui Bolliae. Motivul uciderii involuntare în somn, de pildă, tratat de Bolliac in poemul *Ocna* (datat 1843), îl vom regăsi la Grigore Aloxandrescu *(lcigaşul fără voie* — poem publicat în 1347) şi Ion Heliade P.ădulesou, toţi trei poeţii pornind, se pare, do la acelaşi fapt real

în paragraful dedicat activităţii de arheolog a poetului, vom avea prilejul să reliefăm interesul lui Bolliae pentru vremurile imemoriale. Să notăm aici că el a ilustrat, înainte ca aceasta să devină o modă poetică, miturile noastre fundamentale, în texte precum *Meşterul Manole* şi *Zburătorul;* dacă datarea poetului este reală (3 aprilie 1836), acest din urmă poem este anterior ca opt ani capodoperei lui Heliade, publicată în 1844.

' V. nota lui I, Fischer în ediţia : Gr. Alexandrescu. *Opere,* voi. I, Editura Minerva, Buc. 1972 p. 2.18—339.

Ecoul versurilor sale a fost imediat, receptarea lor fiind şi ea simptomatică pentru climatul literar in care au apărut. Atit de cunoscute erau unele din testele sale, incit unele stihuri pe care le-a creat au fost culese de Anton Pann din circuitul oral si publicate (drept creaţie anonimă !) in *Spitalul Amorului ;* este un elogiu indirect, dar poate cel mai frumos, ce poate fi adus unui autor.

Elogiile directe sint si ele numeroase[1], Heliade noozitînd^ a-I prezenta public, în 1843, drept „gigant", „titan modern". Nu-i de mirare, în acest caz. că poeziile lui au fost reproduse în multe din gazetele vremii, bucurindu-se de o deosebită popularitate.

Ceea ce l-a impus în ochii generaţiei ce debuta pe cînd Bolliac era încă în viaţă a fost poezia pe teme sociale, la care se va referi .şi Emlncscu în *Epigonii.* Macedonski, la rîndu-i, va găsi cuvinte de laudă pentru Boliiac.

Dat fiind că am semnalat anticiparea lui Heliade în tratarea in versuri a motivului „Zburătorului", se cuvine să menţionăm şi alte aspecte ale poeziei lui Bolliae prin care acesta se dovedeşte un premergător. Anticiparea cea mai spectaculoasă c.ste. fără îndoială, cea a poeziei eminesciene. S-a vorbit chiar, pe drept cuvînt, despre *preemine.scianismul*[3] lui Cezar Bolliac.

Surprinzătoare este, în volumul din 1843, sugerarea unei idei pe care Baudelaire o va impune in prima strofă din *Correspondances :*

„T.a Nature est un temple ou de vivanls piliers
Laissent parfois sortii- de eonfuses paroles :
î.'homme y passe â travers des forets de symboies
Qui l'obscrvcnl avec des regards familicrs."

Ideca că menirea poetului ar fi să observe misterul ce se ascunde in spatele „simbolurilor" pe care natura le oferă o sugerase şî poetul român :

„De este vrun loc pacinic, de este vro pădure
Hătrină ea pămîntul, ce n-a văzut secure ;

[1] Elena Tacciu *(op. cit.,* p. 25) semnalează opinia publicată in gazeta transilvană „Aurora română", potrivit căreia Bolliae ar fi „cel mai mare român al epocii de la 1830''.

[2] In amintitul articol *Poezie,* care va provoca celebrul răspuns polemic al lui Bolliac.

[3] Analizat de Elena Tacciu, *op. cit.,* p. 190—19d.

De este vro livede de flori şi de miros,
în care saltă iepuri şi presuri ciripeşte [.„!
Poetul le priveşte cu-o sfintă bucurie,
In orişice nuanţă citeşte-o poezie,
Se lasă p-o visare, explică un mister."

(Idealul şi pozitivul)

Neexpioatată însă şi — pe deasupra — plasată într-un poem prolix şi discursiv, formidabila sugestie din ultimele două versuri citate nu s-a putut impune, atunci, in mediul nostru literar.

In *Susana* (poem imprimat în 184(1). G. Călineseu a semnalat o „artă decorativă vrednică de un Th. Gautier". citind strofe pe care un parnasian le-ar fi putut „aproba din toată inima"[1]. Ideea călinesciană a fost acceptată de exegeţii ulteriori ai poemului ; referindu-sc la acesta. Paul Cornea a vorbit despre „o tehnică veleitar parnasiană"[2].

Tot la capitolul anticipări putem semnala şi o strofă din *Rechemarea* („Aceste sacre-nscripţii ce timpul adînceazfl / în coaja noduroasă copacilor ce cresc, / Ce ore de viaţă, d-amor înfăţişează, / Să lin strein de ele ? Să nu le mai citesc ?"). unde este folosit un procedeu pe care Blaga îl va relua, cu mai mult succes, în poemul Cresc *amintirile.*

Reîntoarcerea din exil (în 1857) coincide, se pare, cu apariţia neîncrederii în eficienţa practică a versului. Era dezamăgit, după toate aparenţele, de faptul că poezia Iui socială nu avusese erou! scontat. Bsccut poetic va fi confirmat deplin de „romanţul" versificat *(Călugăriţa/,* a cărui abandonare e un indiciu preţios*.

[1] G. Călineseu, *Istoria literaturii române de la origini plnă în prezent.* Fundaţia regală pentru literatură si artă, Buc, 1941, p. 235.

[2] Paul Cornea. op. cif-, p. 222.

[3] Un amănunt bîo-bibliografic este semnificativ în această privinţă : la întoarcerea din exil, poetul îşi adună aproape toate versurile într-o masivă *Cullecţiune de poesii vechi şi noui* (Bucureşti, T.ibrărla nouă Socec et Comp., 1857). Este ultimul volum alcătuit de autor, deşi acesta a fost *o* prezenţă scriitoricească activă timp de încă două decenii ! Singura carte de versuri ce-i mai apare nu e îngrijită de el (Poesii *umanitare culese de Ion Porianu cu permisiunea autorelui.* Buc, 1860), iar volumul *Poeme şi balade* (anunţat în „Buciumul", I. 1803, nr. 70), n-a apărut niciodată.

Vremurile erau extrem de tulburi şi Bolliac optează tranşant pentru publicistica politică, neversificată de astă dată.

Anul 1358 este crucial în devenirea scriitoricească a lui Bolliac. ijidjiinii deopotrivă abandonarea neaşteptată (căci „vi''liantul'" început nu lăsa deloc să se mlrevadă o atare perspei livă ; dimpotrivă...) a versului şi apariţia capodoperei sale : *Mozaicul social.* Luptătorul aruncă definitiv, ea nefolosibilă, platoşi bogat ornamentată a versului dar, înainta de a ieşi, cu pieptul descuper:t. in arenă. îşi fUigronează cu migală lancea pe care o va lansa ; în eternitate, după cum am văzut. Se va arunca apoi în viitoarea luptelor politice, avînd — ca singură dar de t^rnut rfi'ni'i — doar ;ntidenil său. Campaniile de piesă i se vor dovedi ^de-jca ol'WeiLte iij raport io'Li Air. peri.,abi <V bando:iarea versurilor- •— in anul în care îşi scrisese c.">P'>dopera — anunţa astfel şi o părăsire a intenţiilor artistice. Vom vedea că latenţele-i artistice se vor obiectiva numai sporadic şi nepro;', ar.iatic, în publicistica politică şi în articolele de arheologic

Ci</' ciiinii'o *de poem* publicată în *lHj1* devenea asll'cl .j.inle-^ul de >bădă" a! a.-C.tui gazetar înnăscut, d'.cis, abia ac"m, să se dedice exclusiv vocaţiei sale. Ziaris'ul îl acaparase, dinainte de Rev-luţie chiar, pe poet ; acesta din urmă se retrage, acum. din ar-tiă, lăsindu-i gazetarului drepiul de a apăra in <-m,mii:iro numr]> impus, totus', pj'in \n] urnele dc poe.ăi .

în [iftip ce reviiile i-«j impus ntimelc. proza i l-<J c.macra! definitiv.

O dedicaţie aşezată de ilas'leu pe monografia *Iov* Vodu *cel Cumplit* poate surprinde, prin caracterizarea lui Rolliac drept „Ereule al prozei romăno". Mai ciudată încă va fi fost, pentru <^ontemporănii lui nolliar, atitudinea iui Tltu Maiorosou ; a'esta ii ..riiiiil.i" l,l poet[1]. i'.V/încJ însă [n ci unui dintre cei itini buni „autoi i pi ozastici" - (nulori de pi-ozăl.

l,a ic proză se refe-'ă Hasden şi Maiorcscu ? Sau. mai bine ?is cc itvu'legeau ci prin *i'ioză ?*

[1] *Mrl* in O cercetare criticei osupra poCîiei *româna de* Ia 1867 i-it si în *Direcţia nouă \n p-jezia şi prosa română* (1872.

2 Titu Maiorescu, Direcţia *nouă...* în: *Opere.* voi. 1, fcriitura Minerva. Buc, lf)78, p. ISlî.

Da proză de ficţiune nu poate fi voiha. din simplul motiv că Ce?ar Bolbac nu a publicat aşa ceva, în ciuda unei note ce anunia un volum do nuvele[1], ni. i< ind apărut.

In articolul *Literatura roinână şi străinătatea* (ll'ti-). Maiorescu îl pomeneşte in două rfnduri pe Rolliac în partea a doua a siluitului : *Literatura ţtîirițijtcS, istoria româna,* dar spre a-i contesta meritele ştiinţifice ! într-un loc e amintit, *inlr-o pa-rările: â,* „răposatul Bolliac, care nu ştia ce e ştiinţa"[2] pentru ca. mai la vale. Grifioro Toul^scu să fie lăudat tocmai pentru paginile din Ducr,j *ntain'c dc . oniani* (lBBf'l unde „face critica părerilor d-!rr Hasdej si Rolliac asupra alfabetului dacic"[3].

Aşadar, coi care îl lăudau pe *prozator* se gindean, în primul rind. U p;ibiiLi-.t; cbiar impli'atule liteiaie ale studiilor dc ar-l:eel("'jie ţii }• l de di.;neniul publicisticii, după cum vom \edea.

Curioasă este rapiditatea cu care şi-a reprimat tentaţia ficţiunii Cum despre volumul d* „noutăţi" nu ştim nimic, siri-ui-i ele ffiCr in rare amintita tentaţie s-a manifestat sint operele dra iit-.tice (ce par a ii lost ;nai degrabă adaptări) si „romanţul" in vev-nri, abandonat după numai doua numere de ga/etă...

Ceea cc rămine în acest ' az este *prti:a nefictivS,* conţinînd literatură — în sens larg •— ideologică (pe teme culturale, politice s: ştiinţifice). Rolliac scrie într-o perioadă în care *literatura* mai era definită in accepţiunea veche, drept tot ceea ce este scris. Maiorcscu însuşi operează >u această accepţiune a termenului. Ca şi Ion Gliiea. Cezar Holliac înţelegea literatura ea literaturizare, în sensul ornării discursului. Cum noi. astart, nu o mai înţelegcr i astfel, s-a produs o neconc.'rdanţă (între înţelegerea literaturii <le către autor st *Jc* cătne receptori ce conferă textului şi nu interes literar nescentat dc autor. Din simplu instrument persuasiv, liieratura devine obiect de contemplaţie estetică. F.s'e cazul '.imilar al obiectelor scoase din uz : le admirăm fără a le mai înjosi. Emoţia receptorului este de natura estetică. ,arheo!"gi'zantă" am puica zi'e.

[1] In „Gazeta Teatrului Naţional" i se anunţa, pe lingă volumul de *Meditaţii,* şî unul dc *Noutăţi* (nuvele) (apud Ovidiu Papadima, *Cezar Bolliac.* în : Colectiv, *Istoria literaturii române,* voi. li, Editura Academiei. Buc. liig, p. 329—330).

[2] Titu Maiorescu, *Literatura româna ţi străinătatea,* în *Critice,* Editura Minerva, Buc, 1973, voi. II, p. 178.

[3] *Jbidem, p.* 2B3.

Relevîndu-i ir. egală măsură meritele şi defectele scriitoriceşti, publicistica îl reprezintă plenar pe Ce/ar Bolliac, autor care i-a dedicat, dc altfel, in moj constant, pasiunea, energia si ta-1 Pinul său. Gazetăriei ii aparţin, am Năzut, capodoperele scriitoriceşti ale lui Bolliac, dar ca este, tu acelaşi timp. cea care i-a alterat lirica. Toată activitatea lui „gravitează", putem spune, in jurul gazetăriei. Şi vom vede-i că în mult citata afirmaţie din 1872 *(D-lur publicişti şi* eurifiali ui *mei in presă)* renunţai ea la publicistică e anunţată în termeni patetici („voi lăsa publicitatea, forţat de această lege draconică şi imorală...[1]'), fiind vorba de ceva impus, nu de o liberă opţiune. Par pasiunea lui pentru publicistică era prea marc spre a putea fi anulată de o hotărîre judecătorească, oricit de ..draconică'[1] fie.

In prefaţa volumului de debut, Bolliac spunea că „este firească acea nerăbdare de a-şi vedea cineva ostenelele tipurile"", fiind de părere că e vorba de ..o patimă ea si toate celelalle' *(Către tinerime).* Să notăm că era vorba de o „patimă" recent apărută pe meleagurile noastr. ; fascinaţia tiparului, ce anunţă o nouă mentalitate culturală. Spre deosebire de primii Văcăreşti, care-şi lăsau in eite o „condicuţă'' producţia lirică, paşoptiştii scriu intr-o epocă nouă, marcată la noi de prezenţa presei şi, în genere, a tiparului. Insistenţa lui Bolliac în materie du publicistică este ilustrativă in acest sens. El a fost nu numai un publicist activ (mai bine de patru decenii !) ; ca şi Heliade, a avut gazele proprii şi o tipografie. într-o perioadă caracterizata tsi) de folosirea consecventă şi eficientă a tiparului.

Susţineam că Cezar Bolliac s-a afirmat plenar în domeniul jurnalisticii, unde se plasează si capodopera sa : ***Mo~aiettl*** «rial. S-a observat că, ,.In desfăşurarea ci. activitatea publicistică a lui Bolliac prezintă un caracter preponderent literar înainte dc revoluţie, preponderent politic după revoluţie[1]". Articolele de doctrină literară le-am discutat deja ; „trecerea"[1] de la acestea spre publicistica politică o marchează articolele despre teatru, fiire au în egală măsură o destinaţie culturală şi politică. Aceasta deoarece însăşi problema teatrului nu era, pentru generaţia paşoptistă, una preponderent estetică. Cei care miliîou pentru un teatru naţional luptau, implicit, pentru o politică naţională, al cărei lider era colonelul Cimpineanu.

D. Popovici, op. *cit.,* p. 211.

Activitatea desfăşurată de Cezar Bolliae ca *promotor ai teatrului naţional* este notabilă, arest om de cultură manifeslindu-se simultan ca traducător[1], militant pentru instituţionalizavea teatrului romanesc, autor[2] si cronicar dramatic".

facă din prefaţa *(Către tinerime)* la voiumu-i de debut. Bolliac lăcea dovada interesului pentru teatrul naţional, notind cu satisfacţie că acesta „s-a statornicit', iar „publicul simţitor a început a cunoaşte folosul ce poate dobîndi din această scoală de moral. Literatura românească a început a-şt lua zborul său. Nu sunt doi ani de zile şi repertoriul teatrului s-a îmbogăţit cu atîtea traduelii şi bucăţi originale".

Mai multe lucruri merită reţinute din această primă „ieşire in publir" a tînărului literat : el considera — cum vor face toţi paşoptiştii — teatrul drept „şcoală de moral[1]"[4], atribuindu-i, deci, o Juridic pieponderent formativă. în al doilea rind, Bolliac lega începuturile literaturii româneşti de scrierile dramatice, atit originale rit si traduceri. Ideile eypnrnale nu erau numai ale lui. Un arul ri, 22 de ani fiind, atunci, doar un exponent al mişcării culturale grupate in jurul Societăţii Filarmonice. în care intrase de la fondarea acesteia (1)133).

In 184ă, teatru! românesc trăia încă în vîrsta pionieratului şi Bolliac (a cărui înţelegere — ca să nu-i spunem indulgenţă ~ este comparabilă cu cea manifestată de Heliade în prefaţa traducerii *IIiadei* de către Aristia) spera să poată „închide cu desăvîrsire giira scrupuloşilor critici care ar mai voi să caute pete în soare" ".

[1] în scrisoarea adresată lui I Voines'j]i (publicată in „Curiosul" ,r 3. 1837) îşi exprima intenţia de a traduce piesa lui Victor Hugo *Lucrece liorgia,* „cu toate că teatrul nostru nu c-'-te încă in stare a reprezenta un romantism ca al lui Hugo". Din acest autor a tradus *Ange!o, tiranul Padovei.*

[2] Este greu de stabilit originalitatea unor texte pe care... nu le cunoaştem. Despre drama in versuri *Malilda* ştim eă era o prelucrare după Sophie Ristaud-Cottln. Nu s-a păstrat textul pieselor . *Moartea lui Abel, Radul* Vodă. *Tăierea a 12* boieri *la Mănăstirea Dealului.*

[3] Unul din primii noştri cronicari dramatici. Timp de un an (1845). a susţinut cronica dramatică în „Curierul românesc".

[4] Formula o lansase HcJiade *(Teatru, in* ; „Curierul românesc", nr. 4, 1831] si va fi preluată adesea in epocă.

[5] *Teatiu. din Bucureşti, „Qiella", in beneficiul, doinitului Riciardi,* in ; „Curierul românesc", XVII, 1845, nr. 20, 9 martie.

Peste un an, trei creații dramatice recente *(lorgu de* Ia *Sadagura, Buna educație, Sluga isteață)* îl făceau extrem de optimist : „Dacă va fi să socotim progresul artei dramatice la noi pe deosebirile ce văzurăm între aste trei piese, ne vine să credem că arta dramatică o să ajungă într-o zi a face partea cea mai însemnată a literaturei noastre" \

Altă dată, impresionat de afluența publicului, își începea — entuziasmat — cronica : „Ar fi trebuit o sală cît să nu ajungă pînă la marginele ei sunetele glasului lui Riciardi și Karl, ca să poată fi destulă pentru toată lumea cîtă s-a strivit astă-seară in teatru și cîtă s-a întors acasă blestemînd șandramaua că nu e mai largă"[2]. „Șandramaua" va mai rămîne, o vreme, inadecvată unor reprezentații de amploare, dar ceea ce se remarcă este luciditatea cronicarului dramatic. El scria în 1845 : „Guvernul clădește un teatru, dar oare o clădire pentru teatru va să zică *teatru ?"* [3].

Bolliac sublinia necesitatea formării *oamenilor* (militînd pentru înființarea unui conservator dramatic), nu doar a edificiului care să înlocuiască șandramaua cea veche. Și, nu întîmplător, va fi unul dintre cei care — în ciuda adversității față de Maiorescu, ce își începuse activitatea critică ce-l viza și pe Bolliac — va denunța, în 1869, apariția formelor fără fond : „în toate avem stilul nostru, principiul nostru, școala noastră : aparență fără existență ; formalitățile să fie, si lucrul să nu existe.

Astfel este statul compus în toate părțile lui : numai de oadruri, de cadre goale. Astfel cu instrucțiunea publică, astfel cu armata, astfel cu vistieria, tot astfel trebuia să fie și cu teatrul.

Și, ciudat lucru ! pre cînd n-aveam cadrul, aveam lucrul ; pre cînd nu aveam teatrul zidit, aveam teatru ; și de cînd am zidit teatrul, nu mai avem teatru.

înțelege fiecare că aci este vorba de teatrul românesc"[4].

[1] *Teatrul Național,* în : Curierul românesc", XVÎII, 1846, nr. 27, 30 martie.
[2] *Teatru din București. „Otello" (art. cit.).*
[3] *Teatru din București,* în : Curierul românesc", XVII, 1845, nr. 18, 2 martie.
[4] *Teatrul românesc,* in : „Trompeta Carpaților", VII, 1869, nr. 780, 27 nov.'8 dec.

Se recunoaște ușor, aici, incisivitatea pamfletarului ce redactase *Mozaicul social;* dar și amărăciunea militantului[1] silit a fi martor al încetinirii cu care se făceau urnirile culturale : „Teatrul național nu-l putem aștepta curînd. Teatrul românesc însă, unde să se dea în limba românească opere mari, piese clasice, spre formarea animei și dezvoltarea gustului, teatru românesc am avut și putem avea". Singura cale de urmat îi părea cea indicată, cu decenii în urmă, de Cimpineanu. Acesta era, se știe, înainte de toate : om politic. A sprijinit cultura pentru că vedea în ea un bun instrument propagandistic. Idolatrizat de Cezar Bolliac, este posibil ca tocmai el să-i fi insuflat acestuia din urmă pătimașa pasiune gazetărească.

Am citat observația lui D. Popovici că activitatea publicistică a lui Bolliac a căpătat, după Revoluție, un caracter preponderent politic. Schimbarea este dovedită atît de natura colaborărilor sale la publicațiile vremii, cît și de profilul gazetelor pe oare le-a editat. în timp ce singura revistă pe care a întemeiat-o înainte de Revoluție („Curiosul", București 1836) avea un caracter preponderent literar (anticipînd, prin acest aspect, celebra „Dacia literară" !), publicațiile pe care le înființează după Revoluție au un pronunțat caracter politic : „Espatriatul" (Brașov 1849), „Buciumul" (Paris 1857 și București 1862—1864), „Trompeta Carpaților" (București 1865—1877).

Intensa activitatea publicistică (în afara articolelor destinate publicațiilor editate — și, nu o singură dată, scrise — de dînsul, a colaborat la majoritatea gazetelor importante din deceniile patru, cinci și șase) l-a impus repede atenției generale ; ca toți marii gazetari, era citit nu doar de partizani, ci și de adversarii politici. Ideile erau susținute de o certă vocație publicistică, ceea ce l-a făcut pe autorul unei proiectate *Istorii a literaturii române* să-l considere — pe bună dreptate — drept „cel mai strălucit ziarist dinainte de Eminescu". Ecoul in posteritate a fost asigurat de capacitatea lui Bolliac de a scrie texte care să poatâ *Ti* citite cu interes și cînd miza politică ce le-a generat nu mal «ste de actualitate. Intre contemporani, au contribuit la impunerea publicistului, pe lîngă meritele-i scriitoricești, intensitatea

[1] Care scrisese, în urmă cu 24 de ani, că „teatrul, care este -templul artelor, a ajuns să fie o trebuință, o hrană spirituală" la români *(Teatru din București,* în : „Curierul românesc", XVII, 1845, nr. 10, 2 februarie).

şi puterea de asalt care i-au caracterizat manifestările. Inaugurind în publicistica noastră ceea ci- astă/i numim „campanii de presă*"', el a trecut — am putea spune — de la arcu! <-u. săgeţi otrăvite la modernul tir concentrat. Satisfacţiile n-au lipsit, Bolliac avînd şansa să se poată bucura de eficienţa unora dintre campaniile sale Exemplară este cea în favoarea secularizării averilor mănăstireşti, asupra căreia se cuvine si zăbovim.

Campania a fost declanşată în 1861 (în ziarul „Românul"'! şi continuată timp de mai mulţi ani, cu o tenacitate care avea să asigure, pînă la urmă, succesul scontat. Din cele trei categorii de lăcaşuri existente la acea dată în Principatele Unite (mănăstiri si schituri : „pămîntene'', „închinate'", ,.brîncovenesti"), numai primele .scăpaseră" subjugării de către străini. Sul) oblăduire ţaristă funcţionau mănăstirile zise „închinate" [adevărat stat în stat, lavorizlnd scurgerea din ţară a unor averi imense). în timp ce autorităţile imperiale austriece il susţineau pe principele Grigorie Georgc Dimitric Bibescu Basarab de Brineoveanu, care îşi arogase dreptul de ctitor şi administrator asupra agerilor mănăstirilor zise „brinoovenestp ; nu-i lipsit dc importanţă amănuntul iă principele cu nume kilometric era şi cavaler austriac...

Punctul culminant ol campaniei declanşate de Bolliac pentru secularizarea averilor mănăstireşti îl constituie cele două volum** intitulate *Mănăstirile din România* -. ambele avind, pe lingă textul propriu-zis, şi cîte un grupaj masiv de *Piese justificative.* în prefaţa întîiei cărţi se spune încă din primele cuvinte imprimate . ..Acest volum nu este o carte, este mai mult un dosar; este îstoi icul unui proces[3]".

Dintre campaniile răsunătoare pe care le-a purtat merită amintite cele pentru dezrobirea tiranilor, pentru împroprietărirea ţă>,-mili>r, pentru votul universal, pentru Unire.

[1] „Acţiunea pe care o desfăşoară, în vederea secularizării averilor mănăstireşti, este socotită prima campanie dc presă la noi'' (colectiv, *DU-ţionarul literaturii române de la origini pină la ÎSUO,* Editura Academici R.S.R., Huc. 1979. p. 110).

- *Monasiiiilo din România (Munastire.le închinate),* Duc., 1862, 660 p. ; *Monastirile din România (Mănăstirile zise brăncovenesti).* Buc. 1863, 250 p. ; *Les monasteres roumaines (Les Monasleres dit-, Urnn-covaucsiil,* Buc. 1863 (este traducerea ediţiei româneşti, fără partea ee *Piese justificativei.*

[3] *Monastirelr- închinate, ed. cit.,* p. V.

Dintre articolele în favoarea Unirii, ne oprim asupra unuia yublirat in exil, in 1853, unde este remarcabila luciditatea eu care iste ..prezis" viitorul ţării : „Unitatea României este naturală si politica. A (sic) simtit-o toţi oamenii szirulilori şi s-au ci reat s-o puie în lucrare toţi căpitanii cei mari al românilor: iHuniad, Mircea, Ştefan şi Mihai.

Cî:id o să cie Căpitanul cel noroeh. care .vi eseeute acest plan al naturei, realizat de Tratau, este o chestie numai de timp.

Inteligenţa română din toate provinciile creşte astă idee. Cind se va generaliza astă idee, peste 14 milioane de români : Dacia lui Traian şi Dacia Uit Aurelia!) *vor* fi o singură ţară" \

ldeea unităţii poporului român este reargumentată, tot in •exil, inti--o extrem de importantă carte[2], al cărei titlu nu acoperă lotcii materia tratată. Nu exagerăm dacă vedem în această lucrare in ..echivalent'" modern al celebrei cărţi a lui Diniitrie Cantemir *Descripţia Moldaciae.* Piste trist că nu a fost reeditată această carte ; deşi scrisă cu o finalitate imediată, ea prezintă, astăzi, o valoare documentai certă, oferind o privire de ansam- asupra realităţii":" româneşti din perioada premergătoare Unirii. Pledoaria sste extrem de interesantă şi ea text ideologic dar şi prin implicaţiile artistice ţde Ordin descriptivi.

Mult mai numeroase sint insă implicaţiile literare ale textelor rc-dactdlc *in* româneşte. Alături dc capodopera lui scriitori-•cească *IMuzaicul* social) putem aşeza sarcasticele rin duri despre C. A. Hosetti : ,,.„C. A. Rosetti nu este capul ci anima, sufletul asocjaţiunii, buricul päminlului, singele de nouă fraţi, anima de liliac, fără care **nu** este posibilă nici *ti* vrăjitorie. El esfe augurul, iară nu stăpinul ; el creează stăpîni pe cari îi guvernă el ; •este *Louola* de care tremură Papa ; este doctul astrolog, abilul alchimist, ingeniosul cabalist, cu aforismul *Luminează-te si vei ii,* enigmă propusă, in explicarea căreia sondează gradul de perspicacitate a neofiţilor luminîndu-le mintea cu buruienele *tha~ lagssigla* şi *ageaphotis,* atingîndu-i cu amîndouă aceste buruieni,

' Cesar Bolliac, *Culegere dc mai mulţi artieoli publicaţi atît in străinătate cit şi în ţară in anii trecuţi.* Buc. 1861, p. 0*1—fii (articolul a apărut iniţial în „Republica Română" nr. 2, Bruxelles 1853, p. 34—61).

[2] *Menwires pour servir ă l'histoire de la Roumanie (Provin-•ces daitubiennes)* par Cesar Bolliac. Premier memoire : *Topographie de la Roumanie,* Paris, Just Rouvicr, lăbrairc-editeur, 1856.

luminătoare în inlunerec, la amindnuă timplele, ea să vază pino la ce grad inteligenţa lor obscura este luminabilă" '.

Fiind vorba de un pamflet, ne interesează mai mult autonomizarea lui estetică decit adevărul celor exprimate. Indiferent de partea cui va fi fost dreptatea, portretul făcut de Bolliac este memorabil, puţind l'i receptat şi fără raportarea la realităţile sociale din anii tulburi cc au urmat înlăturării lui vodă Cuza.

Radicalismul (de care am vorbii în mai multe rinduri] luî Bolliac este foarte evident în publicistica-i politică, unde vitupeează împotriva .moderaţilor", cerind opţiuni tranşante şi opinii ferme. Articolul exemplar în această privinţă este cel intitulat *Moderaţii*[3] : ,.Clasa moderaţilor s-a recrutat totdeauna şi în toate părţile [...] dintre acei oameni carii s-au ac<im'idat Şi se pot acomoda cu toate. Ei, tolerînd şi pe unii şi pe alţii, se mindresc că nu cad în exces pentru cii nu intră nici într-o luptă ; se mîndresc că nu greşesc pentru ră nu întreprind nimic ; că sunt mbitj de toate partidele pentru că nu combat pe nimiiie si iat: dispreţul drept iobire ; că sunt putincioşi a ajunge la guvern pentru că nu reprezintă nici un partid din luptă. .Sunt nici într-un fel aceşti oameni : n-au nici energia acţiei, nici forţa existenţei, nici curagiul reacţiei, şi sunt tocmai oamenii guvernelor neprununlate". De aceea ci sint priviţi dc Bolliac di-^pt un adevărat pericol social : „Aceasta s-a văzut totdeauna si In toate locurile: mediocritatea, moderatisniul este impiedicălor prin moliciunea lui, neactiv prin lipsa lui de iniţiativă, rrud prin invidia şi slăbiciunea lui".

Cu aceeaşi vervă pamfletară demască demagogia si inconsecvenţa politică : ..Nu voim a face aci biografia nimănui. [...] I.urnea ştie cum aşti cameleoni si-au scbîmbat culorile. Cum, în diferite epoce. au fost ruşi, turci, austriac!; cum astSzi =unt francezi, englezi, şi nu se mai ştie re. Fest-au însă vreodată români, pentru ia si *Vt<* si astă/i? Niciodată"'.

[1] *Iară se iveşte coaiiţiunea,* in : „Trompeta Carpaţilor", VIf, IBlifi», nr. 7GI, 18 30 septembrie.

- Publicat în ; „Românul", III, 1859, nr, 36, 26 martie/7 aprilie.

[3] *Actualitate,* în : ..Buciumul", I, 1857, nr. 7 (3 mai). în acelaşi sens, a se vedea şi *Ideile si oamenii din 184& şi cei astăzi la putere,* in : ..Trompeta Carpaţilor'-. *VI,* 1868, nr. G15, 14'26 martie.

Ecoul publicisticii lui Bolliac s-a datorat capacităţii rare do a e'-ea portrete, asocieri şi formule memorabile. între acestea din urmă, cea mai lungă ,.v:au" o are cea de „monstruoasa coaliţie'", prin care Cezar Bolliac desemna apropierea unei părţi a liberalilor de la 1348 dc conservatori. Formula a fost ..lansată" în februarie 1863', după ce, cu o lună înainte, un articol publicat în acelaşi /iar- se intitulase *Uniiea dreptei cu stingă.* La „coaliţiune" se referă uneori încă din titlurile articolelor', alteori iu •cuprinsul V,r '.

ForMtila a avut succes, preluată fiind si de alţi publicişti Eroul a -celeLor lui Rolliac s-a datorat şi varietăţii mijloacelor folosite de autor, v-irietate ee-l făcea adesea imprevizibil. Ei foloseşte, eu ironic, pagina de ziar pentru a trimite un şir de scrisori „cni"den\iale" lui Ion Brătianu, aflat la Paris cu clare misiuni politice ; alteori procedează asemenea lui Ion Ghica (cel din *Convorbiri economice),* întroducînd în articol un dialog verosimil d' r. foarle probabil, firiiv *l Aplicarea legilor*). Asupra problematicii din acest ai :ico! rev.:." _",aî JLVÎU, nrltirul ca ,.nu ne lips-^c legile, cameriii l!p--o>e la noi. Legile se fac lesne, deprinderea .i respecta legile este anevoie"'.

Dir.'.re legile atu.-ci în vigo.tre, era normal să-l intereseze în mod srecia; cele prhitoare la presă, el referindis-se în repetate rîndin'i la acestea. Văzînd în garantarea libertăţii de expresie premi/a *t* seoţială a demorv-ri~j sj civilizării nn.ii popor (,.:iu pirite li'x-r s'at *<: n<*t J • i,ipa!. fără libertate,; pr- se:"), Ce-

- fît/oii.-d*u-iasa* coeiîfiii'!i"l in „Bucium--.:-, 1, 1863, nr. 15, •23 febr.

- în nr. 4, 9 i-inuarie.

Morak-al eoaliţiunii (in : „Buciumul", I. I<^i3, nr. 13!, *ti* oct.), *Coaliţiun^a şi discursul Domiiitoriului* în *Europa* (în : „Buciumul", I, lSij3, nr. 157, 25 nov 1. *Iară se iveşte caliţhiiiea* (In : „Trompeta Carpaliior", V1T, lHK», nr. 761. 18/30 epl), *Coaiiţiunca* îrj *det-peiarc* (Ir. : ..Trompeta Carpaţilor". IX, 1871, nr. 913. H'20 aprilie).

c-\. 'l'otlt! UT!II'I?J'.IÎLI;j. în . .Ruriumul', I, 18113, nr. 11". 3 oel.

în : ..Trompeta Carpaţilor". IV, 1866, numerele 406 (24 febr./ fi martie), 4.17 (27 febr. 13 martie), 408 (15 martie) si 410 (22 martie).

" în : „Buciumul" 11, 1864, nr. 297, 20 oct.

Legile şi miniştrii, "m : „Trompeta Carpaţilor", IV, 18G6, sir. 450. 13 sept.

Libertalcu pieţei, in : ..Românul'', TU, 1859. nmnereSe 63 <9/21 iunie), 09 (11.23 iunie). 70 (13/25 Iunie).

zar Bolliac se ridica împotriva oricărei tentative de limitare at posibilităţii de exprimate a opiniilor: „Aceia cad; opresc adunările, opresc discuţia, împiedică publicitatea, vădesc că se ruşinează de public, să tem de dezvălirea faptelor lor, le e frică de publicitate. Oricare ar ii cuvintele lor, ei sunt retrograzi, derea credinţă. Cer progresul de ruşine numai, fără să-' dorească ; strigă în contra abuzurilor şi le menţin în puterea lor ; se plîng de arbitrariu şi-l comit neîncetat ; se fac că cer lumina si o stiny de unde se iveşte. Libertatea in .gura lor este egida care le ascunde despotismul" *(ibidem).*

Avind mereu o atitudine tranşantă (nu lipsită in-ă de inconsecvenţe şi contraziceri ; ar fi suficient să amintim poziţia faţă de aducerea unui prim străin), Cezar Bolliac s-a lovit *m* mai multe rinduri de legile ţării, fiind implicat în eîteva procese pentru articolele publicate.

Legea (Tăcută de ministtul Costa-Forul (ii privire la pedepsirea jurnaliştilor li provoacă o patetică luare de atitudin[1]; găsim aici i-îndurilc citate, pînă azi, de toţi exegeţii activităţii luî Bolliac: ..Sen iriilc re cere Patria de la fiii ei şi Omenirea de? la om. sunt varii şi in proporţiuiii cu facultăţile şi puterile lui. Am lăsat scoală pentru armată, am lăsat armata pentru litere, ani lăsat literile pentru publicitate; loi lăsa publicitatea, forţat de această lege draconică şi imorală, pentru ştiinţă.

Mediocru în toate, nu-mi voi îngropa *talantul* pin.", eind vof putea face uz de dinsui''.

Trecind pest_' c.entmentui care a provocat-o, mărturisi!c<* este simptomatică Pentru întreaga veneraţie a lui Bolliae. Se poate afla in ea punctul de plecare intru definirea personalităţii autorului : mistuirea permanentă în domenii diverse (practică poetică, doctrină literară, publicistică, arheologie, politică), (n sincera-i mărturisire, el sugerează în fond şi eşecul (în plan ex- '.lusiv estetic) altor colegi din rveastn aencralie de entuziaşti, de ctitori.

Am iazul fă, in ca^ul în care ar fi fost obligat (^eea ce nu s-a înlimpU.t, lotuşi ..) să renunţe la publicistica, Bolliae era de-

[1] D-tor publicişti *ţi confraţi ai* mei în pir să, in : „Trompela Carpaţilor", X, 187:1, nr. lu:i4. 14/26 deiembrie. pag, l.

"**JIS** să se rrmsacre „ştiinţei". Generalul Mavru îl iniţiase, cu. de- •enii 'n urmă, in arheologie. Meritele de arheolog ii fuseseră recunoscute public şi, in 1369, era numit preşedinte al Comitetului arheologic din Bucureşti.

Cit dc marc poate fi, la scriitorii de vocaţie, forţa ironiei, a arătat si dumnealui Alexandru Odoijcscu, om dc spirit care — profitînd de o gafă antologică a preşedintelui Comitetului arheologie — a pus sub semnul întrebării, printr-un pamflet celebru, nobila aethjtate desfăşurată de principalul promotor al studiilor -arheologice in Komărha. Seducător prin titlu *(Fumuri areheulogiee scornite din luiele prehistorice de un om care nu fumează)* [1] dai- s: }.rin rigoarea demonstraţiei, pamfletul - era, practic, fără replică, d-si Bolliac a încercat, neeonvingâlor. să 'âspundă \ O'uul te dorise cu atîta ardoare urnirea cercetărilor moderne ee ui (teologie în ţările române, cheltuind pentru aceasta energie, limp şi a\ere. lovindu-se de preutăţi de tot felul, a avut (tocmai eind merilelc începeau a-i fi recunoscute oficial...) nes=msa de a provoca o replică atît de usturătoare. Capodoperă a artei pamfletare româneşti, textul odobescian avea să fie invocat nu numai de arheologii ee urmăreau reliefarea adevărului istoric, ci şi (sau mai alcs| de adversarii politiei (numeroşi!) ai temutului autor ai -Mozaicului .social. înfruntarea dintre reprezentanţii a două vîrsie ale ştiinţei istorice avea să fie „exploatată", din păcate, şi poliţie. Astăzi insă, la mai bine de un veac de la nemiloasa replică, odobesciană, avem datoria să rediscutăm contribuţia şliinţifică a lui Cezar Boiliae.

Dintru început trebuie spus că, pentru a le plasa îi' contentul just al genezei lor, scrierile arheologice ale lui Boi!iac trebuie raportate la istorioara/ta romanticii (care, se ştie, făcea destule concesii fanteziei), nu la cea de astăzi, dc care esle mult mai apropiat, prin rigoarea pe care o urmărea, în spirit vădii mai modern. Alexandru Odobescu. Erorile, ctte sint, se justifică astfel. Un singur exemplu este suficient : prin prisma folcloristicii moderne, meritele lui Aleesandri ar putea fi uşor contestate ; a o face, însă. ar însemna nu numai ignorarea evoluţiei

[1] Extras din „Columna lui Trainn''. 15 februarie 1873.

- Generat de articolul lui Bolliac: *Archeologia. Uzul fumatului din* timpii preistoriei, in „Trompeta Carpaţilor''. XI, lb73, nr. 1045, 4/16 februarie.

[3] *Archeologia,* in ' „Trompeta Carpaţilor", XI, 1873. nr. 11)54, II'2:1 martie.

fireşti a oricărei ştiinţe, ei şi a introduce un neavenit criteriu procustian in analizarea trecutului cultural.

In ciuda spumosului pamflet odobescian, nu putem trere peste faptul că Cezar Bolliae este unul dintre *iniţiatorii arheologiei româneşti.* Odobescu însuşi subliniază, la „victima" vervei sale pamfletare, „acea preţioasă ardoare ce dumnealui depune în dezgroparea şi adunarea antichităţilor patriei"[1], reproşîndu-i insă — pe bună dreptate — eă nu analizează în chip pozitiv obiectele descoperite, lăsindu-se pradă unor Ipoteze susţinute cu probe neconcludente. In anul precedent, ii obiecta eă nu „adînceşte destul lucrurile în cercetările preistorice" pe care le întreprindea[2], î-ecunoscindu-i, prin aceasta, ineă o dată meritele de practician, dar negindu-i-le pe cele de Interpret.

Ştiinţa arheologiei a fost precedată, la noi şi aiurea, de colecţionari ; cei mai "unoscuţi si mai entuziaşti erau, la gurile Dunării, generalul Mavru, inginerul W. dc Blaramberg, profesorul Ch. Seule.eu. maiorul D. Bapazoglu ş.a.[3] Faţă de amatorismul colecţionarilor, Bolliac face un mare pas înainte, punînd bazele cercetării arheologice *tAxtematice.* începute in 1845, explorările lui (continuate timp de cîteva decenii) constituie, practic, piatra de temelie a arheologiei româneşti. Că pregătirea de specialitate a exploratorului nu era la înălţimea celei odobesclene (studiile efectuate In Paris fiind incerte si, oricum, nesistematice şi incomplete) este un adevăr, ca .şi faptul că scrierile lui pe această temă au şi o destinaţie politică, aşa cum avea şi poezia sa. Dar lipsurile inerente pionieratului (rigoarea ştiinţifică, în prinţul rind) mi-i anuleaz"; meritele; mai mult chiar, ele conferă calităţi literare (nescontate dc autor) textelor, dintre care unele se înscriu la loc de frunte între realizările p'-ozei nefictive din a (•oua jumătate a secolului trecut.

In ciuda pronunţatei doze de empirism din activitatca-i de arheolog, nu se poate tăgădui tentaţia lui Bolliac de a fi la curent cu cercetările similare din străinătate ; o dovedesc nu numai trimiterile la avtori străin:, ci şi documentările „ne teren",

[1] Alexandru Odobescu. *op. cit.*, p. 22.
[2] Bolliac răspunde acestei obiecţii în : *Archeologia. Domnilor membri ai Comitetului archeologic din Bucureşti,* în : „Trompeta Carpaţilor", X, 1872, nr. 1010, 20 august / 1 septembrie.
[3] Ovidiu Papadima, *Cezar Boliac,* Editura Academiei R.S.R Buc. 1966. *p.* 9.

la şantiere arheologice celebre (in toamna lui 18159 urmărea săpăturile ce se efectuau la Neapole). întîlnim la el un soi de „pozitivism" empiric, o lăudabilă idee ordonatoare : „Este *o* idee principală care concentra toate căutările mele arheologice : aceea de[1] a urmări pas cu pas, de la picioarele podului lui Traian, toateramurele drumurilor romane, toate ruinele de pre lingă laturele acestor drumuri, atestări necontestabili ale aşezărilor colonielor» pînă in punctul decisiv al rezbelului dacic, pînă în Sarmisegetuza, şi apoi resfirarea acestor colonie pre toată întinderea Daciei traiane. în curs de 170 ani"

Acest deschizător de drum — care avea o certă conştiinţă a pionieratului — ştie bine că abia oferă perspective unor necesare cercetări ulterioare: „O hartă indicatoare de toate aceste patru feluri de ruine aflate pînă acum [...] am inceput-o de mult; dară cine ştie cine o va săvîrşi"[2]. în aceeaşi scriere, indică posibilităţi şi locuri de cercetare, dar si măsuri organizatorice : ..Este rău să se permită a se face săpăture neregulate prin asemenea locuri pre unde ar trebui numai ştiinţei să se permită a scormoni".

Pregătirea lui ştiinţifică sumară şi timpul redus afectat „scormonirii" îl predispuncau la empirism : ..Să lăsăm pre Tylori, pre Grawfurzi, pre Vaiaci ete, să discute asemenea eostiuni, şi să ne ocupăm de aceea ce avem înaintea ochilor, pentru că nu-vom şti niciodată, ce au fost şi cum au fost acei oameni cari au asistat la formarea Carpaţilor noştri".

Din păcate, fantezia a lucrat adesea („subminîndu-l" pe cercetător şi expurtîndu-l ironiilor justificate) : convins că, acolo ..unde istoria nu vorbeşte. îndoiala si ipoteza sunt singurele cari pot să creeze în imaginaţiunea noastră afirmări conjecturali", a supralicitat capacitatea fanteziei de a suplini lipsa documentelor prin care „vorbeşte istoria" (..să mă hazardez să fac o siipoziţiune, mai cu seanţă că aci vorbim în afară de istorie", spune laun moment dat).

..Afară de istorie" s-ar fi aflat epocile din care nu ne-au parvenit documente scrise ş; a căror cercetare luase un aseme-

[1] Cezar Bolliae, *Excurtdune archeologică din anul 1869.* Buc., Typ. Naţională, 18Gfi.
[2] *Archeologia. Peştera de la Obîrşia lalomiţei. Peştera cu Oalele. Comoara din cumpăna Cioeîrlăului.* Valea Caselor si *Afor-min'.ele de pe Vulcana Mare,* in : „Trompeta Carpaţilor", VIII, 1870, nr. 840 (20 august / t sept.).

nea avînt in secolul trecut încît Bolliac putea fi tentat să creadă •că e vorba despre o „modă". Un memorial de călătorie, scris m urma cercetărilor pe teren. începe pe un ton ironic : „Moda r.u mai vokşte istoric, va preistorie, .iii;eislor:e, unde biata Clio nu mai ştie nimic. Să cedăm modei : să facem şi noi preistorie, anteistoric, eu riscul de a cădea in antiistorie" *(Peştera Ue la Obîrşia lalomiţei...!.* Riscul şi-l asumă, in ciuda ironiei iniţiale, scriind în cuprinsul memorialului : „Pentru că dară actualmente moda vuieşte cerce' area epocelor *antei-dorire,* să ne ocupă,n si noi puţin de aceste epocc, lăsind docamdată clasicitatea epocelor noastre istorice la o parte".

Motivul nu este îna'i supunerea la această „modă". Ironia se •dovedeşte o alintare. fă>'i Bolliac exprimă mai la vale, cu toa'.ă seriozitatea, un deziderat .ştiinţific pus în practică, la noi, abia iacepînd cu Vasile Pâr\ **MI** : „Civilizatiunea dacică şî diferitele vîrste ale acelei civilizaţiuni poate interesa lumea ştlintilică astăzi şi ne-ar face pre noi interesanţi acestei lumi. Da, am mai zis-o şi o voi repeta pînâ voi putea fi auzit, că misiunea noastră este să dăm istoriei timpii dacilor pină unde ei P"t intra iu istoric, şi să dăm şi ştiinţelor arheologice pre omul Carpaţilor preistoric, anteistoric".

Aceeaşi convingere fusese exprimată de autor şi în finalul memorialului din anul precedent *{Excurziune arheologică din* •*anul* lBiifi). publicat in prezenta ediţie. Tot acolo era mai evidentă şi finalitatea politică a cercetărilor lui Bolliac. *VA* voia să-l convingă pe ministrul căruia îi adresa memoriul asupra importantei politice a cercetărilor istorice, mai ales într-un secol al naţionalităţilor. Cum a fost numit veacul al XlX-lea ,. ..numai ştiinţa poate face istoria unei ţâre ; şi o ţară fără istorie, aibe ea ori-'ite merite, nu poate servi decit traficului, ca materie din care •se scoate bani. Ruinele Greciei au dat viaţă Greciei ; istoria noastră ne poate conserva numai, ne poate anima contra elementelor ce sc scol din toate părţile asupra naţionalităţii noastre'.

S-a observat că „ceea ce reprezintă astăzi umil dintre obiectivele de predilecţie ale istoriei şi arheologiei naţionale a fost pentru evul al XlX-lea românesc un mit romantic al originilor'' '. Aceasta explică marea frecvenţă a articolelor despre vechea civilizaţie dezvoltată pe pămîntul românesc'; autoarea cită vede in Cezar Bolliac pe „cel mai de seamă exponent *al* i'ismului paşoptist" ', subliniind caracterul politic al preocupărilor sale b.tori,-c. In 1853 scrisele, de altfel, că „Unirea României intr-un singiu' stat nu este o idee numai in capetele citorva renani prea înaintaţi, nu e?tc o idee îe.şită din dezbaterile de la 4B încoace ; ea a fost sentimentul naţional în toate părţile României, de cînd istoria a început a ne spune ceva despre Dacia" *(L nUatea României, ed. cil.).* Trecutul este folositor aşadar ca «rff'jrnent mtr-o luptă politică din prezent; nu altfel procedaseră Mihail Kogălniceanu, Nirolae Bălcesr-u ş; ceilalţi autori paşoptişti de scrieri istorico.

' Elena Tacciu, *op.* cit,, p. 105.
- *iUidein.* p. 109.

In ace.,t context, meritele lui Bolliac ssint evidente, chiar dacă rezultalele cercetărilor lui sînt. în bună măsură, contestabile. El a atras atenţia — convingător ! — asupra necesităţii explorării organizate a vestigiilor arheologice, Incerciitd să împiedice deteriorarea lor.

Ceea ce i se poate repi'nsa sub raport ştiinţific îşi are explicaţia în formaţia lui de jurnalist Inu de savant dedat cu studiile aride) şi are. în timp. nescontate (dc autor) efecte literare. ELOUI poeziei sale sc simte in unele pasaje descriptive (stîncile ..se rădicau în forma brazilor, în săgeţi de catedrale gotice imense pre cer", spune Bolliac în *Peştera de la Obîrşia lalomiţei,* Irinulmdu-ne MimluJ la stroia a 12-a din *t> dimineaţă pa Carai-*ftturcj şi un studiu In detaliu ar aduce probe concludente în această privinp Poezia îi părea, dc altfel, datoare t-ă „conlucreze" cu ştiinţa arheologică întru desciirarea tainelor vestigiilor din vremurile imemoriale :

Pliaturi milioane drn vîrstele iit.-ne
Pîrhte, ruinate, stau negre încruntînd.
Rămasuri tari, semeţe, antideljviane,
Cc-şi rid de timp, de secoli, vecia străbătînrl. [...]

Da- riride e poetul ce poate da o scamă
De toată majestatca clădirii in eter?
Cine-ar putea să spuie această panoramă ?
Prin vorbe cine poate s-aralc-accst mister ?"

IO dimineaţă pe Caraiman'l

' Elena Tacciu, *op.* ei!., p 110.

'Bolliac sugerează, cu mult înaintea lui Lucian Blaga. complementaritatea activităţii ştiinţifice şi a celei artistice. Blaga deosebea, intr-un aforism, „lumina ştiinţei" dc „lumina artei" („Există lucruri adinei, care în lumina artei pot fi înţelese cu •mult mai limpede decît în lumina ştiinţei") ; Bolliac a crezut şi *1 asta, cerind poeţilor să contribuie la descifrarea misterului ininteligibil pentru savanţi.

împletind cele două domenii (distincte, totuşi !), ştiinţa avea, •se iri'ţolege, de pierdut. Cel care, popularizînd cunoştinţe şi teorii prin versuri, putea trece drept savant în poezie, s-a dovedit •adesea poet în arheologie.

în partea inaugurală a memorialului Peştera *de la Obîrşiu Jalomiţei,* arheologul poet discută raportul între „zeiţa" modernă a ştiinţei şi cea antică a misterului, opunîndu-i acestuia din urmă luciditatea investigatoare din vremurile mai noi : „Frumos este să asiste inteligenţa la această luptă încăie'-ată a m idei, ..civilizarea-, zeitatea coruptă modernă, cu -Isis», zeitatea mistică a antichităţii. Această luptă încăierată a modei-Ştiinţa cu Isis-"Mistcrul în secolul acesta s-a văzut mai crlneenă decît în oricare alt secol, de cînd gerutil-omul luptă cu succes contra geniulu:-natura, de cînd dată (datează, n.n.) primele anunţuri ale civl-lizaţiunii, dc eind ţine minte istoria sau menţionează tradiţmnea.

°n adevăr, mari .şi miraculoase concuiste a făcut geniul-Omul, divuigator, contra geniului-Natura, mistificator!

în ceea ce ne priveşte, iu acest articol nu intră să arătă"! diferitele concuiste ale geniului uman prin dezvoltarea germ.-nului lucidităţii, planta: în om înainte dc toţi \ceii".

Deşi discută despre „germenul lucidităţii", autorul a înclinat adeseori spre mister, descifrat cu mijloacele fanteziei. Anticipîndu-l si in acest sens pe Blaga. el se înscrie în procesul ca-e, dc la începutul secolului al XlX-lca. a adus poezia într-o poziţie •de nvistenţfl împotriva expulzării scientiste a misterului din lume. Şi nu e surprinzător să găsim la un moment dat, într-un studiu de arheologie, mai multă poezie decît în multe din versurile autorului... Putem aminti, în acest sens, pasajul din Peştera de *la Obîrşia Ialomitei* unde Bolliae se referă la pietrele găurite pe care ţăranii din partea locului le numeau „pietre prin care "bea curcubeul apă".

Implicaţiile literare ale textelor de arheologie ale lui Cezar Bolliac sint numeroase, lacind aceste pagini plăcute la lectură si pentru nespecialişti. E suficient să ne gindîm la textele istorice ale scriitorilor din generaţia lui sau la cele economice ale lui Ion Ghica, spre a ne convinge că pozitivismul şi ariditatea nu caracterizau deloc tentativele ce se făceau atunci în domeniul ştiinţelor. Bolliac intuia, de altfel, aceasta, scriind în memorialul citat : ,,0 l negreşit că nu diferite scoale de geologie, de antropologie, de etnologie se vor aminti în acest scurt articol, pre' care ni-l inspiră un moment de repaus silit de ploaie în torente' în Peştera *cu Oalele,* în muntele *Lespezi,* din josul muntelui Şeaua, pre oare-! ocoleşte *Podul cu Florile* in faţa /.acului *Roşu,* unde se scaldă, se luptă şi se împreună vulturii, şi eu care comunicau odată locuitorii acestor vîrfuri prin drumul zis din ne .fiinţă al tătarilor, ale cărui urme rezistă de mulţimi de secoli tuturor vînturilnr, cam pre Ia jumătatea distanţei între Pelr- "-a <i peştera cea mare cu schitul de la Obîrşia Ialomiţci".

Intemperiile justifică în mai multe rînduri aşternerea pe hîrtie a impresiilor din timpul cercetărilor arheologice, ceea ce dovedeşte că este vorba, totuşi, de un truc literar, menit a oferi un pretext epic. Intenţionalitatea literară nu lipsea in astfel de U'xte. fiind numai estompată de cea ştiinţifica.

Dar chiar dacă intenţionalitatea literară ar fi lipsit, pasaje întinse din scrierile arheologice ale lui Cezar Bolliac aparţin literaturii memorialistice, ocupînd un loc aparte în cadrul literaturii *nefictive* româneşti din a doua jumătate a secolului al XlX-lea, Nu sint rememorate evenimente petrecute cu zeci de ani în urmă, ca în cazul lut Ion Ghica. Sînt dări de seamă asupra încercărilor lui Bolliac de a organiza explorările arheologice la Porţile Orientului. Greutăţile întîmpinate îl fac să se oprească frecvent din relatarea lucrurilor ce ţin efectiv de arheologie, măsurile organizatorice pe care Ie preconizează sint prezentate uneori patetic, astfel încît paginile dc „arheologie" pot fi citite astăzi precum *Convorbirile economice* ale beiului de Samos. Din punctul de vedere al specialistului, Odohescu avea dreptate să-I ironizeze pe Bolliac ; dar studiile aride (pe care, prin formaţia sa, era incapabil să le redacteze pionierul arheologiei noastre), cu oare ne-a obişnuit ştiinţa modernă nu ne-ar fi făcut să-i citim paginile despre arheologie. Ceea ce conferă acestor file un farmec indubitabil sînt digresiunile de tot felul, neaşteptate de cele mai multe ori. Intr-o broşură de acest fel găsim, de pilda, o digresiune despre haremurile turceşti din Nicopole şi despre

•a... nuntă la caro arheologul a fosL invitat* iai' mai Ia vale, într-o alia digresiune ni se dau detalii etnografice in prezentarea satului CerreLari. .Șo adaugă *pasajele mcînmUili .tv;e,* pe care lr. intilnerim si in publicistica lui politică L

Textele incluse în această ediție sint repi e/.entative în ceea ce prîveşlc scrierile despre arheologie seoiuate de Rolliac ; o analiză a tuturor studiilor pe care acesta lc-a redactat (bibliografia de la sfârşitul ediției îl orientează pe lector) va putea dovedi, în viitor, noi valențe ale scrisului lui Cezar Rolliac.

în astfel de texte, ceea ce-l intrigă, astăzi, pe arheolog, este In măsură să-l atragă pe literat. Rolliac sc pllngc de lipssă de timp. fânnd (in memorialul despre *Peştera* dc (a *Obîrşia lalomiței)* mărturisirea tristă, dar sinceră, că n-a aprofundat cercetările îmepute. „pentru că politica şi futilitățile trecătoare ne reclamă imperios tot timpul". în *Exettrsianc aiheoluțiică din anul* ISiîri, lipsa timpului se împleteşte cu cea a Lucrătorilor necesari. La Alexandria (cea valahă, lipsită dc Uibliolccă celebră şi de Far...) ,.n-<un putut face săpături aci, pentru că-mi lipsea şi timpul şi oamenii". Greutățile neprevăzute lac inevitabile digresiunile, care sînt, pentru cititorul de azi, sarea şi piperul relatării, în afară de „tractarea cu rachiu şi cu vin", lucrătorii trebuiau plătiți pentru cel mai mic obiect pe care-l descopereau ; cu toate acestea, obiectele scoase din pămint nu ajungeau întotdeauna la Bolliac...

Vestigiile trecutului neliînd ocrotite de lege (lucru care îl face să insiste in fiecare memoriu asupra necesității unor hotăTîri in acest sens), multă piatră este vîndută pentru construcții. Ce nu s,e distruge astfel, se pierde prin nepriceperea lucrătorilor angajați : „Neştiința săpătorilor face că se prăpădesc cele mai multe lucruri". Lipsurile informative (Bolliac deplînge Inexistența unui corpus informativ Intern) sint „dublate" de greutăți de tot felul („timpul devenit foarte râu şi noi toți bolnavi pînă la servitor, a trebuit să renunț a vizita celelalte ruine din Preajmă şi să las pentru altă dată cercetarea locului..."), care •conferă textului un patetism pe care nu-l găsim In lucrările mo-

' Cesar Bolliac, *Călătorie arheologică în România de la 2C martie pînă* Iu 22 aprilie *1858,* Buc. IBfil, p. 152—36.

' Jbîfiem. p. 51—56.

' în *Monaslirilc din* România *IMonastirch' închinate).* Buc, 1862, găsim astfel de pasaje despre călătoriile arheologice <p. 15—IR), despre închisoare, percheziții (p. 155—1'??) şa.

ticrne de arheologic si care trezeşte interesul literatului de *azi.* Aulorul stia că lace digresiuni neconforme cu disciplina stiintef sale („trec peste amănunte, cari n-ar putea fi interesante arheogiei', spune la un moment dat, fără a fi însă prea consecvent in această privință). Vandalismul — chiar involuntar — tl intriga la culme iar descoperirile spectaculoase îl făceau să jubileze. Tată cum prezintă scheletul descoperit într-un sarcofag antic : „Putui alcătui corpul întreg : a fost o femeie, o femeie înaltă şi jună. Amîndouă cearcănele gurei intacte. [...]

Ce dialect s-a rostit prin aceste frumoase cearcăne o ştie numai acela care a ascultat suspinele animei şî care a ațipit jalea de Ia moartea ei.

Vă pot spune numai atil, că a fost o femeie, o femeie inaltă. •• femeie jună, cu dinți admirabili, dară al rărci nume n-a voit să-l *spun.',* posterității țelosul sol, <_are .1 încuiat *şi* a ferecat în piatră, fier şi plumb, obiectul amorului său".

După o monedl găsită iu sarcofag, Bolliac localizează, In timp, mormîntul. Har aceasta nu-l mai interesează pc literat ; dincolo de informațiile istorice, ne atrag astăzi virtuțile literare ale textului. Bolliac sc înşela crczînd că a abandonat literatura (în favoarea publicisticii şi, ulterior, a arheologiei) ; atit în texte!e-i politice, cît şi în cele istorice, ceea ce ne atrage astăzi este valoarea literară.

in momentul fonnării spirituale a lui Cezar Bolliac, se simțeau tot mai mult la gurile Dunării influențele sosite dc pe tărimurile străbătute ou uimire şi eu folos de dumnealui Constantin Radovici din Goleşti, pornit în Evropa să-şi aşeze feciorii la învățătură.

Firea iscoditoare a Golescului cel bătrîn anunța ambiții şi iluzii de tip nou la Pori,iLc Orientului. Aspirațiile vor deveni program politic pentru generația fiilor lui Constantin Radovici, generație căreia îi aparține şi Cezar Bolliac, „eăuzaş" alături de (iii Golescului.

Participant activ la zavera cea mare. insurgent prin natură, practic în intenție dar utopic in realitate, Rolliac a constituit un permanent „ferment" intelectual. Radical fiind, a dezlănțuit admirație nețărmurită si uri pătimaşe. Confundindu-se eu aspirațiile generației sale. a] cărei exponent perfert a fost, si ..prin-.-ind" perioada construcției lucide (Maiorrseu, Odobescu vel).

•epurată de exaltări, a avut nenorocul să suporte şi atacuri ce îiu-l vizau in exclusivitate.

Un studiu asupra paşoptismului (şi, deci, asupra bazelor ideologice şi instituţionale ale României modernei ar putea să înceapă cu analiza atentă a activităţii lui Bolliac, ia care sint relevante meritele şi, deopotrivă, erorile. Rtdicularizarea de către Caragiale este, implicit, o recunoaştere a valorii lui reprezentative. Graţie radicalismului caro l-a caracterizat, a atras permanent atenţia asupră-i[1].

E bine să nu uităm eă tatăl său a fost un aventurier ; căci şi fiul s-a aventurai, la propriu, in domenii pline de neprevăzut...

Politica)-a subjugat de tinăr, într-o măsură mult mai mare decît: pe un Grigore Alevandrescu, bunăoară, conferind vieţii sale acea frenezie pe care am constatat-o în repetate rinduri. Dar tocmai această frenezie perpetuă, care nu i-a îngăduit detaşarea atit de necesară poeziei si ştiinţei, I-a ajutat să devină unul din marii gazetari din istoria noastră. Pionier în poezie, arheologie, "ideologic literară si activitate filo-dramatieă, Bolliae rămine o valoare certă în domeniul presei. Supuiundu-se regimului efemerităţii scrisului (regim pe care-1 impune statutul însuşi al gazetarului], autorul a estompat — involuntar — tocmai defectele scrisului său : prolixitate, bombastieism, grahă in redactare.

N-a atins, în scris, perfecţiunea ; dar a fost om al epocii sale si — mai mult încă — o imagine a acesteia ohîecti\atrî în scris. Din sarcofagul descoperit. Bolliae reconstituia un trup ; din operele sale, putem reconstitui aspectul unei epoci. Iar cum aceasta s-a dovedit una fundamentală în dezvoltarea riviliznţiei qtoastre, scrierile lui îşi vor menţine, şi de nici încolo, Interesul.

MIRCEA SCAPLAT

[1] în deja citatul articol *Poezie* (1845), Heliade arăta că Bolliae nu te poate lăsa indiferent ; „Nu.-l poate vedea nimeni fără a-i aţinta băgarea de seamă ; la chipul lui deodată omul se simte mişcat sau de dragoste sau de ură ; indiferent nu poate rfimi-Siea". Observaţia *a* fost valabilă şi pentru scrierile sale.

CRONOLOGIA

VIEŢII ŞI ACTIVITĂŢII LVI CEZAR BOLLIAC

1813

25 martie. Se naşte la Bucureşti, ca fiu al doctorului italian Anto,, Bogbaro şi al Zincăi, născută Kalamogdariis. Tatăl se presupune, s-a întors in Italia, iar Zinca s-a recăsătorit cu stolnicul Petrache Perelz.

1821—1831

După lecţii primite în casă la Peretz de la profesorul grec Neofit Duca (noţiuni de istorie si literatură clasică), urmează cursuri la Colegiul Sf. Sava, avind ca profesor pe I. H<-liade Ră-•dulescu. Impuls pentru studiul limbilor si literaturilor moderne

1830

Iuncăr în miliţia pământeană (recent înfiinţată), din care se retrage în scurtă vreme. Coleg aici cu C. Telegescu, C. Alesandreseu, Tell, Const. N. Filipescti. După izvoare orale pomenite de Gr. H. Grandea in biografia re i-o face. în anii de şcoală a voit să impună un tratament mai omenos pentru ţiganii robi din casa de la G'urgiu a tatălui său vitreg ; pe eind era iuncăr ar fi împărtăşit lui Cristian Tell ideea de a arunca în aer palatul domni torului. îr> r.ire \edea pavăza simbolică a asupririi feudale.

1833

Decembrie. începe să participe la activitatea „Societăţii Filarmonice", întemeiată acum de ion Cimpineanu, Heliade şi C. Arjatia. Alţi membri : Iancu Văoărescu, Petre Poenaru, I. Voinescu II, Gr. Alexandrescu, C. A. Rosetti. Ion Ghica etc,

1834

5 mai. Se află la Stoeneşti-Viaşea, unde scrie *Vaca văduvei* (după datări ulterioare).

1835

Scrie o disertaţie împotriva robiei, ce nu a văzut lumina tiparului, fiind interzisă dc cenzură, *j*

Apare volumul *Meditaţii.*

Scrie drama in versuri *Matilda* (prima încercare de a scrie teatru în româneşte), eu subiect imprumutat din romanul scriitoarei franceze Sophie Ristaud Cottin. Se şi proiectează tipărirea' ei. Tot acum scrie şi alte drame în versuri, *Tăierea boierilor la mănăstirea Dealului, Moartea lui Ah el* (probabil după Gessner si Florian), *Radu-vodă,* rămase în manuscris şi pierdute.

1836

Editează, impreună cu Constantin Filipescu, revista „Curiosul" (suprimată după al treilea număr) şi intenţionează înjghebarea unei societăţi literare în jurul ei.

Trimite o scrisoare asupra robiei ţiganilor lui Voincscu II si o copie a acesteia lui Ncgruzzi.

în acest an este datată poezia *O dimineaţă pe malul lacului.*

1838

Este praporgic şi pomojnic la masa rangurilor din Secretariatul statului.

1830

Simpatizează cu mişcarea patriotică condusă de Cimpineanu, •ducind Adunării Obşteşti protestul acestuia împotriva operei dc legiferare a guvernului. Acum scrie *Epistola ta colonelul I. Cimpineanu.*

Iuiie-septembrie. Primele versuri publicate, în „Pămînleanul" •din Giurgiu.

1840

4 ianuarie. Scrie Silo.

Bănuit de participare la conspiraţia revoluţionară rondusă de D. Filipescu, alături de N. Rălcescu. I. A. Vaillant. Eftimie Murgu. Coust. Telegescu, Sotir Ţăranu, Marin Serghiescu.

Octombrie. Fste arestat, în urma descoperirii conspiraţiei, si închis la Agie (nov. l!140-martie 1841). Scrie *Carnavalul.*

1841

Surghiunit, probabil cîteva luni, drept pedeapsă pentru participarea la conspiraţie şi pentru scrierile sale, la mănăstirea Poiana Mărului. Se pare că acum scrie *Ţiganul vîndut, La maior ion Voinescu II* şi *Sila.*

1842

După venirea la domnie a lui George Bibescu, este numit procuror la un tribunal din Bucureşti.

Iunie. începe colaborarea la „Foaie pentru minte, Inimă şi literatură" a lui Bariţ. pubiicînd poezii scrise anterior.

1843

Iunie. începe colaborarea la „Curier românesc".

Apare primul volum de poezii intitulat *Din poeziile lui Cesar Boliac.*

Călătorie în Carpaţii sudici şi regiunile învecinate. împreună cu Bălcescu, Nicolae Crc-ţulesru, fraţii Ştefan, Alecu şi Radu Goiescu. Cu acest prilej scrie *O dimineaţă pe Caraiman, Muncitorul.*

ti septembrie. Se află la Telega. unde serie poezia *Ocna.*

Este membru în Societatea literară, reorganizata in 1845 sub numele de „Asociaţia literară a României''.

Face parte din comitetul societăţii secrete revoluţionare „Frăţia"', închegată în toamna acestui an de Bălcescu, Ion Ghica,. Cristian Tell, Al. G. Goleseu-Negru.

1844

Ianuarie-februarie. Colaborează la ..Vestitorul românesc".

Aprilie. „LPropâşirea], Foaie ştiinţifică şi literară", nr. 15, publică poezia *Muncitorul.*

Septembrie. Se află la Stoeneşti-Vlaşca, unde scrie amplul poem *Episod din revoluţia lui Domnul Tudor.*

22 **septembrie.** Publică articolul Despre publicitate In „Curier românesc''.

2 octombrie. Apare in „Foaie pentru minte, inimă şi literatură" articolul *Către scriitorii noştri.*

1845

De-a lungul întregului an scrie cronica dramatică o ..Curierului românesc".

Iulie. întreprinde o călătorie de-a lungul **Dunării** şi a Carpatilor de miazăzi. împreună cu A. Treb. Laurian, D. Bolintineani» si fraţii Peretz.

1846

24 iunie. Publică articolul *Popului* în „Foaie pentru **minte,** inimă **şi** literatură".

1 iulie, începe publicarea studiului Poezia în acelaşi ziar.

24 noiembrie. Se căsătoreşte **cu** Aristiţa **Izvorauu,** fata **paharnicului** Alexandru **si** a Elenei Izvoranii

1847

Figurează printre semnatarii statutelor „Asociaţiei literare a României".

Apare volumul Poesii *nuoe,* cea dc a doua culegere de versuri.

184S

Mai. Se află printre semnatarii actului ele împuternicire, memoriului şi instrucţiunilor cu care Ton Ghica pleacă la Constantinopol pentru a trata cu turcii şi a-i face binevoitori faţă de întreprinderile revoluţionare.

îl **iunie.** îndeplineşte sarcini în desfăşurarea revoluţiei la Bucureşti, fiind unul din membrii Comitetului revoluţionar, alături de lleliade, N. Bălcescu, C, A. Rosetli. Ion Ghica, Goleştii e-c

la iunie. După arestarea guvernului revoluţionar în această zi, figurează pe lista celor ce urinau să fie arestaţi din dispoziţia colonelului Odobescu,

Se află printre cei care sosesc la palat pentru eliberarea guvernului provizoriu.

21 iunie. Secretar a! guvernului provizoriu, alături de N. Bălcescu, I. C. Brătianu, A G. Golescu, C. A. Bosetli, C. Romanescu.

24 iunie. Prin decretul nr. Jlli al guvernului provizoriu este numit vornic al capitalei.

Îs iulie. Scrie *Holera, ciocoilor.*

Membru în Comisia pentru eliberarea ţiganilor. Acum scrie *O ţigancă cu pruncul său la statua Libertăţii in Bucureşti* (15 iulie).

Face parte din comisia Însărcinată să formuleze răspunsul la scrisoarea comisarului sultanului, care cerea restabilirea ordine..

Ţine discursuri **pe** Cîmpul Libertăţii (Filaret) şi la Clubul revoluţionarilor.

2 august, Devine unul clin redactorii „ropotului suveran'', ala - tuni do N. F.ăkesou, Gr. Alexandrescu, D. Bolintineanu, P. Teu- lcscti si A. Zâne. Publică aici două articole.

3 Hugust. Numit in Comisia şcoalei.

6 **august.** Este ales secretar al comitetului central de elee- lie clin cadrul Comitetului regeneraţiei, însărcinat cu pregăti- rea alegerilor pentru Constituantă.

15 august. în una din adunările populare propune ridicarea statuilor lui Mihai Viteazul, Tudor Vladimirescu şi Ghoorghe l.azăr.

Septembrie. Susţine, alături dc Bălcescu, punctul de vedere al înarmării maselor, spre a v- împotrivi turcilor care intra- ceră in tară

(i **septembrie.** La ardeica (îeyuiamcntului şi a Arhondokn;iei, line un discuis in curtea Mitropoliei.

24 septembrie—15 octombrie. După arestare, este ţinut, împre- una cu N. Bălcescu, Golestii **şi** D. Bohntineaiiu, pe o giihnio. pe Dunăre, de unde scapă prin fugă.

12 noiembrie. Soseşte la Braşov.

I\) **decembrie.** Scrie Ciocoii din. rct-olitfie,

1849

25 martin. Editează la Braşov ..Expatriatul'", care dăinuie pină la '-l Iunie

Este unul din secretarii iui Bem, cu care alcăluicşle pioieo- te politice Şi niilitare. Printre aitele, i se încredinţează brili- antele cu caro avea sarcina să cumpere bunăvoinţa lui Omer- pasa Sarcina nemaiiiind netesară, lichidează personal cu Koş- "••utli chestiunea briliantelor, după cum va declara mai tîrziu. î **HO** vui aduce totuşi învinuiri grave în repetate rinduri.

22 iunie. Se întîlneşte cu Bălcescu la Pesta.

II iulie. Băltesc u, împreună cu Rolliac, încheie o convenţie cu guvernul revoluţionar al lui Kossuth pentru formarea legiu- nilor române, care să lupte alături de trupele lui Bem.

August. După eşuarea revoluţiei maghiare, sc află la mănăs- tirea Romelia (peninsula Balcanică), în drum spre Constantino- pol.

12 septembrie. Soseşte **IH** Crinstantinopol, unde se inttlnest-? cu Ion Ghica. Acesta va depune garanţie pentru el cînd va fi arestai sub învinuirea **de** a-şi fi însuşit briliantele ce i-au fost încredinţate.

Octombrie. Se află la Brussa, în Turcia, localitate în care se adunaseră mai mulţi revoluţionari români refugiaţi.

1850

20 marlic. Sene poezia *Si- noste nau xe)ace omul* >

La Constantinopol pune la cale, împreună eu Maghcru, Teii. Pleşnianu si Cristofi, o nouă mişcare re\oluţicnară.

Iunie. Vine la Rovailgils^y. lo.alitate din Turcia, unde poartă discuţii. în vederea noii mişcări revoluţionare, cu Ghica. de a •cărui aprobare nu se bucură

August. Pleacă de la Boyadgikey spre Atena, pe furiş, sub nu- mele Timoleon Paleologu, din cauza hărţuielilor la care este supus pentru aceeaşi învinuire în chestiunea briliantelor.

20 auitusl. Poposeşte la Atena, unde ţcrie Patria.

Ifi **octombrie.** Soseşte la Paris, unde va sta pînă în 1037, -scriind ultimele poezii şi desfăşurând o prodigioasă activitate publicistică, în cadrul *H(*ţiunilor revoluţionarilor exilaţi.

1851

Ianuarie. Scrie C!ăe<;?ul.

Noiembrie. Ia parte la editarea ziarului „Republica română", în care publică articole.

1852

In cadrul unei intense activităţi pentru cunoaşterea cauzei poporului român de către cercurile hotărâtoare ale diplomaţiei •occidentale, începe redactarea unor scrisori şi memorii prit i-

toare la Principate, pe tare le va continua în anii următori şi le **va** publica în I85G sub titlul *Choi.v de lettres et menioires sur la question roumaine* **ŞL** apoi în traducere în -Reforma" {18601 Şi „Buciumul" (1803).

1850

25 martie. Serie *Acvila străbună.*

15 aprilie. .Scrie *La Roinânia.*

Apare la Paris *Topoqraphie da la Roumanie,* din seria unor *Mrmoires pour servir it* l'ftîstoire de *Roumanie (Prcmwen ăanu-bicnnes).* Nu a apărut decît această primă broşură.

1857

10 martie. Editează la Paris „Buciumul", care va dura pînă la '.'J mai.

Apar culegerile de poezii Renaşterea *României* şi *Naţio-nale.* In versiune franceză apar poemele Domnii; Tudor. *Episode* rîv *la Revolution Roumaine de 1821, A la Roumanie* şi volumul *Poesies.*

Iulie. Figurează pe lista exilaţilor valahi care au fost rein-tegraţi în drepturi politice şi tot acum revine în ţară.

Septembrie. Candidează, din partea partidului naţional, la aioye'ile pentru Divanul ad-hoc In districtul Ilfov, dar nu este ales.

începe colaborarea la „Secuiul" şi „România".

Octombrie. I se cenzurează integral un articol menit să apară în ..România", in privinţa Divanurilor ad-hoc.

17 octombrie. Pste director al ..Monitorului Adunării ad-hoc", care apare in Bucureşti după fiecare şedinţă a Adunării, pînă la 4 ianuarie 1858.

Apare Coliecfiiijie de poesii *vechi şi noui,* în care îşi adună majoritatea poeziilor.

185S

Ianuarie. învinuit din nou de **a-şi** (i însu.şit briliantele încre-dinţate lui in 1840. intîmpină piedici în exercitarea dreptului electoral.

Iunie. întreprinde o călătorie prin ţinuturile Dunării, în sco-puri arheologice. După o lună, călătoria, bănuită a avea un scop politic, Ii este interzisă de guvernul caimacamului Alecu-vodă Ghica.

luiic. Ini cuc colaborarea la „Românul", care va ţine pînă la sfîrşitul anului]8r>2.

August. Aoaic in „Naţionalul" articolul *Mozaicul social.*

Decembrie. Prin ofisul nr. *l'M* al Căirnăcămiei Valahiei este „scos vremelnice'.te" dc pe lista electorală a capitalei. In urma unei conteşti-;ii, i se recunoaşte „dreptul de elector şi eligibil"'.

1859

Se numără printre primii care, ,,în toate adunările", pro-pune alegerea domnului Moldovei. Fisurează, alături de Oră-santi şi Valtntinennu. pe lista de proscripţiune pregătită de antiunioniştlt în vremea tulburărilor din preajma zilei de *24* ia-nuarie. Acum si ,,lterior duce o luptă aprigă împotriva anti-unioniştilor.

Aprilie şi August. Candidează **de** două ori **la** Tîrgovişte fn alegerile pentru Adunarea generală, dar îi este respinsă ale-gerea.

18G0

Martie. Este numit membru al Curţii apelative din Bucureşti, post din care demisionează peste cîteva luni din cauza respinge-rii alegerii ca deputat.

Aprilie. Moaie soţia sa.

Iulie. Desi este ales de proprietarii mici din districtul Vlaşca, Adunarea, invcelnd din nou chestiunea briliantelor, îi anulează alegerea.

Primeşte sarcina să cerceteze monumentele şi documentele istorice din mănăstirile cîtorva districte.

Noiembrie. Este ales membru al Municipalităţii oraşului **Bucu-reşti.**

IS61

Februarie, începe îndelungata campanie pentru secularizarea averilor mănăstirilor închinate si a celor zise Hrincoveneşti, care continuă şi în 1862.

Aprilie. Candidează in alegerile pentru Cameră dar nu este ales.

Iunie. Este ales membru in Consiliul municipal al capitalei, unde răniîne pînă **în** noiembrie.

11 iunie. Face parte din comitetul central din Bucureşti pentru subscrierea Petiţiunii din 11 iunie 1861, adresată domnului, prin care se cerea: unirea desăvârşită, întinderea censului electoral. După propriile-i mărturisiri făcute ulterior, el însuşi a conceput si o citit petiţia pe Cimpul Libertăţii din Filaret. tu ocazia adunării ce aniversa revoluţia de la 1.313. Se pare că acest act a fost printre primele care i-au atras adversitatea partidului liberal, care se închega acuta, .şi a monstruoasei coaliţii.

Apar *Cullegere de mai mulţi artieoli publicaţi atît în* străinătate cît *şi în, ţeară* şi *Călătorie archeoiogică în România,*

-Se vinde prin licitaţie moşia sa. Glina, care constituise dota soţiei.

1862

Apare in volum *Monaslirile* rfin *România (Monastirile închinate).*

15 decembrie. Reapare „Buciumul" (Proprietar şi director Cesar Bolise), care va dăinui pină *li 5:***17** decembrie 1864. **De** la îV'-O august 1EG4 numele lui Bolliac nu mai apare pe gazetă, răminlnd numai acel al administratorului : **D.** I. Perieţ^anu. Tipografia continuă să-i poarte numele.

Rupe relaţiile cu ziarul „Românul", cu C. A. Rosetti şl partidul liberal, faţă de care va manifesta do acum încolo o crîncenă adversitate.

1863

Ianuarie. I se intentează un proces da presă de către Ministerul învăţământului public şi este condamnat la B luni închisoare

si 1 500 lei amendă, pentru articolul Mănăstirile risc *închinate* şi pentru nr. 1 al „Buciumului".

Apare in limbile română .şi franceză Mănăstirile *din România (Monaslirile zise Diincoveneşti).*

Iunie. Actorii Teatrului Naţional îi adresează pentru publicare un protest in care descriu degradarea materială şi morală a teatrului.

Susţine politica domnitorului Cuza.

August. In nr. 68 al „Buciumului" îşi precizează atitudinea politică : naţionalitate, autonomie, libertăţi publice şi individuale, împroprietărirea ţăranilor eu despăgubiri, conform proclamaţiei de la 1848.

Octombrie. Campanie pentru susţinerea votului universal.

începe campania împotriva „monstruoasei roalitiuni", pentru care va manifesta adversitate pină la sfirsitul activităţii sale.

1864

Martie. Acuză guvernul Kogălniceanu de „încurajarea monstruoasei coaliţiuni". în momentul legiferării agrare şi mai târziu îşi va schimba poziţia faţă dc Kogălniceanu.

în vremea discuţiei legii agrare duce o susţinută campanie în favoarea împroprietăririi ţăranilor.

Este numit director al Arhivelor statului.

Decembrie. Este numit membru în Comitetul arheologic. Ziarul „Buciumul- este suprimat în urma atacării lui Kogălniceanu.

1865

1/13 martie. Apare primul număr al „Trompetei Csirpaţilor", continuator al ..Buciumului", care va dăinui pînă la IR ianuarie 1077. Nu poartă numele directorului ci numai pe acela al girantului responsabil.

în programul politic al ziarului survin schimbări : nu va mai cere legi noi ci ,.rcspectarea si aplicarea francă a celor existente".

3-22 august. Călătorie arheologică.

Devine acţionar la Societatea anonimă română a monopolului tutunului. Este un fervent susţinător al formării intreprin-

deriior capitaliste româneşti **şi** societăţilor anonime pe acţiuni.

Octombrie. Donează Muzeului Naţional mai multe obiecte descoperite cu prilejul săpăturilor şi manuscrise. Posedă o valoroasă bibliotecă, conţinînd numeroase manuscrise **şi** piese **istorice**, dintre care a publicat în gazetele sale *Genealogia familiei Cantacozinilor,* acte ale lui Tudor Vladimirescu etc.

24 octombrie. îşi vinde tipografia care, de acum încolo, se va numi „Lucrătorii asociaţi''.

1866

Ianuarie. „Trompeta Carpaţilor" are un proces **şi** vreo două avertismente.

Februarie. După detronarea lui Cuza, se manifestă pentru păstrarea neclintită a Constituţiei, pentru vot direct şi universal, convins fiind că legiuirea lui Cuza trebuie să fie sacră

Martie. Campanie Împotriva aducerii lui Carol de Ilohenzollcrn la domnie.

• **Aprilie.** 'Candidează în alegeri, dar nu e ales. Începe să **se** reapropie de Kogălniceanu.

{ **Iunie.** începe campania şovină, aşa-numită „pentru apărarea naţionalităţii", pe care o va intensifica in anii următori, compromiţlndu-şi prestigiul în **faţa** maselor populare.

Iulie. în urma unui proces de presă este scos din funcţia **de** director al Arhivelor statului şi înlocuit cu francezul Bataillard.

Apare culegerea *Poesii umanitare culese de Ion Porianu cu permisiunea aulorehii.*

23 octombrie. Pune la cale, împreună cu I. Heliade Flădulescu şi M. Kogălniceanu. crearea unei grupări de centru, numită „partida naţională", „Oameni ai lui 2 mai". La adunarea profesorilor, caro urma să se ţină In sala Slătineanu, sînt boicotaţi şi Bolliac nu este lăsat să vorbească.

Noiembrie. Intră pentru prima dată în Parlament, ca deputat al ţăranilor la Colegiul IV Vlaşoa. De acum încolo, în ciuda subminărilor guvernului, va fi mereu **ales.**

îşi precizează din nou poziţia politică : împotriva arbitrariului, pentru **legalitate,** conservarea naţionalităţii, asigurarea libertăţilor publice **şi** individuale, apărarea plugarului.

1867

Mai-iunie. întreprinde o călătorie în Moldova, în **care vreme li** ţine locul, la conducerea ziarului, D. Bolintincanu, care este **şi** un asiduu colaborator (sub numele Cosmat).

Iunie-iulie. Călătorie arheologică peste Olt.

Decembrie, împotriva piedicilor puse **de** guvern, este ales la Colegiul IV Vlaşca.

1868

Februarie-martic. Campanie împotriva concesiunii drumurilor **de** fier.

1869

Aprilie. Este ales din nou la Colegiul IV Giurgiu.

Iunie. Este numit preşedinte al Comitetului arheologic **din** Bucureşti, în locul rămas vacant prin decesul generalului Mavru. La aceasta se vor adăuga apoi alte funcţii : inspector al muzeelor din toată România, membru al Societăţii geografice române- Va fi de asemenea membru de onoare la Societe de Geographie comparce, Societe numismalique ct archeologique de Paris **şi** Sociele numismatique de france.

Iulie-august. Călătorie arheologică pe Dunăre.

Apare *Exeursiune archeologică din anul 1869.*

2 octombrie-16 noiembrie. Studiază, la Neapole, modurile **de** săpături. In vederea unor viitoare explorări pe ruinele cetăţilor antice.

1870

12 iulie-13 august. Călătorie ştiinţifică In munţi.

1871

28 iulie-31 august. Călătorie ştiinţifică pe Dunăre, de la Giurgiu Ia Turnu-Severin.

1872

Ianuarie. Anunţă organizarea unui curs de arheologie la locuinţa sa, deoarece i se refuza ţinerea lecţiilor în sala Muzeului istoric.

Mai-iulîe. Călătorie arheologică pe cheltuială proprie, ncfiind susţinut de minister. Obiectele descoperite sînt expuse in locuinţa sa.

13 noiembrie, Ineepe editarea definitiva a unui grup compact de poezii din tinereţe, in „Trompeta Carpaţilor".

3 decembrie. Ziarul său este chemat din nou in faţa judecăţii pentru „mai mulţi articuli neisrăliţi de nimeni. Conţinutul acelor articuli denunţă fapte cari trebuiesc urmărite dc parchet".

Ziarul este susţinut cu multe eforturi. Se vind tablouri, se organizează loterii pentru obţinerea fondurilor necesare.

1873

18 martie-I5 iulie. Călătorii arheologice.

Ziarul luptă cu mari greutăţi materiale. Apare de foarte multe ori numai o dată pe săptămînă.

1871

25 **marlie-lfl aprilie.** Călătorie arheologică.

23 **iunie.** Din nou călătorie arheologică,

20 august-5 septembrie. întreprinde o călătorie Ia Paris, iar la întoarcere se opreşte la Budapesta şi in Transilvania.

1876

Februarie, liste ales membru onorific în Comitetul teatrelor pentru partea hterară şi morală. In această calitate scrie articolul *Răspuns jurnalului „Telegraful" in ale teatrului.*

Martie. I se contramandează alegerea In Comitetul teatrelor, din cauza articolului citat. îşi dă demisia din posturile de preşedinte al Comitetului arheologic şi membru al Societăţii geografice române

2 **mai. Intr**-un articol publicat în ziarul său, elogiază legiuirea lui Cuza si Kogălniceanu.

Iunie. Nu mai este ales şi **se retrage din** activitatea politică, rezumîndu-**se** la cea ştiinţifică.

18 iulie-lD august. Călătorie arheologică.

1877

Ianuarie. Este lovit de paralizie, care **ii** răpeşte graiul. **De**putatul Holban propune in Cameră un **a**.utlor **de** 400 lei pe **an** pînă la moarte.

1881

25 **februarie.** Cezar Bolliac moare şi este înmormmtat ta cimitirul Beilu.

ANDREI RUSU

LĂMURIRI ASUPRA EDIŢIEI

Ou adaosuri în sumar şi revizuiri, textele de aici se reprodi din. ediţia cehii ce semnează şi pe cea de faţă: *Opere,* vii. I—II, Editura de stat pentru literatură şi artă, 1950. Scrierile ti'--.o din r'pera lui Bolliac se succed potrivit următoarei îm-i>.iriirl: voi. I •— Meditaţii (1835); Poezii {„CoJtcţiHne *dc* paeiii *i'i ,-hl şi noi",* lfî,î7 ; *Anexă/;* voi, II — --articole *literare şi cro-;J-~i dramatice; Articole politice; Arheologie.* Pentru cel ce avea • 1 declare in 1872 : „ \m lăsat scoală pentru armată, am lăsat ar-in,lin pentru litere, am lăsat literile pentru publicitate, voi lăsa publicitatea pentru ştiinţă..." („Trompeta Carpaţilor". nr. 1031, K'îfi dec.l, alcătuirea unui asemenea sumar este fără îndoială (usUficată, exprimind totodată preţuirea romaniismuiui eroic, c.ire-i era propriu in poezie, şi a unei stăruitoare activităţi publicistice ce-i atribuie astăzi un loc între animatorii presei moderne îu România. Rapoartele arheologice din sumarul nostru au rostui de a demonstra meritele lui Bolliac în căutarea mai ales a vesliqiilor dacice.

Volumul Medirafii păstrează sumarul ş'i reproduce textul -fin singura ediţie a autorului : *Operile lui Ccsar Bolliac. Me.ditaţii,* IJjcureşti, Tip. Iui Eliad, 1833.

în capitolul *Poe:ii* păstram ordinea fixată de autor în ultimul său volum Bolliac intenţtonea'ză in acest ultim volum o grupare pe ani a poeziilor (I — 18,î5-1843 ; II — 1843-1847 ; III — 1847-1837), dar nu respectă cronologia, săvirşind mai multe încălcări (vezi Notele ediţiei de faţă şi Bibliografia). în *Anexa* introdusă de noi Ia sfirşitul capitolului de Pocii am Inclus poezii

exbtente In volume anterioare, cărora autorul nu. le-a mai făeut loe In ultima ediţie.

Pentru a Înlesni cititorului formarea unei imagini cit mai ample asupra activităţii publicistice a lui Bolliae, ne-am slră- •luit. prin articolele alese, să prezentăm desfăşurarea acesteia in timp (alegînd articole- din toate perioadele), ea şi diversitatea tcmatiiă, corespunzătoare preocupărilor şi campaniilor susţinute de publkist. In aceste compartimente am orînduit articolele cro- nologii-, adăugind în paranteză, la slîrsitul fiecărui articol, data primei apariţii. Indicaţiile complete se găsesc în Note.

Pentru stabilirea textului, opţiunea a fost clară la publicis- tică, unde avem de a face cu un singur text, cel din periodicul în tare e publicat articolul. In citeva cazuri dc reeditări, în vo- lumul de publicistică clin IRtîî, sau de arheologie din 28G&, am L-olalionat textul şi cu aceste surse, i-a poezii, pentru stabilirea textului pe care însuşi autorul l-a considerat definitiv, am avut in vedere *CoUrcţiune* de *poesii vechi şi noui.* Bucureşti, Soeec, L1857| colecţia cea mai completă si ultima din timpul vieţii au- torului, în această ediţie au fost strinse, cu puţine excepţii şi cu mici modificări, poeziile publicate în cîte unul din cele patru vo- lume anterioare : *Din poeziile lui Cezar Boliae,* Bucureşti, lP4;i ; *P-'Csit nuoe,* Bucureşti, 1847 ; *Poezii. Renaşterea României,* Pa- ris, 1837 ; *Poezii. Naţionale,* Paris, 1857. Supus şi el. ca toţi scrii- torii acelei vremi, influenţei curentului latinist, Bolliac aduce in cdflia *fii»* 3fiă7, *f.** dr rele anterioare, unele modificări url'..- yrafi'e latinizante, dar si schimbări în vocabular. In acelaşi sens. din care dăm citeva exemple :

bogăţia	devine	avuţia
ceasul	„	ora
în veci	,.	etern
jalnică		cumplită
nădejdea		speranţa
nurca de		popoare
poftesc		doresc
pomenire		suvenire
preajma		jurul
pricina		motivul
pusnic	„	ermit
rob		sclav
slobod		liber

slujească	devine	servească
vecinieie	„	etciuiiate
vijelii	..	tempeste
vremea	„	timpul

• I.ipă cum se vede, cu mici excepţii *(ermit, suvenise, servi, tem- t>i-->tc),* inloruinle nu contravin n/ulul limbii actual".

ColaţiorimJ cele două te-vte <ile fiecărei poezii, am putut lu- l itura greşelile de tipar şi omisiunile strecurate în ultima ediţie, din care enumerăm citeva :

1. In *O lacrimă* am repus versul C din strofa V la locul .iu ; în ediţia din 1857 figura, din greşeală, în strofa II.

li. In *Pruncul,* strofa IV, versul 8, ain corectat „Muma il nutreşte" în loc de „Muma îl numeşte", cum apărea, croind un •ionsrns, în ultima ediţie.

3. In *Se -naşte sau se face omul,* partea a Il-a, citim în *Co- '!••• fiime..*

„Cinc-mpinge astă *bzală*
Noaptea-n drum atit de lin 7
Ce serbează astă pompă
fie luc^leii in senin ?"

„Boală" ar fi *o* metaforă cu totul nepotrivită pentru lună- în *•'uezu. Naţionale,* 1857. unde mai apăruse poezia, găsim forma •rcCtă a versului: „Cine-mpinge astă *bombă",* care, de altfel, bite riinâ asundnlă eu *pompă.*

•). De asemenea iu *Se naşte sau si face omul* am reintegrat textul cenzurat atît In *Collecţiune...,* cit si în „Trompeta Carpa- ţilor, folosind ediţia dc la Paris, în care autorul putuse publica textul fără omisiuni.

5. Am înlăturat o greşeală tipografică a *Collecţiunii...,* în care s-au „combinat'' textele poeziilor Ocna şi *Pedeapsa cu moar- te,* tipărindu-se această din urmă poezie sub titlul Orna şi cu primele două strofe corect plasate — şi invers.

Un număr de poezii au fost republicate de Bolliac într-un grupaj din ..Trompeta Carpaţilor", 1872 Acestea sint : *!.a muza mea,* Cfli'rwniiul, Errniiuî. *La cea* Intii corubie românească. *Cu- getare* (prima din pârlea I-a a *Collecţiunii...), Speranţa in ziui de* jntirae, *Alaiul unui cerşetor, Fata de boier şi fata de ţigan, Ţiganul vîndut. Rugăciunea, Cugetare* (a doua din partea I-a a Coileefinra?...), *La* Mnior foit *Voincscu II,* Muncitorul, *O* dtmî- *neată pe Caratman, Cugetare 1, Cugetare 11, La un copil, PVmgea*

sentinela comandiiul său. Sila, Pedeapsa eu moarte, Ocna, Cugetare, Vaca văduvei, Clăraşul, O *ţigancă eu pruncul său la statua Libertăţii in Bucuieşti, Se naşie sau* .-ie tace omul. Toate slut reproduse dc noi în ultima redactare a lui Bolliac, respectîndu-sc cele cîteva modificări, expresia ultimei sale voinţe : „de rugă"' a devenit „în rugă" *(Carnavalul) ;* „Munca ce ne faeo" a devenit „Chinul cc ne face" *(Fata de boier şi fata de ţigan)* ; „al vostru lornion" a devenit „un aurit larnion" *(Idem);* „ea să nu se greşească" a devenit „să nu se amăgească" *(Idem)*; „Ochii sau suspinul" a devenit „Oeriiadn sau suspinul" *(Idem)* ; „Spiritul se materială" a devenit „Spiritualismul cade" *(La Maior Ion Voinexcu 11)* ; „Ce-n beţie am visat" a devenit „ce-n pustie am visat" *(Idem);* „Şi s-a luptat, drăguţul" a devenit „Şi s-a luptat, sărmanul" *(Muncitorul)* ; Văzut acel scump înger" a devenit „Zării draga-mi soţie"" *(Idem);* ,.Carc-i mai criminal?" *a* devenit „Cine este mai mişel *(Pedcupsa* cu *moarte) ;* „Voind să mai adoarmă" a devenit „Vuind să mai aline" *(Oaia).*

în privinţa transcrierii textului, am ţinut seamă că şi Bolliac, ca toţi scriitorii din vremea sa, a intimpinat nenumărate greutăţi din cau^a că limba literară sc afla la începuturile ei. Grafiile cunoşteau inconsecvenţe provenite din diverse sisteme ortoiţ' alice. Acestea explică, in cazul Iui Bolliac, variaţiile ortografice de la prima publicare in revistă la trecerea în primul volum, apoi la ediţia din 18o7 si in sfîrşit la etapa „Buciumului" şi ..Trompetei Cai-paţilor", adică în perioada do după ICff?. Ca principiu general, nc-am propus să respectăm textul surselor de bază ori de cîtc ori corespunde realităţii lingvistice, indif-reot de i"c şi de timp, Ne-am propus, să respectăm inconsecvenţele si formele duble, operînd unilicări numai în cazurile în care este vorba de simple ortografii, deci de forme ale unui cuvint care nu au avut o realitate lingvistică.

Ani păstrat deci :

— Form- vechi (de mulle ori allcrnmd cu cele de astăzi) : amerinţa, nunului, pre, preste, schlntei. cî.rl/oarii, despreţul, nrii'iiî. iiinl, simtiment, monastire, împregiur, incongiurat, giurul, vecinirie, pacinie, subt; gen. dat. în -ei : naturei, Iumei ,' forme de plural ; şalele, cărămide, săpăture, intrige, aripe ; persoana a |||[plural ;i imperfectului verbelor fără *u* final: oamenii trăia Iu cele,

___Fnrme specifice munteneşti sau ale limbii vorbite : pă (pt. pc->,))iolie, ti intii. totdauna, dasupro. prinză, să rîz, să şează.

-•<; pleopă (pt. pleoapă), d-a sa *(ut.* de-ii sa), <)-!)(> ())! dc 11:1 l. 'tica (pt, dacă), genticiie, peşterea, şoptă, copaci, poci, u.iiulc • înainte!, muma.

— O sece de ncoii -usme în forma in care irstrasfră tu [IIMIM •l cL-ati răspindite atunci : euragiu, comerciu, viţiuri, pnivedinţ.i germioe. fantască iot. fantastică), influinţă, contimporani, exi'criLiiţe. ititeliginţa. insinuit, p^pol, popul, caos, raţia, refletaţi, oi incipuri.

— Printre alternanţele întilnite şi păstrate, semnalăm . gen. I.u. in ci şi ii: Urmei'lumii; sîat/sunt, sub/subt, lacrimă/irtcrămă, ::•<•.ca!ă'g"eşală, daca/dacă, monastire•'mănăstire ; pluralul vechi i'leniînd eu cel corect : sîpăîure'săpături.

— Am considerat pură grafic şi daci am aplicat regulile orti':;r ilire actuale în următoarele caşuri ; prefixul *res-* a fost •-.-s r.lf.-^V.z) : respunstn-i răsptmsuti. resttfl-irea > rjsy/.'3rea, ic^pliilă > răsplată; prolixul *:ă-* este restabilit in cazuri ea; re- UMJ :~ "asună. remas > rămas, recoreşte > răcoreşte, recite",• i .11 it<: ; 1:1 grafia *e* pt. *l.J* am restabilit ijrtografia actuală . erliuri '• lorl.re'i, esc > iese, mezul > miezul; grafia *s* pt. *z* nu a fost O'istrată • musă > muză, des\ eitat > dezvoltat, isvor >izvor ; 11 1 am păstrat grafia pt. ,r : esperiinţe > experiinţe, esil > ••sîi, extazul > extazul, eser^ate > exersate; şi nici grafia s pt. v muşchiul > muşchiul, creştin > creştin, albaştri > albaştri.

— Numele proprii Străine, pe caro in original le-am Intîlnit ui transcrierea fonetică caracteristică alfabetului chirilic, au fost (,Ue in ortografia 'K '.\\a\ti . J.es-aj r.osaye. Roalo > Roiieati, VmtcL- Voltaire etr.

— în punctuaţie am intervenit de cele mai multe ori, atît in versuri cit şi în articole, avînd In vedere şt neglijenţele tipăririi din original.

Din dorinţa de a fi mai aproape de original, «ă nu surprindă că in redarea titlurilor In Nuîe şi Bibliografie nu au fost aplt--eatt? principiile enunţate pînă aici.

Tapiti»' ui de note adăugat ediţiei reconstituie geneza unor scrieri şi oferă, toarte sintetic, o imagine a receptării lor de critică de Ia apariţie pînă în contemporaneitate. Sintem datori să menţiona!» că, în afara *dnvu*met:tării noastre mai vechi, pentrtt alcătuirea Cronologiei şi a Bibliografiei, monografia lui Ovidiu Papadima, apărută în 1915fi, esc-mplară pentru cercetarea scriitorului, ne-a înlesnit redactarea acestor note.

ANDREI RUSU

MEDITAȚII

(1835)

DEDICAȚIE

DOMNULUI D. COLONELULUI
I. CIMPINE A N UI,

Domnul meu,

Interesul ce ici spa- iihuittivca literaturei rumăneşti, ;u"tfile ce faci spre formarea teatrului național, ale cărui isprăvi literari' s-au văzut in atîia scurtă iveme, ostenelile cc pui spre a sprijini acest ***început şi a încuraja tinerimea întru cele ce pot să-i aducă cinste şi laudă neamului, ia'.ă pricinile care mă fac a îți închina scrierile mele şi mi-e fală a avea în*** capul lor ***numele d-tale, care "ste atîta de drag în gurile tinerilor rumâni. în slabe-Ic-mi începuturi ce vă. consfințesc am îndrăznit a seri o iragedie', şi cvînd dc model virtuțiile d-tale, am format pe Guliam, Adel şi Motmorensi; v-am împărțit calitățile într-inşii, şi lui Guliam am dat pietatea şi patriotismul, 'iui Adel generozitatea*** şt ***lui Motmorensi*** curajul ***şi statornicia.***

Primeşte dar, domnule, nu linguşirile ce se obicinuiesc. a se da la cei mari din partea celor cc au trebuință de dînşii, ci recunoştința ce mă simț dator, acea recunoştință ce o Insuflă oamenii cei mari, prin faptele lor, şi cred.eți-mă că daca altcineva îmi insufla acest mare şi înalt •iimtiment de recunoştință, atunci negreşit aee.lu.ia închinam scrierile mele, mîntuind modestia dv.mitale de nişte laude ce iotdauna strîmtorează pe aceia ce s-au învățat a-şi afla mulțumirea şi fericirea in faptele lor.

A domniei tale
plecată slvgă,
CEZAR BOT.iXc

[1] Se referă la *Matilda*.

CĂTRE TINERII RUMÂNI

Tineri rumâni,

Pînă să nu intraţi în citire, mă socotesc dator a intimpina cugetarea voastră cu oareşicare îndreptări despre greşalele ce veţi întîlni in slabele-mi începuturi.

Daca neîngrijitele-mi încercări, atît de în grăb scrise, nu vor putea ascunde neîndreptalele-mi greşale, de care negreşit trebuie să fie pline, nu fiţi atît de aspri a le prejudeca fără a vă închipui greutăţile ce trebuie să cerce an începător şl piedicile ce trebuie să intîmpine la orice rînd.

Poate însă să-mi adaoge cineva : că cine m-a silit a mă da însumi înaintea unei critici atît de prevăzute ? Eu îi laud şi ii cinstesc al lui cuvînt de sfială, dar se vede că este firească acea nerăbdare de a-şi vedea cineva ostenelile tipărite, o patimă ca şi toate celelalte, ce nu se poate domoli decît cu dobîndirea lucrului. Patima este pe urmă şi sofistă : îţi pune înainte felurimi de amiratori; din toate părţile judecăţi blînăe şi felurimi de mulţumiri închipuite. Iu sfîrşit, am îndrăznit, şi iată o carte mai mult rumănească.

Am întitulat Meditaţii *scrierile mele, pentru că mi~a plăcut să gînăească oamenii că eu am fost absorbit în cugetările mele cînd am scris. Le-am făcut aşa de scurte, căci nu-mi pica venea bine s-o ţiu întins cînd luam condeiul hz mină, şi m-am socotit că şi cititorul o să-mi mulţumească că isprăveşte mai curînd capul ce a început*

odaia. Pe Ungă acestea, la sfîrşitul fiesle cărui capitul, pînă începe altul, se obicinuieşte a se lăsa ceva hîrtie albă; cu aceasta, cartea mea pe de o parte va semăna voluminoasă şi pe de alta în multe rînduri mi-a venit î-gînd că hîrtia albă de multe ori preţuieşte mai mult decît •cea scrisă.

Îmi pare rău că cam dau in satiră, şi niciodată n-am vrut să aleg această urîcioasă ramura de scris. Provedidinţa, îngrijind de a nu înceta niciodată mirarea omenirei asupra fiilor romanilor, ne puse într-o climă mai dopotrivă cu aceea ce a produs duhurile cele mari ale strămoşilor noştri; şi [cu] cit mă bucur a vedea în toate zilele •crescînd simtimentul de patriotism, întrecerea la învăţătură, producte literale şi întinderea luminilor, cu atita mă •întristez cînd pe mulţi din cei de o vîrstă cu mine îi văz •a-şi întrebuinţa duhul şi mijloacele întru a iuţi veninul satirei, într-o vreme cînd patria noastră are trebuinţă de alte scrieri. Boalele morale sînt foarte grele şi doctoriile trebuie să fie mai didci, daca. cele eroice sînt primejdi•oase.

Dar am ieşit din pricina mea, căci eu nu-mi propui -în scrierile mele să tămăduiesc boale morale, nici să în'dreptez lumea cu umărul. Mi-a plăcut să-mi fac nişte visuri dulci şi să mă rătăcesc într-o lume ideală. Am scris fără ţintă şi fără şir, şi n-am făcut decît să presăr nişte idei vage şi să le încălzesc cu un simtiment căruia singur nu ştiu ce nume să-i dau. îndreptarea mea a fost către .voi, tineri rumâni ! Vîrsta mea, nici încercarea nu mă> iartă a mă posomori şi a vă da poveţi. Tot ce am a vă zice. sint acele ce mi le-am zis şi mie, şl nu fac decît să-mi destinz id'-ile ce neîncetat mi s-au înfăţişat in cugetările mele.

Epoha noastră este mult mai fericită decît a părinţilor noştri. Pe temeiurile aşezămînturilor celor nouă se înalţă cu înţelepciune zidirea cea mare a fericirei noastre şi a urmaşilor noştri! Avem un prinţ patriot[1], carele, pătruns de adevărul şi foloasele acestor mîntuitoare întocmiri, se sileşte ca să ne aducă un viitor vrednic de cugetările făcătorilor noştri dc bine şi de cunoştinţile veacului nostru. Subt a lui îngrijire şcoalele păşăsc cu alîta înţelepciune şi sporire. Cei mai mari ai patriei noastre, Insuflaţi de simtimentul ce a caracterizat totdauna pe bărbaţii cari. au lucrat pentru fericirea noroadelor, se străduiesc a pune în lucrare şi a veciniei dispoziţiile constituţiei ce am doblndit; jărtfesc la felurimi de întocmiri' ce se aşază pentru binele şi mulţumirea obştească.

Două saţietăţi s-au întocmit: una Agricolă şi alta Filarmonică, ale cărora isprăvi au început a se vedea peste nădejdea publicului. Cea dinţii, fundată de însuşi fratele preaînălţatului nostru domn, alcătuită de cei mai înrivnaţi şi cu cunoştinţe soţi, va rodnici brazda muncitorului şi va răsplăti sudorilor lui. în cea de a doilea, întemeiată pe bazurile cele mai patriotice, prin soţii săi cei mai ho~tărîţi a sluji pentru cinstea neamului, s-au aruncat nişte seminţe fericite, care aşa de curînd şi-au dat rodul pentru hrana duhului. Teatrul naţional mai s-a statornicit, publicul simţitor a început a cunoaşte folosul ae poate dobîndi din această şcoală de moral. Literatura rumânească a început a-şi lua zborul său. Nu sînt doi ani de zile şi. repertoriul teatrului s-a îmbogăţit cu atîtea traăucţii şi bucăţi originale, spre a cărora tipărire s-au şi pus fonduri îndestule şi s-au luat măsuri spre publicarea şi altora. Mădularele aceştii saţietăţi, aprinse de cea mai nobilă căldură, fac cele mai simţitoare jărtfe: danii însemnătoare s-au văzut în atita scurtă vreme. Numele Mânu[1] va fi scump pentru totdauna tinerimei ce se va folosi in şcoala filarmonică şi tutvlor rumânilor ce vor dobîndi a lor petrecere şi învăţătură în teatrul ce se găteşte a se zidi.

Fondatorii aceştii soţietăţi sint cunoscuţi; pe cel mai de aproape îngrijitor şi ostenitor nu este de trebuinţă să ri-l spui. Numele lui este înscris în zidurile din Sf. Sava[2], în fieştece vorbă a limbei rumâneşti, care în mîinilelui s-a făcut atît de mlădioasă, în „Curierul rumânesc", care a fost ca un mergător înainte al Regulamentului organic ; în tipografia sa, pe care a întemeiat-o cu ale sale însuşi osteneli şi din care totdauna o parte a consfinţit-o

[1] Alexandru Dhnitric Ghica.

[1] Marele vornic Ion Manu.
[2] Se referă la Ten Heliade Rădulcsou.

pentru faceri de bine; în teatrul acesta național, în care a deschis un dsosebit drum literaturei rumăneşti; In ini-•mile tinerimei şi în gurile iutulor cari citesc scrierile lui. Nimeni din rumâni n-a cîntat patriotismul mai cu mare căldură şi entuziasm, nimeni n-a suspinat dragostea cu mai midtă tinerețe ; nimeni nu s-a închinat cerului mai cu multă credință, şi nimeni nu a blestemat şi înfruntat iadul cu o mai mare mînie. El a fost amiratorul şi idolatru al virtutei şi biciul cel mai grozav al vițiului, patriot şi cosmopolit totdeodată, cetățeanul cel mai mrîvnat şi supusul cel mai credincios. O, bărbat fericite f Căci nu poci uni pana ta cu rîvna şi recunoştința mea, ca să poci a te lăuda pe cît eşti vrednic! Dar, tineri, voi îl cunoaşteți; viața lui vă poate fi de pildă la cei care întru neavere vă osteniți a vă folosi din facerile de bine •ale învățăturei. Pana lui povățuieşte de model pe tot care voieşte a seri această limbă, ce a. ajuns atît de frumoasa în mîinile lui. Acest duh, trimis într-aăins spre a deschide •drumul literaturei noastre, şi credincios împlinitor al datoriei sale, păşaşle cu statornicie şi fără abatere către preursîrea sa. Mîndru de a răspunde prejudecăților ce n.u-l ating, departe de. orice trufie, afară de aceea de a face binele fără răsplată, şi-a format fericirea în faptele sale şi în conştiința sa. Care nu l-ați văzut mergeți şi veți cunoaşte pacea şi liniştea sufletului său pe în veci o lui zîmbitoare față.

Şi voi, care n-aveți încă îndrăzneală a publica scrierile voastre, care doriți a afla un prieten povățuitor al penii voastre, mergeți la dînsul şi-l veți afla gata a jărtfi ceasuri întregi, şi plin de bucurie a vă cenzura cu blîndețe, a vă povălui pe drumul simțului celui bun, a vă curați stilul, a vă împărtăşi ideile sale cele sănătoase, a. vă arăta metodul cel mai inlesnitor şi a vă insufla dragostea virtulei şi a bunei cuviinți. Mergeți la dînsul şi în veci îl veți afla, ca să zic ca el:

Bllnd, dulce, vesel, ş-aspru nu l-am văzut vrodată.

Vorbind pentru literatura noastră, cu toată i:orba mi se înfățişază şi autorul Primăverii Amorului, acel geniu,

ca să zic aşa, creator al limbei rumăneşti, acea mlădițti acelii familii stăpină a aceştii limbi, şi care în cele mai nenorocite epoce ale decadenții neamului nostru, în veci a avut falå de a se numi şi a se arăta rumâni şi a seri şi a vorbi limba națională şi a-i deschide un drum prin gramatica cea dintîi, vrednic monument al duhului de cure în veci a fost insuflată şi s-a moştenit din generație în generație ; şi acest teatru, care astăzi se priveşte cu ',:tîta mulțumire şi trufie de toată rumănimea, este un rod tot al semințelor celor dinții ce s-au aruncat de acest bărbat prin traducția bucăților sale ; Regulu, Ermiona, Britanicii, Ceasul de seară şi Grădinarul cel orb.

Cînd mă gîndesc la cariera cea plăcută a literilor., aceşti doi bărbați îmi sînt necontenit înainte şi pe aceştia vi-i udue şi vouă citi vă înflăcărați de nobila arsură a scrie.

CEZAR BOT.IAC

MEDITAȚIA 1
lA'ŞĂLÂ Ci UNEA NĂDEJDII

Sfinții K'ăde.ide, fiica cerului ! Tu ce eşti venit;") a astîmpăra turbatele furii ale nenorocirii ! Tu ce no aperi de lo.ite năpustirile deznădăjduiții, arătindu-ne în veci viitorul plivi dc fcvicîvi

Tn, a larii priveghere daca un minut ar lipsi din lume, negreşit cerul ar rămînea fără slăvitori, pămîntul fără moştenitori, şi toată ființa cuvintatoare ar umplea numaidecit încăperile Tartarului. Tu te cobori din s,î:ml ccului in inima nenorocitului scârbit de nemulțumire, îl mînyîi şi-i arăți ceririie Iui, ca cum ar fi gata şă le apuce miinc... Dar, vai ! miine al *tiu* nu are sfirf.it ; făgăduielile tale, presărate intr-un spațiu nemărginit, întocmai ca -zburătoarele fantome fde înşelătoarelor vise, fug numaidecât co noi gitidim că le-am prins...

Ei bino, atîtca veacuri n-au putut a nimicnici puterea ta ***? A*** putut fermecul minciunilor talc cel amăgitor a îngăla şi marile inimi alo acelor vestiți bărbați ce au spăimîntat pămîntul ? O, cit trebuie Hă tremure cineva mai mult de tine docil, do moarte '. Mnaiiea, dînd numai o lovitură, odihneşte pe nenorocit. Tu il faci cerce in/eoită acea lovitură la toată inşălarea, şi cu toate acestea mingîietoarea-ți gheară îl păstrează ca să-i mai dea şi altele ;

înecîmhi-i simțirile în abisul minciunilor tale, slobozi a lui credălitate pină la cele mai mari fericiri, numai ca .să fie mai von mată durerea, cînd, ridicindu-i dupo ochi vălul ce nu-l lasă a cunoaşte adevărul, l-o vedea departe de dînsul.

O, oameni, ființe în veci supuse astei desfrînate puteri ! voi ce vă gîndiți mai fericiți decît cele ce voi stăpîniți ! voi vă ingîmfați socotindu-vă peste puterile ce-şi bat joc de voi ! Stați !... Veniți-vă-ți în simțiri! "Vedeți că nu sînteți nimic mai-na]t decît o jucărie a aceştii cumplite /.eităţi !... Ea vă arată comorile, făgăduindu-vă cu ele Coate bunurile şi chiar nemurirea, şi voi, beţi de rătăcirea cărîi sînteţi sujet, alergaţi, jertfiţi prieteni, părinţi,, iii, ea să cîştigaţi un product al globului ce a produs şi pe voi ; vă arată slava, şi voi, ameţiţi, orbi, înfăşuraţi în vălul ce nu vă lasă să vedeţi sfirşitul celor asemenea vouă, dedaţi înapoi ceea ce aţi strîns pe pierderea aproapelui vostru ca s-o cîştigaţi, ş-apoi, tocmai cînd siuteţi aproape a vă gîndi fericiţi, iată, îngerul orînduit a nu lăsa să vă apropiaţi de aceea ce nu e dată vouă, vine, vă sugrumă, vă răpeşte de lingă acelea dupe *cave* ş-alu:ici cînd nu mai sinteţi oftaţi...

Voi intraţi în vccinîca nesimţire, şi pomenirea voastră abia se ţine pe ruinele monumentelor ce vă rădică urmaşii voştri, asupra cărora, lăsînd ca o moştenire lipicioasa orbire, să dedă în urmaşii voştri, ii fac să se mire de voi, şi râvnind la ale voastre nesocotinţe, să se silească şi ei, cu asemenea cruzimi şi vărsări de sîngiuri, a ardica ca voi, ş-aşa ale voastre unite eu ale lor şi cu ale urmaşilor lor, să slujească numai spre a arăta viitoarelor veacuri ticăloşia voastră şi împlinirea scoposului astei" fatale zeităţi, care, năpustită asupră-vă, cu un bici de scorpii, v-a împilat să munciţi voi pînă la cea după urmă răsuflare.

MEDITAȚIA II
CEASUL AL TREILEA DUPĂ MIEZUL NOPȚII

Lină tăcere, balsam vindîcător al turburatelor suflete !... Tu, al caria plăcut nectar, favorit inimilor simţitoare, deşteaptă ţinerea de minte, ne bucură repetîndu-ne mulţumirile ce în trecut am gustat, şi arătindu-ne viitorul ca un veac aurit, ne făgăduieşte într-insul dobândirea celor mai mari fericiri!...

Toată suflarea tace ! toată făptura visează în pace plăcerile ce au a le gusta miine !... Nimic nu turbură somnul cel după urmă al norocitului, pe care ziua il aşteajiiă ei sa depuie în mîna-t muncitoare uneltile hrănii !...

Abia cînd şi cînd cîntarea cocoşului sau lătratul vreunui cline vine să bată auzul nenorocitului părăsit de ..i>mn...

Dulce tăcere ! Cine a ştiut a ^e folosi de tino şi n-a c,ăsit înzecită mulţâmirea, ce fiii chinurilor cu atîtea osteneli o caută în baluri şi ospeţe de mare cuviinţă ? Care, dc nenorociri apăsat, alergînd la al tău liman, n-a aflat într-insul azilul cel mai adevărat?... Tu verşi în ţinerile inimi acea dulce melanholie, ce adoarme cumplitele furii ale nenorocirii ; şi făcjnd să curgă în ele un mol tămăduitor, asemenea pacinieului pîrîiaş al grădinilor, odihneşti .limţirile obosite de cumplitele varietăţi ale soartei, întocmai ca un milos stăpin ce, deseurîndu-şi calul căzut •de osteneală şi dc arsura zilii, ii desface loate chingile, il bale pă spate c-o mîngîiotoare mînă s-îl sloboade în răcoarea înserării a paşte troscotul cel răcoros al cimpiilor...

O, cit este de plăcută întristarea ce tu aduci !... Omul, •depărtat de tot zgomotul lumii, într-armat cu făgăduielile nădejdii, zboară pe aripile idolului său la seumpu-i objet ; îşi închipnieşle poziţiile în care s-ar fi aflînd, repotează vorbele ce i-a zis, răspunsurile ce a luat, face o plăcută critică slabului înţeles ce scoate din ele, numără căutăturile cc a cîştigat dc la ea, oftările ei, vorbele ce se repeta în delirul cel dulce, le dă o coloră după voia lui, îşi face o idee de ceea ce gindoste acum ; şi îtieîntat in fcrmecul plăcerii, ingînat de un somn întrerumpt, aşteaptă un vis care vine şi-1 aruncă în braţele ci.

MEDITAȚIA III
NEÎNCREDIN TAREA ÎN PRIETENI

Dulce prieteşug ! înger trimis din ceriiri spre a uni pe oameni prin compătimire ! Tu ee ne deosibesti din sălbaticile fiare! Tu ce ne înmulţeşti fericirile 'făcînd să Ie

gustăm de atîlf-a ori de cîte *uri Ic-* dobîndcsc aceia *cu-* care tu ne uneşti, şi nc micşorezi durerile, fiiiud să Ie impărţim cu dinţii ! Tu eşti un alt soare duhovnicesc, ale cărui raze purtătoare de nădejde, încredinţare şi netemere de fiinţele împotrivitoare, încălzeşte sufletele acelora în care intră. Cine te-a cunoscut pe tine şi n-a mărturisit că eşti venit numai a reprezenta pe atotputernicul *7* Cine, găsind în acela ce el a vrut un sentiment insuflat de tine, n-a mărturisit că eşti o icoană in ne înfăţişezi aievea fericirile ce religiile dau credincioşilor? O, cît sînt de plăcute darurile tale

Tu la săvîrsîrea unei mici jărtfe ce ceri de ia noi ne cai nepreţuite comori...

Tu zici : „Iubili-vă ca să fiţi fericiţi, şi fără zăbava plăteşti cu prisos făgăduielile tale celor ce te-au ascultat... O ! Dar de cc făgăduielile, talc cele sfinte, blînzi, nevinovate şi neprimejclioase, să fie mai nesocotite decit ale indrăciUuu), aspru, vinovat şi primejdios neprieteşug... El ziie : „Vrăjmăşili-vă, ra să vă sfîşie o veciniră crudă nenorocire", şi ia:ă-l gata a plăti cu dobîndă făgăduielile sf.le. Dar tu ne uneşti cu cerul; lanţurile- tale ţin **ud** sfîrsit raport între inimile generoase şi între îngeri... Tu nr aliezi în sfirşit cu însuşi Dumnezeu...

Noi fără porunca la nu facem nimic bun şi nimic iarăşi rău cu voia ta.

Ei bine, dar pnUru *cc* eu să nu mă împărtăşesc din comorile tale ?... *Ce* fel! pentru mine nu este nici o inimă care să păstreze în sinu-i o seînteie din tine? Eu singur fin osîndît a trăi fără prieteni ? Ce fel ! Inima-mi tare, fieiorisă, fără cuvint nu se încrede la nimeni din nîţî mă inoongiură... Sînt ci oare toţi nevrednici de credinţă, ca ;.cela ce odată mă amăgi Ei se arată trişti, simţitori la durerile mele, cî născocesc felurimi de petreceri, mi-arată nni de nevinovate plăceri, ca să mă smulgă din absorbirea vinovatelor ^înduri, ei se întristează văzând că mă topesc *in* arşiţa diiirnhu .sfîşiitor ; jură ră vor fi părtaşi la durerile mele, jură că cu primejdia lor îmi vor ajuta... Ei ! dar ei jură numai pînă atunci pînă n-or cunoaşte covirşirea patimilor mele. Poate fi oare între ei vreunul cu iitUa tinereţe pentru mine care să pritmească de bună

•voie parte din durerile mele, să priimească în el un vierme fără s.mn .şi să-şi dea inima pradă ăstui foc mistuitor? Ei mă iubesc numai pînă atunci pină cînd mă socotesc eă doresc fericirea lor ; mă mai pot ci iubi oare cînd m-or cunoaşte al lor rival ?... Negreşit că. nu. EI bine, să zic <ă prieteşugul! Înrădăcinat în inima lor ii va sili să jertfească ş-acel dulce simtiment, ca să folosească pe un iubit părăsit de noroc, va putea gelozia mea a împărţi cu dînşii un foc prin care simţ, răsudu şi fără care n-aş putea trăi un minut ? Voi putea eu împrăştia un simtiment sfînt, ce mă insuflă, mi-arată bunul cel nepreţuit şi mă povăluieşte la ftricirea *cea* adevărată, in vreme cînd gelozia-mi aprinsă fierbe că nu ^re acea putere electrică a-l •strînue după unde II vede împrăştiat, ca să-1 adune tot la sinesi?... Ce folos îmi poate da oricare, de-mi va afla focul ce mă mistuieşte întocmai ca ceaţa cea groapă vălul pămîntului cel alb de zăpadă, şi mă creşte totdeodată •cu dulcea ambrozie, ce zeitatea oarecind îşi alese spre nrană ?

Mai mult negreşit nu voi eîştiga decit de la rivali *v* ură, ce totdauna este dată lor, de la indiferenţi batjocora, de o molicioasă slăbiciune, şi de la prieteni o milă fără putere a mă ajuta.

Nn, oricare din astea voi ciştiya, îmi va fi mai nesuferită decît însuşi moartea; nu, mat bine să ma sflrşesc după cum m-am început, în chinuri, in spumegoasele valuri ndăogate de vijălia nenorocirilor, decit să mă dau sujet criticii dcsfrînatei omeniri.

MEDITAŢIA IV

SIN V CI Di; L

Stăpîn preaputernic, creator nemărginit, ttt, împărat al totului întri-g Pentru ce ai înrădăcinat în inima mea astă veninoasă nemulţămire ? Pentru ce pe mine numai nădejdea nu mă poate înşăla ? Ce tulburări grozave!... •ce simtimente necunoscute mă sfîşie de cum m-am po-

menit în lume ! Cumplit stăpîn !... Ce neiertat păcat a putut face pruncia mea de le-ai năpustit dedată cu junia, a mă sfişia ! Părinte preaslăvit ! Aste grozave tulburări fură orinduite a mă priimi in lume? Ori a trebuit a se naşte dedată cu mine ? Dumnezeu adevărat! Daca fără ele nu mă puteam naşte, dacă p-ăst amărjt pămînt eu nu-mi puteam găsi fericirea, de ce m-ai înfiinţat ? care aşa mare trebuinţă fu a mă naşte ? cc te sili a-mi tulbura odihna ce gustam iii sînul nesimţirii, pînă a nu te cunoaşte, şi a-mi da un trup, un suflet, ea •să fie pradă pămînieştilor chinuri... Era trebuincios atomul meu la podoaba ăstui glob ? Lipsa lutoasei mele îmbrăcăminte putea opri armonia universului ?...

Ei fie ! ţărînosul meu trup fu trebuincios a-ţi mobila nemărginitul palat ; lipsa slabei mele înţelegeri putea să micşoreze înalta slavă ce ceri de la zidirea ta ; cu un cuvint, trebuia eu să fiu. Apoi neatîrnata-ţi voinţă mă făcu fără a mai îngriji de soarta mea? Neînl.oleasa-ţi putere,, numită provedinlă, să lenevi a mai îngriji de fericirea mea ? întîmplarea mă aruncă în voia ursitei, fără nici un fel de condiţie? îţi lipseşte dar ţie cugetul ce jucăriile tale porunceşti să-1 aibă, încît vrei a înfiinţa un norocit. Nimica, spre a-1 lăsa în voia valurilor ticăloşiei? Este de crezut ca părimlcasca-ţi îngrijire să facă rău unde mr poate face bine ? Daca nu vreai, sau nu puteai a mă multămi, de ce, luîndu-mi moartea, mi-ai rădicat şi aceea ce în viaţă nu mi-o poţi da ? Eu nu le-am rugat a-mi da fiinţă ; pă mine nu m-ai întrebat la hotărîrea cc ai făcut pentru zămislirea mea ; părerea mea, de ar fi fost întrebată, negreşit că n-ar fi priimit viată de o zi măcar; de-mi-ar fi fost încărcată de toate coroanele lumii, negreşit că n-aş fi schimbat acea liniştită nesimţire, niei chiar cu scaunul tău, daca şi pă el ar fi trebuit să fiu viu !...

O, fatală fiinţă ! Care sînt bunurile ce vrei să mă faci n crede că mi-ai dat? Tot ce mi-ai dat pentru slava ta mi-ai dat ; simţiri mi-ai dat ca să mă mir de mărimea ta şi să cunosc ticăloşia mea; hrană, ca să poci tîrî o viaţă trindavă şi monotonă, iar pentru scoposul tău. Ce mi-ai dat pentru fericirea mea ? Soare ? nu mă încălzeşte. Schimbarea timpurilor ? nu mă mulţumesc. împlinind toată voia ta, necunoscută nouă, ce o să-mi dai mai mult

idecit astea? Fiindu-ţi împotrivîtor, ce-o să-n:i iei mai mult decît ce mi-ai dat ? vederi ? auz ? simţitate ? Tot ce ini-aî lua, îmi dai; că recîştig o parte din odihna ce aveam mai înainte d-a fi, n-oi să mai poci simţi căldura .soarelui ? n-oi să mai văz schimbarea timpurilor ? n-oi •să mai auz armonia zburătoarelor ? De astea toate nici acum nu mă bucur : pentru mine, ori negură, sau senin, or vară, sau iarnă, ori zgomote, sau armonie, sînt totuna.

Apoi să crez iarăşi că tu poţi a mă mulţumi şi nu vrei !... Nu ştiu ; poate că şi tu spînzuri de acea soartă de care spînzură Lotul ! poate eă şi tu cerci ca şi noi nemulţumiri ! poate eă şi tu eşti supus vreunei puteri mai înalte decît tine, necunoscute mărginitei noastre pătrunderi ! Ce să zic ! Sau că glasurile noastre, umilite şi rezvoltaie, nu pot ajunge pînă la înalta-ţi lăcuinţă !...

Apoi iarăşi, daca fiinţa-ţi umple totul, daca nemărgi•iita-ţi întindere coprinde toate, daca tu eşti stăpîn al soartei, preaputernic, milostiv şi bun, ce te opreşte d-a asculta duioasele gemete ce natura întreagă scoate subt .apăsarea nesuferitei nenorociri ?.,. Ce te opreşte a precurma dureroasele ţipete ee să răzgomoală, răzbubuie în acest deşărt, din rărunchii suferitoarei omeniri ?...

Vezi şiroaiele lacrămilor cum curg în templurile tale ; vezi la picioarele miniştrilor altarelor tale îngenucheată omenirea, ca să-î roage a trimite la scaunul tău, prin cădelniţa lor, tămîia şi fierbintele lor rugăciuni ; vezi pe aceşti cuvioşi, propoveduiţi ai tăi, aleşi prin monu•menturile ce ne-at lăsat, umiliţi la apăsata omenire, lăcrămînd înaintea tabernaclului tău, cerînd cu mina pe semnile credinţei lor a trimite şi pe pămînt parte din fericirea, ee toată nesaţiul tău o păstrează numai pentru tine...

O, Dumnezeu slăvit, părinte şi stăpîn, ziditor preaputernic al totului întreg ! Deschide poarta vecinicilor tării ; ascultă glasul ce să rătăceşte, neputînd a străbate pînă ia tine, trimite mîna-ţi prea darnică a mă scoate din labirentul chinurilor... Părinte preadrepte ! Aridică-mă în azilul tău, trage-ţi înapoi raza ee ai depus în mine; smulge-mă din groaznica tortură a agoniei ! Vino, cu o moarte prea grabnică odihneşte-mi tulburatul suflet; sparge-i printr-

însa întunerecul ce-l îneacă, vezi-l rum te caută deznădăjduit ! Trage-l în scînteietoarele lumini ce îţi strălucesc lăcaşul \ Intoaree-ţi ochiul mărinimos asupra fiinţii mele ! Umileşle-te ! Imbrăţişază o slabă neputincioasă creatură ! Vezi-o spăimîntată, îngrozită în gheara ursitei ! \ ez.i-rnă in genunche, smuls, sfîşiat dedesubtul bolţilor tale !...

Tremur!... Părinte!... Of!... puteri nu mai am!... ziua să iveşte iară, nevoile se deşteaptă, şi corul încă nu s-a deschis. O, cruzime ! tiran nenduplecat !... Urechea-ţi nesimţitoare nu se apleacă decit numai la concertele cîntăreţilor şi organelor ; tu nu-ţi tulburi a ta trîndăvie ca să asculţi ţipete jalnice ; nu, văitări, lncrămi, gemete, pe tine nu te um/lesc, crude ' Inima-ţt t^re nu se mişcă, *nu* să atinge dc milă ; tu nu repriîmeşti întristarea ce odată ai depărtai de la tine.

„Răscoale-se zbieretele astnr nimicite făpturi, rezvnalte-^o ţipetele \icrmUor mărginiţi: stavila ce am pus puterilor e deitul de departe de tăriile mele. In zgomote atmosfera lor, pînă pe rîndn-i fieşcare va întoarce împrumuta'.,-! ţarină de unde a lnat-o;h; îarele mele bolţi, nici mina lor, nici glasul nu va putea răzbi in veci." Ah ! De ce nu poci să răzbesc la tine ! Cum aş şti să-mi răzbun ! Aş scăpr; cel puţin lumea nenăscută încă ; aş usca izvorul efemerilor laie lucrări, ca un potop m-ai vedea siingîncî focul, ce, plin de venin, aţîţi pentru învierea nevinovatei nesimţirii Ah ! dar asta... Este o zadarnică cugetare; asprul despot a ştiut a se asigura. Suflete nenorocite! păstrează şi afară din mine dreapta ură ce ca o moştenire îţi las cu jurărnînt. Depărlea^ă-te de dînsul cit vei putea, fugi de îngrijirea lui ; vezi-l pregătindu-ţi îndoite fiare rlci.it acestea care ţi le sparg eu acum ! Vezi-l pizmaş pă nemurirea ta, cum te aşteaptă a-ţi da o rolă mai grea, mai ostenitoare decît asia care ţi-o precurm eu ; vezi ***o*** altă formă ce-ţi este gătită ; vezi-l cu o mînă slobodă la împărţeala chinurilor, cum grămădeşte in ea necazurile şî te aşteaptă a te împovăra cu dînsa... Dar, necăjit suflet! fugi de dînsul... Fugi cit vei putea... Şi unde poţi fugi ? în care azil poţi scăpa de dînsul ? în care ocean ? în care gaură te poţi apăra de sugrumătoarea-i gheară !

Of ! sufletul meu nu-l voi putea scăpa !,.. Ah ! stăpîr. nestrămutat ! Dă-i, de este în mîna ta, dă-i şi lui moartea. Destul ! Mulţumeşte-te cu chinurile ce sufer în mine. Di'îul! Opreşte-le de a-i mai da un trup!... Dar către cine vorbesc ! cine m-aude *7* O, rătăcire ! Rugăciunile inele totdauna absurde nu se vor asculta în veci ? Cine alt îmi poate da şi mie, şi sufletului meu odihna, decît eu? I'u însumi numai imi poci da fericirea ce cer de la el; Miflctul meu, de va putea, urmeze-mi; dar, eu numai; ;u itm cînd mîna-mi sinucidă, grăbind fulgerul morţii, îi ca întoarce înapoi darul ce, fără .să-i cer, mi-a dat... Ţeava vulcanică cc nenorociţii cei mai-nainte de mine a nă'scncitără nu este în mîna mea ? Plumbul, stăpînul morţii, n-aşlrnptă mişcarea degetului meu ? Ce mai aţtept ?

Adio, prieteni, muritori nenorociţi *l* l'rmaţi-mi ; utriplet;-vă-ţi ţevele ; inflăcăreze-se grindina de plumb ; aprinză-se silitra ; turbeze Etna, verse-sc Vezuvul. Ardeii... Dărimaţi... Pustiiţi pămîntul... Vă jur... Vă jur pe odihna morţii : urmaţi-mi. . Urmaţi...

MEDITAŢIA V
NAlAJCUL
SAU PESTE UN AN

An, ce-n tot minutul mi-arăţi lungimea ta ! treci, grăbeşte ale tale timpuri!... Sfîrşaşte, du-te cu ale mele clnnuri! Fugi, linişte cu iine a mea răstrişte ş-al meu apăsător !...

Zi, ce peste un an mi-arăţi naşterea mea ! saltă, inaltă-te din al anului şir. Şi p-ale tale aripi, cu a doua-mi urnită, nridieă-mă din iad. Soarelui vesteşte că a cerului lumină, de azi semănată, este dator a-mi da ; spune-i că cu moartea în zadar m-amerinţă în al lui zăbavnîc curs. Viaţa-mi se renaşte, cerul nu voieşte a-mi rămînea dator, el a mea durere opreşte ş-al meu instinct vestind, nădejdea îmi sădeşte d-al său prea mare dar. Iar daca natura întreagă, pizmaşă p-al meu de zeu noroc, îmi va grăbi sfîrşitul pînă a nu-l gusta, atunci tu iarăşi spune-i c-acel prea scump odor, pe piatră-mi consfinţit, eu îl aş-

tept în cer. Adaogă-i c-atuneea cînd n-oi mai fi trăind, ei tot să-mi mai vestească al ei prea dulce nume ; şi p-ale sale raze purtînd al meu amor, să-i ducă, să-mi aducă în tot rondu-i cîte un sincer raport.

Şi tu, cuget, ce ai puterea în tot omul muritor ! tu, ce spre mustrarea crimelor te-nfuriezi ! du-te, aleargă pînă ai vreme; strigă, spune-i pînă trăiesc ; vcsteşte-i a mea moarte, neputinţa d-a trăi, spune-i că ea poate a mă scăpa: mai adaogă-i că ştie, poate bine, clar nu vrea. Iar de vei vedea-o tristă l-ale tale imputări, tu atunci opreşte-ţi gura şi mă lasă a muri.

Dar tu, mormint, eind, rece, al ei den' vei priimi, atunci tu in ea sădeşte un suvenir nestins: spune-i că ş-în moarte, subt tine adîneat, eu pentru ea ş-aci, în veci sînt neschimbat.

Şi tu, puternică stea, cînd eu grabnic ni pieri, formează-i dintr-ale mele zile, de timpuriu pierdute, o mulţumită viaţă; împrăştie-i într-însa acea fericire ce mie-mi hotărî. Dar însă in tot locul, în tot lucrul ce-o gîndi, adînc tu sapă al meu nume, în toată urma ce-o păşi.

MEDITAŢIA VI
ÎNSERAREA

Bradul cel mîndru se încează in munţii Carpaţi. Norii se joacă cu al lui mlădios creştet şi zefirul înundează verdeaţa dc la tulpina lui cea nestrămutată. Pleopul cel argînluit fîlfiie ale lui laic frunze. Zgomotul vîleelii f.ic să se auză falnicile sale vărsări în conrăspunzâtoarele văi şi spumegînd se prăvăleşte din rîpă în rîpă pînă la trufaşul rîu. Undele Prahovii coboară toată varietatea cerului în adinca prăpastie, şi şerpuind, abia albesc subt o neagră stincă ce le înghite nencetat. Soarele, ruşinat şl rănit totdeodată de frumuseţea interesantei, bălaiei lune, neputînd sta faţă dulceţii acelia ce totdauna fuge de dînsul, s-ascunde dinalnte-i, lăsîndu-i numai lumina ce-i este dator; şi măreaţa fecioară, împotrivindu-se negrului intur.erec al nopţii, cu un pas lin, pompos si plin de dul-

ceaţă, se înalţă clin orientui său. încă se văd sîngeraticii munţi de aburi, înrubinaţi de murindul foc al soarelui, cînd Vinerea, repezită peste orizon in toată strălucirea ei, se înrivală cu dumnezeoaica cinstii. Neputincioasa noapte, răsipită, nedestoinică a se împotrivi biruitoarei ei, îşi ascunde învinsele-i umbre şi subt cel mai mic copăcel.

O, înalte lucrări, secreturi grozave, ce, puse înaintea curiozităţii noastre, ne fermeca simţirile numaidecît ce îndrăznim să le judecăm...

Mare Dumnezeu ! de ce nu poci, lăsîndu-mi pămîntea^ca haină, împreună cu conurile, pă astă rece stîncă, ca un fulger meteor să zbor prin ăst hrănitor văzduh m lăcaşul fericirii, şi slujind împrejurul scaunului tău, să privesc d-acolo luptile vînturilor, armonia sferilor şi tot cec-a cc visez aici ?

lalâ ceasul în care fiul morţii sună al său plumbos sceptru şi îşi întinde ocrotitoarea-i mantă peste asudatul muncitor. Asta este ceasul în care al meu suflet deştept, căuîînd p-al său stăpîn, se aţîntă într-o lume care ochilor nu este iertat a vedea. Acum eu, pînă a nu-mi da încă somnul, plata ostenelilor de ziua, viu sdngur in astă înălţime, ca să-mi fac religioasa închinăciune către al meu ş-al totului Dumnezeu pe ast răcoros creştet al globului, viu singur a-mi face datoria către slăpînul meu...

Misterioasă putere, ce vii a-mi deschide drumul, prin care sufletul meu zăreşte p-al său Creator ! Tu ce-mi spargi norul care mă desparte de dînsul ! Dă pînă în ale lui auzuri sineerile-mi mulţumiri de bunurile ce-mi dete pînă acum, şi fierbintele rugăciuni a mi le da şi pă viitor...

Părinte, tu, ce luminind întLuierecul nesimţirii, spărgînd adînca tăcere a haosului, formaşi ast pompos univers, numai pentru a cuvîntului fericire ! Tu, ee, depuind în focoasa-mi simţire raza duhovniceştii lumini, îmi arătaşî In tot lucru al meu simbol f Priimeşte din a ta înaltă lăcuinţă recunoştinţa ce mica-ţi fiinţă îţi trimite de viaţa ce i-ai dat ! Priimeşte slaba strigare a tarei credinţe ce îţi înalţă din astă singurătate cu apusul unui soare din care Ii dăruişi ! Priimeşte respectul cu care şopteşte numele tău !...

Iată ceasul in care, zburînd pe aripile credinţei mele, ajung faţă in faţă a intîmpina nevăzuta, dar de faţă în ochii-mi putere ce mă face a trăi

Bun stăpîn, tu, ce pentru a mea fericire lucraşi atîta! line a mea întregime, ce din rărunchi, pentru a sa'nelipsă, mulţumiri, .adinei recunoştinţe îţi trimite. Lucrul, simbolul fiinţii mele ! priimeşte din a ta înaltă lăcuinţă recunoştinţa ce miea-ţi fiinţă rezemată pe astă piatră iţi trimite din viaţa ce i-ai dat. Priimeşte slaba strigare a tarei credinţe care iţi trimite între apusul şi răsăritul astor două îndreptătoare făclii ce-i dăruişi.

MEDITAŢIA VII
AMORUL

Cînd atotputen.eul stăpîn, spârgînd tăcerea nimicului, unelti universul şi fiinţele lui, despărţi şi o parte din nenvînsa-i putere şi o trimise zicîndu-i: ,,Du-te, coprinde toate zidirile vieţuitoare şi neînsufleţite, întemeiază în ele unirea şi fă-Le a te cunoaşte stăpîn". Ş-aşa acest suflet al naturii, zburînd din înălţimea cerului, se întinse în tot cuprinsul nemărginit ; depuse în toată făptura cîte o semteie din. flacăra tortii sale şi o sili a sc închina lui. D-atunci acest semeţ, fatal Dumnezeu, despicînd vremea, înaintează in capul anilor, poruncind veacurilor să-i împodobească triumful. Tot universul, de eînd răsuflă natura, î s-a supus : nici un muritor nu s-a găsit atît de îndrăzneţ ca să I sc împotrivească ; leghe lui sînt destul de primejdioase, sluţiturile împlinirii poruncilor lui destul de amari, însă acc-,t împărat al sufletelor, acest dumnezeu •.l simţirilor ştiu a-şi acoperi veninul său subt masca eclîi mai dulce plăceri, şi momind credulitatea ticăloasei omeniri pînă la vîrsta cea după urmă, îşi scoate masca, îi ridică vălul, şi o face pradă recelui mormînt.

O, putere, ce-n tot lucrul sădişi mărimea ta ! Tu ce-n soare, în lună, în stea, în cuvînt, în necuvînt, tu ce-n văzduh, pămînt şi apă vărsaşi al tău venin, tu nu ai \reun sfirşit? Toată zeitatea, şi chiar dreptul creator, de multp ori şi-n multe locuri fu necunoscut; dar tu in toată vremea', în om, în dobitoc, în tot locul, în tot veacul apururea să triumfezi ? Zeu spurcat, ce-n a ta cursă lumeantreagă o târăşti !... Cer nedrept, ce l-a lui cruzime atita ne-ai supus, iu, ce atîtor rele, furii, simţi loarc batere ne zidişi ! Vezi în turmele-ţî un duh ce se scutură, se saltă dintr-alc voastre nedreptăţi, ce s-ardieă, se foloseşte d-al său puţin cuvînt, ee cunoaşte, vede ş-aleargă la absoluta fericire; se bucură, se mîndreşte d-un azil ce işi găsi; se înalţă, se duce, zboară şi de voi îşi bate joc.

MEDITAŢIA VIII
O SEARĂ DE PRIMĂVARA LA COUNTINA

Si;flaţi, o, dulci zefiri ! suflaţi aicea iarăşi,
Suflaţi p-ăst verde eimp, viat' acum de voi *
Suflaţi pe astă vale, ce variată-n flori
De roditoii copaci, mă-mbălsămeşte-aci.
Suflaţi pe astă undă, ce lin se încreţeşte,
Suflaţi pe a ei pînză, ce-ncet so înfăşoară,
Suflaţi p-n-nvcrzilâ coastă împarfumată,
Cc vecinie cumulează acest limpede lac.
Suflaţi p-ăst verde şir de tei mirositori,
Suflaţi p-ăst neted cîmp, înrubinat l-apus,
Suflaţi pe ăst drum neted, suflaţi drept pe o cale
Ce merge cnlo-ntîns 1-acel palat frumos.
Aci p-ăst pavilion ce stă-ntre lac şi tei,
Ca în lăcaş al vostru vedeţi-mă-ţî viind.

Eu viu, copaci, aici
Cu lira-mi 1-aşti zefiri,
Ca ajutat de dînşii

Via — a da viaţă, a însufleţi.

Să poci trimite-o odâ
La cel ce vă sădi.[1]

Dar, zefiri ! La voi viu,
La voi şi iată-mi coarda
Cum toată-n deşteptare
Numai pă el visînd
Şi-adaogă puteri.

Adiaţi, dulci zefiri •
Veniţi în astă seară
A fîlfîi dasupra
P-ast falnic monument.

Şi cu al filomilei
Acel variat glas,
Cîntaţi o odă lină
L-acel mormînt preasfînt.

Cîntaţi a lui virtute,
Cîntaţi a lui dreptate,
Ce plină de mărime
In cer se însemnă.

Sculaţi cu al lui nume
Noroadele şi lumea
Ce subt a lui umbrire
Fericele-au gustat.

Nu vă sfiiţi vrodată
Ale-ăstui bărbat fapte,
Ce nu se sting cu moartea,
Prea falnic să cîntaţi.

[1] Aici şi în continuare se referă u fristui domnitor Grigore Ghica, înniormîntat în 1835.

lată-mă eu în rontu-mi
Ii dau acum tămîia
Ce-o văz mergind d-a dreptul
Pe frunle-i a fuma.

Şi el iatâ-1 d-acolo
Cu braţele deschise
Ca să-mi primească vine
Ruga ce eu ti fac.

Prin el acum cu cerul
Vorbesc d-al lui ferice
Ce după el aicea
Cu-al nostru îl uni.

Auzi-1 şi d-acolo
Cum straşnic porunceşte.
Trimito-aici dreptatea
Să se-ncuibeze-n noi.

Spuneţi că al său scaun
Aci dasupra noastră
în centrul miezei-zilei
Vecinie şi-a întărit.

Cîntaţi, ş-ecoa voastră
Zboure, meargă-a se uni
Cu armonia sfinlă
Ce umple-al lui auz.

Cîntaţi, la veacuri spuneţi,
Spuneţi că veciniei marturi,
Cît \ \ i trăi pămîntul,
în veci U veţi cînta.

C-odată aici un domn,
Vrăjmaş al nedreptăţii.
Via c-ui! veac do aur
In ăst norod tristat.

Şi spuneţi la tot omul
Ce soarta-l va-ndrepta
Aci în preajma voastră,
Să calce-acest pămînt,

Spuneţi c-acel prea mare
Bărbat, rumân de sînge,
Ce-o lume-a fericit,
Acum aicea stă.

Subt astă rece piatră,
Aci p-al său pămînt,
Al Rumâniei rcazăm
Se-aşază adormit.

Dar îns-a lui virtute
Cea-n stele desinată
Şi pă pămînt viindă
Slujaşte de model.

A ei curată faţă
De aur, nepătată,
Briloază după dînsul
în veacuri a-l numi.

Ferice de acela,
Poet sau şi istoric,
Ce c-un bărbat c-acesta
Putu a se-nsemna.

Şi făr-a lua titluri
Ce neagră pată naşte,
Ca îngeri drepţi trecură
în veacuri a se-nseri.

Ferice şi d-accla
Preanorocit norod,
Ce la cîrmacî c-acesta
Inima sa şi-a dat.

Vază în el tiranii
Prea marea-le ruşine
Şi spre-a lua iertare
Aci cază-n genuchi.

Şî dintre stele vază-l
•Cum ochii-aici şi-aţintă
Şi conştiinţa blîndă
Cum stă la dreapta lui.

Cum în a lui viaţă
Pă vremea-acea de foc
Se străduia el singur
O lume-a mulţumi.

Şi subt o lege blîndă
De dreaptă-oblăduire,
Tot înmuiat în dafini
în inimi guvernă.

D-auzi în capitală,
Numele lui răsună;
Auzi, în ţara toată,
'Pe urmă-i tot jelind

Şi zidurile astea
Ce-n ele lumini nasc
Vor spune-n multe veacuri
Că el le-a-ntemeiat.

în uliţi, în spitaluri,
în inimi de săraci
C-un sfint tipar ast nume
Va fi in veci săpat.

Strigări I-a sa ţarină simţirea-mi scoate-acum.
Iat-o e aţintată, vie, toată-nfocată,
Se saltă să deştepte, acum în miezul nopţii,
Şi prejmile s-aducă pă piatră-a se-nchina.

Sonet 1-a sa virtute răsună coard-acum,
D-o înfocare sfîntă auze-o bubuind.
Spre-a-i învia ţărîna, lira-mi toată în muncă
Strigă si iar răstrigă, chemind numele lui.

în monumenturi zgomot s-aude detunînd...
Şi-n apele dormindc, în şirul ast de tei...
O eco vie vine, sun'md numele lui...

Trăiască ! auzi ea zice. Trăiască ! in vînt iară,
Trăiască ! în cer s-aude. Trăiască ! iar în mal.
Trăiască ! tot răsună, în veci numele lui...

MEDITAŢIA IX
DESPĂRŢIREA

Lin, trăitor miros din bolta senină să răvarsă în pieptu-mi ce, ocnă de dureri, oftează dup-o urmă sfinţită de aceea ce nu mai este aci ! Galbena lumină a lunei eclipsite varsă în mine trista-i umbră ce m-apasă. Aci în sînu-mi veşted vine să-mi aducă lumina-i ce n-a simţ ! Tăcerea afundă acum vine să îndoiască al meu amor Iraged ce în veci eu am hrănit ! Iat-aci păstorul, pe cirja-i răzemat, doarme in turma-i dulce dincolo din rîu ; un car colo în vale pă verde dejugat, ocolit de focuri şî de ţărani culcaţi, stă strejuit numai d-un cîine deşteptat ce latră, răspunde celui din ochi deştept... Iată pavilom.il ce ea îşi alesese. Iată malul colo ce ea încunună. Aci ochiul zilii de dînsa lăudat apuse in departe, dup-acel mal rîpos ; d-aci sfinţîrea-i ieri, de ea bine zisă, plecă să vestească Sirena ce văzu; ieri deşteaptă undă, ce acum departe a ajuns, trecu cu al ei nume pe grabnicul său riu. Iată colo piatra pe care ea aşăzată, tristă, toată în gînduri, prea dulce suspina. O, dulce răcoare, ce urma-i parfumă! Sfint, răcoros senin, ce eu nu poci gusta! unde este aceea ce ieri te înbia ? Ce taci ? Spune, Noapte, ce face ea acum

Ei bine ! numele ei îl ştiu ! Eu nu voi un nume ce toate mi-1 răspund, cu nu voi icoana-mi ce-n umbră-mi e in veci; cu voi numai o ştire de ceea ce ea acum în pace gîndeşte, cînd eu departe sînt...

Ah ! ea poate acuma, în braţele de soţ, strânge pe acela ce nu a fost al ei, dar eu, ncroditor, în lume rătăcit, ca prundul acesta ars de piatră, nisip, tîrăsc subt cer trupu-mi, ce, putred de dureri şi în veci în chin oftînd, ca moaşte a ajuns !...

Scump objet, ce în lume eu nu te poci avea ! înger ce în. mine cărarea ai aflat! Floarea omenirii ş-a sexului

tău! Steaua lirii mole şi viu-mi Dumnezeu! Eu nu mai poci în ascuns acum să tc iubesc, nu mai poci în taină acum a te slăvi ? Strig, o .spui de faţă, că tu eşti care în lume, tu eşti ee în viaţă pe mine astăzi ţii ! Prieteşug, amor, religie, respect, virtutea întreaga în tine am cunoscut ! ! ! Legile tale îmi plac ! Fiarele-ţi sînt scumpe! Picp-iii-ţî, bunătatea, şi gura-ţi e nectar ! Ochii tăi ca pacea, verzi de tinereţe, aprind foc in pieptu-mi şi setea d-a-i privi ! Tu eşti ce în lume cerul îmi arăţi ! Tu ce în tot locul eu văz necontenit. O, sfîntă fiinţă, ce raiul îmi veseşti ! Dulce zeitate ce sufletu-mî îneînţi ! De ce nu poci cu tine în lume să fiu ! Să văz a ta călare, să sorb a ta suflare, să uit rcaus-mi soartă, pe pieptul tău să mor!

MEDITAŢIA X
MOARTEA

înger grabnic al tarelui cabinet ! Sol urîcios al îesmo-suîui lăcaş ! Negru ministru al tribunalului răsplătitor ! Repede fulger purtător cle-ntuncrec ' Nnptnasă, spăimintâtoare, nevăzută săgeată ce desfiinţezi fiinţele '. Unde duci tu vieţele ee scoţi din trupuri ? Pe care pămînt transporţi aceea ce nu ştii purta ? Cu ce mijloc poţi tu duce cu tine acea lumină a carii faţă tu n-o poţi vedea?...

Blestem groaznee, răsplătitor păcatului lui Adam î Pentru tine muncile neusteninde; ţie făgăduielile-ţi, cu tine odihna irttimerecului. Fugi, -sfieşto-te de ce) *ca* f urăşte; depărtează-te de cel oe nu te cheamă; tremură de puternica lumină ce vezi în mine. Nu, nu este nici o vreme, nici un ceas în care să fii chemată. Odihna-ţi nu o voi. fericirea-ţi nu-mi trebuie. Fantomă spăimîntătoare ! Groaznec hrăpitor de fericirea ce cerul dărui nesimţirii ! Tiraş!e-te, nustiilc fie al tău lăeas. încetează odată •:'e a-ţi invîrt; înfricoşata coasă prin impopularele vetre; vezi sfîşiată rămăşiţa ce laşi Ungă prada ta ; auzi duioasele răcnete ce-ţi urmează urlînd; auzi părinţii, fiii, fraţii, prietenii nenorociţilor sugrumaţi de tine cum te blestemă ; vezi că nu este nici o formă subt care să fii dorită ; fie-n biruinţe, fie-n nenorociri, în deznădejde, în răzbunare, în fericiri, în averi, in neaveri, tot o icoană porţi !...

Ei bine ! asta e moartea. Apoi să poate ca dreptul creator să hotărască la tot omul a ei necesară faţă, fără să contribuiască la a lui fericire ? Se poate vecinieul Tată, blîndul oblăduitor acela, să hotărască la toată fiinţa acest groaznee pahar, făr-a vedea un tot aşa mare bun întrînsul? Nu, nu, Stăpîne, ce vecinica moarte ai omorît' Chibzuirilor tale celor sfinte nu este fiinţă care pă drept să le poată imputa. Nu, Părinte ! ăst nestrămutat hotar? între valoroasa, vremelniceaseâ viaţă şi între vecinica ta nemurire trebuia negreşit să fie. Nu, tu nicidecum nu vei primi a pune astă urîcioasă putere ca să înghită pentru totdauna, în vecinica nesimţire, duhovniceasca acea lumină, cc singur, de buna-ti voie, dăruieşti fiinţelor. Nu, ca nu are mai multă putere decît să facă o prefacere. Asta nu c moarte, este un paznic ce ne transpoartă în nemurire din curăţitorul loc ee îl numim lume, în care sintem. veniţi numai să ne spălăm de nesimţire, ca să putem trece în a ta vecinicie ; asta nu e viaţă, este un puţin mai luminos loc decir nesimţirea, prin care, curărindu-se de întuncrec, sufletele cc inviaşi poată trece în '-comica nemurire ce li se hotărî, făr-a cerca acea greutate ce cearcă ochiul închisului .subi pămînt la cea clintii vedere a soarelui. Dar, oameni ! acolo ne e locul cel hotărî! de Dreptul, acolo, de faţă cu nevăzutul aici Părinte, vum cunoaşte adevărul care atît de întunecat ni să povesteşte aici, subt felurimi de neadevăratc descrieri ! Dar, Doamne ! taie-mi frica de ăst singur mijloc prin cere poci dobîndi ce-mi făgăduişi ! Fă simţirile mele a preţui ast bun, ast sfînt instrument ee aşa lesne precurmă chinurile şi varsă adevărata fericire!...

MEDITAȚIA XI
SCHIMBAREA S0ARTII

Soarele dulce acum răsare
Iu pieptu-mi veşted ee-abia suspină ;
Luceafăr falnic acum păşaşte
în drumul negru ce m-a crescut.

Aură lină acum se vede,
Negura piere în car-eram ;
Prin raza zîlîi via-mi simțire
Acum zăreşte drumul la cer.

Dureri ! necazuri ! din sinul vostru
Al meu ferice acum eu aflu,
Din voi cu traiul din cer lăsatul,
Din voi eu triştea-mi acum primesc ?

Ah ! Facă cerul ca aste chinuri
Ce pîn-aeum am suferit,
Ca nişte visuri ce nu să-ntoarce,
Ca rîul grabnic piară-n trecut.

Cu ele rele ; cu ele patimi ;
Cu ele noaptea din car-ieşii ;
Viață dulce, viață lină,
Viață nouă acum să gust.

Chinuri, pedepse, acum departe
Le văz ca valuri ce se răscoală,
Se lupt, se saltă ca să înghită
Pe dezbareatul cînd e la port.

MEDITAȚIA XII
DECLARAȚIA

Verde pînză însmălţează răcoroasele dealuri. Trufaş, stejarul, ca un împărat al arburilor, fîlfîie amerinţător. Luna, ea o insulă de flăcări, izbeşte plină în albitele unde ce o împart înzgomotate. Stelele toate, nestrămutate, păzesc armonia ce li să hotărî...

Iată una pică ! Fi-va doară a mea ?...

Coboară-te, negru meteor! striveşte-ţi nenorocitul!.,.

Dar ce ! un nor se înalţă de-a dreapta-mi. Negru ca un munte de plumb, îneacă luna ! înfulgerat de trăsnete, tună şi răstună în boitele d-aramă. Tună, şi c-acele din iad organe, lung răzbubuie în munţi. Eco le-nsoţeşte şi, ca urlet de cutremur, răsuria în pieptu-mi obosit !...

Cădea-va el pă mine ? Cază, că eu îl primesc ! Dar ce glas s-aude?... Un cobltor mister mormăie în uriaşa stîncă...

„Destul! îmi zice, lasă vinovatele ginduri." Trebuie să-1 ascult ? 'Nu ! nu, împeliţat mister ! ăsta e norul ce mă ţine în asta vină ! ăsta e, şi trebuie să se sparg-odată' Dincolo de el e luna-mi, şi eu trebuie să-1 despic ! Mă duc ! Dar ce ! trăsnet dodată scapă din tartara negură, înnemerit izbeşte în cremenea stîncii, cu trosnet o sfărâmă şi iat-o în bucăţi...

Pă mine ochea ast trăsnet!..,

Fie ! cremenea vecină să sfărâmă, dar hotărîrea-mi, mai tare decit ea, rămîite nestrămutată ! Ca Marţ înfuriat alerg să-mi omor răstriştea ! Astăzi, dar astăzi negreşit, precum o soartă de Tantal, astăzi, sau călcînd Iadul mă-neacă gust cerul cel adevărat, sau ca acel obraznic Gigant găsesc vecinicul Tartar, •— mă duc !...

Ei bine, iată am ajuns, iată ceasul, iată cerul, iată iadul, vai ! fiori din unghii pînă-n creştet mă petrec numaidecît! Mai nesimţitor decît trăsnită stîncă, rămîi încremenit !...

Ceasul e aproape a trece, şi eu, slab, fără putere... cer ajutor...

POEZII

COLECTIVNE DE POEZII VECHI ŞI NOI

(1857)

LA MUZA MEA

Cintă, o, Muză ! Cîntâ, o, Muza mea creştină ?
Pe anlihrişli, pe impii[1], pe omul ce suspină
Ii efieam-a te-asculta.
Pe coardele-ți sonore vibreze Libertatea,
Şi toată armonia să-ţi fie Egalitatea,
Şi mila fie-ţi legea, şi Pacea ținta ta.

Prostituate muze le du la pietate;
Luceşte între ele şi dă-le demnitate,
Delirul de profet.
Societatea geme, — şi păsul omeiumci,
Durerea de confrate, întîmpituil cruzimei
E misia prescrisă Crcştînului-Poet.

Aci să stai, o, Muză ! d-aci te aripează,
D-aci să dai semnalul; ş-adună,-mpreunează
Erantele[2] schintei !
O faclă fă din ele, o faclă de lumină;
înalţă preste lume acea lumină lină,
Recheamă-n datorie modernii Prometei.

[1] *impius* dat.) — fără relisie.
[2] *errant* {Ir.) — rătăcitor.

Li dezunirea noastră, în toană, Muză, glasu-ţî !
întinde armonia pe unde trece pasu-ţi,
Şi fă a asculta
Şi sclavul şi despotul, şi slabul şi cel tare,
Motivul înfrăţirei în toat-a ta cîntarc,
Anunţiind pre Domnul ce vine-n urma ta.

Bogatului, ce strînge cu multă lăcomie
Semănături, cireade ce-ncac-a sa cîmpie,
Grînare pămînteşU,
îi spune că iot spicul, cu care miluieşte
"Pe un sărac ce plînge, rodeşte, se-nsuteşte
în eîmpuri empiree, in holdele cereşti.

Săracilor zi iară : Pe ast pămînt voi treceţi;
Vă poartă grija Domnul, şi cit aci petreceţi
Voi credeţi şi răbdaţi.
Ku pizmuiţi bogatul ce seamănă si strînge
rîîzînd de munca voastră, rîzînd de cel ce plînge ;
Iertaţi-! voi pre dînsul şi-1 bineeuvîntaţi.

Cu înăicrirea urc.-: nu vă-ndoiţî mîhnirea :
Şi la durerea voastră n-adăogaţi câirea
Ce vine după rău.
Uniţi-vă in Domnul, simţiţi-vă cu mila ;
Săracul în iubire îşi uşurează sila, —
Fa-i răcoreşte mintea şi-ndură corpul său.

Unirea-mbărbătetză, Unirea mîntuioşte.
Şl mila, si amorul, popoareIc-nfrăţeste, —
Vă ajutaţi! Iertaţi!
Tertaţi şi pe bogatul orbit de lăcomie,
'Iertaţi şi pe tiranul turbat d-a sa mînie,
Vegheaţi, pîr.diţi minutul şi nu vă spăimintaţi.

Combate, Muză sacră, combate egoismul
Care viclean s-ascunde şi ia patriotismul.
Ia nume de creştin
Să poată s-amăgească. Te du fără sfială
La cei ce stau pe tronuri, le spune că se-nşală ;
Căci unul este Domnul, şi fraţi cîţi i se-nchin.

Fii mîndră în lot timpul şi eintă în tot locul.
Pe unde auzi plîngeri şi crunt este norocul,
Te-opreşte consolînd ;
Şi orice chin, durere, şi orice apăsare
împacă şi alină cu sacra ta chitare ;
Depune tu speranţa în omul suspinînd.

Ameninţă, inspiră pe cei ce ne fac. lege ;
Intîmpină cu trăsnet o mină sacrilege
Frăţiei omeneşti.
Şi poezia toată, gîndirile-nzeite.
Pe care Provedinţa neîncetat trimite,
Misionari de pace, misionari cereşti,

Adună împregiuru-ţi ; alţaţi[1] un împreună[2],
Un imn la Mîntuire, ca o vestire bună
Că vine Dumnezeu.
A doua Lui venire d-aproape ne soseşte :
Profeţi ! prelude harpa ; căci iată-1 se iveşte
Şi Rău] se ascunde la glasul Lui cel greu.

Bucureşti, 1&41, noiembrie 15

[1] alfa — <i înălţa.
[2] acord armonic (după fr. *emomble).*

PARTEA ÎNTIIA
DE LA 1835—1843

CARNAVALUL

I

începe carnavalul ! şi-n şalele bogate
Se cerc artişti şi muzici plăceri mai noi s-arate,
        în nouă veselii!
O ! ce de griji acuma la nouă toalete !
Ce visuri dulci, frumoase în junele cochete !
        Ce mii de bucurii !

Fetiţa tot visează la flori, l-a ei ghirlantă,
La gaza cea subţire, la rochia-I elegantă
        Şi la ai ei cercei ;
Gindeşic la răspunsuri, la graţii, la cuvinte ;
îşi ride în oglindă deloc[1] ce-şi pune-n minte
        Ceva ce-i place ci.

Corsetul aci-şi pune ; îşi cearcă iar rochiţa,
Pandlica care-o prinde, •— săracă copilita !
        Viaţa-i e romanţ !
O ! cit a să mai joace ! Ce bine a să-i vie
Şi păr şi rochi, pandlice, buchet de iasomie
        La sol jn eontradanţ!

[1]. *loc* — îndată.

Mulțime de maciiin.e prin case de neveste !
Fămei şi croitorii abia Ie prinzi de veste
Cînd vin, cînd .se strecor.'
Părinții schimbă cifre în foile de zestre ;
Galanții-n neasiîmpăr citesc pe sub ferestre
Bileturi dulci d-amor.

O ! cîte case nouă şi cîle case sparte !
Ce visuri îşi mai face bâtrîni şi juni în parte
In lungul carnaval!
Toi fierbc-ii capitală ! şi lumea îşi propune
Un lanț de fericire, un şir dc lucruri bune
De ia uitîiul bal !

Voi, citi vă ride soarta ! gindiți că-n aste ziie
•Stau sub pămintui'i, ocne, prin temniți şi exile
Atîți nevinovați.
Pe care pizma, ura şi neagra calomnie
l-au părăsit cruzimei, si oarba tiranie
îi ia necercetați !

II

Cînd armăsarii voştri, cu coama lor pletoasă,
Alerg şi scapăr iute p-o gheață-alunccoasă,
Ca fulger, ca năluc ;
Şi lingă drumul vostru, — o ! tremură în cale
Un biet băfrîn ca iarna, cu piept, picioare goale,
Flămînd şi fără suc ;

S-opreşte,-şi ia căciula, spre voi mîna întinde,
Şi trista lui călare în rugă se aprinde
Văzind că nu-l vedeți;
Şi tremurîndu-i barba, spre ceruri mormăîeşte;
Cînd sania din urmă de ziduri îl striveşte ;
Voi treceți si rtdeți !

Nebunilor ce sunteți ! vă pare că e g^mă
hn cap strivit de ziduri, un om ce se consumă
JJe loamc si de frig !
Vă pare că e glumă cînd cruntă disperare--,
Şi tmta către, ceruri : - vă rîdoti voi de stare.
V ictimelor ce strig r

III

Cînd o căldură dulce, samururi, catifele
Sub draperii bogate de stofe, de dantele,
V-adoarmc p-un divan ;
Cînd mii lumini ascunse în lampe colorate
Kwfring *i* vă-nmulțeşte-n oglinzile-ardicăte
De jos pînă-n tavan ;

Ş-o copilită dtilco. rîzîiidă, grațioasă,
In reverențe intră uşoară şi Inimoasă
Ca şi im îngeraş, —
Şi după ea un june măreț, voios şi tare
Cu fața vie, plină, eu fru'ntea-*ni*insă, mare
Şi şed p-un scăunaş ;

Cînd vă vedeți într-inşii pre voi miniatură
Şi gest organ, accente, oricare a lor trăsură
L-H voastră. — îi iubiți I
Îşi vede muma soțul, şi tata iar soția ;
Şi ştiți c-aveți mijloace, vă iartă avuția
Să-i faceți fericiți :

Oare gînditi atuneea că poate-n altă casă
Au doi bătrini o fată, tot astfel de frumoasă.
Dar e trăită rău ;
Şi plîng, căci mîine poate copila o s-apuce
6 cale... n-au de hrană ; şi viața este dulce,
C-aşa va Dumnezeu.

Cînd cina vă aşteaptă în sala de mîncare,
Şi-n giurul vostru vase eu flori mirositoare
Vă-mbată dc miros ;
Cînd ochii vi se pierde pe mese încărcate
D-argint, de porțelane, cristale tot-săpate,
C-un viu foc luminos ;

Si cînd pe masa voastră cea plină de legume
Ce globu-ntreg produce, d-esențe şi de spume,
De vinuri spumegînd,
Vedeți îndestularea ce cară, grămădeşte,
Ş-un şir de servi în preajmă ce-alerg, va ocoleşh
Punînd şi ardicînd ;

Atunci, atunci gîndit-ați că lîngă casa voastră
EEte-o căsuță veche şi spartă, mica, proasta ;
Si crivătu luînd
Hîrtia din ferestre, un viscol o petrece,
Bagă în ea zăpada ; e frig într-insa, rece,
Căci toată e în vînt !

Gîndit-ați vro o dată c-aci-n astă cocioabă,
O văduvă săracă, bolnavă, goală, slabă,
Cu şase copilaşi,
Stau in ocol pre vatra abia cu un tăciune !
L-e frig, l-e somn, l-e foame şi pic de slăbiciune,
O, mult sunt drăgălaşi !

Cînd unul dintre dinşii ardic-o mînuşiță
Scut', roşie ea racu, şi zice ; „Măiculiță,
Te scoal', nu mai dormi !
N-e frig şi ne e foame ; te scoal'! fă focii mare 1
Dă-mi pîine ! Pune masa !" Şi ea,-n delir, tresare !
Nu poate a-i mai minți.

Se scoală,-şi smulge părul şi iese pe zăpadă.
Şi vede casa voastră în veci tot în paradă,
în veci în veselii :
Ferestrile-ndoite ce crapă de lumină
Şi vcsela-vă umbră rîzindă, dulce, lină,
Săltind în bucurii...

Curînd ! Dați în gemiche ! Uitați ! O ! piară slava !
Blâstemcle s-azvîrlă, precum s-azvîrlă lava
Ce-o varsă un vulcan !
O '. Tremurați! căci glasu-i în ceruri e puternic!
Mai greu decît sentința cu care un nemernic
Striveşte un sărman !

1H40

ERMITUL

Ce geniu te împinse, om trist, nenorocit,
S-ajungi în astă stîncă unde cocoş nu cintă,
Şi cinele nu latră, şi Iarna îşi împlintă
Eterna-i locuință, şi vara n-a răzbit ?

Fugeai tu oari de lume, sau d-un duşman al tău?
Fugeai de tine însuți, fugeai de nedreptate,
Cătai să afli pacea şi sînta libertate
Pe unde încă omul n-a-mpins veninul său ?

' ***satț*** — sloi dc gheața.

Cu şoimii şi cu vulturi ai vrut a locui ?
Cu vîntul care geme, cu fiara ce mugeşte,
Cu fagi de cînd pămîntul, granit ce nu rodeşte.
Ţi s-a părut mai lesne că poţi a vieţui ?

Mihnit ai fost, bătrine, aci cînd te-ai oprit !
Sălbateca natură ai stînca scorboroasă,
Şi peşterea t e urlă, şi rîpa cea noptoasă
ÂLI dat ecou *mai* bhnd la snf)elu-ţi rănii,

Decit acel;' feţe de tot fără amor,
Decît acele inimi răcite în păcate,
Şi sufletoîe-acelca, dc patimi fericite,
Ce nu le-ating nimica, nimic nu le mai dor.

în pesterea-ii cea rece pămîntul s-n-ncheiat.
De doi buşteni e uşa de care *e* închidă,
Si patu-li, aşternutul, e un frunzar de tisă
Mai verde decît vara de car-eşti depărtat.

O biblie ş-o cruce e-avutu-ţi simbolic :
F, Legea şi credinţa. Din bolta cea negrită
Si venle d-umezeală, în vreme cumpănită,
Loveşte-o picătură p-un lesped granitic.

E poate din izvorul ce trase Moisi ;
E poate picătura ce-n boală-ţi te adapă ; _
Te-adapă cînd e vifor şi nu-ţi poţi căta apa;
Cînd cotropesc troienii şi nu mai poţi ieşi.

E chiar im cronometru secund-a despărţi;
Şi cade, trist, ca lacrimi din pleopele sclaviei,
Ca orele falale din mîna veemiciei
O omul le priveşte, dar nu le poate-opri.

D-aci tu poţi mai le^nc s-asmllj pe Demoni lău.
.Si acvila, ce-aţîută lumina cea cerească,
"Va virfuri ce-ating cerul, va munţi să locuiască .
-Cîmpia-I prea departe de Creatorul său,

Şi omu-al cărui cuget trăieşte numa-n cer,
Ce fuge de mulţime, cînd încă o iubeşte,
Şi oamenii cu cerul a îi uni vo'eşte,
Îşi dită un Sinae]a sînlu-i rmm=ler.

S'i Crist se roagă-n munte la Tatăl-Creator.
Profetul află-n munte ce trebui să vestească,
•Ce trebuie să crează şi ce să nimicească ;
.MîntuiUirul lumii s-arată în Ta bor.

Eu mă unesc c:u tine : îmi place să privesc
Aceste wrfuri albe, mai nalte decii norii,
Pe cure sehinteiază cîtc ***(•dr.th*** sorii,
Ce din nmpic-vfundA deloc mi se zăresc '

îmi pi act- s-aseulţ rîul mugind intr-un abis ;
"(mi placy-a privi brazii in formi de piramide,
Moliftul şi cu tisa, ce malurilc-nc.hide,
Ca tari cetăţi în aer, spre cer numai descins '

îmi]il;iC" s-ascult vîntul lunînd din mal în mai,
îmi phiee '-ă \ă . r;-|«ra sărind din piatră-n pjatr
imi pi, cc s-aprinz zeada ' pe o întinsă vatră
Şi cerbul p-o -princeană '-.'".-l văz Iară rival.

Să sUiit la obîrsia girliţii de cristal,
Mai rece decît gheaţa, şi-n unda-i cea măruntă,
Să \ăz suind un păstrov şi lostriia căruntă.
Mai iuţi decît săgeata, pe piatra de metal.

zadă — arbore rdsijr's.

S-ascult la paseri triste ce noaptea se deştept;
S-ascult tempeste' negre departe-ntărîtate.
Şi prăvălind copacii, torente-nfuriate,
Şi văile să urle de un potop cc-aştept.

Şi trăsnete în cremeni izbind neîncetat
Să împle tot eterul de aburi de pucioasă,
Să surpe în prăpăstii o stincă scorboroasă,
Să zbiere pe ea ursul de groază spăimîntat.

Şi liniştit în mine, cînd preajma văz turbînd ;
Mai liniştit, mai pacinic decît într-o cetate,
In care mii de condici şi clase separate
Irai spun că este pace, cînd tot eu văz gemînd.

îmi place să-mi las gîndul să zboare neoprit,
Ca acvila măreaţă cînd stă o vijelie,
Ce-şi ia-n eter avîntul, cătînd cu bucurie
în străluciUil soare din cerul limpezit.

îmi place să-mi las gîndul să zboare nenectat,
Să zboare peste lume, s-absoarbă-n veci în sine
O faptă rea sau bună, s-o tragă toată-n mine,
Ca soarele bînd roua ce noaptea n vărsat.

inii place s-afund gindu-n. al timpului noian,
Al vremilor trecute, al celor ce-or să vie,
-Şi-n ele să renască ea într-o mare vie,
Cum spun că renasc vulturi în ape din Iordan.

Eu aş dori cu tine aci să vieţuiesc,
Să-mpărtăşesc cu tine şi gîndul şi vorbirea,
Ast dar cu care cerul dotează omenirea,
Si care anticriştii pe buze ni-1 zdrobesc.

' *tempestă* — furtună.

Dar nu te văz, bătrîne ! Tu poate c-ai pierit
Sub gheara vrunei fiare, cătînd cu ea-mpreună
Vro rădăcină moale, vro eoaj-oricum mai bună
Ca să-ţi rechemi puterea ee te-a fi părăsit.

Sau poate c-a fost timpul să vezi pe Dumnezeu
în faţă, căci cu aflu ca iarna că albiseşi,
Şi tremurai ca frunza, la schit cînd te iviseşi,
Ca să-ţi mai ceri tămiie; — ca moartea-erai do- greu.

Oricum, ermit ferice, de încă eşti p-aci.
Eu strig şi-ţl doresc pace ; iar d-ai ajuns cu bine
în corul cel dc îngeri, mă trage şi pe mine,
Mâ trage, căci e timpul a nu mă mai munci.

*LA C****

Cu dulcea-ţi poezie, ca tine de frumoasă,
Sărut acum hîrtia pe care-a odihnit
O mînă pînditoare de rim-armonioasă,
Şi care dă speranţa în sufletu-mi mîhnit.

Ferice de acela ce poate să te vază,
Cînd rîzi şi cînd eşti tristă, deşteaptă şî cînd dormi,
Asupra lui s-aştepte acea cerească rază
Ce scapă pîntre pleopă-ţî, cînd gata eşti s-adormi !

Ecrice de acela ce poate să te-auză
Scoţînd un glas de înger, ce pînă-n cer îl sui,
Şi-n. via ta simţire, ce faţa-ţi va s-ascunză,
Să poată înţelege că scapi numele lui !

Ferice ele acela ce poate să respire
F.iem acelaşi aer pe care tu îl scoţi,
Ş-etern tot la picioare-ţi, să poată să-ţi inspire
Acea compătimire ee tu depui în toţi!

Ferice de acela ce va puiea vrodată
S-aprinză a ta vi-rvă a ne mai da un rîntl
De dulce poezie, d-o rim-aşa bogată,
D-idei aşa sublime p-acelaşi stil curgînd ?

SONET LA ***

Eu nu poci. surioară, să fac portretul tau :
Zbui-dalnică-aşe'-:ată, tăcută vorbitoare,
Cochetă virtuoasă, modestă muşcătoare,
Orice trăsuri ţi-oi face, eu văz eă iese rău.

P-un serios profesor îl faci a fi ţingăti ;
P-un libertin de frunte, ee patimi nu-1 mai doare„
Fu simplu al tău zîmbet e-n stare să-1 omoare;
Orice-nţelept te vede, s-a dus curatul său.

D,ocă schimbări In faţă aş şti că se cuvine
Să crez în timpul nostru, — privindu-te pe tine.
As mai croi un basmu hal Vinerii fecior.

Atunci, cu-nercuinţare, ştiu c-aş brodi-o bine:
E tînără, — Incintă, — schimbarea e în sine, —
Ce alt să fie, aş zice, decît, decît Amor !

EH AM RĂPIT ATUNCEA

I

Eram răpit atuncea cînd te-am văzut a plînge,
Şi cerul, pietatea, priveam cum se resfringe
în lficrîmile tale.
Ferice, am zis, e bardul, cînd sunete găseşte
A combina acorduri ce-n inimi prelungeşte
Prehidurile sale !

Căci, crede, viitorul şi trîmbiţa veciii,
Ce-mbată huă-n viaţă pe fiii armoniii,
Eu rece le privesc.
Dar a simţi gîndirea-mi p-o frunle de fecioara
Că irece eu-orice notă, că harpa-mi o-nfjonră
E tot care doresc.

Oii! Să-mi privesc ideea hi ea cum sc resfrînge,
Că spiritu-i o simte, cum inima-i sc strînge
O lacrimă a stoarce ;
Cum buza ci se mişcă vrînd a-neca suspinul,.
Cum lacrima în ochii-i întunecă seninul,
Spre cer cînd îl întoarce ;

Şi a simţi că simte, şi a vedea că vede
Icoana dureroasă ce bardul întrevede
Cînd este inspirat ;
Să simţ în extaz gîndu-i, s-o simţ că contimpleazâ
Nuanţa cea mai mică cînd coarda mea turbează.
Hulind vre un păcat;

Să văz înflorind roza pe crinii fecioriei,
Ca cerul cînd s-aprinde de focul vecinieiei
Ce-apune în departe;

Tuleiele pe faţă-i simţirea cum învie :
Precum p-un lac zefirii înfioraţi adie
Şi-n mii dc unzi împarte ;

Să ştiu că al meu nume, bătut de răutate,
Trăieşte-n suvenirea-i ca în eternitate,
Ca-ntr-un azil ceresc ;
•Să ştiu că a mea harpă în inimă-I răsună,
Dorinţa-mi şi suspinul se urcă împreună,
Ca-n sînul îngeresc ;

•Şi-n lacrimă-i durerea-mi încet să se privească,
Ca-ntr-o fîntină -sălcii şi bolta cea cerească ;
Ca într-o mare norii ;
Ca dînsa în oglindă ; ca lebăda în apă ;
Ca-n unda unei gîrle un mal care se sapă ;
Ca-n ochii ei amorii ; —-

Atunci, atunci eu aflu şi Cer şi Vccinicie ;
Atunci mă fură vise pe dulce armonie;
Atunci sunt îneîntat;
Atuncea al meu suflet se-nalţă în tăcere ;
Atuncea a mea coardă din nou mai ia putere ;
Atunci sunt strămutat!...

II

Dar te-am văzut a plînge şi-n altă intîmplare,
Dar am văzut că faţa-ţi îşi face silă mare
Să poată a zimbi, —
Ca zori în zile rele de tomni întunecoase ;
Ca raza unui soare prin ploi vijelioase
Ce stau a ne izbi.

Şi am privit pe chipu-ţi ascunsa ta durere
Şi mă miram d-atîta tărie şi putere,
D-atitea înfruntări :

Precum privesc botanici o plantă care creşte
Cu mii insecte-ntr-însa, şi nu se ofileşte.
Stă mîndră-n apăsări.

Am admirat natura în oricare-ţi mişcare r
Deschis am privit cerul în oricare-ţi câtare,
în tot suspinul tău.
Mă adînceam în gînduri: De ce oari bunătatea
E pradă răutăţii ! De ce oari pietatea
E pradă celui rău !

De ce oari frumuseţea e pradă laşităţei !
De ce oară dreptatea e pradă nedreptăţei >
Cine-mi va da cuvînt ?
De ce iubirea focu-i tot în dureri resfrînge î
De ce simţirea geme ! De ce un înger plînge
Aicea pe pămînt !...

Ş-am aşteptat pe gînduri, doar mi s-a da cuvîntul
Urla în vas vaporul ! Sufla in pînze vîntul,
Şi Dunărea curgea !...
Aşa se fierbe omul în gînduri pieritoare ;
Aşa ne-a purta soarta pe vremea trecătoare
Cît lumea va ţinea !

LA CEA ÎNTII CORABIE ROMÂNEASCA

f MARIŢA)

Corabie frumoasă ! Te du, te du, grăbeşte !'
Pe ţărmuri depărtate aleargă, prevesteşte
Că lesne-aşa nu moare un neam ee a trăit ;
Că tirania poate un om să prăpădească,
Dar viaţa unei naţii nu poate să sleiască ;
Pînă-n sfîrşit dreptatea etern a biruit.

Cînd vei ajunge bine iti porturi depărtate,
Şi alte neamuri mindre, crescute-n libertate,
Vor vrea să te întrebe do numele ee porţi,
Atunci tu pavilionu-ţi să-1 laşi să fîlfîiască,
Să spui că al tău nume e lesne să-1 ghicească :
E scris în istorie p-ale măririei porţi.

Jar vrînd să te întrebe de au vro-ncredinţare,
•Şi daca în pămîntu-ţi nu cerc vro strîmtorare, •
Tu spune-lc că neamu-ţi nu ştie vicleşug,
Că-i este prunc eomerciul, nu-s reguli aşezate
Dar este drept şi pacinic, şi fără răutate,
Măcar că n-avu condici, măcar că fu sub jug.

Robitul cînd îşi .sparge obezilo odată
Şi peste-ale-nchisorii tării se mai arată,
Atunci mai ager este, atunci e mulţumit,
Atunci îi place cerul, dorinţa lui s-aprinde ;
S-atuncî, cu anevoie în curse se mai prinde :
Expenenţa-nvaţă. pe cel ce-a suferit.

I.e spune că pămîntu-ţi e ţară generoasă,
Săraeă-n meşteşuguri, dar clima-i e văroasă,
Produce mii de bunuri ce pot a-i mulţumi;
Că linuri scoate bune, mătăsuri minunate :
"Bogate are holde de feluri de bucate,
Şi n-or să se căiască în ea cînd vor veni.

Păduri că are-ntinsc cu multă lemnărie ;
Că munţii ei încuie o mare bogăţie,
Dar rar sunt care ştie comorile din ei :
O pescărie mare, şi vinuri de minune;
Cirezi şi turme grase, căci are dulci păşune ;
Şi faguri de zăpadă, in, cînepă şi piei.

Adaogă la astea că ţara-ţi nu hrăneşte
Nici fiare veninoase, nici plantă ce-ctrăveşte,

t

I

Şi ei, expuşi naturii, nimic n-or pătimi.
Pădurile ei, spune, n-au umbră-omorîtoare ;
Livezile-n ghizdee, n-au ierbi otrăvitoare ;
Urs-alb, hienă, tigru, viperi n-or întîlni.

Stejarul, ulmul, pleopul şî bradul in veci verde.
Corn, frasinul, aninnl ce vîrfu-n nori îşi pierde, —
Ei singuri fac cunune pe trîmbcle de munţi.
Mistreţul, căprioara şi mii de cerbi şi ciute
In rîuri de cristaluri se plec ca să se uite
La păstrovi ce se joacă cu lostriţe cărunţi.

Că sunt, le spune, liberi la orice vînătoarc ;
Că boalele năprasnici nu pot să mai omoare,
Şi hrana vieţii-oricine prea lesne va găsi;
Că foametea aicea abia se povesteşte ;
Că frica de războaie părinţi nu îngrozeşte,
Şi rănile-i cumplite, ci nu le vor simţi.

Corabie frumoasă ! Te du, te du, grăbeşte !
Pe ţărmuri depărtate aleargă, prevesteşte
Că lesne-aşa nu moare un neam ce a trăit t
Că tirania poate un om să prăpădească,
Dar viaţa unei naţii nu poate să sleiască :
Pînă-n sfîrşit, dreptatea etern a biruit.

IDEALUL ŞI POZITIVUL

Cînd primăvara vine pe cer şi pe cîmpîe,
Cînd aerul se împle de dulce armonie,

Cînd crîngul şi gîrliţa şoptesc intr-un deşert,
Poetul atunci iese pe coasta ce răsună
Şi inima-i, ca harpă, sloboade-un împreună
La marele concert.

Coteşte rîndurica, sc-nalţă-n viersuri nouă,
Alunecă pe iarba ce seînfeie de rouă
Şi ageră se-ntyarce, se pierde Icşinînd.
Se gudur porumbeii, se-mbucâ turturica,
Aleargă mieluşeaua, zimbeşte floricica,
Sticleţi şi filomile se sparg pe crăci chitind.

Acestea văd poeţii cînd soarele răsare ;
Cînd soarele de prier cu dulcea sa vîlvoarc
Il cheamă să-l salute pe creasta unei văi ;
P-atunci, pe cînd bogatul s-adoarmă abia poate, —
Şi-n somn, numai zăstîmpuri !— Ce visuri speriate
De griji şi oameni răi !

Cînd soarele-n domenuri de raze luminate
Se-ntoarce ca eroul din lupte depărtate
Şi-mprăştie căldură şi viaţă şi amor,
Cînd brazde muncitorul, în trîmbe înnegrite,
întinde în departe pe maluri însmăltite,
Precum artişti dau umbre la peisajul lor;

Cînd ies pe bâtăture, pe prispele lipite,
Grămezi, grămezi copiii cu plete aurite,
Cu grase picioruşe, cu ochii seînteind ;
Şi mumele lor tineri, cu furcile în brîuri,
Privesc la pînze-ntînse pe margine de rîuri
Spuind şi povestind ;

Cind soarele apune pe văi şl pe colnice ;
Cînd satul tot se împle de vaci şi de junice ;
Cînd sare viţeluşii şi ugerul e plin ;
Cînd rumene copile, flăcăii numai zale
îşi rîd cu dinţi de lapte, se trag de rnîinl din cale,
îşi spun cite o glumă, îşi iau un măr din sin ; —

Atunci, atunci poetul natura contemplează.
Se miră şi se-neîntă, şi crede, adorează
Cu pruncul şi cu firea pe Tatăl Creator.
Bogatul îns-atuncea pogoanele măsoară,
Tot numără elăcaşii ce-1 văd şi se-nfioară,
Gîndînd la dijma lor.

De este vrun lac pacinic, dc este vro pădure
Bătrînă ca pămîntul, ce n-a văzut secure;
De este vro livede de flori şi de miros,
în care saltă iepuri şi presuri ciripeşte,
Şi prepeliţa paşte, cîrsteiul şerpuieşte
Ş-insecte purpurate plec spicuil undoios, —

Poetul le priveşte cu-o sfîntă bucurie,
în orişice nuanţă citeşte-o poezie,
Se lasă p-o visare, explică un mister. —
în '.Teme ce bogatul, străin l-astă plăcere.
Se uită eu ochi rece şi cakulă-n tăcere
în inima-i de fier :

Cît dă, în ierne grele, ast lac ce-a să sleiască,
Pădurea ce-a să taie, livezi ce-a să cosească.
Si camătă ee-aduee cu sumele pe ani ?
Sărac este bogatul cînd astfel calculează !
Bogat este poetul cînd firea adorează !
Sărac este bogatul cu sacii lui de bani t

II

De e cîte-o frumoasă ce semteie privîrea-î,
Ce-ncîntă frumuseţea-i, ce fermeca zîmbirea-
Ş-al căror sîn se saltă d-o flacără d-amor ;
D-al căror organ dulce poetul se-nfioară,
Bogatul le priveşte, se uită, le măsoară,
Şi spune, dintr-o vorbă, cît face-amorul lor.

De e un bun prieten ce-n dulcea sa iubire
îşj uită interesul 1-a altui fericire ;
3au ţară unde omul lumina a văzut;
Sau sclav ce duce viaţa sub bici, sub tiranie;
Sau gîrbov care zace in lungă agonie ;
Vădane ce pierd bunul s-un reazim cc-au avut, —

Poetul l-astea toate pătruns de grea mişcare,
tn palpit crud sloboade o lungă suspinare
Şi cerul cu-al său suflet şoptesc un sfînl mister,
(Taci ţara lui pe dînsul la suflet îl atinge ;
Căci lacrămi de sclavie cuţite-n el împinge ;
Căci gîrbov, orb, fâmeie din gîndul său nu pier.

Bogatul însă spune şi ţara lui cît face,
Si sclavul citi bani taie. — Lui gîrbov, orb, nu-i place
Cînd astfel cred bogaţii, sunt însuşi chiar salani.
Eu pling bogatul care in bani tot preţuieşte]
Ferice e poetul ce plînge si iubeşte !
Nemernic e bogatul cu sacii lui de bani !

III

De este lemplu-n care trufaş-arhitectură
Se urcă pe coloane d-adîncă săpătură,
Se-ntinde pe sub boite ce timpul a lustrat.
Şi unde-nscrie ruga antîoa-i maiestate;
Şi plînsui şi tămîia, adînca pietate
Locaşul şi-a-nsemnat;

Aicea unde-artîştîi, peneluri înzeite,
Cobor Dumnezeirea pe lemne vechi sfinţite
Şi dau icoanei graiul din placa lor ieşind ;
Aici unde se-nalţă măreaţa poezie
Din mii de guri vergine pc dulce melodie
Ş-eco o poartă Iară pe marmuri reci şoptind,

Poetul se strămută ! îi rîde serafimii,
Străluce zeitatea, amerinţ herovimii

Şi capul său s-aprinde d-un foc dumnezeiesc !
Bogaţii îşi pun ochii pe candeli aurite,
P-o cruce numai pietre, ieoane-mpodobite,
Ş-uti preţ le hotărăsc.

Cînd sună in teatruri orchestre zgomotale,
Şi-n loji, ovale şiruri, prin lustruri luminate,
Se-mplînt pe albe sînuri zambile, amarant,
Cînd tremură în spasmuri arcuşul pc vioară;
Cînd flaotul sloboade suspinuri cc-nfioară ;
Cînd trimbiţa vibrează ; fanfarele ne salt ;

Cînd rapide semnalul opreşte armonia,
Perdeaua se ardică şi vine istoria,
Şi veacuri mai uitate le-ntoarce înapoi ;
Cînd scena unei crime, virtuţi încet no fură,
Nc-amesteeă cu-Eclipii, cu Bruţii ce conjură
Şi ei renasc în noi, —

Ah ! Arta pe poetul ca farmec îl învinge !
Cu Bruţii el turbează, cu Iocasla plînge.
Şi inima-i se împle de ranc, de balsami; —
Bogatul, însă, preţul intrării socoteşte.
Bogat este poetul cînd aana îl uimeşte !
Sărac este bogatul cu sacii lui de bani !

LA D. lOAN VICĂRESCU

Etern tot delăsată să stea citera ta '.
Zefirii primăverei, a dragostei zîmbire,
Cântarea filomilei, a viselor uimire
Nu va mai imita ?

Sfirşitu-s-a amorul, sau danţul s-a desprins
Pierit-au oari păstorii, a răguşit oari cucul,
în dealuri, în dumbrave nu circulează sucul
Sau focul tău s-a stins ?

S-au veştejit oari timpii, răstimpii a-ncetat ?
Nu mai suspină frunza, sau nu mai geme riul ?
Nu plînge rindurica, nu murmură pîrîul ?
Ce ! firea s-a surpat ?

Ce ! Acvila Daciei va sta fără Tirteu ?
Ce ! Teocrit adoarme ? Durerea nu-1 mai doare ?
Plăcerea nu-i mai place ? Schinteia cîntătoare
S-a-ntors la Dumnezeu ?

Ce ! Ai luat cu totul simţirile lumeşti ?
Apusul, răsăritul, natura nu-ţi zîmbeşte ?
Cereasca armonie Apolon nu-ţi şopteşte
Cînd stai de te gindeşti ?

Ca harpă-eoliană, dai drumul a zbura
Cîte-un. acord în aer ; şi cînd întreb de unde,
De unde vine-ast sunet ? — Deloc mîna-ţi s-ascunde,
Mă las-a mă mira...

însă în darn s-ascunde, e sunet ce-nţeleg,
E dc citeră veche, — dă sunete curate ;
Nu e citeră nouă cu tonuri îngânate
Ce nu poci să le-aleg.

E Muza chiar aceea ce a creat p-a mea,
Pe care-am aseultat-o-n a mea copilărie;
Ce i-am rostit cintarea în toată-a mea junie.
Căci prea mult îmi plăcea.

îi recunosc preludul care d-atîtea ori
M-a legănat pe vise, mi-a alinat durerea,
Mi-a reîntors epoce sfinţite de plăcerea
în braţele d-amori;

îi recunosc acordul ca prin instinct firesc :
Precum cunoaşte-albina o floare prîincioasă;
Precum cunosc cocorii o climă călduroasă
în care vieţuiesc ;

Precum cunoaşte cerbul izvorul d-unde bea ;
Precum cunoaşte orbul o rază ce-neălzeşte ;
Precum cunoaşte pruncul pe muma ce îl creşte
Cînd îi e dor de ea;

Precum o turmă simte un fluier de păstor,
Precum păstorul simte un bucium sus pe munte ;
Precum, dormind iubitul, ghiceşte p-a sa frunte
Un sărutat d-amor.

CUGETARE

„Nous naissons, nous vivons, bergere,
Nous mourons sans savoir comment;
Chaeun est parti du neant:
Ou va-t-il ?... Dieu le sait, raa che.ro."[1]

VOLTAIRE

Prieteni ! priviţi zidul acela chinezesc,
Şi templii, elefanţii, colosurî egiptene,
Pagode suterane, pagode indiene,
Ce se mai lupt cu timpul ca neamul omenesc,

[1] „Ne naştem, trăim, păstoriţo,
Murim fără a şti cum ;
Fiecare vine din haos :
încotro merge ?... Dumnezeu ştie, draga mea."

Şi spuneţi, undc-i omul ce-odată le-a zidit ?
Priviţi Memfis, Efesul, priviţi Babilonia,
Cetăţile gigantici din Indii şi Asia,
Cui vreţi a le şti virsta din stilul cc-a pierit!

Priviţi Sidonul, Tirul cc pe profeţi au dat;
Gindiţi 1-a lor putere, pe lumea cunoscută ;
Cătaţi-le-ţi ruina ! A ! este prefăcută
'N acele elemente din care s-a creat !

Oari unde e mulţimea ce-atuncea le mărea ?
Şi unde 1-e comerţul ? Unde le e oştirea ?
Unde le este legea ? Ce s-a făcut mărirea.
Ştiinţa, avuţia ce-atunci le înflorea ?

Miraţi-vă-ţi acuma de cărămida lor !
Impleţi-vâ-ţi muzeul de săpături, inscripţii!
Cătaţi chei d-alfabeturi ! Croiţi-vă-ţi descripţii!
Hideţi d-a lor credinţă, de epopeea lor !

Trei mii de ani vor trece şi alţi pitici turbaţi
Vor popula deserturi acuma neumblate.
Ca mîine Paris, Londră pe pietrele surpate,
'Şi vor spune epopeea la altfel de-nvăţaţî.

Ca mîine-n aste templuri, palaturi şi cetăţi,
Locaş al veseliei, al pompei, al trufiei,
Săracul unde-aţintă p-ăl beat de bucurie
Şi unde desfrînarea se-mbatâ-n nedreptăţi,

Castori or să s-adune ; maimuţele, jucînd,
Or să se strimbe-n cioburi din lustrurilc sparte
Si bufniţa, crovlica, ţiptnd p-un colţ deparle,
Vor trage prin palaturi haîtic de lupi urlind...

SPERANŢA ÎN ZIUA DE MîhXE

Mîine şi iar miine ; şi de mîine, mîine ;
Astăzi e durerea, miine fericirea :
Astfel credc-acela care n-are piine,
Astfel şi bogatul : Toată omenirea
Crede şi aşteaptă *mîine*-utr-ajutor !

Dar ast ***miine*** oară cînd se isprăveşte ?
O, ce rătăcire ! ***Mîine*** e vecia.
Astăzi este viaţa, eît omul trăieşte :
Astăzi e-ntristarea ; ***Mîine,*** veselia :
Viaţa este vrajbă ; Moartea e amor.

ALAIUL UNU! CERŞETOR

..The pi-r.-per siudy nf mankind i-, mm.'''

FC'FL

Popor, faceţi loc ! treee-un călător !
Un sfeşnic înainte ş-un preot după dînsul;
De săraci se duce un trist cosciug de lemn.
înfăşurat în trenţe, un corp este într-insul,
Lacrime sau doliu tristarea nu însemn. —
CcJ mari, vă plecaţi I treee-un cerşetor!

„Omenirii ii este proprie studierea omului.'"

Bogaţilor, loc ! trece-un călător !
Acel cerşetor care chiar ieri nu avea pîinc,
Clopotul răsună, că a ajuns la port :
I-a încetat durerea şi grija pentru mîine;
Regii-s dopotrivă cu cerşetorul mort.
Staţi, ţari şi cezari ! trece-un cerşetor !

Loc ! loc, suverani ! trece-un călător !
Ţărîna-i se depune în urna veciniciei,
Unde concheranţii [1] p-a lor o au depus,
Şi viermii putrejunei dau pînteci lăcomiei —-
Sufletele toate se văd acolo sus.
îndărăt, bogaţi ! trece-un cerşetor !

Stăpînilor, loc ! trece-un călător !
Vă trageţi, plecaţi capul, gătiţi-v-a răspunde :
Creatoru-ascultă pe cerşetorul mort.
Din cite-a tras aicea nimica nu ascunde ; —
Greu or să răspundă acei ce griji nu port !
Tiranilor, loc ! trece-un cerşetor !

PE UN ALBUM

LA Af.G.

Cînd laşi bălaia-ţi pleopă spre ceruri să se urce a
Şi păru-ţi să undeze p-al graţiilor far ;
Cînd geana-ţi încreţită o laşi să se încurce
'N albuiele acelea tuleie ele canar ;

Cînd mîna ta cea albă o laşi să rătăcească
în dusă absorbire prin bucla sa de fir;
Cînd ginduri fără ţintă himeri laşi să gonească,
Şi-n giuru-ţi zbor uşure amorii pe zefir;

[1] *concherant* —- cuceritor.

Cînd amaranţii-n faţă-ţi melancolia-i stinge ;
Privirea cînd îţi lepezi p-o lume de dureri ;
Cind cerul tot azuru-i în ochii tăi rcsfrînge ;
Cînd fruntea-ţi e încinsă d-a Vinerii puteri, —

Ah ! spune, bălai înger, atunci la ce gîndeşti ?
La balul ce-a să vie ? La nouă biruinţe ?
La vrun costum de renă [1] ? La vrunul de căpriţe ?
Sau simţi tu ceva tainic şi nu te domireşti ?

Ah ! spune-mi, frumos înger ! Tu nu ştii cît îmi place
Să aflu care geniu ghiceşte-a gidela
Acea ascunsă coardă ce poate a desface
Atîtea nouă graţii pe dulce faţa ta !

1840

LA ***

Cît sunt gelos, ***, cînd ştiu că azi eşti pusă
Să-ţi laşi surîsul dulce la cîţi te felicit !
La cîte vederi astăzi ei fi tu oari expusă,
Şi cîţi, 1-a ta ocheadă, se crede fericit !

Acele roze fragezi ce laşi ca să se vază
Pe faţa ta ca crinul, la oricare-al tău pas,
Acele bucle negre, ce-adesea laşi să cază
Pe sînu-ţi de zăpadă, cînd scoţi tfrumosu-ţi glas ;

Cînd geana ta cea lungă o laşi să se unească
Cu cea de corb sprinceană, la care Mihail
S-adaoge s-ar teme chiar linia-i cerească.
Şi să-şi prefacă-ar face Madona Rafail ;

[1] *reine* (fr.) — crăiasa, regină.

Acea cătaro dulce, ce vecinie schinteiazâ
în ochii 1ăi cei negri, în care-mpărâţesc
Doi sori cc n-au eclipsuri şi care învială
Chiar inimi împietrite sub ei când se găsesc ;

Modesta ta mişcare, accentele-ţi ce-neîntă
Pe oricare fiinţă de orice caracter,
Şl toată frumuseţea-ţi ce-n inimi se împlîntă,
Cînd ştiu că est-expusă la un întreg parter, —

S-alerg îmi vine-ndată, să nu gândesc la lume,
Să zbor clin aste maluri, s-ajung în cercul tău,
Să strîng pe buze-mi mina-ţi urind la al tău nume,
Să iau p-ascuns un zîmbet şi sărutatul tău.

FATA. DE BOIER SI FATA DE ŢIGAN

..Corn.**DO** file est bellc .**TU** s'iir ! aux rayons de la lune
I'-i^narit *''ir* bon col blane sa elievelure brune ;
'•">!]•- la tiesse il'^hiene ou tliraît. a la voie,
i.'ae jeuii.' Jiy-rrlei-**H** ave," un ciiijue noir !''[1]

ALI'RIID DE MUSSET

I

Vedeţi colo p-o piatră, în dos-unui oltar[2],
O fată-ngonueheată cu mîini prea rugătoare.
Cu fruntea către ceruri, cu fiarele-n picioare,
Tremurîndu-i buza şi plîngind amar.

..Cît e ea ele frumoasa scara ' pieptăninclu-si sub razele lunîi
Parul neiîru revărsat pe Kîtnl alb ;
Sub cosiţa de abanc?. ai zice, văzind-f,
Că e n tînără ră/lyjîniea cu un coif iicyru pe e.ip !"
".'iiir —- altar.

Vedeţi cit e de slabă şi cît e de frumoasă !
Ce galbenă albeaţă, şi talia ei trasă
Poţi s-o coprinzi în mîini !
Vedeţi cea buclă neagră pe sin cum îi undează 1
Vedeţi ee geană creaţă şi cum se-mpreunează
Cu-a ci sprincene linj !

Vedeţi ce oclu vii, negri, şi focul ce-au în ei !
Vedeţi ce gură mică şi ce trăsuri plăcute,
Ce veştede s-arată ! Pare c-ar fi trecute ;
Cine-ar putea spune care e vîrsta ei ?

Vedeţi cum stă d:n geană-i o lacrimă să pice !
Auzi !... abia s-aude cuvintele ce zice ;
Oh \ staţi s-o ascultăm !
..De ce nu asculţi, Doamne, şi]a a mea durere ?
De cc nouă, ţiganii, nu dai tu mîngîiere
Cînd tie ne rugăm?

\a suntem şi noi oameni ca ceilalţi ce-ai făcut ?
Nu suntem şi noi oare făptura mîînii tale?
De cc ne zice, crudul, fiinţe ale sale,
Spune că noi suntem lucruri de vîndut !

Ce-o! fi greşit eu, Doamne, de sunt acum în fiare ?
Căci am iubit o dată, au drept să mă omoare?
Dar ci de ce iubesc ?
De nu-mi este iertată iubirea, — ce mi-ai dat-o ?
Dc vătăma simţirea-mi, — de ce nu mi-ai luat-o ?
Ce-i lasi de mă muncesc ?

Cînd aşti stăpîni la care ai vrut a ne-arunca
Intră-n lăcaşu-ţi, Doamne, ca ţie să se-nchine,
Le-aduci tu oare-aminte că asta nu e bine ?
Chinul ce ne face, nu e voia ta ?

Ce ! pentru noi, ţiganii, tu n-ai făcut nimica ?
în loc s-avem speranţa, noi n-avem deoît frica ?
In lor *a* ne iubi,
Ne osindeşti, stăpâne, ca să trăim în ură ?
Aşa ţi-e voia, Doamne *?* E dreapt-astă măsură
La alţii a robi ?

Şi cum am putea, Doamne, noi legea-ţi să ţinem ?
Iubirea şi speranţa, şi milă, rugi, credinţa,
Ne sunt oprite toate ! Ne iei şi chiar voinţa !
Poţi da îndatorire cînd drepturi nu avem ?'•

Ofta şi vărsa lacrimi, săraca biată fată !
Grăbea să meargă iute cînd o chema s-o bată,
Dar n-avea nici un spor ;
Căci fiareie-i sunt scurte, nu putea să alerge '.
Oh, ascultaţi, sărmana ! O ceartă ! cere verge !
O bat de o omor.

ri

Fetiţe norocite ce soarta vă zîmbeşte
De cînd eraţi în leagăn ; pre care vă iubeşte
Aceia ce iubiţi !
Rugaţi părinţii voştri, rugaţî-i să nu bată,
Să nu muncească astfel pre sărăcuţa fată
De taţi nenorociţi !

Fa e de vîrsta voastră, — ca voi de frumuşică, —
I-e cirag şi ei pe lume ! Şi nimului nu strică
Cînd va a întîlni
P-acela ce-o iubeşte ! Ea nu ştie să-i scrie,
Să-i însemneze ora pe cînd poate să vie, —
îl va cînd va veni.

Căci nici el nu e liber cînd a voi s-o vază;
Cu mare grijă vine, cu frică şi *cu* pază ;
E rob ş-are stâptn.

De n-a ieşi la dînsul atuncea cînd o vede,
El tare se mînie, şi nicidecum n-o crede
C-are stăpîn păgîn.

Ea nu are saloane, ea nu are mijloace,
Tcatruri, să s-arate aceluia oe-o place,
Concerturi şi plimbări.
Să iasă pină-il poartă i-c toată fericirea ;
Să n-o vază stăpînii i-e toată norocirea,
Cînd ia îmbrăţişări.

III

Voi, cînd sunteţi acasă, ieşiţi într-un balcon,
S-alene, fără grijă, cocheta ne-ngrijire
Vă-ngroapă p-un fotoliu în dulcea-vă răpire,
învîrtind pe deget un aurit lornion ;

Simţiţi anima voastră din ce în ce a bate
La zgomot-unei droşce, unui galop departe
Ce-auzu-vă-l ghicesc.
Pe nesimţite, mîndre, priviţi pe om şi calul
Ce spumegă şi ţipă să stea în loc rivalul
Cu calu-i englezesc.

Atunci, punînd lornionul, spre ei îl aţintaţi,
Băgaţi *dc* seamă bine să nu fiţi înşelate
L-alegerea ce face o inimă ce bate,
Spune trebuinţa să vă-nduplecaţi.

întocmai ca monarhul cînd merge-n bătălie
Şi-şi vede căpitanii, ce stau cu bucurie
Comanda a primi,
Şi se gîndeşte bine să nu se amăgească
Cu-aiegerea ce face, ş-apoi să se căiască
Cînd timp nu va mai fi.

O ţ cită mulţumire aveţi cînd vă priviţi
încongiurate-n cercuri de iunî pe caro-aprindeţi!
Ce vie bucurie, pe taină eind le prindeţi
Ocheada sau suspinul — .şi iî vedeţi uimiţi !

Cînd la clavir vă puneţi rugate de mulţimea
Ce îneîntaţi c-un zîmbet; cînd toată tinerimea
Stă mut-a asculta;
Cînd degitele voastre, lungi, albe, subţirele,
Aleargă pe octave dind forţe tari şi grele,
Şi-ncep a detuna ;

Cînd cearcănul sub buz.a tic un mărgean în foc
Mărgărilaru-şi lasă pe sinu-vă să curgă ;
Cînd pieptul vostru saltă eu glasul ce se urcă ;
Ochii-azvîrl schinteie ce prin lustruri joc.

Cîncl îndrăzneţul ager, ce ochii vă-ntîlneşte,
îşi lasă semicercul şi vine, sc lipeşte
La spate, aşteptând
Cînd să întoarcă foaia, — atunci se adîncoază
Prin sînu-vă oeheada-i, — atunci, el înviază, —
Voi vă pierdeţi cintind.

Dar însă osebire e mare intre voi
Si-ntre ţiganca voastră ; — ea stă şi se piteşte
Cînd va voi să vază pe cel ce o doreşte ; —
Se văd, şl ei îndată s-aseund amîndoi.

Ei nu au vreme multă ca să se tot gindească :
L-e jale şi l-e milă ea să se tot privească,
Şi-ascund chinul, se-nşel.
E plină de vii rane, e slabă, trenţeroasă,
Şi moare de ruşine, cu toate câ-i frumoasă
S-iubită mult de el.

string in braţe numai oftind, pliugîud amar,
Unind a lor suspinuri, unind ale lor flăcări,
Plîngînd a lor junie, sorbind ale lor lacrimi,
Blesternind robia fără de hotar.

Şi cît le e de scurtă chiar astă mulţumire !
Ce scump este plătită ! Amară chinuire,
Sărmanii, îi aştept !
Ce trist e-al lor adio ! se despărţesc cu groază ;
Nu ştiu ce-o să se-ntîmple, de pot să se mai vază
Căci nu au nici un drept.

IV

Priviţi la ţigăncuşa ce-acum întîi iubeşte !
Grăbiţi a-i lua partea cînd crudul o munceşte, —
Scăpaţi-o din bătăi!
Ea s-o ruga la ceruri viaţa să vă-ndulcească,
Să vă iubească lumea, şi ca să vă păzească
Să n-aveţi bărbaţi răi !

Gîndiţi cite o dată, cînd intr-astă copilă
In camerile voastre, pe taină sau de milă,
Pe alte slugi rugind,
Si vede-atîtea lucruri la care se uimeşte ;
La ce pot să servească ea nici că bănuieşte ;
Le-admirâ-n ea tăcînd.

Cînd vine înaintea unei psyche' a voastre
Şi-şi vede goliciunea în nişte trenţe proaste,
Ce-abia se ţin de ea,
începe de-şi ia seama ; se uită, se priveşte,
Şi nu vede motivul ce o deosibeşte
D-acela ce-o bătea.

' ps'jche (i< 1 — oirlindă mare. mobilă, în cave sc poate vede cineva din eap pină-n picioare.

Priveşte bine chipu-i : ochi.frunte, mină, gură,
Picior, piept, braţe, mijloc şi oricare trăsură
Făcută-a da plăceri ;
Dar însă toate astea într-o complită stare :
Zdrobite rău de bice şi roase-adînc de fiare,
Pîrlite de dureri!

Şi îşi închipuieşte cît i-ar veni de bine
în lucia mătase, in blondurile' fine
Şi într-o catifea...
Da-n visul ăsta dulce, un crud slugoi, obraznic,
O îmbrînceşte-afară. — Oh ! ce blestem greu, groaznic
Se revoltează-n ea !

Cînd se combină-n minte-i a ei cumplită stare
Şi fericirea voastră ; cînd va ca să compare
Ast trai ce v-osibesc ;
Cind nu se domireşLe, ca cc să fie oară
De se munceşte astfel, ce vină o omoară.
De ce o chinuiesc, —

Oh ! Vorba care trece prin limba minţei sale
înfiorează cerul ! Ar strămuta în jale
Şi însuşi pe Satan !
Popoarele acelea ce-au suferit robie
S-au şters din foaia vieţii : a cerului mlnie
Zdrobeşte pe tiran.

V

FeriţI-vă, fetiţe, ca doar de-ţi scăpa voi
De grelele blesteme astor nenorocite
Fiinţe asuprite ş-atît de chinuite,
împrotiv-acelui ce trăieşte-n noi !

' *blondă* — danielă de mătase.

Vai de legiuitorul ce le nimicniceşte !
Vai de nenorocitul care le chinuieşte
Cu dreptul de stăpin !
Cristos Mîntuitorul, cum spune-a noastră lege,
Cind va veni al doilea, oari cum îşi va alege
Creştinul din păgin ?

El, drage, porunceşte ca noi să fim toţi fraţi;
El a adus iubire, blîndeţe. caritate,
Creclinţa-n răsplătire şi dulce libertate,
Care le-o hrăpeşte aceşti neruşinaţi !

Fiara apucă prada şi-ndat-o şi sfîşie;
Creştinul, cînd ia robul, măsoar-a lui mînie :
'L omoară-ncet, încet.
Adună instrumenturi găsite în turbare,
1 le aplică rece, dar nu va să-1 omoare :
Va a-1 privi schelet !

Gîndiţi la copilita ce răii chinuiesc,
Ce n-a gustat, sărmana, plăcerile vieţii ; —
Se trece în robie, şi floarea tinereţii
Sub bicele de scorpii aşti cruzi ce veştejesc

Gindiţi la ea, săraca ! Gîndiţi că este smulsă
Din braţul unei mume, spre-a fi etern expusă
S-o bată cinc-o vrea !
Prin curtea-vă de grajduri, în pulbere, să zacă
Fără părinţi sau rude. — Flămîndă, n-o îmbracă»
Net 1-e milă de ea.

Ea iui are speranţă a se căsători;
Să aibă soţ odată, să fie şi ca mumă! —
Nu, fetiţe, nu rîdeţi ; nu vi să pară glumă
Soarta-i ce n-o iartă pînă va muri!

Ș-atunci cînd interesul va s-o căsătorească,
Ea știe că durerea-i mai mult inc-o să crească.
Atuncea va simți
Ș-a soțului robie, ș-a fiilor ce-or naște :
O ! cît plînge țiganca cînd vede că pășaște
Copilul ce hrăni !

Pe ea o fac să creadă că este ele alt soi ;
Să nu spere nimica, nimic pe astă lume ;
Etern să se roșească de ea, de al său nume ;
Bînd a sale lacrimi, goală în gunoi.

De-i este frig sau foame, ei o încarc de fiare,
îi dați fărîmi de pine călcate în picioare
D-al slugilor rîndaș ! —-
Oh, Doamne ! Fă stăpînii, fă-i, fă-I să se gîndească
Că ei sunt frați cu robii! și c-or să se unească
în sîntul tău locaș !

ADEVĂRUL

„Ami, ne creusez pas trap l'abîme
de vos pensces, !a spirale est nrofonde
et l'on revien pale du voyage."[1]

VICTOR HUGO

I

Și m-am gîndit adesea : Ce este adevărul ?

îl știe oari acela ce-aleargă in războaie
Ca tigrul fără sațiu, ce-noată în șiroaie
De sînge omenesc ?

[1] „Prietene, nu săpa prea mult prăpastia gindurilor tale. dru-raui întortocheat este adînc și te întorci pălit din călătorie."

îl știe oari acela ce-aleargă în departe
Să strîngă avuția care comerțu-mparte
In cîți negustoresc ?

îl știe muncitorul ce-noată In sudoare ?
ÎI știe ipocritul ce-adoarme-n nclucrare,
în fundul unul schit ?
îl știe curtezanul ce linge ca un cîîne
Piciorul unui gîcle s-apuce-un pic de pilnc,
O vorbă : Favorit ?

îl știe pamfletistul ce-n veci nimic nu-i place,
Ce-a putrezit în temniți, ce-n veci în fiare zace,
Ce n-are-n veci pămînt ?
îl știe filozoful ce-n noapte, zi gîndește,
Ce-ațintă o idee pe care o gonește
Și pînă în mormînt ?

îl știe cel ce zboară pe-aripîle puterii ?
îl știe-l de adoarme în brațele plăcerii,
In fund-unui palat ?
îl știe oari martirul în sacra sa credință ?
îl știe oari un sceptic la chiar a sa ființă ?
Un tînăr amorat ?

Oh ! Adevărul este un caos fără seamă
In care-orice gîndire, și cea mai fără teamă
Ce crede că-l străbate, se-ntunecă în nor.
Un caos de-ntunerec în care s-adîncează
Popoarele de gînduri, precum se-nvălmășează
Insectele în aer și păsări care zbor.

Oari acvila aceea ce zboară către soare
Și toate celelalte popoare zburătoare
Le lasă-n urma sa,

Pătrunde ea tăria cu agera-i pornire ?
Te-opreşte, trufaş geniu ! Opreşte-a ta trudire.
Opreşte rîvna ta !

Căci crede : Adevărul, gîndirea omenească,
S-alerge mii de secoli nu poate să-1 găsească,
Nu poate să-1 ajungă, el piere nălucind.
Cînd ochiul minţii noastre fantoma-i chipuieşte
Şi-n fundul ăstui caos la ea se năpusteşte,
E-n buzcle-adîncimei, stă-n faţă rătăcind.

UN SUVENIR

Nu, nu se uită lesne, cînd, din copilărie,
Cineva iubeşte precum te-am iubit eu ;
Şi blestem pe aceia care, prin viclenie,
Mi-au amărît viaţa şi tot amorul meu.

Mînia mea din urmă, mîndria-mi cea silită,
Cînd ai şti acuma cu ce preţ le plătesc.
Şi cît, sub faţa-mi rece, mi-e inima zdrobită,
Tu te-ai mira poate că poci să mai trăiesc

Aş geme la picioare-ţi, mi-aş arăta căirea !
Dar, ca să fiu vrednic în veci d-amorul tău,,
înec durerea-n mine, măcar că-mi văz pieirea
în rana ascunsă ce-o roade-un vierme rău.

Şi arburile,-ntocmai, ce focul mistuieşte
Şi îi suge sucul cu-ncetul şi p-ascuns, •—
Cînd rădăclna-i arsă, cind frunza-i gălbineşte,
Cînd cenuşa-i zboară, cînd focul 1-a pătruns, —

Mai stă tot mîndru încă şi capul nu îşi pleacă :
Stă cu braţe-ntinse zefirii înfruntînd;
Priveşte însă vîntul ce-acuma o să treacă,
Ş-o s-auzi un trosnet şî foeu-i viforînd.

O CĂLĂTORIE

I

Era frumoasă seara-n acea călătorie !
Ce gînduri dulci visează, ce plan de veselie
îşi face-un călător,
Cînd întîmplarea-1 duce ca să călătorească
Cu chiar acea fiinţă cc-ncepe să iubească
Şi va-i jura amor !

Mult timp acum trecuse de cînd nu mai iubisem
Eram la toate rece şi harpa-mi părăsisem ;
Uram orice-ntîlneam;
Dar cerul ne păstrează cîte-o fiinţă nouă,
Cu care ne întoarce cînd o arată nouă
Sub forma ce iubeam.

Aşa trimite roua ce udă, răcoreşte
O floare veştejită dc-arşiţa ce-o pîrleşte,
Ş-o-ntoaree înapoi.
Dar, pentru toată fapta-i se ţine, se păstrează
Pe taină cîte-o rouă, prin care renviază
Şi plantele şi noi.

El totdauna are o aură-ncropită
Cu care să-ncălzească natura amorţită
De crudul Achilon ;

Prin stele, el dă faruri acelui ce pluteşte
Pe valuri furioase, ş-atunci eind rătăceşte,
I-ardică pavilion.

II

Aura ce-mi da viaţă era o răsuflare
Numai parfum şi balsam : gîndeam eă printr-o floare
Răsuflă un zefir.
Ochii ei îmi erau fari ; sînul ci, pavilionul;
Eu o priveam pe dînsa ca un diadoh tronul :
Trăiam într-un delir !

O să mă cerc a spune ce fel de frumuseţe
Avea astă fecioară ; dar unde găsesc feţe !...
Cătaţi în lord Byron,
La evreieşti armonii: acolo se găseşte
Portret-unoi evreice; prea mult sc potriveşte
Fecioara de Slon

Cu tinăra-mi vergină. Nici Eufrat, nici Iordanul,
Nici soarele cel ager ce-a-mpodobit Libanul
Nu crez să fi produs
Mai vii ochi şi mai negri. Platanul nn păstrează
Pieliţă mai curată; Coranul nu visează
Huria ce-a propus.

Nici cu un păr mai negru, nici cu organ mai dulce ;
O zină mai plăcută la fii ce-or să se culce, —
în somn, — nu le poftim.
Ciue-a produs-o, nu ştiu ; hurie sau perie,
Ştiu că gîndese la dinţa, şi simţ o bucurie :
Eu îi zic heruvim.

III

Noi începusem drnmu] şi mergeam spre apu-.
Se-nchise răsăritul, şi numa cîte-o rază,
Slabă şi tremurindă, se întorcea să vază
O urmă ee lăsase soarele ce s-a dus.

Munţi de rubin, unde monarhul s-aseunsese
Ca să privească luna, în preajmă-le-ntinsese
Doi întinşi oeeani
De purpură s: flăcări, unde plutea mulţime.?
Ostroavelor de aur. în urmă-albca desimea
Dc aburi in Lroiani.

Luna,-n convoi de •-'tele, se înălţa p-un cer
Albastru, sfiicioasă, ca un monarh fecioară
Cînd priimeşte sceptrul ce îi încredinţară ;
Astfel venea Diana să ia un emisfer.

Gonea încet din urmă umbrele rătăcite
Care-şi căta azilul pe sub văi zugrăvite
Cu felurimi de flori,
Unde juca zefirii. Mirosea universul.
Privighetoarea noptii-şi dregea subt frunză viersul.
Plăcerea da fiori.

Cînd pasările zilei p-a nopţii deşteptau ;
Cînd se-ntrecea poştaşii In fuga cea mai mare ;
Cînd munţii şi colnicii fugeau în urmă tare
Şi cînd strigări în coruri pădurea spăimîntau,

Zîna-mi fugea-uainte, eu fugeam dupe dînsa ,
Izbea d-a dreptu-n mine răsufletul dintr-însa.
De ce-ntii să mă mir !
Ea-şi întorcea adesea capul să mă privească :
Părea că este-o nimfă, o nimfă cîmpeuească,
Gonită de-un satir

AUTOPSIE

....joyeuse d'une main ravie
Elle allaii mt>isso:inant Ies roses de la vie,
Heaute, plaisir, jeunesse, amour !"

v. HUG *o*

Vezi tu aşti ochi, amice, afunzi şi fără viaţă
Pe care puse moartea sigilul său de gheaţă
Şi-nchise pleopa lor ? •—
Acum cîteva zile se luminau d-o rază,
D-o rază ce da viaţă în cîţi putea să-i vază
Şi cred că osto-Amor.

Vedeţi această gură pîrlită şi stricată,
Zdrobită-n agonie, in tortură-ncleştată,
încît n-o poţi privi ? —•
Acccntu-i era-n stare un om să fericească,
Şi p-un murind, o vorbă-i, să^l facă să trăiască,
Să-1 facă a iubi.

Ast sin, în care îmbla înfiorat cuţitul,
Era eden deunăzi. Ar fi lăsat iubitul
Şi tron şi globu-ntreg
Pe-o sferă de pe dînsul, pe-o sferă de zăpadă
Cu un mărgean în centru. — Medici! p-a voastră pradă
Cuţitele se-ntrec !

Voi rîdeţi rupînd pieptul ce-acuma nu mai bate !
Dar ştiţi sub aste sfere şi coaste sfîşiate
Ce sfînt amor fierbea ?
Ce palpite, zăstîmpuri, plăcere, bucurie,
Ce vise răpitoare, ce dulce armonie,
Ce raiuri se crea !

"....voioasă, cu o mină încurtată,
Ea trecea culegînd trandafirii vieţii,
Frumuseţe, plăcere, tinereţe, dragoste !"

Ştiţi voi ce cerc de tineri, frumoşi ca nişte îngeri,
Se-nfiorau în gîndurî, se înecau în plîngeri
Privind la un buchet
Ce răsărea pe pieptu-i, privind o modestie
Ce tremura pe sinu-i, privind o simetrie
Pe bustu-i cel parfet ?

Ştiţi voi ca ce răpire, ştiţi voi oari îneîntarea,
Ştiţi voi ca ce transporturi simţea, sorbind suflarea
Acestui silf uşor,
Un june clucînd valţul ce braţele încurcă ?
Văzut-o-aţi vreodată fugind intr-o mazurca,
Galop, danţ zburător ?

Oh ! nu striviţi zambila atunci cînd înfioreşte;
Nu cereţi, nu daţi moartea fămeii ce iubeşte,
Fămeii de iubit !
Nu rupeţi trandafirul pe cînd se colorează !
Nu smulgeţi mieşuneaua grădini cînd parfumează,
Un crin cînd e-nflorit!

II

Frumoasă ca viaţa acelui ce iubeşte,
Frumoasă ca speranţa acelui ce trăieşte
în raiul viitor;
Erumoasă ca şi visul pe care-1 dă plăcerea ;
Frumoasă ca suspinul ce scapă din tăcerea
Răpirii în amor,

O magică putere avea a sale graţii ;
Mişcările-i, cătaroa erau electrizaţii
Şi-n oameni cei mai grei.
în oohii-i, era soarta ; pe buze-i, fericirea ;
Şi viaţa, zeitatea, edenul, nemurirea
Era-n suflarea ei.

ȚIGANUL VINDUT '

I

„Vai ! ieri aveam soţie, aveam şi tată, mumă,
Aveam un copilaş ! —
Viaţa-mi părea lesne, robia-mi părea glumă
Privind al meu sălaş !

Cînd trişti veneam pe noapte din munca cea în sila
In care nc-osîndeam
Şi dam o roată vetrii, —- oh ! ne priveam cu miiă,
Dar tot ne mîngîiam ;

Măcar că de la muncă veneam obosiţi foarte
De foame şi bătăi;
Măcar c-adesea-oară rugam a noastră moarte
Ca să scăpăm de răi.

Cînd eKte-ntre-ai săi omul îşi află mîngîierea
D-ar fi oricît mîhnit !
Dar cînd străin e omul, atunci e grea durerea
Şi focul îndoit!..,

II

O ! oameni fără lege ! Stăpîni fără-ndurare
Cu inimă de fier !
Cînd smulgeţi unei mume un singur fiu ce are,
Gîndiţi atunci la cer ?

Gîndiţi oari la durerea ce cearc-acca săracă ?
L-acele reci sudori
în care desperarea şi lacrima ii seacă.
L-acele cruzi fiori

Ce se deştept într-însa cînd îşi aduce-aminte
Că nu mai are fiu,
Că nu o să-1 mai vadă ! — îi piere dinainte ! —
îl dă-n mormînt de viu ?

O ! cînd ne daţi botezul ziceţi că suntem rude ;
Ziceţi că suntem fraţi!...
De Domnul nu vă temeţi *1* Nu ştiţi că el v-aude ?
Gîndiţi că-1 înşelaţi ?

Cînd vă jucaţi cu oameni întocmai ca cu vite, —
Şi ce zic ! — mult mai reu !...
Căci voi cătaţi de vite; sunt mult mai îngrijite ;
Iar noi, munciţi mereu !...

Un cal în grajdul vostru co îngrijire n-are ?
P-un cal eîţi robi n-aţi da !
Ţiganul rob, sărmanul, ar fi el oare-n stare
C-un cal a măsura ?

III

M-or fi plîngînd părinţii !... Dc mumă-mea mi-e teamă
C-o fi murit jelind !
Cînd îi întreabă fiu-meu : «Unde e tata, mamă ?»
Of ! cum l-or fi minţind !

Cînd sâ-1 mai văd o dată, parcă mi-ar fi maî bine,
Parc-aş putea să mor !...
Nevasta mea, săraca ! o fi plîngînd de mine,
O fi murind de dor !

Acela ce ne vinde nu vinde şi gîndirea ;
Măcar că s-a tocmit
Pe ***sufletele*** noastre ; măcar că omenirea
Nimic a socotit!

Şi-a rîs el d-astea toate ! şi-a rîs el de durere
Pentru puţin venit!...
Să-i fi luat lui fiii, părinţii şi muiere, —
Oari cum ar fi trăit ?

O ! cît ar fi mai bine .să fim ca dobitoace,
Să nu simţim deloc
A noastră chinuire ! Să nu ştim ce ne face
Pe cînd în cârti ne joc i

IV

Ce-o fi luat pe mine ?... A fi-n mai bună stare !
Of ! ranele mă dor
Şi lanţul rău mă strînge ! M-au strîns, cumpliţii, tare...
Cum aş voi să mor

Vedea-va faţa-ţi, Doamne, stăpînul ce mă vinde ?
Copiii i-or trăi ?
Pc neamul său păcatul oari nu sc va întinde
Cînd el nu va mai fi ?

Oare-mi păstrezi acolo ceea ce-aci-mi lipseşte? j
Voi fi eu răsplătit
De muncile şi chinuri, la care m-osîndcşte
Acest nelegiuit ?

Bagi tu de seamă. Doamne, la astă omenire,
Cum merge treaba-aci ?
Ştiai ce am a trage cind îmi dedeşi simţire
Şi ce fel voi trăi ?

Cind îmi dedeşi viaţă, cind îmi dedeşi soţie,
Cînd tală m-ai făcut,
Ştiai co-mi .scrie soarta ? — Născut că-s în robie,
Şi c-o să fiu vîndul ?"

V

Aşa vorbea-ntr-o noapte, flămind, închis în eas
Ţiganul cumpărat.
Privea gemînd la lună ; dar nu putea să iasă,
Căci strîns era legat.

A doua zi, stăpînul mai că se întristase
Aflînd c-a păgubit
Patrusprezece galbeni; — atîta cumpărase
Ţiganul ce-a murit.

TRĂDĂTORUL

1

Vedeţi eelo în umbră un om cu păr zburlit ?
Căutătura rece, cu faţa spărială,
Ce-n giurul lui se uită, p^ire c-ar zice : iată,
Acum or să mă prinză ! Eu sunt afurisit ?

De umbra lui i-e frică: dar, tot nu sc căieşte.
Vedeţi cum mişcă buza pe gura lui cea largă ?
Acuma la vreo crimă, sau la vînzări gîndeşte —
Şi nu vînzări trecute, la altele aleargă.

Ca pacoste s-arată : e iadul întrupat.
Se infectează locul pe-acoio p-unde trece ;
Pe urmă-i nu rodeşte ; suflarea lui e rece :
Se uscă, sc stîrpează orice a sărutat.

Căci a muşcat adesea din a vinzării pîine ;
Căci inima-î e locul ce naşte calomnia ;
Căci noaptea se gîndeşte la crima pentru mîine
Căci faptele-i şi chipul arăt neomenia.

II

Intră în viozuină-ţi ! Ascunde-lo de tine !
Te pierde în deserturi cu iesmele spurcate !
Te-afundă-n umezeală, strigoiul unde vine
Cu umbre serbezite, cu gnome' necurate,
Să eînte-al lor sabat !

Fugi eu arginţii-n mină şi pe obraz! cu palme !
Ascunde-te de soare, ascunde-te de lume,
Confund-a ta bîrfire-n a iadurilor larme,
Cu-al lui Satan alături înscrie ş-al tău nume ;
Căci locul ţi-e lăsat.

Mergi, umbra laşităţii, la locul de mustrare '
Mergi, jidov rătăcite, fără pămînt şi lege !
Ce mai ingiui cuvinte ? — vezi, nu e apărare :
Iţi esle-nscris păcatul ; oricine fe-nţelege, —-
Mergi fără ajutor,

Fără amici şi rude şl fără locuinţă !
Grăbeşte-a-ţi roade banul în mîna încleştată !
Mergi, mergi în defăimare, în lepră, umilinţă i
Mergi, mergi, gonit de cuget, pe calea semănată
De spin neroditor!

Mergi, mergi pribeag şi bolnav ! Cînd ochii vei deschide,
Să nu vezi decît iesme, şi lilieci, şi gnome,
Şi umbre fără corpuri ; şi cînd îi vei închide,
Să vezi a tale fapte, să vezi crîşnind fantome
De oameni ce-ai vîndut!

Etern s-auzi in giurn-ţi pas rar că te goneşte!
S-auzi murmuind rîuri si să te frlgî de sete !
Mergi, mergi pină-n tartaruri ! Acolo te priimeşte
Al tău prieten Iuda, sugînd un om pe spete,
Cum Dante 1-a văzut.

' *gnom* — '.iull

LEPĂDATUL

Ce ! asta-ţi c morala şi asta-i a ta lege,
Să blestemi pe aceia ee zici c-ai ajutat?
Prin facerea dc bine, doetrina-ţi va ~<ă lege
Etern într-o sclavie pe cel cc-a apucat ?

Virtute este asta ? E facere de bine
Să chemi un om din calc, zicînd că-1 foloseşti,
Ş-apoi să-i ceri viaţa, să n-aibă trai de tine,
Etern în toată lumea s-ai drept să-1 ocărăşti ?

Şi daca tu, de sine-ţi, împins d-a ta credinţă,
\ 'lăţeşti o datorie cînd ştii că eşti dator,
Oari poţi tu pentru asta, în bună conştiinţă,
Să tragi în judecată pe cei ce-şi uit p-a lor ?

Virtutea este-o taină ce rar se dezvăleşte;
E chiar instinct ce naşte cu omul virtuos;
îndeamn-a face bine, răsplată nu priimeşte
S-acel ce-şi spune fapta etern e vlţios.

Nemernic ! Mai nemernic decît acel ee simte
Un preţ, o răsplătire în conştiinţa sa,
Ţi-alergi bătrîna limbă, şi care etern minte,
Ca fierea strînsă-n tine, în alţii a vărsa.

Pierdut nu este-acela ce încă este-n sine,
Nici este slug-acela ce-ncepe cum tu zici ;
Acela esle slugă, ce minte u-i şi line,
Ce cugetul şi-1 vinde^ şi linge cum tu lingi.

Ori care e păcatul ce-ţi faee-acum mustrare ?
Zi, care este culpa ce-acuma te-a turbat ?
E cugetul tău însuşi ce-aţîţ-a ta turbare ;
E chiar Cristos acela de care-eşti lepădat.

Din cîţi cu-a tale lacrimi ce ai etern gătite,
Păgîne, spune unu pe care-ai cunoscut,
Caiv-a crezut, sperjure, vjelenile-ţi cuvinte ;
Şi care, ,pînă-n urmă, n-a fost şi el vindut ?

Vinzările advmă-ţi, o, Iudă lepădate !
Sc \ăd, pc frunte-ţi, iată, aci s-au înfierat
(n sarbădele pete de fulgere-mplintalo.
Rabdă, de poţi, oglinda ce-ţi strigă : *Şelerat!*

Asta e bunu-ţi nume : vînzător Tu îl ştiai
De cînd cu negrii idoli, cu care ai tratat
Vînzarea ţării, ludo ! a ţării ce tu n-ai ;
Dar lumea te cunoaşte, şi d-aia ai turbat.

Strigoi cc după moarte sugrumi p-ăi de iubeai '
Daca era pierzare în locul ce îmbeli,
Dc ce mugeai în somnu-ţi şi te încolăceai
Strigînd : aci e raiu ! Voiai Să ne înşeli ?

Tartuf ! Viclean călugăr! Cc-ngîni evangheli--i.ru'.
Nu ; nu ţi-e timpul ăsta ; te du d-unde-ai venit;
Pe buza-ţi infernală, *c-* spurci cristianismul ?
Te-afundă-n intunerec, de unde ai ieşit !

Apostat! Spune-odată, ce ţi-ai făcut credinţa ?
De ce te-ascunzi ele lume ? Ce ! boala-ţi n-are leac ?
Căci ai trădat misterul ; căci ţi-ai mineat credinU.
Te-ai prefăcut, atee, din *şoarec lilinc.*

Te du, profită încă, mai speculă ş-acuma,
Prilej mai ială ş-altul ca să apuci un os,
Dcschidc-ţi ochii însă; clin el exală ciuma,
Şi d-o mînea şi puii-ţi, să duc la iad prinos.

O, cît oi să rîz iară aflind de pe la lume
C-acel cui lingi piciorul, te lupţi într-al său nume,
Puriş te simte-n somnu-i că, tremurînd de frică,
Răpezi şi-n gitu-i noaptea o gheară de pisică }

Cu mult este mai nobil un dobitoc sălbatic,
Ce naşte în pădure cu-al răului instinct,
Decît un om nemernic ce-n adunare pacinic
Tîrindu-se tot muşcă, ca cel mai prost insect.

Un om fără iubire, ce nu ştie ce crede,
Ce astăzi .^ă închină 1-acel ce ieri huli,
De viaţă nu c vrednic ; dar nici acel ce-1 pierde,
Onoare aşa mare nu poate dobîndi.

L'n vierme e în tine, sperjur d-a treia oară !
Iti roade-acum rărunchii c-ai vrut să-ţi faci comoară
Vinzînd pe vinovaţii ce ştii că n-au putere
Ca să-ţi râspunză, gîdeo, J-a fa nelegiuire.

Acei ce ve.d in somnu-ţi că vin să te sugrume.
Sunt draci, ai tăi tovarăşi, ce zbier, iţi fac sermon
Voind să-ţi ia suflarea într-al Salinii nume.
Şi daca n-o pot face e cauza, demon,

C-a la spurcată gură a dat *o* sărutare
Acelor bărbaţi vrednici, ce-acum te-au oropsit;
Şi sufletu-ţi să iasă, în neagra sa turbare,
Pă gură-ţi nu cutează, căci este-afurisit.

Iar soarele ce vine de draci ca să te scape,
Este Cristos, sărmane, cultul cel sfint, ceresc ;
Lăsaţi-l pre el, zice, *de* cc-I *siliţi să crape;*
NIL *ştie* cc-f se face ! Şi dracii se-ngrozesc.

sermon {Ir.) — dojana.

ODA LA BAIA LUI ERCULE

(MEU ADIA)

Izvor de viata nouă şi demn d-orice cintare,
De unde-ţi vine cursul cu astă fierbîntare,
Lichidul gumvital ?
Pucioasă, fier ce-raprimă în marmură calaiul,
Prelins din Bina este, sau Ecla-ţi ţine traiul,
Ce ocne de metal ?

Prin unda-ţi cea fierbinte, re-ntorci tu oari din viaţă
He-ntorci puteri din moarte ? A bătrireţii gho.it,!
Vii tu a re-ncălzi ?
Eşti ramură din focul ce totul cîrmuieşte ?
De unde-ţi iei puterea ? Ce soare te-ncălzeşte ?
Ce mină te porni ?

Pe frigul lui Aheron, de care tot se teme,
Aduni schiţei din viaţa ce moartea fără vreme
Şi tineri neboliţi
O las trecînd la iaduri ? Eşti poarta-elernităţii
La care vine omul să lege firul vieţii
Cu vieţi din cei pieriţi ?

Nici Raia, nici Abano, ce unda-i şerpuieşte
In şoptă-armonioasă şi pacinic prăvăleşte
Tlmavul liniştit,
Nu au a ta putere. Nici chiar acea fintînâ
Ce-n R'mtl lin îşi varsă prea lăudată vină,
Unde Corol s-a măiit.

Cinci unda ta cea caldă, In colcăiri spumate,
La obîrşie-1i fierbe cristaluri colorate
Şi-nlinde curcubeu,

întocmai ca-ntr-acela cc curmă vijelia,
Rolnavu-n el priveşte speranţa, bucuria
Şi chiar p? Dumnezeu.

Puternice părinte ! în orişice schimbare
Pe globul ăsta-i face, pâstreaz-a ei izvoare
A nu şi le sici !
Curgi, curgi fintînă lină cît va ţinea tăria !
L-a viaţa-ne cea scurtă, mai dă din vecmicia
Ce coru-ţi dărui !

Rătrînului cel gîrbov, ce-n cale şovăieşte,
Mai dă-i din nou viaţă şi shigele-ncălzeşte,
Şi fâ-1 a mai trăi !
Fecioarei ofilite ce patima o stinge,
Mai dă-i vioiciunea, şi fă cîţi te-or stinge
Puteri a dobîndi !

DEŞERTUL MI-E O LUME

Desertul mi-e o lume, cu chipul tău de faţă,
Şi lumea mi-e deşertă cînd vei să nu trăiesc.
In tine mi-am speranţa, în tine am viaţă,
Şi fără tine toate sunt negre, le urăsc ;
Dar mi-esti etern de faţă, ş-etern sunt fericit.

Dc sunt în adunare şi saltă veselia,
Cînd danţul se răpecle pe păsuri de zefir,
Cînd nimfe trec, aleargă, aleargă bucuria,
Dc eşti ori nu cu mine, te-aduce-al meu delir
Si eşti etern în minte-mi, ş-etern sunt fericit.

Ş-atunc:C!ci, ea un geniu, ca vie zeitate,
Cu păru-ţi cel de aur in unde resfirat,
într-o mulţime rece, faci pieptul meu ;i iote ;
Prin ceruri zbor atuncea, şi raiul am aflat.
Şi mi-eşti etern de faţă, ş-etern sunt fericit.

RUGĂCIUNEA

(ăr.hl uunet THD 5cţau 8ou r| ouţ *y_nX* i'l i'i|iep».
'AoruipiUDOi T65OI Xaoi ce npoo/ovoCv crupipovMi;

n. îotti/ii;

I

Trece noaptea, Un luceafăr s-a ivit spre orient.
Stelele îşi pierd lumina şi luna va să apuie.
Ca o femeie din somnu-i ce mijaşte un moment,
Hăsâritul îşi revarsă, peste aburi ce se suie,
Nişte plete aurite.
Nu mai poate rîndurica
Cintînd. Toată păsărică
Se sp-'-tlă-n rouă oprite
Sub frunza unde-a dormit.
Tuciul solemnei răsună, ne cheamă a ne-nchina.
Toată fiinţa se roagă, simţirea sa se renaşte :
Muma îşi priveşte pruncul, oaia mielul care paşte ;
Pasu-ncepe-a fi simţit,
Fiara hrană a-şi câta.

II

Dar, stăpîne : în tot lucrul este-nscrisâ mina la.
S_-u in umbră, sau iu soare, sau pe stînoă, sau pe unde,
Sau pe iarbă, pe zăpadă, •— pe t.ine-oi îmimpina.
în senin, în vijelie, în insecta ce s-ascunde,

în elefantul gigantic,
Intr-un mieluşel, hienă,
In găoace, în balenă,
Chiar în ateul cel groaznic,
Te explic şi te onor.
i'ină mă-i trage, stăpîne, intr-un alt domen al tău,
Pină-mi vei lăsa gîndirea, pînă cînd mi-i lăsa graiul,
Pînă cînd, subt astă formă sunt, trăiesc şi-mi găsesc raiul,
Pe eternul îl ador, —
Mă cunosc ca sunt al său.

III

.\st soare ce mă-ncălzeşte ; acrul cel trăitor;
Apa care mă adapă ; pămîntul care mă poartă ;
Aste timpuri ce se scliîmbă, fiecare roditor ;
Astă mare fără margini ; astă noapte înstelată;
Vederea ce mi le-arată,
Auzul ce mi le spune,
Voinţa-mi ce le supune. —
Oari, ce fiinţă spnreală
Vrodal-a tăgăduit '.'
Cum poate omul să fie, să trăiască, făr-a şti
Că este, trăieşte, simte ? Şi daca este, trăieşte,
Cine 1-a făcut? Ce-1 ţine ? Unde ? Cine îl hrăneşte ?
Prin ce' Cum s-a zămislit? —
Scepticul s-ar ameţi !...

IV

Nu e nici un om, stăpîne, cc n-a avut dumnezeu.
Nu pot să te înţeleagă, pentru asta n-ai un nume.
înţelepţii toţi te cată : Brahma, Odin, Prometeu ;
Dar ne este scurtă mintea, nu. poate pătrunde-n lume.
Te-au aflat însă, te crede ;
Dar nu te pot înţelege,
Căci e-adineă a ta lege !
Moisi, şi el te vede :
Dar nu spune ce fel eşti.

Zoroastru, Minos, Solon, Socrat şi cu Ciceron,
Se mir şi ei cu plugarul ce simte tainile tale,
Vede nencetat efectul în toate muncile sale,
Se gîndesc, — unde trăieşti ?
Dar s-opresc toţi cu Newton.

V

Stoicii cei tari şi mîndri, Pitagori cum s-ăi de-n jur :
Democrit care îşi rîde, Eraclid care ne plînge ;
Din Platon ce ne mîngîie. pinâ-n crudul Epicur ;
Luther şî Calvin, Saint-Simon ; Mahomet ce cere sînge.
Cînd p-ascuns şi cînd de faţă,
Cînd numind, cînd fără nume,
Cum că astă mare lume
Are un stăpîn ne-nvaţă,
Care trebuie-a-) slăvi.
Şi baza voinţei tale flecare a simţit :
„Omul, omului să facă aceea care doreşte
Să-i facă şi lui iar omul". Nimini nu tăgăduieşte
Cum că, stăpîne, ai voit
Omul a fi fericit.

VI

Unul, un miel fără pată depune la templul tău ;
Altul, colo Iţi înjunghie ecatomba' cea bogată ;
Altul, vezi că-ţi sacrifică soţia, sîngele său ;
Ş-un caţic laie, mănîncă prada lui cea necurată
în faţa statuici tale.
Ştiu că rătăcesc, părinte ;
Dar, vai ! ce alte cuvinte
îl fac crud cu ale sale,
Daca nu iubirea ta ?

' *ecatombă* — jertfă.

Trudele care martirii de cînd lumea au răbdat;
Aeele-otodafe' groaznici, care ţi-aprindea creştinii,
Pă7boaicle sîngeroase între creştini cu păgînîi,
N-au fost în onoarea ta ?
Stric ei, daca au stricat ?

VII

De cînd tu liberaşi viaţa; de cînd ai făcut pe om,
De cînd, ca să te cunoască, i-ai spus marea trebuinţă,
De cînd, ca să te găsească, el sfăram-orice atom ;
Dc cînd mintea-i se trudeşte ea să afle-a ta voinţă
într-o pasăre ce zboară,
într-un fenomen departe,
într-un fum ce se împarte,
Chiar în victima ce-omoară,
D-atunci, oarc-ai măsurat,
Stăpîne, din aste neamuri, care mai mult te-a mărit!
Dar ţi-au dat schidoale forme ! dar te micşora-n ţermon
Cultul lor era onoare, zbieretele lor, armonii!
Credea că te-a-ndatorat
C-o cruzime de-ngrozit.

VIII

Tu vei primi dopotrivă şi p-ăl rău ca şi p-ăl bun ;
Tu ai lăsat în om însuşi pc om cin' să pedepsească,
Cine să-i facă mustrare şi cine să-1 răsplătească.
Tu primeşti pe toţi în sinu-ţi, căci ţie toţi se supun !
Ast stăpîn ce-ai pus în mine
Fără clipă priveghează :
E-aci blînd, aci turbează ;
Cînd mă depărtez dc tine,
Mă întoarce înapoi.

autodafe — ardere pe rug.

Şi cînd sunt fără păcate, cînd de rele sunt plătit,
El atuncea mă liberă şi sinul tău mă primeşte.
De tot ce-am făcut aicea, unde voia-ţi m-osîndeşte,
La ora mea de apoi,
Sunt curat cum am venit.

IX

Eu nu te-am crezut, părinte, cu slăbiciuni omeneşti.
Nici pe lemne, nici de piatră, nici în mantelă albastră.
Nici pe acvilă călare, nici pc .nori că tc-odineşti, —
Slabe simboluri ce naşte mintea mărginit-a noastră '
Le-am despreţuit pe toate,
N-am hotărît lăcuinta-ţi,
N-am crezut că ştiu voinţa-ţi,
N-am crezut că daruri poate
Pe tine a-ndtipleca.
Şi ce daruri avem, Doamne, care să putem să-ţi dăm ?
Tămîîe ? sînge sau aur " Oricc-avern e de îa tine.
Iartă, Doamne, pe aceia care se privesc pe sine,
Şi voiesc a-ţi aplica
Slăbiciuni ce noi purtăm !

X

Iartă pe toţi dopotrivă : şi pe cel ce te va om.
Şi pe cel ce te va şarpe, şi pe cel ce te va aoare ;
Pe cel ce te mărgineşte într-un fel sau un atom ;
Pe cel care, ca să-ţi placă, sc porneşte să omoare
Pe cel ce cu bani in mînă
Vine să te mituiască !
Pe cei ce va să zidească
Un templu unde te mînă,
Ş-a-ţi da pravili ei cutez !
Pe cei ce-au a tale daruri şi-ţi mai cer ş-alt ajutor,
Iartă pc cel ce se roagă să-i ajuţi cînd face crime i
Pe ateul ce te-mba!ă, blestemă a ta asprime !
O ! ast blestem este : crez
în eternul Creator !

XI

Cînd durerea ne găteşte fericiri nouă-a gusta,
Cînd lenea *nu ne* dă hrana, sau cînd sub tirani ne pasă
Cind cugetul ne trudeşte ; cînd pizma ne-a revolta :
Vrînd oa să scăpăm de toate cite aci ne apasă,
Atunci alergăm la tine ;
Unii rog, alţii blesteamă —
Te gonesc, alţii te cheamă ;
Căci nu ştiu cum e mai bine,
Şi le trebuie-ajutor !
Cinci cugetul se mînie, ***unde*** putem alerga ?
Atunci, zăpăciţi, stăpîne, te căutăm şi dăm năvală;
Te chemăm ca să dai pacea-n ast demon ce se răscoală
Cînd n-am crede-un Creator,
Atunci nu l-am blestema.

XII

Iartă, Doamne, dopotrivă pe tot neamul omenesc \
Pe tiranii ce turbează cînd încep ea să bea sînge,
Care, orbi-n a lor turbare, sug p-acei ee se smeresc
Şi zburlez ca nişte fiare cînd privesc pe cel ce plînge.
lart-un preot ce te vinde ;
P-ăi de-şi uită datoria ;
P-ăi de-ncurajez sclavia ;
Pe cel care se întinde
Să ia lirana-ălui sărac.
Pe cel ce nedreptăţeşte ca şi p-ăl nedreptăţit,
iartă p-ăl de-ncurajază eriniile cele spurcate ;
Pe ce] cc se veseleşte de un rău ce altul pate ;
Pe cel care, dupe plac,
Dă dreptatea la-ăl greşit.

XIII

Iartă pe cel ce în umbră a-nfipt fier omorîtor;
Pe cel care, orb de glorii, chiar pe fraţii săi striveşte;
Pe cel ce îşi smulge însuşi viaţa care ţî-c dator ;
Pc cel cc cumpără, vinde omul care îi robeşte ;

Pe cel care se supune ;
Pe cel care linguşaşte ;
Pe cel care se tîraşte,
Ca pe cel cu fapte bune,
Ca pe cel folositor.
Pe spionul ce-şi dă fraţii ia gî-zi ce 1-a cumpărat :
Pe cei ce-şi blestem copiii; pe cei ce-şi îmbal părinţii ;
Pe cei care, beţi de pofte, îşi rod viaţa lor cu dinţii ;
Laşii ce-au calomniat,
Şi mîrşavul trădător '

SCHITUL

Acum e miezul nopţii, şi tuciul, deşteptat,
Loveşte şi răsună din nalta-i locuinţă,
Ca glasul ce porneşte o oaste-n biruinţă,
Şi-n munţi, din stîncă-n stîncă, eco 1-a repetat.

Şi preajmile-n departe parc-ar spăimînta ;
Parc-a sosit şi ora d-a doua înviere;
Parcă se-nalţă tronul la caro ni se cere
Şi cugetul şi fapta răsplată a-şi căta.

Ca suflete întocmai cînd strigă Mibail;
Ca umbre căror moartea locaşul le arată ;
Ca oaste ce se cearcă de este-n veci tot gata ;
Ca emigraţi ce află că-i chem de prin exil. •—

Pe suie de potece bătute nencetat
De greii sandali negri cc-n nopţi fără de stele,
în zile fără soare, pe lapoviţc grele,
Pe vijelii, pe vifori, deloc n-au pregetat, —

Se mişc prin întuneric părinţii singuriţi,
Mai negri decît noaptea, mai vechi decit stejarii,
Cu pletele ca blana pe care-mbracă ţarii,
Dc iprivigheri şi posturi neîncetat slăbiţi.

Si cînd luceşte-un fulger pe cîţiva gîrbovi, orbi,
Al căror sînge-ngheaţă în vinele slăbite,
Se văd jucind pe raze acele barbe-albtte,
Ca fulgii unei ierne pe penele de corbi.

Orbiţi dc bătrîneţe, slăbiţi d-al rugii jug,
Se leagăn în toîege, .căci mai le-au trecut seara ; —
Sunt grei ca şi pămîntul, şt galbeni ca şi ceara
Ce luminează groapa de morţi fără coşciug.

Se mişc încet spre centrul în care e-nălţat
Un templu-a cărui cruce de nori se rugineşte,
Precum se roade piatra-i de plînsul ce pisteşte '
Din fruntea încreţită a celui genueheat.

Nimic nu îi conduce spre templul înnegrit,
Nimic, decit o lampă ce parcă licurea^ă
în fundul monăstirii, precum ne luminează
O rază de speranţă cînd sufletu-i mibnit.

„Fraţi, vom muri !" şopteşte' pămintu-n preajma lor;
.,Vom muri !" răspund paeinic, în loc de salutare ;
„Vom muri!" se îngînă şi mai în depărtare,
Şi moartea se urează ca un ceresc favor.

Sprinceana lor ascunde o pleopă ,ce-a secat
Privind icoana morţii în hîrca cea uscată,
Ca sălcii plângătoare o piatră îngheţată,
Sub care focul, viaţa, speranţa a-ncetat.

pişti — a prelinge, A picura.

Dar îns-a lor speranţă e vie ca Cristos ;
E verde ca tulpina a carii crăci pîrlitc.
Se-ncarcă-n miezul iernii de scuturile-albite,
Cînd mana-eternităţii viaţă-i dă din jos.

Aşa se hrănesc şi ei de mana cea din cer ;
Aşa credinţa vine p-aseuns de îi nutreşte,
Pe cînd asprimea rugii şi postul îi slăbeşte
în lunga lor veghere pe un toiag de fier.

Şi tînărul acela ce-ntreagă viaţa sa
în ast locaş petrece în trudă, pocăinţă,
Ce a crescut în rugă, în posturi, umilinţă,
Şi n-a avut prilejul de rele-a se-mbăta, —

Ca şi bătrînul care în crime-i obosit,
S-adun să-şî ia răsplata; căci nu e osebire :
Mîntuîtorul lumii, în marea sa iubire,
Primeşte p-ăl din urmă ca p-ăl întîi-venit.

S-adun ca să se roage de Tatăl Creator
A uşura ţărîna la ginte răposate,
La mii de generaţii de lume nevisate,
Cu care-ngroaşă globul sărmanul muritor.

O ! generaţii care strate, strate se întind
Pe stratele-nvechite, ca undele de valuri
Ce se adun din vîrfuri, se prăvălesc din maluri,
Se-ntind pe oceanuri, vechi valuri cotropind.

O ! pentru generaţii ce trec neîncetat
Pe ast ţinut de doliu, cum trec şi nişte turme
De oi fără putere etern p-aceleaşi urme
Ce turmele trecute, trecînd, au însemnat.

Acum sunt toţi în strane ca în mormintul lor.
Ochîu-n pămînt aţintă trufia pieritoare
ŞI mintea-le se-nalţă la viaţa viitoare,
Lnde şi-au pus comoara prin rugă şi amor.

Moisi, Isaia, Daniil se deştept ;
Ai lui Iehova preoţi ce-au profetat în lume
Ce-a fost şi ce-a să fie, — al mîntuirii nume, —
Le strig ca din morminte la cîţi vrun bine-aştept.

Asculţi tu oare, Doamne, de unde locuieşti,
Cum s-urcă cu tămîia un : ***Doamne miluieşte ?***
P-aşti gîrbovi carc-ţi strigă un : ***acum slobozeştc,***
Ii ţii să vază lumea cum ai s-o mîntuieşti ?

Trei mii de ani mai bine, stăpîne, au trecut,
De cînd aceste imnuri, în tristă armonie,
înalţă omenirea, s-aline-a ta mînie,
S-o mîntuieşti de Răul ce voia-ţi a făcut !

Ai hotărît tu, Doamne, sfîrşit Ia ura ta?
Vrun Hanaan ne-aşteaptă sau a Sodomii soartă ?
Mai e vre o cercare 1-a fericirii poartă ?
Mai sunt cutremuri, groaze pînă te-i arăta?

O ! mintea mea se pierde cu cît o duc mai sus !
Se pierde-n mii dc gînduri, ca urma-n labirinte,
Ca ruga şi ca plînsul vărsate pe morminte;
Se pierde ca tămîia pe vînturi de apus !

Se pierde, s-adîncează într-un deşert noptos ;
Se pierde să străbată voinţa-ţi, vecinicia,
Ca acvila ce-aleargă să măsure tăria,
Ş-orbită în lumină, se prăvăleşte-n jos.

CUGETARE

Etern aceleaşi patimi pc ast pămînt hulit !
Etern aceeaşi luptă, etern aceleaşi trude !
Şi omul vine vesel la jugul unde-aude
Gemînd împovoralul, sub sarcină-i zdrobit.

Ca şi milionarul aşa ş-un cerşător
Se plîng de-a lor viaţă, d-a lor nemulţumire ;
Ca şi un sclav ce geme in fiare, asuprire,
Aşa şi concheranij se plîng de soarta lor.

Şi unde este bunul d-aici de pe pămînt ?
Unde-1 cătaţi, prieteni? în lupte sîngeroase ?
Saraiuri desfătate ? în biruind pompoase ?
în inventări mărețe, p-al fantaziii vînt ?

Cătaţi de moştenire *otelul d'invalizi?*
***Panteon, piramidă,* d-un Sardanapal soartă?**
Oricare v-a fi ţinta, a fericirii poartă
E dincolo de viaţă, — ş-aco!o vă gîndiţi.

Egalitate, pace şi oricîte dorim ;
Frăţie, libertate şi toate-aste cuvinte
Fără-nţeles, deşarte, cu care omu-şi minte
Dorintile şi patimi, — acolo le găsim !

Socrat ce aflăraiul, Columb şi Galileu,
Cesar şi Bunăparte avur-amară viaţă,
Ca cel care cerşaşte şi viforul îngheaţă,
Ca sclavul care geme, uitat de Dumnezeu !

Egalitate-aicea e numai în dureri ;
Pe cea adevărată mormîntul o vesteşte.
Unind pe animale cu om ş-orce trăieşte.
Şi confundînd săracul cu putredul d-averl.

Ce s-a făcut virtutea lui Lafayette de ieri ?
A lui Rothschild avere ? a lui Rousseau gîndire ? —
Cătaţi-Io ţărîna ! — aflaţi vro osebire ? —
Oari pe Traiani cunoaşteţi din Neroni sau Tiberi ?

Dar au lăsat un nume ! — şi ce le pasă lor 1
Mai simt ei oari acuma a noastre comparaţii ?
Mai simt ei vro plăcere 1-atîtea veneraţii ?
De onorăm ast nume, sau e îngrozitor ?

EPISTOLA

LA D.K.A.K.

Mflv 8Âci)(JEpaiţ iSeaiţ,
TUIQ iapa iu ic *16* Knpaai
T6 Kpaoi Kat тcîc dipaiaic
IJI«Ă>,E Â6pa jiou *y_p\iG%l*

TI, Lout^oG '

Ei, prietene, ia spune-mi din voiaj ce ne-ai adus,
Au, în ţară-ţi tot acelaşi tc-ai întors precum te-ai dus ?
Ai adus vro *mantelică,* vro lorniefă, vrun lornion ?
învăţat-ai să-ţi faci haine dup-al Frânţii frumos ton ?
Franţuzeşte învăţat-ai cirlionţî să-ţi învîrteşti
Şi, n *l'imbeail,* cravata mai cu *gras*[2] să potriveşti ?
învăţat-ai acea sticlă într-un ochi a o ţinea,
A ochia frumos pe dame şi-n caleaşca a şedea ?
învăţat-ai de se cade de odată a intra

[1] ..Nu litierele iflci,
Frumoasele, vijiuH,
Vinul şi frumoasele
Cintâ tu, lira mea de aur."
P. *Sutzos*

[2] ***grâce*** (fr.) — grație.

In salonul unde-i *cercul,* sau do trebuie-a căta
Alte uşi mai indirecte, ş-aci, făr-a te simţi
Adunarea, cu încetul, să te vază a zîmbi ?
Invăţat-ai de sc cade sau de nu a saluta
La intrare, Ia ieşire, —- pălăria a-ţi fura ?
Ştii, intrind la vro o clamă, cînd mănuşi va fi purtînd,
Cum să ceri ca o pisică, şi abia din ochi rugind,
Mînuşiţa să-şi golească şi apoi a-nainta
C-o strînsoare lin simţită frumos a i-o săruta ?
Dar cînd vei vorbi cu dînsa, învăţat-aî cum să stai,
Cum să joci prin geană ochii şi ca ce miros să ai ? —
Pieptul trebui scos afară, dosul dat mal înapoi,
Piciorul drept înainte şi p-ăl sting să-1 încovoi,
Pălăria-n mîna stingă, mîna dreaptă-ntr-un buton ; —
Astea .crez, vor exersate pîn-a nu intra-n salon.
Ai băgat şi tu de seamă, cînd cu dama vei mînca,
Cum s-o-ndopî pe tot minutul, *asieta*' a-I schimba,
Cum să-i torni şi vin şi apă spre a nu se osteni,
Şi cu toată-mbucătura, s-o-ntrebi cum se mulţumi ?
Cea de *gintilom* deviză ştii acum a combina
Şi pe viziera voastră cîte creste a săpa ?
Ştii ce însemnează : nouă, şeapte, şase, cinci şi trei ?
Ştii cînd trebuie piezişe şi cînd dreapte să !e-nchej ?
Dar coroana de dasupra, cînd va fi de prinţ, cîţi colţi
O să aibă ? Dar de ducă, de baroni, de conţi, viconţi ?
Cu un cuvînt, spune-mi: *tonul, heraldic-m* învăţat
în această lungă cale pe pămînt civilizat ?

Aş ! dar eşti tu om d-aceia ? — Mie-mi parc că te-auz
Făcînd păsuri mari pîn casă, cind pe gînduri, cînd confuz,
Să-mi spui c-are Englitera maşini, prăvili ş-ast venit;
Canaluri, drumuri curate şi comerciul înflorit.
O să-mi spui c-au instituturî, şcoli şi fabrici, n-au cenzuri.
Şi că toţi muncesc p-acolo, nu se plimbă în trăsuri ;
O să-mi spui cum că în Franţa iată ce s-a mai ivit,
Şi că-n Camera d-acolo iată ce s-a mai vorbit.
Cum că sunt ţăranii noştri asupriţi şi nenvăţaţi
Şi că nici că au să fie ocrotiţi sau apăraţi.

assiette (fr.) — farfurie.

Că subt aşti arendaşi jidovi şi sub otcîrmuitori
Gem, precum gemeau şi servii subt toiege de iretorî.
Şi o să te-aprinzi cu-ncetul, să te-ntlnzi la ast cuvînt,
Să rosteşti deşarte vorbe, să azvîrli cuvinte-n vînt ;
C-ar fi adică mijloace şi ei viaţa a-şi vedea,
Neamul boieresc să scază, privilegiul a cădea ;
S-avem legi şi şcoli ca lumea, şi teatru, şi tipar,
Să-nceteze ş-astă boală de paharnic, de pitar.
Voi sunteţi de vrajbă oameni, toţi sunteţi din Cîmpineni
Voi aţi merita, grămadă, s-o porniţi la *Mărgineni.*
Astea-s vorbe de un nobil ? Ai tu sînge boieresc ?
Tu, pare c-ai fi opincă : eşti din neamu rumânesc !
Auzi că să aibă drepturi un mojic, un *opincar,*
Rumânoiul de la ţară, muncitorul, — un plugar !
Miine-i zice că se' cade şi în Cameră să-1 bagi,
Şi să şează eu boierii cînd vorbesc despre iobagi !

Tu, d-ai fi precum se cade, *ca cocon şi ca boier.*
Era să aibi stare astăzi şi poate şi minister.
Fuşi comandir în oştire; întîi avuşi escadron
Si pă urmă, după asta, comandaşi batalion.
Si întîi, şî mai la urmă, tu îmblai tot cu cuvînt
Să înveţi pă soldat *slujba:* nici o coastă nu i-ai frînt,
Nu i-ai dezlipit ureche, n-ai scos ochi, de păr n-ai tras,
Nici măcar cu *bobîrnaee* nu l-ai ciocănit în nas.
Un ostaş ,cînd va să bată, nu dă douăzeci şi cinci ;
Strigă : Toţi undr-ofiţerii! daţi pînă veţi da pă brînci,
Soldatului mîncă-i hrana, leafa, nu-i da nici mondir ;
Dă-i de muncă, dă-i bătaie, de eşti zdravăn comandir,
Numai munca şi bătaia ţine-n frîu pă un soldat ;
Cît îl ţii flămînd şi-n muncă, nu te temi de revoltat !
Fuşi ispravnic la Brăila, la un port cel mai frumos ;
Favorat şi plătit bine, cu speranţe spre folos ;
Dar, ş-aci tot îndărătnic : Tu vreai a administra
După cum rezonul cere, după conştiinţa ta.
Dă la dracu conştiinţa şi te-apucă de ciştig !
Lasă-te de .prmpagantă, lasă-te de cei ce strig.
Ce-aveai tu, daca ţăranul, d-arendaş năpăstuit,
L-a-nşelat neguţătorul şi ciocoiu 1-a căznit ;
Că nu mai are opincă, n-o să aibă ce minca, •—

Vino-ţî, omule,-n simţire ! Asta nu e treaba ta.
Nu-i aicea stăpînire ? Nu sînt prăvili ? nu e domn ?
Nu e ţara o *grădină ?* Eu mă mir cum tu n-ai somn ;
Culcă-te şi dormi în pace subt aceşti frumoşi uifani,
Lasă-ţi pung-asta deschisă ; căci acuma plouă bani,
Cum ploua cîrnaţi odată ; starea-ţi faci din lucru mic ;
vAstăzi e tot meşteşugul : să ştii să nu faci nimic,
ţ'e-aveai tu s-opreşti potvada, să nu laşi pe negustori
Să mănînce săptămîna proştilor de muncitori,
Să strici vechile-obiceiuri, să pui a da îndoit
.Cîţi au jefuit opinca ? — Eşti un om nesocotit.

Voi sînteţi vrăjmaşi ai ţării ş-ai neamului boieresc;
Vreţi să mojiciţi nobleţea *cinstită* pă cal domnesc.
Voi v-aţi pus să stricaţi lumea şi să spuneţi la ţăran
Că e şi el om în lume. dopotrivă cu un ban ;
Voi şi barbe vecin, lăsate prin timpi, epoci... dar, să tac;
Căci aveţi naturi ciudate ; cele bune nu vâ plac.
Ce-atîta nemulţumire ! Ce huliţi ! Ce tot strigaţi !
N-aţi avui *chiverniseală ?* Nu sînteţi înaintaţi ?
Care altI ,alît de tineri, ca voi au înaintat ?
Ce voiţi să fiţi ? la spuneţi. — Nemulţumitor 1 ingrat1
Vreţi să fiţi tot cu eordunuri ? Domni voiţi să fiţi aleşi ? —•
Dar, să mai vorbim greceşte ca să nu fim înţeleşi :
***Ti! k'esi thelis na ghinis ofendis ? o, ho* ! o, *ho* 1**
Aton thn ghini ofendis, alas. To ksero ego.'
Dar, destul vorbii in pilde ; să-i lăsăm la Dumnezeu ;
O să schimb acuma tonul : ăsta nu e Cehi meu.

Tu erai profet odată ; imi spuneai c-aşti montaniavi,'
Cînd li se va scoate masca, o să văz că sunt muşari ".

* Aceste vorbe sunt zise de cnn.solul Mineiaki care prezida !a îaeerea Regulamentului organic (**TI**.a.). In traducere : „Ce '. si tu vrei 5<i devii domn? Afara, afara ' Altul va deveni d/imn, altui O ştiu eu.'"

' *moniagnard* (fr.) — muntean, denumire dată grupei membrilor Convenţiunii care manifestau o poziţie radicală.

² *mov.chard* (fr.) — spion.

Ce ciudată combinare ! Se şopti că-n minister
O să fie o schimbare, şi că pînă la vister
O să se împartă ranguri, şi, iată-i, plecaţi în jos,
Toţi se leapăd de opincă ca alţi Petre de Cristos.
Mi-a pierit orice speranţă, stricaţi suntem foarte rău
Nu-i Obştească Adunare de cînd nu e unchiul tău.

Publica părere încă pîn-aeum nu s-a format ;
Pilde nu sunt, tipar nu, e, obiceiul e stricat, —
Ce speranţă de-ndreptare putem oară aştepta ?
Să privim la ruinare ? Trebuie-a ne deştepta.
Să găsim şi noi vro armă : sau, cel puţin, un azil.
Ce ne îngrozim atîta d-o gouire, d-un exil ?
Ce e astă amuţire ? Pînă eind să lăudăm
Tot ceea ce nu ne place ? Pînă cînd să ne-nşelăm ?
Ce] puţin, o faptă bună, să-ncetăm a defăima,
Să-ncetăm a-ntreba p-alţii cc *o* bine-a lăuda,
Să-nvăţăm a fi ai noştri, să-nvăţăm a ne gîndi ; —
O să pierdem, o să pierdem, pînă oînd vom izbîndi.
Să păşim şi noi cu lumea ; avem timpul ajutor.
Să ştim, cel puţin, a zice : ăsta-i bun judecător,
Asta este bun ministru, ăsta-i bun de deputat,
Asta poate fi profesor, ş-ăstălalt un avocat.
Pînă cînd, tot din grămadă, o să tragem la noroc ?
Pînă cînd, ca în băjenii, să n-aflăm al nostru loc ?
Pînă cînd ee a fost tata să fiu şî eu, neapărat ?
Daca tata fu de treabă, şi eu sunt un om stricat, —
Daca tata, din protivă, fu om rău şi ticălos,
Şi eu am capacitate, poci fi Ţării de folos ;
Numai pentru astă vină, că el n-a înaintat,
Trebuie ea eu din)oru-mi să fiu astăzi depărtat ?
Sau, daea al meu părinte, printr-un chip particular,
A putut să-nainteze subt un domn de la Fanar,
Oară, eu, care atuncea încă nu eram născut,
Am a lui indemînare ? Pentru toate sunt făcut ?
Ce sunt aste ranguri multe care nu se mai sfîrşesc :
Conţipist, pitar ş-atîtea care mai nu le brodesc ;

Văz că ies cîte t) iinie .pă tel anu-n sărbători,
-Şi, ele n-oi avea vre unu, nu poţi nici să te însori.
E o boală lipicioasă ce s-a-ntins între români,
Mai rău şî decît holera : face oamenii pagini.
Să despoaie ziua-n uliţi, părinţii omor pe fii,
Ca să moştenească banii, —- taxa unei serdării :
lin sf-rdar, măcar la groapă, decit viaţă fără rang !
Să-i şopteşti că-1 faci paharnic şi îşi pune muma-a ştreang.
Care oară e onoarea celor ce se poroclesc ?
Nu mai ştii nici cum îi cheamă ; nu ştii cum să iscălesc.
Acî-i zic pitar, paharnic, — mîine, agă sau clucer;
Ieri şliai că-i zic postelnic şi acum îi zic vister.
Nu mai spui d-al nostru *Apolon* ce istriga : „Sunt în zadar !
Slăbiciuni sunt aste ranguri!" şi acuma e pitar.
Nu-ţi vorbesc d-atîţi profesori ce virtutea tilcuiesc.
Şi apoi declar, din suflet, fără rang că nu slujesc.
Ce mă pune în mirare este numai un bărbat
Care-1 ştiu că este tare. nu e nicidecum stricat,
Cr.re-avu şi cutezarea a trimite înapoi
Rangul ce îi oferiră, făr-a-1 cere c-alţi ciocoi,
Ce de< iară simtimente .şi virtuţi de un Caton
Si s-arată ,întru toate, democrat d-ai lui Platon, —
• Se-mbătă şi el dodată de ast otrăvit nectar
Al tiranilor ? Ce dracu ! — văz că şi el [ej *serdar.*
Ce sunt aste lungi eordonuri ? Aste cruci plîntate-n piept ?
Tofi sunt oară de vînzare ? — n-aş voi să fiu nedrept —-
Ei de sine îşi ptm *cruce,* sau de alţii-s la mezat ?
Sau, spre a li sc şti preţul, de stăpîni s-au înfierat ?
Pentru că văz osebire ; nu sunt toate tot un fel :
t/na mică, alta mare, ş-altelc nici într-un fel, —
Cu coroni, încolţorate. — Aş dori acum să ştiu,
Ăştia ce atlt le poartă, ce-nsemnează *crucea* ştiu ?
Ştiu ei pentru ce o poartă ? ştiu ci cît o pîngăresc ?
Ştiu ce mare este crucea şi cum o nimicnicesc ?

Ştiu că cei ce poartă crucea e apostol, mucenic,
Cavaler al Libertăţii ? — Mai staţi, oameni de nimic !
Odată, era şi crucea simbol sfînt, simbol frumos ;
Dar acuma, cine-o poartă, este Iuda lui Cristos.
Cine ia acuma crucea ? Cel ce ştie sugruma;
Sau acel ce-n cimpul vrajbii mai mulţi oameni va trăi
Dar acei ce primesc semne de pe la mai mulţi tirani,
Care, pentru şi-n protivă sunt la cei dîntîi tîlhari,
Ăstora ce-am zice oară ? — De vînzare, sau vînduţi ?
Şi, la care dintre dînsii ? Unuia, sau la mai mulţi ?

Cată orice stat să aibă un mijloc a răsplăti
Şi, din contra, iar să aibă altele a pedepsi ;
Insă trebuie gindire spre a nu se profana
Nici pedeapsa, nici răsplata ; trebuie a combina
Ca şi una şi ceilaltă să poată contribui
Oarecum ca să mai dreagă pe acel ce lc-a primi.
Orice premiu de răsplată e căzut, c profanat
Oîncl s-a dat acelor oameni care nu I-a meritat.
Idealul într-un premiu în veci preţurile-a dat :
Dafinii sunt buruiaue cînd nu şLII cin' I-a purtat.
Se cuvine şi pedeapsa tot aşa a cumpăni,
Ca să fie cît şi vina; trebuie a gindi
Ca pedeapsa să servească oarăcum a corija,
A mai îndrepta morala, nu a o mai degrada.
.In aceste argumente două neamuri izbutesc :
America pedepseşte şi inglizii răsplătesc,
însă nici *un* stat c-al nostru n-a ştiut a se gîndi
Cum să-şi strice el poporul. — Oară nu ne vom trezi !
Cel cc a furat găina c tot astfel pedepsit
Ca şi cel ce tîlhăreşte toată viaţa nelipsit.
Cei ce-au jupuit poporul sunt tot astfel răsplătiţi
Ca şi cei ce-au servit ţării ş-au ştiut a fi iubiţi.

Sau, mai bine, chiar din contra, cei oneşti sunt exilaţi,
Şi tîlharii-n capul ţării onoraţi şi lăudaţi.

Cînd ating această coardă, să mă crezi, mă rovultez ;
Şi cind văz c-aşa-o să meargă, simţ că mă înfiere/,,
înţeleg c-ar fi mai bine să fiu ceva mai sceptic,
Să mă îndoiesc de toate şi să nu mai văz nimic.
Un : *ştiu şi eu '.* sau : *ce-mi pasă l* să fie tot ce răspunz
La oricare întrebare, pentru orişice abuz,
Să mă-nchiz m vre o casă, şi, pe gînduri rătăcind,
Să stau c-un poet in mînă, cînd dormind şi cînd citind :
Pe-o hirtie poleită fapte mari să născocesc,
Să scriu imnuri, dedicaţii la cei ce ne stăpînesc.
Să fac o apologie, să scriu un panigiric
Acestor pitici gigantici şi 1-alţi oameni dc nimic.
Dar cc faci cînd ai un dimon care vine a-ţi striga
Că prin rău se scoate răul, că nu trebuio-a arăta
Viţiul nici in părinte, c-ai nevoie să goneşti
De aproape criminalul, eşti silit ea să izbeşti
Pă tîlhar d-a drept în faţă ; cum că, pentru un boier
Nu e altă îndreptare decît un Robespierrc ?

Viu să mă deschiz la tine ; — poate că e un blestem ! —
O Idee cc mă roade, şi, aceea ce mă tem,
Este frica cum că-n viaţă-mi n-o să văz a-şi răzbuna
Aste trupe dezarmate ! N-o să văz a se-nchina
Capetele pingărite la opinci de muncitor ;
N-o să văz săteanul nostru a-şi fi el legiuitor \

Credinţa mea îmi spune că ast timp ne va veni ;
Dar, pînă atuncea, oară, voi putea şi eu trăi ?
Nu cumva va fi tîrzie ca Mesia * ce-aşteptăm ?
Nu cumva ne minte răul, ca să facă să-1 răbdâm? —
Fie, căci pînă atuncea misia mi-o împlinesc :
Pînă cind n-ni lua fierul, pana mea nu-mi părăsesc.

" Vezi Ioan Evanghelistul 14—15 (n.a.).

REFLECȚIE

I

O, cîte trebuinţe chiar omul şi le face,
Pizmaş pe sine însuşi, se las-a ≫e tirî
De patimi şi de pofte ; îşi vinde a sa pace
Ş-alcargă el de sine sub jug a se vîrî.

In veci fără simţire, trăiesc ca dobitoace,
Stăpîni îşi cată singuri, le zic că sunt păstori ;
Ca vita fără voie la glasul lor se-ntoarce,
Şî gem, se-mpovărcază subt asprii protectori.

Găsesc de fericire subt jug ca să trăiască :
Genunchii lor se-nmoaie şi capu 1-e plecat,
Şi oricare povară sunt gata să primească ;
Se-ntreo, sărut piciorul ce simt că i-a călcat.

Se bucur si sunt veseli cînd capăt vreo poruncă ;
Şi mîndri de onoarea că sunt deosebiţi.
Alerg, cu mare falã, şi-n valuri se aruncă ;
îşi ult-a lor fiinţă la cîte-s porunciţi.

I-a slujbe ruşinoase se-ntrec să le-mplinească,
Şi faptele cu fală ca merite îşi spun,
Şî tremur ca stăpînul să nu îşi necăjească
Şi liberindu-1, p-altu s-aleagă mai de bun.

Ce dulce e viaţa acelui ce trăieşte
Stăpîn pe sine însuşi şi nu e-al nimului,
Se bucură de toate şi toate îi prieşte;
Natura, universul, întregi sunt ale lui.

Iar tristă este starea acelui ce se vede
Legat, că nu mai poate de sine-a dispoza ;
Maşină fără suflet, nici ştie, nici prevede
Dc-i dreaptă acea lege ce vin a-i impoza.

Şi daca vre o dată simţirea-i se dezgheaţă,
îi cere socoteală de cîte a făcut ;
Sau va şi el odată să schimbe astă viaţă,
Un glas din iad răsună, ii strigă : eşti vîndut!

Departe toate astea ! in turme ei trăiască,
Cu pielea şi cu viaţa tiranii a-şi hrăni ;
Eu crez în Libertate, si ea mă cîrmuiască,
Nu-mi trebuie protector în lanţ a m-ocroti.

Departe astă viaţă de omul cel ce simte,
Hămîie pentru-accla născut automat,
Ce n-are-inleliginlă, nici poate da cuvinte
Spre ce veni in lume, spre ce fu întrupat.

Ce e acea onoare ce tremur a o pierde
La micele căpriţe a unui îngîmfat,
Stăpîn ce fi sugrumă şi nencetat îi crede
Născuţi pentru serviciu la cîte a "visat ?

Ce este acel aur din care-şi fac podoaba
Spre fala unui mîndru despot ce le-a luat
Şi sufletul şi mintea, şi le-a depus otrava
Ce-omoară-inteliginţa ee cerul le-a lăsat ?

Acel ce-n sărăcie nu poate să trăiască,
El sclav a fost să fie si sclav etern va fi !
S?rvească dar, de-i place atît să s-umilească,
Tirască-se pe praguri, căci sclav el va muri.

II

îmi place viaţa lină, speranţa înainte ;
Şi-n locuri singurateci, în sîne-mi mulţumit,
Să nu port acea grijă ce duc cei fără minte ;
Să dorm îmi place pacinic, de cuget netrndit.

Şi pură, tot vergină rămîie a mea pană ;
Să nu mă facă-n viaţă-mi de mine-a mă roşi.
Corupţia departe; tentaţii de Satană
Să nu «ăsească-n mine cărare a veni.

Eu las societatea şi grijile ce-omoară
Pe toţi nesocotiţii ce-un bine-şi nălucesc,
Ce-aţint vre o himeră şi-n ea se dezonoară,
Ce-o duc în agonie şi-utr-însa se sfîrşesc.

Deştept cu aurora, să stau la o fintînă
Si rouă dtmineţei pe fruntea mea căzînd,
Să-mi chite rîndurica şi fluierul din stînă,
Să văz cum naşte ziua şi turmele păseînd.

Să văz pe muncitorul cum ţelina despică,
Şi-n brazda lui adîncă sâ-1 văz a semăna
Speranţa unei toamne ; sudoarea lui ce pică,
Să-1 văz privind-o vesel, cînd brazda-i va uda.

La pacintea murmură de-un rîs ce şerpuieşte
Prin văile verzite cu unda-i de clistar,
S-adorm în murgul serii, cînd mierla fîlfîicşte
Prin frunzele stufoase a unui vechi stejar.

S-ascult privighetoarea pe cînd se dezmierdează
P-o cracă înverzită în noaptea fără nor,
Acolo unde laţuri şi puşcă nu cutează
Să tulbure-al ei cîntee, să-i dea vre un fior.

Veniţi, iubite muze ; etern să fiţi cu mine ;
Să nu gîndiţi vreodată că eu vă voi trăda
La cîte vă degrada acei ce nu-s în sine
Şi vînd pudoarea voastră, tiranii a cînta.

Veniţi, frumoase zîne ! Cu voi eu toată viaţa
O Patrie ş-Amorul în pace voi cînta ;
Cu voi eu împreună doresc să gust dulceaţa
Ce-o gust aceia numai ce ştiu a vă visa.

ŞI CE-AR FI POEZIA

E£ KUTTUţO), K"i(tV«pCliv'Cl
ixno E pwT dva|ij.SBVTţ
fie, *za* TEiÂii (i ii *yw/.fi*

n. Eo-riwiii;.-

I

Şi ce-ar fi poezia
Cînd n-ar fi frumuseţea?
Ce-ar fi ş-un muritor
Cînd n-ar simţi amor ;
Ce-ar fi ş[1] veselia
Cînd n-ar fi tinereţea ;
Ce-ar fi nişte comori
La cei din închisori ;
Ce-ar fi măreţul soare
La cel ce vederi n-are
Sau geme-n chinuiri ;
Ce-ar fi o slobozire,[2]

[1] ,,Te privesc, si urcă,
de dragoste aprinsă,
pînă ta buzele mele, inima."
P. *Sutzos*

[2] Am respectat versiunea princeps din 1843. In ultima ediţie : „moştenire"'.

Ce-ar fi o fericire,
Ce-ar fi a ta iubire
La cel fără simţiri.

II

Albastra ta privire
E-atît d-atingătoare,
Ca şi un cer senin
Ce scoate un suspin
Din cel ce-n absorbire,
îşi uită ce îl doare.
Spre cei ce-i arunca
Dulcea câtare-a ta, —
Abstracţie-n simţire, —
îşi pierd a lor gîndire ;
în tine toţi trăiesc.
Răcoarea cea de sine
Ce-n preajmă-ţi simţi că vine,
Ast vînt ce tragi în tine,
E suflet omenesc.

O *LACRIMA*

Inima cc pătimeşte
D-un suvenir nempăcat;
Inima a carii rană
S-a închis vremelniceşte ;
Inima ce încă-i hrană
Viermelui ce-o otrăveşte,
Prin lacrima ce-a vărsat
Simte că s-a uşurat.

Cînd va inima să spuie
Cît do mult s-a întristat

Şi •că-n tot prăpăstii vede, —
Atunci cînd, ca să supuie
Pc acela ce n-o crede,
Vro altă speranță nu e,
Prin lacrima ce-a vărsat
Simte că 1-a-nduplecat.

Atunci cînd inima bale
Pe un piept înflăcărat
Şi se-mbată de plăcere ;
Cînd iubitul va s-arate
Amorul ce altu-i cere
Şi gurile sunt legate,
Prin lacrima cc-a vărsat
Parcă s-a îndestulat.

II

O, vezi lacrima-mi şi crede
Că eu nu tc-am înşelat!
Inima n-are-altă limbă
Pentru-acela ce n-o vede.
Atunci cînd a ta se schimbă,
A mea toată se prevede,
Spune tot ce a răbdat
Prin lacrima ce-a vărsat

Era înțeleasă-odată
Astă limbă ce-ai uitat -,
Ținea loc de jurăminte
Cînd da gura încleştată
Suspin în loc de cuvinte;
O, privirea-ți flăcârată
De cîte ori m-a-ncîntat
Lacrima ce ai vărsat !

Aste suflete, odată,
Pe buză-ți s-au sărutat ;
Şi, din inima-ți fecioară,
Curgea lacrima curată,

Care încă mâ-nfioară
Cînd în minte-mi se arată ;
De crezi că te-am înşelat
Vezi lacrima ce-tan vărsat.

Pentru orice îndoială
Vezi l'-.crima ce-a picat :
K c-atuncea de fierbinte !
Numai lacrima nu-nşală,
Numai lacrima nu minte !
Pentru oriei? bănuială
Inima-mi ți-a arătat
Lacrima ce a vărsat.

Omu-o varsă-n bucurie,
Ca şi cînd e întristat.
Numai o simțire-o stoarce
Din inimi în agonie ;
Arde însă, cînd se-ntoarce
în dureri o bucurie :
Cearcă-aceasta ce-am vărsat
Şi vezi de te-am înşelat.

EPISTOLA

LA COLONELUf. 1. CfMPINEANU[1]

„Tu regres cependant ! Tu regnes sur toute âme.
Jont ce siecle giacc- n'a pas eteint la flamme."[2]

V ı TOR HUGLJ

Destul ! omul a sa soartă trebuie a-şi întîlnl:
Cînd va vrea s-o ocolească mai turbată-1 va izbi. --

[1] Cenzura a desfigurat mult această epistolă cind s-a tipărit oeruru intîia oară. Părțile cele scoabe tiu s-au mai putut găsi (n. a.)

[2] ..Tu ^tăpîneşti totuşi ! Tu stăpîncşti orice suflet,
Căruia acest veac îngheţat nu i-a stins flacăra."

Num-acela este mare care ştie a răbda,
Care ştie cu mîndrie un răstimp a înfrunta ;
Nu e nici o vijelie după care-un curcubeu
Să nu vie să vestească că trăieşte Dumnezeu !
Astfel cerul, hotărăşte şi trimito-n veci martiri,
Să se-arate în popoare care gem. în chinuiri,
Să vestească mîntuirea, să zdrobească tron de fie:*:
Ei sunt pradă tiraniei ; dar sunt toţi plătiţi în cer ! —
Cînd toiagul tiraniei cade peste un erou,
Fama-i este avocatul şi protector Dumnezeu.
Deşi eade-n întreprinderi cel ce face-ntîiu". pas,
Adevărul, Istoria în uitare nu îl las. —
Vnlontirul ce s-azvîrlă înainte el în fec,
Deşi cade făr-a prinde biruînţ-aci pe ioc,
însă giorin-i trăieşte, e) e-n veci învingător,
Il onor etern urmaşii ca-nainte mergător.
Dar se folosesc urmaşii de ast rod al mîlnii lor ;
Ei au toată fericirea ; gloria, acei ce mor.
Al lor nume, fără moarte, trăiesc chiar între vră-jm:.-",
Amleii-l rostesc cu falā şi duşmanii sunt pizmaşi.
Toată cumpăna dreptăţii se ardică-n viitor ;
Cîntăreşte-a noastre fapte fără de prîgoirtor.
Istoria-I nemurire, şi într-însa cin' s-a seri,
De pedeapsă sau răsplată nu se poate mîntui.
Ca şi Tiţîi, şi Tiberii tot d-o mină sunt plătiţi ;
Unii glorii au eterne ; alţii sunt de toţi huliri. —
Dar tu prea te-ai lăsat moale, prea îţi rîzi de gîzii *t* ii ,
Ei despreţul tău nu-I simte ; cît îi laşi, se fac ma; răi.
Şi chiar Cri.st va să se scape, cînd se vede-ntra pagini :
Trebuie ea să te aperi cînd eşti presurat ele cîini.
Proveclinţa, chirr ea însăşi, nu te poate ajuta,
Daca n-cî mai da din mînă crid noianul ţe-a-neca .
,,Dintr-o inimă, curajul, zice marele Voltaire,
Face, sau un erou mare, sau un ma.v ez-irnme>
Cît de neagră-o faptă mare are puntul ei frumos,
Numai mediocritatea este lucru urîcios. —
Din osîndă la răsplată e adesea chiar un pas :
Cugetul e rea pedeapsă în aceia ce se las

Dintr-un drum ce poate duce la o ţitntă ce-a avut;
Cit c calea mai spinoasă, atît preţul e avid.
Ştiu că Cromvvellii se schimbă, — .se-nşel bieţii
păiminteni,
Dar, tot timpul, ştim prea bine, a produs şi Cîmpineni.

Cînd să ştii ce bine-mi pare că eşti astăzi exilat
Ca prizonier al curţii şi-n Rusia defăimat,
Ca să poci fără ruşine şi de faţ-a arăta
Pînă unde-a ta virtute mă sileşte-a te stima,
Tu, cu toată amicia, crez că te-ai fi îndoit,
Si ai crede cum eă-n taină în veci răul ţi-am voit ;
Dar am martor conştiinţa şi mă jur pe ţara mea,
Că, de aş dori o soartă, este numai soarta ta.
P-un exil atît de nobil ş-astfel de nenorociri,
Chiar tiranilor 1-e pizmă, afundaţi în fericiri.
Daca cugetul cu tine este blînd, este-mpăcat,
Daca conştiinţa-ţi spune că tu rău nu ai urmat,
Las' s-alerge calomnia ! •— tu eşti vesel, liniştit;
Cînd în pace eşti cu tine, pururea eşti fericit.
Calomnia n-are arme, eco nu poate găsi,
Se întoarce,-şi varsă fierea acolo d-uncle ieşi, —
Cînd viaţa ce pîraşte este limpede c-a ta,
Cînd într-însa fapte bune Ie găseşti făr-a căta.

Insă ţinta-mi acum nu e ca să-ţi fac panigiric,
Nici să-ţi fac apologia, eu mă simţ cît sunt de mic.
Aş voi să aflu numai acum eşti mai sănătos ?
Ast voiaj, la sănătate, datu-ţi-a vre un folos ?
Acel înger de femeie care tu ţi l-ai găsit
în nenorociri, cu tine, este şi el mulţumit ?
Costandin seamănă tat-său " Poate-n temniţi a trăi?
Sabia ce i-ai adus-o poate a o mînui ?
Să-1 înveţi cît poţi răbdarea ; secolul ce I-a produs,
Vre un leagăn de mătase n-aş crede să-i fi adus.
L-ale tale interesuri, poate a te supăra
Dac-ai tăi sinceri (prietini în exil te vor urma ?

Spune-mi : Vrei să aîbE cu tine vre un om ce te-a iubit'
Vrei să viu şi eu acolo ? — holăraşte-mi deslușit

La această întrebare voi să aflu ce gîndeşti :
Şi, nerăspunzînd, voi crede că tu nu mă mai iubeşti.

VARA

I

Frumoasă esLe vara !
E ceru! cu lumină
Şi pomii cu verdeaţă ;
Natura este plină ;
Roşatică e seara,
Gălbuie dimineaţa.

Cîmpii prea colorate
Exal miros din flori.
Şi viersuri variate
în cerul fără nori,
Ca dintr-o harpă mare
S-aud in depărtare
Şi-n inimi dau fiori.

îmi place astă dată,
April cînd înfloreşte
Şi pomii şi cîmpia,
Pădurea cea uscată
Să văz cum înverzeşte,
Cum naşte bucuria.

Să văz cum se destinde
Azurul cel ceresc;

Să văz cum se aprinde
Cu focul pămîntesc.
Cu munci şi cu sporul,
Speranţa şi amorul
In tuţi cîţi vieţuiesc.

îmi plac şi gmdăceii
Cu-aripe mititele,
Cu felurimi de feţe,
îmi plac şi flutureii
De smalţ pe floricele,
Cînd zbor cu aripi creţe.

îmi place rîndurica
La cuib s-o văz zidind,
îmi place păsărică
S-o văz pe pui hrănind,
îmi plac şi brotăceii, —
Se-mbuc şi porumbeii
Iubind şi gungunînd.

îmi place-atunci grădina
Şi florile-ngrijitc ; —
Să văz crescînd zambila ;
Să văz roind stupina
Pe coaste însmăltite;
Să văz rîzind copila ;

Să văz şezînd la soare
Copilul mic şi blînd;
Să văz că nu mai moare
Un orfelin flămîr.d.
Să văz îndestularea;
Să văz îmbielşugarea
Pe cer şi pe pămînt.

Atunci cel ce iubeşte,
Sau a iubit vreodată,
S-absoarbe în tăcere,
De vise se răpeşte,
De vise ce-i arată
Trecuta lui plăcere

în unda care fuge,
în crîngul cel întins,
In mielul care suge,
In focul cel aprins,
în_ umbra ce se-mparfe,
în dealul cel departe,
în danţui ce s-a prins.

Atunci, el parcă vede
Ieşind din crini, lalele,
O nimfă ce visează ;
\tunci, pare c-ar crede
Că vede-n viorele
Călări ce-1 aţîntează.

Zefirii cînd prin frunze
Adie-n brebenei,
El simte p-a lui buze
Trecînd suflarea ei,
O simte-ntr-o cînlare
De cuc, privighetoare,
O simte-n fiuturci.

Se-nsoar-atuncea firea ;
Sărbea^ii universul
Ateii şi paginii !
Fetiţe-nvăţ iubirea,
Poetul aflâ viersul,
întineresc bătrînii.

în om e fantazia,
Amoru-n trandafir ;
în ochi e bucuria,
Plăcerea în zefir ;
Plăcerea în gîndire,
Plăcerea în unire ;
Natura e-n delir.

II

O ! mult îmi place vara
Cu verzi păduri stufoase,
Cu pomii plini de roade,
Cu grînele, secara
î:i holde mj-iri, frumoase,
Cu spicul <:.\r<- cade!

Cu nc.ptea înstelată,
Cu cerul cel senin,
Cu luna co;-i curată,
Cu P'.rul cel lin,
Cu parări eîntătoaro,
Cu fluturi peste floare,
Cu Muci cu fagul plin.

O ! vara, călătorul,
Să umble-i este lesne
Şi-n munte şi-n cîmpie ;
C^ici rece e izvorul.
Căci rcr se aflâ-n bezne,
Căci tot e veselie :

Căci roua seînteiază
Cînd ziua s-a ivi ;
Căci raza-1 luminează,
Şi cînd o osteni,

O umbră se destinde,
in brațe-i îl coprinde,
In somn a-1 odini !

Atunci, mulțimi de glasuri,
U? pasări eerlătoare
U Tur încet pe vise ;
Atunci cl simte pășuri
De nimfe jucătoare
Cu sînuri tot deschise.

0 ! Vara, orfelinul
Părinții și-a aflat !
O ! Vara piere chinul ;
Săracul e bogat:
Viața e frumoasă ;
Natura e pompoasă;
Coliba e palat !

CELE TREBUINCIOASE

Un Talent va și știință ;
Coneheranul, conștiință;
Diputatul, semețîe :
Ministrul, ipocrizie,
ȘI un prinț mărinimie.
Judele va iscusință ;
Preotul va umilință,
Și ostașul va credință.

O fetiță, modestie ;
Tinăra, cochetărie,
S-amorezul va mîndrie.

Galantului trebuie stare,
Bărbatului, inimă mare,
Si nevestii, viclenie.
\morului, împiedicare ;
Moralului, puțină sare;
Temătorilor, plimbare . —
Iar comaților, răbdare,
Ș-orășeneh,-nobilaro.

Astea toate, în credință,
Sunt de mare trebuință.

LA Z.F.

Tot ee noaptea lină,
Cînd zefir suspină,
Pareă-nehipuiește
Celui ce plutește
Pe unda albind,
Văz pe a ta față
Unde fără ceață.
Umbra și seninul,
Ebenul și crinul
Deodată sc-ntind.

Dar, între fei[1], Perie[2],
Ce cați din Orient ?
Vestești tu pe Hurie
Aci în Occident ?

[1] **ft'f** — zinâ.
[2] ***Peri*** — zinâ binefăcătoare la orientali.

Cîncl a ta zîmbire
Vine din iubire,
Amarant, grenadă,
Faţa-ţî de zăpadă
Pare c-a-nflorit.
Ca corb ce-o să zboare
Peste o ninsoare,
Bucla-ţi cade-alene
Pe-a lebădei pene,
Pe-al lăn sin iubit.

Dar, între fei, Perie,
Ce caţi din Orient?
Vesteşti tu pe Hurie
Aci în Occident ?

Cînd a ta privire,
în vreo absorbiri"'.
Plimbă, rătăceşte
Ochiul ce priveşte
Lumea de profani,
Prin a ta sprinceană,
Creaţă, lungă geană,
înger blînd din ceruri,
înger de misteruri
Plînge pe orfani.

Dar, intre fei, Perie,
Ce caţi din Orient ?
Vesteşti tu pe Hurie
Aci în Occident ?

Timbrul tău incintă.
Ochiul tău împlîntă
Viaţă, bucurie,

Dulce armonie
în cei ce-1 privesc.
Raza din cătare-ţi,
Viul din mişeare-ţi,
Neagra-P şevelură h
Dau a lor căldură
Ca un foc ceresc.

Dar, între fei, Perie,
Ce caţi din Orient ?
Vesteşti tu pe Hurie
Aci în Occident ?

RECHEMAREA

O, iartă-mi îndrăzneala, sublima mea fiinţă !
Dc chem lubitu-ţi nume p-ast loc ce-ai părăsit,
E singura-ndulcire la cruda-mi suferinţă ;
E balsam ce alină un piept prea obosii.

în to;-;tă ".ntrist .rea-mi, de n-aş avea icoana
Ce laşi tu după Cne-n a-t suflet dureros,
C? altă mîngîiero mi-ar ustura pc. ara
Ce-atît de greu m-: p-< ă pe globul cel spinos?

Viaţa mi-e întreagă în astă suvenire
Co vine ca speranţa s-oprească-al meu suspin ;
Vederea umbrei tale mi-e dată moştenire,
Şi nu rostesc alt nume cînd cerului mă-nchin.

L'/iere7w-e (fr.) par.

Să văz cu nepăsare aceste sfinte locuri,
In care fui odată alît de fericit !
Să nu mai simţ fioare, gîndind l-accie jocuri,
Ce-n braţele naturii cu ea am săvîrşit!

Să viu pe aste maluri, să văd astă dumbravă,
Să calc aste colnice fără a-mi repeta
Plăcerile ci-atuncea, ş-a uitării-otravă
In inimă-mi s-o facă a nu mai palpita ?

Aceste saere-nscripţii ce timpul adincează
In coaja noduroasă copacilor ce cresc,
Ce ore de viaţă, d-aiuor înfăţişează,
Să fiu strein de ele ? Să nu mai le citesc ?

Să nu mai ţiu eu minte acele nopţi dc vară,
Pe cînd, cu ea-mpreună, ast lac îl ocoleam ;
Cind, făr-a prinde veste, gîndmd că-i de cu seară,
Vedeam că iese ziua şi nu ne mai trezeam ?

Să uit, cînd rătăcită, cu frica-n cătătură-i.
Din braţele-unei mume, în braţe-mi s-arunca ?
Cind sinul ei pă picplu-mî si gura mea în gură-i
Uita şi datoria şi chiar fiinţa sa ?

Să nu adun în patu-mj, şi plin de nerăbdare
Să iau aceste rînduri cu lacrămi a uda?
Fiinţa-mi cea mai scumpă să cază în uitare ?
Să nu am mîngîierea măcar a o cînta?

Nu, spirt al vieţii mele ; num-astă suvenire
îmi pofite-ndulci viaţa din care tu scăpaşi.
Mai fie dar cu mine şi pînă la unire,
Cind, lcpădînd povara-mi, voi fi-n al tău lăcaş.

Acolo, împreună, scăpaţi clin aslă-urgie,
Vom fi etern in pace ; d-acolo nc-om ruga
Eternului părinte să nu se mai mînîe,
Să nu mai hotărască în lume a ne-arunca.

TII TU MINTE OARĂ

Ţii tu minte oară,
La băi, asîă-vară,
Cînd pe ripi tăcute,
Pe vîrfuri de munte,
Noi ne întîlneam ?

II

Ţii tu minte oară,
Pentru-utiîa oară,
Cînd la tulpiniţă,
Jos Ungă gîrliţă,
Noi ne sărutam ?

III

Ţii tu minte oară,
Cînd ieşeam pe seară,
Ne-ascundeam de lume
Ş-adunam alune
înt^-un aluniş ?

IV

Ţii tu minte oară,
Acea căprioară,

Ce dasupra noastră
Cobora pe coastă
Cînd noi stam pitiş ?

V

Ţii tu minte oară,
Bura cea uşoară,
Cînd pe subt umbrare,
Fugeam, fuga mare,
Tot într-o manta ?

VI

Ţii tu minte- oară,
Noaptea de ia moară ;
Grămadă-n droşchiţă,
Cînd eu pe chichiţă
Ţineam mina ta ?

VII

Ţii tu minte oară,
La zapciu pe scară,
Cînd toţi cărţi în casă
Jucau lîngă masă,
Cum ne-mbrăţişam ?

VIII

Ţii tu minte oară,
In acea căscioară,
Abia după boală,
Culcat p-a ta poală,
'n ochi cum ne citeam ?

IX

Ţîi tu minte oară,
.Acea dumbrăvioară,
Devale la gîrlă,
Cînd, privind la lîrlă,
Stam 1-acel izvor *Y*

X

Ţu tu minte oară,
Toţi cînd ne cătară,
Şi noi în trăsură,
Strînşi şi gură-n gură,
Ne juram amor ?

S-A DUS'. EU ORICE-OI FACE

S-a dus ! şi orice-oi face
Sunt toate în zadar ;
Dar cugetul mi-e-n pace,
Căci tu-mi dai ast pahar.

Tu mergi la bogăţie
Şi uiţi că te-am amat;
Cînd eu, pc avuţie
Nu te-as fi schimba'.

Mai bine lîngă tine
Pe praguri aş robi,
Decît, cu alta-n mine,
Pe tron a-rapărăţi.

!

Cind viața-mi se precurmă,
Când gata sunt să mor.
Credința mea din urmă
Eşti tu ş-al meu amor.

UN VIS t\ CARPAȚI

I

Noaptea este neagră, şi p-ast colț de murite,
Frigul cel de toamnă lasă p-a mea frunte
Bruma sa cea rece.
Tot tace împrejuru-mi, şî ochiul nu pătrunde
Astă ceață deasă, ce în văi afunde
Lumea va să-neoe.

Umo/ile boite fulgerul despică.
Tunetul detună, pe maluri se ardică
Fără precurmare.
Crivățu-n pădure departe mugeşte
Şi cremenea stîncii ce-un şoim lăcuieşte
Varsă gîrlă mare.

II

In astă umezeală, un somn dc grele vise
Aripa sa întinse pe pleoapele-mi închise
Şi sufletu-mi zări un ce de-nfiorat :
într-un palat dc flăcări, o salâ-i luminată
De mii făclii şi lampe, în stofă îmbrăcată,
Ş-un om înfr-însa sta pios îngertucheal.

Pă searbădă lui față a lampelor lucire
Lăsa să sc-ntrevază adînca lui mihnire,
Cînd mîinilc spre cer îşi ardica rugind.

M-apropiu tu încetul să-i aflu ini;;ilîrou ;
Doream să-i sile. starea, să-i şiiu nenoroeir.
Şî lată ce-au?ii din gura lui ieşind :

111

..Dui.mne ! 1-L. UI pivvedinC.
Cu tuittă a mea credință,
Eu \iii a mă ruga.
Şi d^ca a mea dorință
Vr. fi şl a ta voință,
Grăbcsfe-a asculta !

Ajută-mi di.cuncUuă să-mi fac întîi un r.vv:.,
Să poată si, mii crează si bun şi rău în lume,
Căci a lor credință voi ştî-rstrebui.h/-.
Voi prigoni tiranii eu totul să se stingă ;
Cruzimea tiraniii pe nimeni să n-atingă,
To: nodivpfățmil Ja mine-a alerg;:.

Apoi, după aci-asiea, i-oi face să-nțeleagă
Mulțimea că e oarbă şi trebuie s-aleagă
Cine s-o conducă, — şi-n fată voi sta e
Oh ! dă-le lor credință şi mic dă-mi putere ;
Dă între dînşii ura şi mic prevedere
Ca să-i fac să vază în mine, Dumnezeu

Atîta cer, Stăpîne, şî celelalte toate
Le-ci face-aşa de bine, cit crez că nu se pont;
Să nu vii din ceruri cu mine-a lăcnî.
Voi stinge suvenirea a oricărui nemernic
Ce-avu puterea toată şi nu ştiu fi vrednic
D-absoluiul bine ce tu lăsaşi aci.

Tiberii, Caligulii, Neronii şl Cristierii,
Şi-atîția slabi de înger cc vrur-a da puterii
Aripa întreagă şi nu ştiură cum.

îi voi şterge cu o faptă-n a lumii suvenire ;
Voi face şi demonii de mine să se mire ;
Cap să mă numească în iaduri de acum.

Voi face tot supusul la mine să se-nchine
Şi orice apăsare să zică eă e bine :
Eu să fiu stăpînul şi toţi să-mi fie robi.
L'i orişice capriee să-i văz, cu bucurie,
C-alorg să le-mplinească ; nimic ei să nu ştie :
La a mea poruncă, să moară toţi ea orbi.

Pă orice îndrăzneaţă fiinţă gînditoare,
Voi pune-n tornniţi negre să nu mai vază soare ;
Subt pămînt să ţ/.'amă ; ş-acolo va pieri.
Cu preotu-mpreună, să-mi rîz de omenire ;
Prin lege să-i iau mintea, prin sceptru-a sa simţire :
Corp, simţire, minte voi şti a le strivi.

Şi daca nesupuşii vor ardica o frunte
Să-mi ceară socoteală, sau legea-mi să înfrunte,
Voi şti să-i pui cu bine prin însăşi fraţii lor.
l.e-oi şti eu .slinge neamul cu însăşi a lor mînă,
S: liniştind iar p.-icea, peste a lor ţarină
Vei ardica tempiuri la bunu-mi Creator.

Iar clup.i ce voi face întreagă-! • pierirea,
Să pui să se omoare, să pi;>vă omenirea
Şl să las un Noe să poată povesti
I,a alte generaţii, c-a stat un prinţ în lume,
Ce cu a sa putere ş:-a dobîndit un nume
Demn de toiilâ stima, cît globu-1 va trăi.

Şi-n zilele-mi din urmă, spre jalea eea obştească,
Voi face din tot locul tot cerul să roşească
De cetăţi aprinse în flăcări de rubin.

Ş-atunci, prin munţi de corpuri, un ocean de sînge,
fmpurpurînd tot globul, in aburi va resfringe
Numele-ţi, prea sfinte, in linii dc senin."

într-o grozavă spaimă, deloc sunt în picioare,
Şi-n ochii-mi sta aievea ieoana-ngrozitoare ;
O sudoare rece întreg m-a petrecut.
Mi-arunc în ceruri ochii şi nu-mi vino-a mai crede
Că ochiul nemuririi, prin neguri, mai prevede
Cnde merge lumea şi cc plan s-a făcut.

LA MAJOR IO/V VOhVESCD *II*

iV< uyatou wÂvxnipaviri sig *yyipawc* K5T(U'

Astfel tot striga-n Atena casta cea de cupatrizi
Ce o cam zdrobise Solon; caT însă-n eumolpizi
învăţa mereu cu popii tainele a amăgi,
Ş-aştepta monarhul tare, toţi pe el a năvăli :
Să-i dea lui puterea toată, şi întrîndu-i în favor,
Să-1 întoarcă cum le place şi să şi-o împartă lor.
De aci, apoi, şi-n Roma astă castă s-a ivit :
Ş-a avut s-aci epoce ; ş-aci iar a izbutit.
Căci romanii tari şl aspri, de aşti greci se linguşau,
Ş-orice viţîu, orice crimă de la dînşii învăţau.
Astfel au lucrat pre taină la corumpţii propagînd,
Vărsînd fierea dezunirii, crime negre-ncurajmd.
Iată imperiul se-mparte şi aşti nobili pirurîti
Se formară două cete, foarte bine chibzuiţi.
Pre monarhi înconjurară şi^şi făcură lumea lor.
După ce le ajutară ca să-i vază precum vor,
Se-mpărţiră iar prin lume : unii mai fierbind la sfinţi,
Alţii-n rasa vicleniei născocind la sfinţi părinţi,
Ucigînd filozofia, manuscrisele arzînd,
Sau falsificînd în ele cîte nu le era-n gînd.

' „Nu este bine ca un monarh să stăpînească mulţimea."

Col ce nu va să muncească este-n veci născocitor,
Spiritu-i, în viclenie, totdauna-i creator.
Cîle rele n-aduscră aste caste-n orice loc !
Cîte rătăciri ! ce groază ! ce pieiri ! cc munci! cc foc !
Religia pîngăriră, politica au smintit, —
Aste două mari principii care omul a găsit
Sufletul ca să-şi mîngîie, şi viaţa înlesnind,
Să-şi petreacă traiul dulce. Insă aşti ciocoi ieşind,
Aste două mari ştiinţe le făcură instrument
Lumea ca să o subjuge. Filozoful sau poet
Nu putură să-i dărâme ; căci, sau prinţii ocolea,
Sau le-mbrăţişa altarul ce p-ascuns cîrciumărea.

în sfîrşit, veni tiparul; — ei pun mîna, îl hrăpesc
Şi încep a-ntînde răul în tot neamul omenesc.
S-au opus înaintării, raţiunea au ucis ;
Ne-au acoperit trecutul smintind orice manuscris.
Dar tiparul, cu încetul, îşi ia dignitatea sa
Şi se face armă tare în poporul ce-apăsa.
începu să-i bkiuiască de prin curţi şi monastiri
Ş-au pierit cu mare grabă numa-n câteva izbiri.

Numai slabă rămăşiţă pe lîngă *Devtet* iviţi.
Se ţineau de meserie : cînd ei gîzi, cînd osîndiţi.
Câteva greceşti provinţii abia îi putea ţinea ;
Ţara noastră ortodoxă şi avută îi trăgea,
Tot aci le ţintea ochiu şi aci erau plătiţi,
Cînd în crimele d-acolo ajungeau nesuferiţi.
Şi încetul cu încetul îi vedem a-nainta,
Pre boieri, pre domni, episcopi, căpitani a dezarma.
Eupatrizii din vechime se zic astăzi *evghenişti,*
Şi, pe vechile principii, ortodocşi şi *monarhişti.*

Iţi prescriu câteva versuri ca să poci a-ţi arăta
Cum se satira-ntre dînşii şi în ce chip se certa
Pe frumoasa ţara noastră. Ştii ca cîini ce mîrîiesc
Când văd alţi cîini că apucă oasele ce ei ochesc :

EupicKT.T' cvac, ap^oviaţ AooKaq 6vou.nrrur.voc,
'AJI' oupavoKota|5axo *e.\q* TO <pavw.pt ycvoc,
Tîîvoumoţ r//_ci âpuaOituc, yr.patţ 6|io?.oyiiuţ
E i ; syypixcuc,, axtvSuvaic,, HEyalaic, *i;napy_Unq...*
A6T6; âtp ofi covâOpotce TOUC, Ono-aopouc. TOII KpoirjToo
I' T&V ipavaptwTicv TO Ttcpou. CJTOV Aot'Vaphv OTUCTOU,
"Oitio' ano TOV Aotivafîiv KKKT ' *mw* to yjrucjaipi
-//.coutdCci T&V T\5OVIKCIV înv 6i|/iv cniv TO Osicwpt,
gyijpiae icuprÂoljarioc, cîc, TO «puvupt îtJ-eov,
KEIC, Ttţv Tpixpi'jv^av Aowcou/Aoc. TWV ™.Xau»v Po|i«ituv.
jtoupvo *akXu.* (popr.fio.Ta TO ppâSu (popouri' *ă).}.a*
EX%S KfAitaKtu *anr\pu,* ya/aciepa, *i'.zyoXa*
Kat *q* Tof* Toua^ou JIUVTOTC TtnyaivoVTUC, TOV icriium
TOV SofAov t;l"/_' oitiţrcj ton u,'sv«. SsHuru JUTMIV'.

Vrei să vezi deşărtăciunea care-n noi s-a încuibat
Vndc-şi are origina ? — Iată cine no-a stricat :

TtoxK TOCOV 8KV îhuxs TO aluaucu v'avu6\|/n.
Mi'li' OTUV CJTOV r.7nypa<piiv o Oamic. JJ,' T|%c ypaTt^n.
To CTOpaprj *iw.vzvToy&c,* âviic TO suSc/inovoiţ,
MTJT' OTUV Ej-iviiu-ovaucev o *nţmr\v* E^rjcrcurvoţ
E uf|va TOV icorjTsî.viKov KCITOTP UK' TOV retopyuicvţ,
Eueva TSTOIOV âpxovTa KKTOTI' an' (ip^ovraicri.

[1] „Se altă in Fanar un arhonta numii ţuica, da neam coboritor din cer. Bogat, are maldăre de acţiuni in ţinuturi mari şi vestite, puse la adăpost. După ce a adunat comorile lui Crcsus. în fanariotul Pera, dincolo do Dunăre, acolo unde aurul îngălbeneşte obrazul hedoniştilor ca sulful, s-a întors in sfîrşit, putred de bogat, la Fanar şi Ia voluptate, ca Lucullus al străvechilor romani. Purta haine telurile dimineaţa şi seara. Avea căciuli nenumărate, lucitoare, mari şi, plimbîndu-se mereu prin grădina lui Tomazos, era urmat de servitor cu un braţ de ciubuce."

[2] „Niciodată nu s-a întîmplat să mi se înfierbînte intr-atîta sîngele — nici chiar atunci cînd Fotie mi-a adresat în scris înjositorul cuvînt -sărac de tot», in loc de «prea fericit», şi nici chiar atunci cind fostul stăpîn al Elasanei m-a pomenit, pe mine postelnicul, după Gheoi-gachi ; pe mine, boier mare, după un boiernaş."

TurciA-i privea cu răceală pînă eind se-mbogăţea :
Firman ! Lo lua averea şi pre ei îi curătea.
Cariera lor fu asta, dar pe noi ne-au vătămat ;
Nu zic pentru jafuri, piedici, drepturi oare ne-au trădat ;
Ne-au .stricat şi caracterul şi au format între noi
Casta rea, spurcata castă care o numim : ***ciocoi.***
Te miri şi te întrebi, poate, ce e vorba şi ee cer,
Ce-are a face eu ciocoiul aeel vers al lui Omor ?

Asta îmi era răspunsul la închizători cînd vream
Să cer tribunal .sau prăvili, sau atunci cînd le numeam:
Procedură, judecată. — Noi avem stăpînilor !
Cum o vrea stăpini!erul ! — Dat;-mi un judecător
Să sun, care-mi esle vina ? — Un stăpînitor avem !
Cum o vrea stăpîniterul ! —- Dar ce-am făcut ? Să vedem.
— Cum o vrea stăpînitorul! Ast răspuns tot poftorit[1]
Păcu să-mi aduc aminte versul care ai citit.
Şapte luni [ui la-nchisoare cum alţii n-au mai cercat;
Un prizonier în Tunis, într-o stîneă de pirat,
Crez c-o viaţă mai cumplită nu ai- fi putui cerca ,
Mi-e şi jale, mî-e şi sfîrbă amărunte-a-ţi arăta ;
Cărţi, cerneală si hirtic nu puteam ca să zăresc,
imi era oprit cu totu şi să scriu şi să citesc.
No puteam să văd pre nimeni, nici pre chiar paznicul meu ;
Numai sentinela mută care m-aţinta mereu
într-o umedă cămară, strimtă cît să mă-nvîrtesc :
Asta e arestul nostru ce corecţîe-1 numesc.
Infernalele torture cît colo s-exeeuta :
Ţipete, răcniri grozave, ce nenorociţii da,
Fură singurele voce cc-si asl timp am ascultat.
Miră-te, că mă mir şi eu : am trăit şi am răbdat.

Cincizeci poate de tacriruri[2] mi-au luat. neapărat.
Ceea ce am scris în ele, să mă crezi c-am şi ***uitat.***
Unele erau frumoase, căci vedeam că nu plăcea
Comisarilor. Ce mîndre scălămbări unul făcea ;
Să-ntindichea, clătea capul cu un rînjet de schelet,
Să spetea, zbîrcea din buze ca pisica de oţet.

[1] *poftori* — a repeta.
[2] *tacrir* — interogatoriu.

Cu toate-astea, închisoarea are şi ea ceva bun :
E un înger ce mîngîie cînd fiarelc-ncep de sun.
Strămutările-nchîsorii se pot bine compara
Cu acelea ee ne spune că deserturile da
In profeţii din vechime. Zile trei cît au trecut,
Spiritul găseşte cerul ; omul tot s-a prefăcut
Intr-o altfel de fiinţă, în ceva mai ideal :
Trupul său parcă nu simte greutatea de-animal,
Parcă spiritul I-ardică acolo uncie e dus,
Şi, şi snlrltul şi omul pare c-ar trăi de sus.

O. cît se înşel t''rănii 1 Ei gindesc c-au izbutit
Să omoare-inteliginţa cînd la zbiri au poruncit
Să oprească prăzii lucrul, sau lectura sau ele scris ;
ŞI ee trebuie de lucru cînd tot cerul î-e deschis ?
C'iţ se amăgesc cumpliţii; căci se tem, căci se sfiesc
Să rămînă i u ei înstişi; pentru că ei se-ngrozesc
Cînd rătne' cu al lor cuget, se gîndesc c-unu-i martir
A s-acluH închisoarea vreo furie sau delir! -—
Am-î"'re ! neştiinţă ' —• P-ăl de vreţi să pedepsiţi
Osindlţi-1 să vă vază, num-atuncej izbutiţi.
Cunoşti, cred, destul de bine *n^'-?* ore de visări
Cînd în eromîre omul uită asprele cercări
Şi realitatea toată o dărîmă ea de mal,
Şi pe aripi cl-altă lume, plană într-un ideal,
Şi fantasmele aievea ce de faţă ne strămut,
Scene tinere, frumoase, ce în viaţă am avut,
Scumpele fiinl.o-aeelea cari odată ne-a-neîntat,
Vin pe rind, ne-aduc aminte cite-un zîmbet, un oftat
Cîte-o lacrimă curată din izvorul călduros,
Dmtr-e inimă fierbinte in delirul amoros,
în plăceri îneîntătoare şi uitare in amor.

Ori din cîte daruri Domnul detc unui muritor,
Suvenirea e mai dulce. O ! de cîte ori gustăm
Fiecare din plăcerea ce în viaţă-ne cercăm !
Pînă şi nenorocirea, orele cele amari,
Lacrime, necazuri, grije şi dureri cele mai tari,

Suvenirea le-nduleeşte in domenu-i, cind Ie-a prins,
Şi c mai ferice omul, mintea-i cind le-a reatins.
Tu cunoşti acele visuri ce se cere a ne răpi
l'-aripe legănătoare, şi—şi fac silă a zîmbi
Patimilor ce ne roade, slăbiciunilor ce-avem.
Dar cind ne uităm cu totul, când în ceruri ne credem,
.Atunci răul se deşteaptă, vede (um că l-am uitat,
Şi-şi înbge cruda-i gheară şi mai ager, mai turbat.
Tocmni cind zburam pe vise, gîzii mei când îmi uitam,
Câtc-i) javră shttă-n uşă-mi mă făcea de trăsăream :
'nţîlr.eam călări de mîţă a vre unui z.bîr pitic,
Sau vedeam păşind spre mine vrun muşard paralitic.
Să mă crezi că num-atuncea, eu, scirbit, am blestemat
Pe fenleianu-acela cui în creieri a intrat
Să invente nişte semne, ca prin ele să putem
Opri sunetul vorbirii şi ideea ce avem.

Cea miz.erie sublimă înaintea mea trecea
Si aievea a ei scene una-una îmi venea :
Aci Torquato Tasso braţu-n fiare incordînd,
Spumega închis in temniţi a lor boite aţintind ;
„Non avendo canăella per acrivere i suoi verşi!" [1]
Milton iar, fără vedere, îl priveam când a vândut
Pentru zece livre-sterling ast colos : *Raiul pierdut;*
Ş-un librar cruntat în gmduri, il vedeam când număra
Foile nemuritoare, spre a nu se înşela.
Camoens, gol in spitaluri, vedeam bolnav că zăcea,
Primind mila de la orbul ce pentru poet cerşea ;
Ş-acest nobil rob dar tînar, lîngă palul său lipit,
Sta ca cinele ce geme lîng-al său stăpîn iubit.
Şi Cervantes iar, in lipsă, stînd p-un pat de lemn mai gol,
întinzind o mină slabă către-un rece espaniol;
Şi Lesagc, cu plete albe şi de fiice însoţit,
De mîhnire şi de boală nencetat tot chinuit,
Se tîra ca să-şi găsească o colibă a-1 umbri,
Piine ca să dea soţiei, căpătîi când a muri.
Chiar Corneille, la care toate scenele se-nchin,
Era-n lipsă de fiertură, după cum ne-a spus Racino.

[1] .Neavind luminare pentru a-şi scrie versurile."

Dryden gîrbov, alb de vîrstă, in neajungere murind,
îl vedeam in disperare-i cerul, stelele privind,
Rătăcind pe-astrologie să se poată mîngîia
De a lumii nedreptate, ce-aşa rău îl preţuia.
De-aci iară, în Irlanda, întîlneam pe-acel Spencer
Singur, fără lăcuinţă, spărgînd ceaţa-acehti cer, —
Rosalinda-n veci pe buze-i, capul lui de fee plin,
Vai ! şi nici un pic de piine ! Vondei, cărui se închin
Olandezi, mort de foame ; Ireisprece poeţi în cor
Vedeam că-1 duceau la groapă. — Oricîţi şi-au luat un zbor,
Cei mai mari, iluştri oameni, rar e când s-a întîmplat
Câte unui ce în viaţă-i fu de soartă apărat.
Vedeam dintr-un pod de casă pe Samuel-Royer, tras,
Morţ de frig şi nemîncare. Poetul lui ***Hudibras,***
Butler, mort în sărăcie. Floyer-Sidenham şi Rushworth
Încărcaţi, tîrîţi în fiare. Malfilâlre, şi el mort
De foame. Rousseau, acela, îl vedeam a s-omorî
în ideea c-o s-ajungă a cerşi, a se tîrî.
Gilbert înghiţind o cheie, noavlnd pistol, cuţit,
Moare-n podul unei case flămînd, bolnav, părăsit
Din cauza sărăciei; moare fără a gusta
A vieţii mulţămire, şi pe care o cînta
Fără ca să o cunoască. îl auzeam recitind ;
„Au banquet de la vie, infortune convive,
J'apparus un jour et je meurs;
Je meurs, et sur la tombe oii lentement j'urrive,
Nul ne viendra verser des pleurs". [1]
Şî murea pe buză-i glasul, ochii se stingeau ţintind.
Cliatterton, icînd bea otrava, îl vedeam cum îşi rumpea.
Ardea scrierile sale şi-n cîrceie reci crîşnea,

[1] .,l-a ospăţul vieţii, nefericit conviv,
M-am arătat o singură *zi* şi mor ;
Mur, şi pe mormintul la eare-ajung cu-ncetul,
Nimeni nu va veni să verse rarrimi.''

Corpul său ca să se vînză, spre a se putea plăti
Trei guinee, plata casei unde Bel abia-1 primi.
Pare că-mi era de faţă ;
„IJe was violent and impetous to a strânge degree"[1]
în minutul cînd Belfort,
Ca favor, îi zise slugă al celui in(îi fecior.
Vedeam mîna singeroasă crudului Robespierre
Arătînd spre eşafodul ce primea pc Chenier,
Şi poetul blînd şi dulce — sau al doilea Theocrit —
Strînge fruntea sa şi strigă, simţind ora c-a venit :
„Mouriri et pourtant favais quelque chose lă.'..."[2]
Pentru asta mori, sărmane, pentru „că aveai ceva !"
Ar îi fost cu mult mai bine să rămîie undo-era
Cea schinteie de lumină ce mă face să blestem
Scrisul, care ne vădeşte la tirani ca ce suntem.
Higas, ast Tirteu modern, al Greciei bard, profet,
Să sfîrşaşfe-n agonie... Melancolicul poet
Gaullois, pe care Hugo, spre ruşine-i no-a vestit,
Autorul *întristării* ş-al *Comediei-Lumeşti,*
Se sfîrşaşte fără martor. Pellieo, prin închisori,
Dă Italici suflarea-i, cînd ca zaee-n sărbători.

Şi in care parte-a lumii va găsi azilul lui
Ast ikrt etern al lumii ce nu e al nimului ?
Parie-n societate, kauker în particular,
Se tortură de trei goane ce n-au nicidecum hotar !
Tiranii se tem de dînsul şi în frică-le-1 strivesc,
Filozolul îl mepriză[3], speculanţii îl urăsc.
De la Omer .simbol vecinie ai ursitei de poet,
Pinâ-n zilele de astăzi, — acest secol, ast schelet
Gol şi negru al icoanei unui simţ material, —
Un. poet, vrăjmaş puterii, cum o zice şi Pascal,
Avu-n veci rivali vrăjmaşii adevărului. Gonit
In tot locul de putere, fu-n tot locul biruit.

[1] „Era violent şi impulsiv într-un chip ciudat."
[2] „Să mor ! sl totuşi mai aveam ceva de «pus L."
[3] *mepriser* (fr.) — a dispreţui.

Şi d-om arunca privirea peste timpi de la-nceput,
Vom vedea un lanţ de chinuri printre care au irecut
Aşi • marîiri, de cînd e lumea. Temniţ.' şi sugrumări,
Goana, lanţul au fost plata l-ale lor cereşti cînlări.
Precum lebăda cea tristă veselă c num-atunci
Cînd viata asta lasă, ca cum ar scăpa de munci,
Astfel şi poetul geme. : viaţa Iui e de dureri ,
Lumea-i este lui exilul, carul este-a s:jle-averi.
Oamenii-] gonesc în viaţă ; după mo'-rte, î se-nebin, —
După moarte e-a Ini viaţă, — cît trăieşte e-ntr-un chin.
Preursh martir de ceruri adevărul a c"nta,
A urna :n sfinte misii ş-intoresu-i a uita,
El o-un simbol cu viaţă al credinţei creştineşti,
Lavă bunurile lumi: ca să ia plăceri cereşti ;
Parc," dincolo de lume ar fi viaţa ce-a lăsat;
Parc-asl loc e o osîndă pentru vre un vechi păcat.

O, Platon ! pricep prea bine pe poet de ce-aîgonit
Din republica aceea care ţi-ai închipuit!
Cred prea bine că poetul e un spirit, e un vis
Rătăcit din vre o sferă, sau şi întradius trimis
Sa imite Creatoru-i. Păr-a da vre tin alt spor,
Se hrăneşte din patului care-si umple un popor.
Cînd [i va pieri modelul, n-are-atunci c? eopU ;
Cinci ambarul i s-o-nchide, nu mai are ce mîuca.
El s-ascarnănă prea bine paserilor care vin
Ca să 'te dezmierde numai printr-un viers, cjre sc-iuhin
Celui care le trimite : ele-şi ciut în vocea lor,
Se nutre-'c în vreo livecle ş-a lucra deloc nu vor :
Nu vor, pentru că nu ştie : ele fac ce-.iu învăţ-d,
Ceea *c* Ie-:-i-",văh"t *D<;;nnul* eind aice-; le-a '-drept
Tu :uj faci privighetoarea ca cînte cum vei tu,
N'ci ₱ bu.Cnită să-şi].?,se vceea-n care începu.
Oare barza rare vine pe-,.; ta cr-,să a cuiba,
Nu-ţ; piăie^U' desti'l, Platon, preajm;-ti cînd va cuc""^
De juvîni ? Ş-a da exemplu de viaţă ia ai tăi ? •—
Ba?va-ţi ciocăneşte şerpii, şi poetul pe cei rr>.
Cînd o rîndiirică vine să-şi zidească cuibul său
Pe sub straşini sau în preajma largului palat al tău,

Nu-ţi plăteşte şi ea oară cind ia geam iţi va veni
Să leşine cîntind ziua, dimineaţa a-ţi vesti ?

Fieee poet aieea are misiunea sa ;
Fiecare şi-o-mplincşte ; încetaţi a disputa !
Tasso de Montaigne ise rumpe şi tu sfîsii pe Omer ;
Pascal toată poezia, şi Sahtt-Just pre Chenier. —
Filozofi ! gîndiţi mai bine ! şi chiar voi sunteţi poeţi ;
Vă numiţi precum vă place, însă nu ştiţi ce sunteţi.
Lumea este poezie, ca şi *Politia* ta;
Osebirca-i că poetul se exprimă-n limba sa,
într-o limbă de magie care îngeri o vorbesc ;
Oamenii de ca se-neîntă, fiarele se îmb'înzesc ;
Limba-n care toţi profeţii au vorbit cu Dumnezeu :
Limba care da eroii prin organul lui Tirteu ;
Care reformează cerul, care lumi a reformat,
Care-a liberat popoare, ceruri mii a popuh-t.

Dr'ră, mai de cînd e lumea, un poet nu fu plătit ;
Insă, ori în ce epocă *a* fost mult mai mulţumit
De pe cît vedem acuma : înainte mergător
Artelor celor frumoase şi de cult născocitor,
Pe cînd lumea era jună, pe cînd anima domnea,
El, ce-n. ideal i-e viaţa, îalunea orice dorea;
Dar cînd inim-amorţeşte şi cînd capul face tot,
Cînd principiu-i interesul, a trăi poeţi nu pot.

D-om vrea să luăm vechimea, cînd materia domnea.
Cînd simţualismul singur chiar virtuţii poruncea;
Cînd virtutea se da lesne unui bun luph'ci vîrtos,
Unei frumuseţi văzute ş-unui corp mai mlădios,
Cînd Io sau cînd elenii, armii, naţii pusiiînd,
Da in Elisei eroii pe care-i vedea murind ;
Cînd eroii chema zeii, ca să bea din cupa lor,
Zeii coborau din ceruri ca să dea al lor favor
Răpitorilor de fiice şi de case spărgători;
Cînd un Marţ, o Vineri, Bachus erau mari eîrmuitori,
Si Amfion, Ânacreon cărnurile cînd cîntau ;

Aspasia, Cleopatra, pe bărbaţi cînd încintau,
Sardanapali, Luculi, Neroni, atîţi regi, atîţi cezari,
insemnar-acele epoce de plăceri fără hotar; —
in acel amestec mare de plăceri în pipairi,
în acel contrast gigantic de virtuţi şi rătăciri,
în varletate-aceea, un poet întîmpina
Un Olimp ca să-1 inspire, un ilot a-1 întrista,
O cunună să-I înalţe, sculptor a-1 eterniza,
O Frine ea să-1 învie ş-o Lucreţă a stima,
Olimpice să-I asculte şi un st;-,d a mai scurta,
Discoboli să întărească ş-un atlet a-ncuraja,
Circul fumegînd de sînge, şirul tigrilor turbaţi,
Ş-un Cezar, turbînd de poftă, privind robii sfîşlaţi.

Şi în sccolii de mijloc, timpi morali şi sufleteşti,
Astă epocă întinsă de virtuţi moraliceşti,
Cînd blîndeţea, caritatea, — aste fiice-a lui Cristos, —
Clădeau numai pe Speranţă, acest cult aşa frumos ;
Cînd un Atanase vine, un Ioan, un Augustin,
Idealizînd virtutea într-un nume de *Creştin;*
Cînd cu crucea se armează Europa-n Saint-Bernard
Şi valuri pornesc dc oaste sub Philippe şi sub Riehard ;
Cînd Saint-Louis e pe scenă ; cînd Guesclinii se iveau ;
Cînd truverii, trubadurii armiile cîrmuiau ;
Cînd cavalerismul strigă în Roland şi în Bayard ;
Armele lucesc şi sună pe un. maur sau lombard ;
Cînd materia-şi dă spiritul prin strivirea lui Pascal
Şi martirul triumfează, Cristos nu are rival;
Pe cînd simţul amorţise, cînd comsndă Bossuet,
Cînd se reformează Cerul, — în faţa unui poet
Vin icoanele grămadă şi se simte inspirat.
Acum Dante, Milton, Tasso nu e lucru de mirat ;
Atalia şi Estora, şi Tancred şi Polyecte,
Vin, răsar, se nasc de sine ca să fie subiect.

în epoca noastră însă, începută de Voltaire,
Spiritualismul cade, se îngîn-orice mister ;
O orepusculă ! dar care ? •— Tălmăciţi-o după plac ;
întrebaţi pe sectatorii ai lui Smith, Condillac ;

Căci acuma este vorba ca să fii folositor,
Să-nlesncşti nedomirirca, şi-n cîştig născociîor.

O, poet ! Vino ! Ia-ţi harpa ! Vino a te inspira
De machina care-o face şoarecii a se mişca !
Pune-mi algebra in versuri ! Cîntă-mi un manufactor
Ce ieşi falit aseară ! Spune-mi ce-a rămas dator !
Lasă circ ş-anahoreţii, turnuri, lupte şi asprimi.
Lasă tot entuziasmul din barbarele vechimi;
Las-onoarca şi credinţa ! Vino ici a-mi calcula :
Acţia-mi în care parte e mai bine a băga ?
Lasă pe tiran s-alcrge şi pe rob a suferi ;
Lasă văduva să geamă ş-orfelinul a muri ;
Lasă să se lupte-n aer Jupiter şi cu Titan ;
Lasă sfinţii să se roage la Cristos sau la Satan. —
Vino ici de-mi spune mie, cum aş face să cîştig
Două sute la o sută, fără frică să mă frig.
Spune-mi ce societate poate a-mi asigura
Un venit pe toată viaţa — şi cît am a număra ?

O ! vîrsiă bătrîn-a lumii ! Secol rece, amorţit !
Anticrist, fără-ndoială, e de mult aci venit!
Pe cînd magi, brahmini, eabirii, consfinţiţii demagogi
Invitau ş-oprea poporul luminaţii astrologi ;
Cînd profeţii faţă-n faţă sfătuia cu lehova ;
Cînd şi văile şi munţii 1-al lor semn se despica
Şi plecau pe nori cu corpul înzeiţii pelerini, —•
In epocile acelea d-antici faraoni divini,
Un pontif îşi lăsa sceptrul ea să cînte psalmii săi,
Să-şi conl'ese-a sale crime, să blesteme pe coi răi.
Cînd încununaţi cu dafini Pindarii se preîmbla
Prin Olimpicele lupte, ocle, imnuri a eînta ;
Şl Filipii, Ilîeronii se dau jos din tronul Iov
Să se lupte cu atleţii din poporul privitor ;
Cînd în Panteon artiştii faptele lor expunea,
Zeuxis învia lemne prin elenii ce vorbea ;

Cînd Fidias zeitatea într-un Joe cobora,
Praxitel împlînta graţii într-o piatră ce săpa.
Un poet se-ncălzea lesne admirînd un Partenon,
Admirînd vre o coloană-nălţată de Hersifron,
Un întins amfiteatru, sau ospăţul strălucit,
Sărbătorile vestite, sacrificiul de-ngrozit,
Acel lux atît de marc de femei, de sclavi, de zei.
Adunările armate cc-i încununa pe ei.

în secuii de mijloc iară, seculii cei creştineşti,
Seculii de meditare ş-ai virtuţilor cereşti,
Cînd Cristos desfiinţează mărimea de pe pămînt,
Poeţii, în loc de muză, priimesc spiritul sînt,
Las plăcerea simţuală ; sunt de îngeri privitori ;
îşi las lira şi iau harpa, — sunt în cer locuitori.
Eliseii şi Parnasul se prefac în Paradis ;
Olimpul se pustiază, cerul tot rămîne vis,
Unde rătăcesc poeţii. — O ! ce mult a favorat
T^oezia creştinismul! altă epocă n-a dat
Orizont atît de mare spiritului poeticesc,
Decît, cînd a aflat omul că e cetăţean ceresc,
Că ast loc e de cercare; nu e mare, nu e mic
Înaintea-Eternităţii, că viaţa e-n cer; nimic
Din ce-avem aicea nu putem lua cu noi,
Cum că numai Caritatea va-nduleî viaţa d-apoi.

Cu cît geograful nostru poate fi mai învăţat
Deacela al vechimii ; cu cît a înaintat
între noi astronomia, cu atît şi Dant şi Tass,
D-om privi mai de aproape, putem zîec cum c-au tras
Mult mai nalt şi poezia decît Omor şi Virgil,
Cum Racine decît Sofoclu, Corneille de Eshil,
S-atîţi alţi ce n-au protivnici nici într-un alt period ;
Shakespeare de Eurîpîdis şi Milton de Esiod.
Dar ce-ar fi putut să facă d-ar fi fost creştin Omer ;
Ce-ar fi fost un Rai în mînă-i, cînd s-ar fi văzut în cer ;

Ce-ar fi fost Ierusalimul, armia de cruciaţi
Ce se varsă-n alte clime, pe jos, prin cruce armaţi ;
Oceanele ele lume, ce deşert un continent,
Beţi d-un sînt entuziasm, aprinşi toţi d-un simtiment,
Trec pe mări, pc munţi, nisipuri, ca şl pe cîmpii cu flori,
Uit şi foame şi odihnă şl se las, ca nişte nori
P-un pămînt de altă lege, — ast •uijel e giganlesc :
Ce-ar fi fost, tratat de Omer, cîţi or spune se greşesc.
Acum însă cînd războiul e de interes silit
ŞI cînd orice-ostaş într-insul este-un salahor plătit ;
Cînd orice entuzîasmuri aţînteazâ tot la *bani;*
Cînd orice mister în lume nu mai are-ai să! profani ;
Cînd ***bani*** sunt toată plăcerea ; ***bani*** credinţa ; ***bani*** smor
Cînd patriutisinu-i ***bani;*** cînd pe ***bani*** neamuri s-omor ;
Cînd muzele îşi pierd cerul; cînd Apolo s-a surpat ;
Cînd nu se sfinţesc poeţii şi profeţii a-ncetat;
Cind poetul sau pictorul, arhitectul sau sculptor
P silit a-şi tocmi ziua ca cel maî prost muncitor ;
Cînd pictorul între îngeri a-ncetat a se numi, —
în timpii cei răi de astăzi anevoie a găsi
Un Omer sau un Apolon ; un Tasso sau *m* Brama::u,
Un Dante sau un Tibardi ; un Milton sau un Dorlar.d.

Tristă soartă-a poeziei, ce Gilbert a preluda".
Pe cînd începea epoca-n care Voltaire ne-a băgat :
Malkeu-cux ciul se vane aux nymphes du Pe.rrK'.vse,
S'iî ne possede puvr richesse
Qa'un grond cocur et son Apollon !'

Prea lungii astă scrisoare. Vrînd să-ţi spun ce am păţit
Din cauza ciocoimii; vrînd să-ţi spun că-s surghiun^
în Camtceatka Rumâniei, într-o hordă d-otentoţi,
]'ntr-o capişte druidă unde cer să vezi nu poţi, _
Ş-unde Teutates s-aude prin copaci bătrînî zbierînd,
Primind ritul cel de groază de la erimiţi turbînd,

„Nefericit acela ce se încredinţează nimfelor Rămasului,
Dacă nu are altă avuţie
Decît o inimă mare si pe al său Apolon P

Unde oameni pitagorici zac pe tabernaculi beţi,
Unde şoimul şi vulturul sc scald vara în nemeţi,
M-apucai să-ţi fac pomelnic de poeţi ce-au răposat
Şi să-ţi spun atîtea lucruri ce-n pustie am visat. —
Vezi ! mă scapă de satirici; căci Alexandrescu, crez,
Mi-o scorni ca lui Apolon : ***cu-nchlz ochii ş> visez.***

Dar, de vrei să-ţi spun ş-aievea acl-n exil ce gîndesc,
Gîndesc la epoc-aceea care n-o s-o mai găsesc :
La amicia cea francă cînd erai neînsurat,
La acele lungi libaţii din frumosul celibat,
în care entuziasmul mai pe toţi ne ilectra
Şî urările-aveau farmec în acei ce le-asculta.

DE LA 1843—1847

MUNCITORUL

Cind mă născui în lume, murise al meu tată ;
Căci mult el se luptase cu iasma încruntată
Ce-i zice Sărăcia !
El locuia cu dînsa din frageda-i junie ;
Şi s-a luptat, sărmanul, cu multă bărbăţie;
Dar, vai ! 1-a-nvins pustia !

Bălrîn de june încă, iertatul meu părinte
Câtă la cer şi zise : Oh ! Fie-ţi milă, sfinte,
De bietul muncitor !
Atunci veni la dînsul trimisul ce desface
Şi-i zise : Ia-ţi iertarea ; eşti liber ; du-te-n pace
La bunu-ţi Creator

Şi biata maică-atuncea, în lacrimi şi sudoare,
Cu mine-nsărcinată, privea la cl cum moare.
Apoi groapa-i săpă...
Fără nimic de hrană rămase-n văduvie,
Şi nu putea să lupte cu iasma Sărăcie,
Ce şi mai rău turbă...

Puţin după aceasta, în ziua sorocită,
Prin munci m-aduse-n lume, flămîndă, părăsită,
Săraca măiculiţă !

Plîngea pe două paie pe cate mă născuse ,
Căci n-avea faşo, mica; acum întîi făcuse ;
N-avea nici cîrpuliţă !

Apoi vărsa ea lacrimi cu mult şi mai amare,
Văzind că-i seacă pieptul, că n-are de mineare.,
Văzînd că n-ajungea
Căldura răsuflării ş-a sinului de mumă
Să iie. să-ncălzească un şubred prunc de spuma,
Un prunc ce lot plîngea.

Amorul mamei însă hrăneşte şi-ncăizeşte,
Şi biata măiculiţă. cu doru-i, izbuteşte
Din viahVi să-mi dea viaţă.
Lueriitd şi zi şi noaple, şi vara pe greu soart
Şi fără foc pe iarnă cind firea toată moare,
Cînd toată firea-ngheaţâ,

Ea n-avea altă grijă decît să mă ferească
De tot ee doare-n viaţă, să poată să mă crească.
Să poată i-mi zîmbi.
Oşteam şi-mî mergea bine sub duleea-i îngrijire,
Rîdea cinci ziceam : mamă ! la-ntiia mea vorbire,
Văzindu-m-a păşi. —

Cum a putut, săraca, m-a dat apei la curt\
O ! cîtă bucurie avea cînd, du departe,
Vedea că viu acasă
Cu cămăsuta albă, cu căciulită neagră,
Cu cartea-n .subţioară!... avea ea lumea-ntreaga
Cind mă vedea la mavă.

Apoi mai trecu timpul si mă făcui mai mare.
O ' cîtă bucurie şi cît luicram de tare
Ca să produc ceva !

Gmaeam j.dosi^ii s,ue-mi : eu sunt voinic acum-
o, ce fericire ! oi să-mi hrănesc eti muma !...
EH n-.i va mai IUCÎVL !

Dar viaţa-i se scursese în vreme prea puţină...
Acel care priveşte din cer p-ăl de suspină,
Chemă pe a mea maică.
Zjmbind, p-, mele braţe s-opri a ei suflare,
Şi, dînclu-mi, prin cătare-i, o bună cuvîntare,
Se duse 1-al meu taică.

Cînd am băgat-o-n groapa de braţul meu săpată
Ş-am dat pe ea pămîntul... oh, Maică Preacurată !
Tu ştii cît am jelit!...
Acum, in lume singur, trăiam fără simţire,
Xutrindn-mă cu lacrimi, eu trista suvenire
A maicei ce-am iubit.

Prin negura vieţii zării eu o lumină :
I'n drumti-mi singuratic, o fiică orfelină
Trimise Provedinţa.
O! Roua primăverii, ninsoarea afinată
Nu poate fi ca dînsa, ca dînsa de curată !.
Mi-am pus în ea credinţa.

Dup-o ţintire, ochii în jos ni se lăsară
Şi sufletele noastre deloc se-mbrăţişară ;
B-atuncea ne-em unit.
Nu, cerul niciodată, în sînta-i veselie,
Nu are strămutare, mai mare bucurie
De ceea ce-am simţii !

Eu îi ziceam adesea, sorbind a ei suflare :
Vezi lumea asta, dragă ? — oricît e ea de mare,
De noi este străină :

Pe 'nimeni nu îl doare, şi nimănui nu-i pasă
De ne-o fi rău sau bine... Vin, vin, să facem ca_-,â,
Sărman şi orfelină.

Stingiîeară turturică prin cringuri rătăcită !
îţi voi clădi eu cuibul in care-i fi ferită
De frig si vijelii.
Voi alerga eu, dragă, ca să-ţi aduc de hr.snă,
îţi voi aduce toate ; îţi voi aduce mană, —
Vom fi în veselii.

Şi-mi răspundea copila: Şi cu, cu sirguinţă,
în lipsa ta, voi face ce-o sta-n a mea putinţă,
Ce trebuinţa cere.
Şi cînd te vei întoarce, ţi-oi da îmbrăţişare,
Voi fi cu îngrijire, ţi-oi face demîucare,
Voi fi 1-a ta plăcere.

Munceam eu cît şi patru, şi făr-a face gură :
Şi cînd veneam din muncă, găseam în bătătură
Pe îngeraşul meu !
Oh) ev plăcere, Doamnei cînd într-o zi mi-ir-u:
Că am plecat pe drumul de a mă [ace t^tâ !
Mărite Dumnezeu 1

Eu mă topeam cu ziua de multa nerăbdare.
Gindeam ca ce dulceţuri să-i dau eu demîncare.
Ce poate să poftească.
Dar ea, mai înţeleaptă, venea pe lîngă mine
Şi îmi zicea să strîngem pentru acei ce vine, —
Spunea cum a sâ-1 crească.

Era aproape ora ce-atîta aşteptasem,
Cînd o sehimbare-n ţară, cc noi nu o visasem,
începe-a se vesti :

S-adaogă iobaciul! s-adaogă la clacă,
S-sdaogă cît Omul nu poate să mai facă.
Nu poate dăini :

«Noi n-avem decît braţul; dar braţu este-al nostru
Noi nu putem să-I spargem în veci in lucrul vostru,
Să mai seădoţi ceva!...»
Strigară muncitorii din satele vecine!
Dar iată o oştire a stăpîniriî vine
Şi-ncepe a lega !...

O ! cum ai să mai tremuri, dreptate omenească,
Cind va veni odată Dreptatea cea cerească,
Puternica Dreptate ! —
Esle un vis d-aeilea pe care nu-1 ţiu minte;
Ştiu că m-au dus la ocnă şi nu mi-au dat cuvinte...
Ce crudă răutate

Şi ce înverşunare ţ — Peste puţine zile
Zării draga-mi solie că se-nălţa prin grile. —
Ţipă cînd mă văzu !
Ea mai veni odată, veni şi altă dată;
Da-i tremura genunchii, era însărcinată...
Săraca ! o bătu...

D-atunci n-am mai văzut-o !... Părinte, dulce taică
Soţie mult iubită ! O, scumpă a mea maică !
Fiu încă fără nume !
Ce ! voi, voi sunteţi colo, sus eolo-n a lumină ?
Voi sunteţi cea grămadă cu faţ-atît de lină ?
Voi sunteţi p-aia lume ?

Nu mă lăsaţi, o, drage ! nu, nu fugiţi de mine !
Si sparg a' mele lanţuri; v-ajung... ajung Ia bine,
L-al nostru Creator !...

O clipă, şi nu-mi pasă deloc de a lor silă !
Oii !... iyt-o vine ! ! vine ! ! — - O Doamne ! fîe-ţi milă
De bietul muncitor!"

O *DIMINEAȚĂ PL CAHAl MAN*

I

.Şi iacă-mă pe vîrfuri ararea străbătute,
Şi unde achilonii locaşul lor îşi pun.
Dar nici o vegetare ! A iernelor trecute
Ninsorile, prin rîpe, grămezi, grămezi s-adun.

Nici muşchiul nu se ţine pe cremenea lucioasă
Ce-o zvintă vijelia in drumul său trecînd.
O ! nici un semn de viaţă ! nimica nu trăieşte,
Decît p-un colț un vultur lumina aţintind.

Si corbi, afund în vale, de carnivore doruri
împunşi, se-ntree şi plană, — vrun boit şi-au însemnat,
Sau paseri d-alte paseri mai tari ucise-n zboruri,
Sau fiare ce-alte fiare mai tari au sfîşiat.

Pe a căruntă stîncă ş-adesea porfirie,
Se sparg, se primbla norii, troienii mişcători,
Şi raza diminetei, d-un soare ce-a să vie,
Aduce salutarea la vîrfuri peste nori.

Departe, pe o creastă de culme lung întinsă,
Se-nşiră, fără număr, molifţi ieşiţi din nor,
Şi-n pompă militară, c-o frunte neînvinsă,
îmi trec pe dinainte cu uniforma lor.

In văile afunde, a nopţii locuinţă,
Coboară-n şiruri brazii spre rinl zgomotos'
Ce spumegă, se luptă în repedea-i silinţă
Şi carie, se sfărâmă p-adînc prăpăstios.

Pe poalele de munte, colnice înverzite
Pe care-mbrăţişează pîraie şerpiiind,
Albesc rmilţimi de turme ici-odu risipite,
Şi buciume din stmc s-aud pe vint venind.

Şi ergbelii, cireade, păduri, livezi, cerneluri
Pe coaste, prin vîlcelc, cînd jos şi cînd mai nalt,
Ca frunze, umbruliţc pe nişte largi bucbeturi,
Şi drumuri, potecuţe, — cordele-n cîmp de smalţ.

Cîmpra e adîncă, şi sate semănate,
Oraşe î'ci şi colo pe riuri se întind,
Şi muncitori şi holde pe brazdele arate
Abia le prinde ochiul pe peisagiu umbrind.

Departe, mult departe, Danubul lat albeşte,
Şi dincolo de dînsul stă Emul încruntat ;
Cu el pare Carpatul din cînd in cînd vorbeşte ;
De Tisa pareă-i spune, de Nistru depărtat.

Întinsă panoramă ce-ncet, încet se pierde,
In care se înmoaie, se sting şi sc-nfrăţesc
Colorile d-a rîndul, din cel mai închis verde
Pînă-n rozoşii aburi ce razele-auresc.

In urmă-mi catedrale de talii uriaşe
Ce din tărimuri fierte potopul a zidit,
Se-ntrec şi îşi înalţă cărunte şi golaşe
Mulţimi de turnuri gotici în cerul azurît.

Aeriane stăvili ce taie Firmamentul,
Pe care bat în frunte furtuncle trecând ;
Domcnuri largi de iarnă pc care Orientul
îmbracă în tunice de purpuri luminînd.

Sub strate de zăpadă ce timpul înnoieşte,
O strată se întinde de colţi adinei shistoşi,
Coloanele ce timpul smerii le ocoleşte,
Din care ies gigantici butingîi monstruoşi.

Ca monstruri legioane ce se tîrăsc, se-nvită
în aer să răsufle de unde sunt striviţi,
Şi-n forme mari, scliidoale ce arta nu imită.
Se-nşir pe sub prăpăstii cînd negri, cind plăviţi.

Palaturi milioane din vîrstele titane,
Pîrlite, ruinate, stau negre încruntînd,
Rămasuri tari, semeţe, antideluviane,
Ce-şi rîd de timp, de secnli, vecia străbătînd.

P-aicea uriaşii ai Daciei cei crude
Săgeata otrăvită zvîrlea din mal în mal,
P-aicea umbla umbra lui Zamolx ce s-aude,
P-aici încura calul viteazul Decebal.

Dar unde o poetul ce poate da o seamă
De toată majestatca clădirii în eter?
Cine-ar putea să spuie această panoramă ?
Prin "orbe cine poate s-arate-acest mister ?

Eshil le-ar zice iaduri, ndineuri sfărîmate,
In care el priveşte pe Jupiter trăsnind
Giganţi şi Ecatonhiri, Titani care îl bate,
7.vîrlind în ceruri munţii şi p-Adis greu rănind.

Pe Leauta noroasă ce ochiul n-o pătrunde,
Lungit, ca un alt munte, ar da pe Prometeu ;
Pe crivăţ ne-ar aduce şi gemete afunde,
Şi zgomotul ce face vulturul din Orteu.

în largi domeni de brumă ce soarele-aureşte,
Un Osian ne-ar spune c-eroi aci conjur;
In tronuri de porfirurj, o fiică că iubeşte
Un june erou mîndru cu ochii de azur.

Dar însă acum nu e nici bardul Tesaliei,
Ce vecie zbirlind munţii acel imens Titan,
Ce-aude umblînd Scila pe vîntul Siceliei ;
Nici al Scoţiei bardul, bătrinul Osian ;

Profeţi de a: Iudeii ce pot să compareze
Troienii de calcair, graniţil ascuţiţi
Cu capete aprinse mergînd să adoreze,
Cu trîmbe înzeite de preoţi şi leviţi.

Căci nu ai vrut, Stăpine, la dreapta-ţi împărţire
S-atingi şi a mea frunte cu sînta mîna ta ;
Tu nu ai vrut in pieptu-mi să sufli înzeire,
Tu n-ai vrut să-ţi fiu preot, la lume-a te-arâta.

însă-ai plantat in mine credinţa, contîmplarea,
Tăcuta admirare a drepţilor de sus ;
AI pus in mine-Amorul, Speranţa, Adorarea,
Ş-ai încuiat Eternul în slabul tău supus.

O, cît dc mult slăbeşte cu spusul o credinţă
Cît e de trist şi veşted amorul cel trezit.
Şi cît dc mult îşi pierde obiectul de dorinţă
Cînd omul ce-1 adoară d-aproape 1-a privit !

D-aş fi putut a spune întreaga mea simţire,
D-aş arăta vederii orice aş contîmpîa,
Cind mă cobor în sine-ml, în ore de mîhnire,
Ca ce fel de senzaţii aş mai putea afla ?

De nu poci fi poetul ce lumea cununează,
Vrun alt erald pe urimă-mi va spune ce-am simţit ;
Acum, o, al meu suflet! iubeşte, contîmplesză ; —
Tot asta este viaţa ş-aceea de elit!

O ! cînd s-ajung odată la cîmpii de lumină,
La ast hotar al vieţei, al vieţei de cuvînt !...
Mă simţ, mă simţ un suflet ce vine, se înclină
Pe rozele şi lacrimi ce cad p-al meu mormînt.

II simţ cum plan-ast suflet să ia o sărutare,
O sărutare dulce pe buze ce-a iubit;
Ş-apoi îl simţ, se-nalţă p-o sîntă aripare,
Se-nalţă spre viaţa acea fără sfîrşit,

Unde în riul vieţei, 1-a vieţei obîrşie
Se oglindesc aceia ce-n lume s-or iubi;
Unde pe cei ce sufer i-aşteaptă bucurie,
Unde iubirea toată va merge-a se-ntîinl.

Ca o dumbravă noaptea de lună mîngîiată
SI ca zîmbindul soare aproape dc sfinţit,
Răpit pe fantazie spre viaţa cea visată,
Te-aştept, te-aştept eu pacinic, te-aştept, al meu sfîrşit î

Căci patimile vieţei sunt lanţuri grele,-arzînde,
Din care numai moartea dezleagă-al lor supus,
Ş-a lor speranţe-s fragezi, cununi de flori rîzînde
Zdrobite, desfrunzate la orice vînt d-apus.

Se schimbă decorarea, —Cortine aburoase
Se-ntind, se trag, ş-un munte ascund cu al lui cer ;
II lasă-apoi p-acela, se pierd şi, neguroase,
Se-ntorc şî se-hdesează ca munţi în vag eter.

Se leagănă, s-opreşte, se Iasă, sc destinde ;
Vederea se închide şi totul e blocat :
Nu vezi ceea ce pipăi, şi fulgerul s-aprinde,
Alunecă, şi cerul apare despicat.

Şl zgomotul pe urmă-i cutremură-n tărie ;
Eco îl prelungeşte departe revibrînd,
L-amestică, confundă... e noapte de magie ?
E vre un cor de demoni sabatul lor serbînd ?.,.

E caos universul, şi ceaţa umezeşte;
Mici părticele umezi dau răsuflarea greu:
Dar negura cu-ncetul sc trage, sc răreşte,
Şi raza, într-o clipă, arcează curcubeu.

Pe vîrfuri c lumină şi razele curate ;
Dar norii greu sc scutur pc văile adinei;
Mai trec vro cinci minute, şi rîuri turburate,
Şiroaie rupînd fagii, i-azvirlă peste stânci !...

Şi cit e de mic Omul cînd s-află pe un munte !
Ce slabă-i e fiinţa în urlet d-clement !
Se vede cum se pierde la norul ce-a sâ-ncrunte ;
D-o linie greşeală, şi piere-ntr-un moment...

Din astă nimicie în care el se crede,
Pierdut în elemente, un punct microscopic,
Suflare de insectă ce nici chiar el se vede,
O particulă-a brumei pe val oceanic,

Se simte totdodată că nu mai e nemernic ;
E mare cît şi lumea, nu-ncape-n firmament;
Dă mina cu principul al Totului puternic ;
E univers gîndirea-i; amoru-i, element.

In el e şi registrul epocelor trecute,
în el e şi putinţa natur-a scormoli ;
L-ascultă elemente, se-njug, sunt prefăcute
La semnul mînii sale, la ce va chibzui.

El are facultate Tăria a străbate,
A măsura eterul, a-1 strînge, compacta,
A descompune corpuri, şi globuri depărtate
S-aţinte, ş-a lor lege s-aplice la a sa.

Fiinţă mult schidoală ! insectă gîndiloare !
Pjtieule gigantic ! furnică creator !
O rază-ţi numai poate cu-ntregul să măsoare
Şi tu întreg, — nimica !... un vierme tîrîtor.

De ce oare Puterea acea nemărginită,
Puterea creatoare, a Totului princip,
Zdrobită-n mici seînteie p-atomuri risipită,
Se-nchină si ea soartei slăvită-n acest chip ?

ŞL cum ea poate toate pînă a nu se-mp?rte,
Ş-odată împărţită, puterile-i se stric ?
Dc ce e nimicită, d-al său întreg departe,
Ş-atunci îşi ia puterea cînd intră în nimic ?

Fatalitate ! — Basta ! — Blestem iţi c dorinţa !
Aşteaptă, trufaş vierme, eind viermii te-or mînca ;
Aşteaptă-ţi nefiinţa, de vrei să-ţi ştii fiinţa!
Sau, intră în nimica dc vei să fii ceva ! —

Pegasu-ţi nu e-n stare acolo a străbate,
la-ţi cal apocaliptic, ş-atunci vei izbuti :
El singur ştie drumul ce nu se mai abate;
Ş-atunci vei afla taina, — nimic eind nu vei şti

Eu las pe ast calcair cu formă omenească,
P-ast uriaş ce-nfruntă răstimpii pomînteşti,
Martur eternităţii în bolta cea cerească,
O literă străină ştiinţei omeneşti !

Acel ce va străbate pe astă înălţime
Fnde un geniu vine, vedenie de vis,
Şi smulge muritorul pe aripi de lucime, —
Pătrunză el arcanul, — citească cc n-am scris.

THE SPLEEN

De mult se stinse ziua ! Răresc şi se-ndesează
Troienii grei de aburi ! De mult p-albastrul cer
Răsar şi apun stele, ş-asupră-mi aţipează
Al nopţii trist şi searbăd, întunecos mister.

Ce lungă-mi fuse noaptea şi tristă prevegherea 1
Ce gînduri mă frămîntă ! Viperi ce-a-nfuriat
Sc zvîrcoîă şt rumpe în toată-le puterea
Ast vas ce le coprinde, şi-ntreg m-aii veninat.

Mi-aluneeă prin creieri, precum prin vijelie
Alunecă, luceşte un fulger trecător,
Şi, şerpuind, i'/beş'le o cremene pustie,
Aşa şi ele-n piyptu-mi izbesc cu un fior.

Pluteşte, plană luna pe lumea adormită,
Ca barcă de lumină în ocean senin ;
Şi-n braţe de fantasme simţirea amorţită
Sloboade la plăcere un amoros suspin.

Dar eu, ca sentindă-n perpetua durere,
Alint, încrunt vederea p-al Timpului compas,
Ce-n cot, încet păşaşte şi trece în tăcere
Pe smalţul fără margini ce număr-al său pas.

De cc de mire somnul nu va să se lipească ?
De ce cînd tot coprinde, eu singur sunt deştept ?
De unde aste groaze ce stau să năvălească ?
Ce crime se revoaltă ? Ce crime mă aştept ?

Nimic din toată lumea în ast minut nu-mi place !
Mustrare c de cuget!... Dar iară, ce-am făcut
E doară vro pedeapsă la fapte ce voi Ptcc ?
Să mustră viitorul ca şi un timp trecut ?...

Ca o ruină vie ce ar simţi mugirea
A mării [urlate, a cerului turbat,
In lutu-mi ce se surpă se turbură gîndirca
Şi inima-mi vesteşte răstimp înfricoşat.

Simţ globul că se mişcă şi cerul se clăteşte...
Torentole-i de flăcări asupră-mi vor cădea ?...
E jadul înainte-mi ; e mort orice trăieşte :
Sunt cobe eu a lumei ? sau lumea cobea mea ?...

CUGETARE 1

Un păr alb ! Iată semnul că iarna mă ajunge.
Aşa şi bruma cade pc verdele ce fuge,
Aşa albeşte anul cînd este spre sfîrşit.
Tot astfel, trecînd vara, pe crivăţ se iveşte
Al iernii fulg de brumă ce fluturind s-opreşte
P-un arbor fără frunze, — el iarna îi vesteşte
Şi-ndată, după dînsul, troieni l-au învălit.

Devreme încă-n mine simţ focul cum se stinge ;
Viaţa-mi curge iute, spre moarte-n grab' mă-mpinge,
Un an întreg mi-e ziua, un chin c-n minc-afund !
Şi sîngele-mi în vine îngheaţă de durere,
Precum îngheaţă unda 1-a vîntului putere,
Cînd zeul ce-ncălzeşte e-n alte emisfere
Şi razele-i fiabile deloc n-o mai pătrund.

Cînd firea o să moară, întîi îngălbineşte :
Copaciu-şi la<ă frunza, cătina veştejeşte
Şi pasărea văroasă îşi cata alte climi.
Pc lutu-mi gălbineala o văz cum sc lăţeşte,
Puterea mea mă lasă, din zi în zi slăbeşte,
Simţirea îmi adoarme, iluzia s-opreşte,
Şi chiar speranţa-mi fuge să-şi cate alte lumi.

Aşa şi moartea ţoale cu-ncctul putrezeşte,
Aşa sub coasa vremii fiinţa-ngălbincştc,
Aşa un corp se pierde cînd altul s-a format;
Si econoama mină, prin care se dă viaţă,
Prin legea nemuririi, din zi în zi ne-nvaţă
Nimic că nu se pierde prin ast-a iernii gheaţă, —
Un lut ce stă d-a bate deloc a şi-nviat.

Din magazia firei, 1-a soarelui eapriţiî,
Alachina fără margini îşi ia, fără condiţii.
Materia şi-o toarnă pe forma care vrea.

Contractul este unul ş-etern ea e datoare
Să mişte fără preget, să-nvie te/t ce moare, —
Nimic să nu se piarză şi totul in sudoare,
Materia să fiarbă eu viaţa ce-arc-n ea.

Prin lanţul cel de forme prin care se uneşte
Metalul către plantă şi planta se rudeşte
D-aci In animale treptat pînă la om,
Puterea cea vitală din toartă-n toartă-aleargă,
Măsoar-a lor organe pe timpul ce-or să meargă,
Se-mparte-n toate focul, şi-n eentru-apoi, întreagă,
Se-ntoarce, preveghează sure orişice atom.

In locul unei forme ce timpul o slăbeşte,
Se toarnă altă formă, şi-n ea se învîrteşte
Viaţa hotărîtă la toarta ce ţinu.
Inteligenţa şi ea în viaţă locuieşte :
împinsă de ea însăşi atomu-şi cîrmuieşte,
Şi-ntreaga armonie nimica n-o opreşte,
Se ţine ea de sine sub legea ce-şi făcu.

Aşa, dar singur omul, fiinţă gînditoare
Ce are voie-n sine, ce are mai mult soare,
Mai nobil decît ţoale, e mult nedreptăţit; —
Căci toată creatura printr-un instinct trăieşte,
Cu el se naşte-n sine, cu el imbătrinoşte ;
Dar Omul, d-a sa voie, doreşte, se munceşte
Şi meritul său este că e etern trudit.

Fatal izvor de lupte ! Ce oare-mi foloseşte
ŞI chiar inteligenţa cînd sfera-mi mă opreşte
Să-mi prînz a mea himeră ş-un bun ce am dorit ?
Ce-mi trebuie şi :istă voinţă absolută
Ciud ea la alt nu-mi servă decit să-mi fac o luptă
Cu însumi eu în sine-mi ? şi rivna mea căzută
Să o privesc cu fală, să strig : m-am ***biruit***

Un tigru pe alt tigru deloc nu pizmuieşte,
Şi leul alte fiare a stăpîni voieşte ;
Dar Om, mai crud tu Încă, lomori pe fraţii tăi ! —
K'uteren minţii tale te-a dus către trufie :
Iubirea ta de sine a rupt orice frăţie ; —
Corupţia fu gata fatalu-ti tron să ţie
Şi toate-ţi ajutară să-ţi rîzi tu chiar d-ai tăi !

îmbrăcămintea-ţi, hrana şi toat-a ta mişcare,
Tot pasu-ţi, tot capriţul, o simpl-a ta plimbare
Omoară mii fiinţe, şi nici că te gîndeşti.
Un monstru în natură, numeşti precum iţi place
Şi fapte, ş-elemente ; ş-apoi conspiri, în pace,
Pierzarea rasei tale, pierzarea-n dobitoace ; —
Cult, lege, însăşi pacea cu moartea însoţeşti.

O 1 daca se mai ţine fiinţă-n omenire
Ce preţuieşte firea ş-a Domnului mărire, —
A Omului icoană abia mai stă-n pntt :
D-a sclavului durere el singur se atinge ;
A sceptrului trufie prin el se mai învinge;
Pe Om ?a libertate el numai il împinge ;
El singur e-advocatul a orice drept călcat. —

Nu credeţi că poeţii trăiesc în lumea voastră ;
Nu credeţi e-aşţe vorbe ce--nsemn gîndirea noastră,.
Arăt cu demnitate ce simt în fundul lor :
Anima lor e harpă cu mii de coarde-ntinse,
Plăpînde, simţitoare, de orice clip-atinse,
Ş-a căror sfinte-acorduri, ca-n bronz în voi învinse*
S-2mestecă-n orchestra de lingă Creator.

Fiinţă nenţeleasă ! Pentru dureri străine
Tu gţrru şi plingi mai tare dei.it şi pentru tine,
Cînd ei, spre răsplătire, te blestem, te gonesc. —

Tot astfel e gonită şi paserea miloasă
Ce vine să jelească in noapiea-ntu.neM.dsa
Cu cel ce e-n durere, şi-n piingerca-i duioasă,
in Ioc să-i dea scăpare, o bat şi n-o primesc.

Şi eu am plîns ca dinsa ruina-n omenire :
Şl eu am fos(. ca dîn.-a, în loc dc rmilţămire,
lirit în multe riiidua ele cei c5 am iubit,
in primăvara vîrstei văz părul că-mi albeşte,
Şi făr-a trăi încă viaţa-mi se sfîrşeşle ;
îngheţ în miezul verii şi steaua-mi s-eclipseşte,
Şi făr-a piitea prinde nimic din ce-?,m dorit.

întocmai ca şi pomul ce fructu-abia îşi leagă
Si piatra-n mai ii bate şi fruct, şi fnnv.a-nlreayă,
Şi-i lasă numai trunchiul mânat şi ofilit,
Mă văz *jn* primăvarâ-mi iz.bit şi eu df soartă, —
De soarta nempăcată ce-n scurta-mi viaţă moartă
închise lot în faţă-mi a fericirii poartă,
Ş-etern a mea speranţă din buză-mi a răpit !...

EPISTOLA

LA ALEXANDRU StJTZV

Cerul, eare-n veci trimite .cile-un geniu ca al tău.
Ca să rinte cîmp de glorii, să ilustr-emul său,
Să trepasc ^n nemurire pe acei ce se jertfesc,
Să deştepte-n libertate naţii ce se chinuiesc,
Ţie, mai cu osebire, a voit a-ţi dărui
Şi epocă şi materii ca să poţi a le mări.
Să-ţi suriză aurora ce surise lui Omer,
Să vezi marea inainte-ţî, să trăieşti subt acel cer,
Să calci urmele acelor semizei olimpiani,
Să priveşti, să pipăi locul celor mai antici Titani ;
Toată piatra, tot colnicul unde-i duce pasul tău

' *t't-pa.isp.r* (fr.) — a răposa.

Să-ţi arate urmă, nume, un erou sau chipul său ;
Să te razîmi d-o roloană d-unde ştii că s-au vărsat
Cele unde de lumină ce pe Om au deşteptat;
Să vezi încă rămăşiţa artelor cc-a cunoscut
Acum şi treizeci de secoli neamu-n care te-ai născut,
Şi să treci prin cea strîmtoare sacră prin acei bărbaţi,
Becean şi Lronida undf stau îmbrăţişaţi;
Şi în zborul minţii tale, să-ţi faci trîmbe de croi
Ce-n tot timpul de primejdii se născură intre voi ;
Să vezi încă fustanele, să vezi pala lui Tombaz,
Miauh, Caraiscul. Turcomanuluî viteaz ;
Să vezi încă *în* viaţă pe acei nemuritori
Plini de rane şi izbînde, ţăreî lor apărători :
Canari, Giavela, Griva şî p-acel Nikilara
Care mi-a mîncat tiranii şi pe carnea lor jura ;
Pe Ahili să-i vezi oriunde, în tot omul v3-i găseşti:
Aspasie ,Pcnelope îu femeia ce-ntîlncşti ; —
Egoismul la o parte : trăind tu în neamul tău,
Puteai oare să te aperi d-a fi poet sau erou ?
Cîntă, Sutze ; ai materii în pămîntul unde eşti;
Fă .să ireacă-n Pum-ramu-ţz toate cîte întîlneşti,
Fă să îmbie ***Călătoru-ţi,*** fă-1 a nu se amăgi
De prîtmîri linguşitoare cane ,pot a-1 înnegri.
Du-1 în lume fără mască, nedreptatea arătînd,
Negrului să zică negru, făţăria înfruntînd.
De-nchisori şi de exiluri fă-1 a nu se spăimîntft ;
Zeul care îl inspiră ş-aci-1 poate apăra :
Nimic n-are el cl-amestec între hoide ele profani;
El e-mblema Libertăţii, razim, angel la orfani. —

Limba-ţi o universală \ '
Dar tu nu-ţi cunoşti norocul, văz că nu eşti mulţumit,
Cînd poţi, chiar murind în temniţi, să zioi : mor, îns-am vorbit '
A vorbi, mă crede, Sutze, că e tot ce cu doresc ;
Inimi calde şi auzuri în tot locul să găsesc...
Mă-ntrebai dac-a ta carte c cititâ-n ?

' ^ ' ' '. ca si mai jos. sînt tăieturi ale cenzurii, pe care autorul a Imut să le marcheze.

Cînd românii-ntregi, de obşte, mai toţi o ştia de rost.
Să nu crezi, iubite Sutze, ce-ţi băsncse cîţiva ingraţi
Surzi Ia vocea omenirii, ce priirniţi aci ca fraţi,
In pămîntul cesta liber, au voit a defăima
însuşi ospitalitatea-i, chiar virtutea ce-ar avea.
Tu eşti însă dintr-aceia ce vii a ne arăta
Că unirea numai poate de tirani a ne scăpa ;
Sună lira ta departe ! a ei coarde sunt de foc ;
Unde-or merge-a lor acorduri străbat inimi şi-şi fac loc.
Ciută fără pregetare ! glasul tău e răsplătit ;
Toată lumea simţitoare cununi veciniei ţi-a-mpletit.
în Parnas te-aşteaptă imiza-ţl, te-aştept Riga şi Byron,
Lîngă Pindar îţi e jeţul, eşti numit în Panteon...

Amîndouă aste naţii, acum două mii de ani,
Au fost oarecum unite spre a nu răbda tirani.
De la voi strămoşii noştri exemplele-atunci lua,

în veci aste două neamuri paralele au ţinut;
"Voi aţi mers mai înainte, însă nu ne-aţi întrecut,
în atîtea catastrofe care-asupră-ne-au plouat,
Noi, a noastră amicie, în veci nu ne-o am stricat:
Aste tări, azil al vostru, ştii prea bine c-a-nlesnit
Si eu'bratul, si cu mintea 1-acel plan ce v-aţi croit !

INCĂ O SALUTARE

„Cest que l'amour est comme un arbre : il pousse de lui-mâme, jette profondement ses racines dans tout notre etre, et continue souvent de verdoyer sur un eoeur eu ruines."[1]

încă o salutare, şi fie cea din urmă !
încă o salutare, ş-apoi, apoi precurmă,
Precurm-ast intîlnit,

[1] „Căci dragostea este ea un copac : creşte de la sine, îşi înfige rădăeinile adine în întreaga noastră fiinţă şi adesea continuă să înverzească pe o inimă în ruină."

Fantasmă ce mă-ncongiuri, fantasmă mult iubită,
în care-a mea viaţă în veci fu absorbită,
în care am trăit !

Eşti tu astă fantasmă ! te simţ ! te salutează
Ast suflet, al tău frate ! — Vezi tu ? mâ-nfiorează
O cătâtur-a ta !...
Frumoasă ca în ziua d-întîia întîlnîre ;
Frumoasă ca speranţa ce-ntîia mea iubire
în faţa ta câta, —

Te văz pe rînd, cînd tristă, ridentă, cînd glumindă,
Te văz în aromire ; te văz apoi dormindă ;
Te văz oricum voiesc!
Puterea a te-aduce îmi dete mie-Amorul
Ca să-mi nutrească mintea, ca să-mi aline dorul ;
Căci, crede : te iubesc !

Şi ce îmi pasă dacă vederea-ţi mi-e oprită !
Oh ! astă frumuseţe de care-eşti ocolită,
Trăsurile cereşti,
Sunt slabă-nchipuire a inimei din tine! —
Şi ce ? Fantasma asta ce-etern a fost cu mine, —
în ea tu nu trăieşti ?

Nu este al tău suflet cc-acum mă ocoleşte ?
Nu este al tău suflet pe care-al meu iubeşte ?
Tta nu mă vezi deloc ?
Şi ce amestec este între amor şi luturi ?
Amorul este spirit şi în cereşti ţinuturi,
Un spirit are loc.

Cînd luna este plină şi-n unde se descrie,
Cind zefirii prin frunze alin, alin adie,
Cînd ziorile zăresc;
Cind soarele se-nalţă, cînd soarele apune,
Cind pasărea de vară durerea sa îşi spune,
Cînd pomii înfloresc

Şi cîmpii se-nsmăltează, cînd fructul lor se coace,
Cind vine secerişul, cînd mustu-n lin se stoarce,
Cînd pomii gălbeniţi
îşi leapădă podoaba ce vîntul risipeşte,
Cind pasărea de vară durerea sa îşi spune,
Cînd fulgul de ninsoare pămînlul înveleşte,
Troicnii-s grămădiţi ;

Pc cînd natura-e vie, pe cînd natura-e moartă,
A ta, a ta fantasmă, a ta fantasmă poartă
Tot lucru-n ochiul meu.
Pe tine văz în snmnu-mi, pe tine-n deşteptare,
Pc tine în tot gîndul, în orice cugetare,
Cînd chem pc Dumnezeu.

Tu ! tu îmi eşti natura ! tu-mi eşti divinitatea !
Şi daca-mi place viaţa, de voi eternitatea,
E numai fapta ta !...
Mai iartă^mă o dată să-ţi spui a mea căinţa !
Dă drumul unei lacrimi la cruda-mi suferinţă,
Căci poate mă-i ierta.

O ! lăcrăma înmoaie oricare îndurerare !
Dă-i drumul, şi în somnu-ţi, in toat-a ta visare,
Ei să mă vezi plîngînd.
Dâ ! dă audiinţâ 1-ast suflet ce-1 zdrobeşte
Câirea şi mustrarea ! îl iartă şi-1 priimeşte
în faţa ta rugind ! —

Şi cine ştie daca o astfel de-ntilnire

Nu poate să aducă ş-o altfel de unire,
Un altfel de iertat !
Căci sutletul, o, angel, are in el ideea
Care concepe fapta ; ideea fu schinteia
Ce Totul a croat...

Ce cugete mă fură, ce cer mi se descinde !
Visarea mă răpeşte ! un paradis surîde
Şi angeli mă coprind !...
Sunt oare în ajunul acelui ceresc Bine ?
Să mai auz eu glasu-ţi, să mai trăiesc în tine,
Să te mai văz zîmbind !

Tu ştii, tu ştii prea bine de plînge, se boceşte
O fruute-atît de lată ? tu ştii de s-umileşte
Un caracter c-al meu ; —
Dar însă înainte-ţi am fost lichidă ceară
Din care-a ta ocheadă a scos ce-a vrut să ceară ;
Căci tu fuşi al meu zeu.

Adine fn împlintată în mine-a ta putere !
Din ziua-n care chipu-ţi ţinti *a* mpn vedere,
Eu fui făptura ta.
"Mi-c-ra întinsă fruhtea, acum e încreţită;
Şi palida mea faţă, şi timpla mea albită
Ţi-o poate arăta.

Tu nu mai vei să afli de-mi este rău sau bine !
O singură greşală a şters cu totu-n tino
O viaţă de amor. »
Lovirea ce ţi-am dat-o, o crez că doatv fare :
E greu un braţ de frate ! Dă ran-afundă, mare
Un frate-ucigător !

Dar însă o căire atîta de amară,
Dar insă-a conşitlinţii-mi cumplită, grea pnvară
Destul te-a răzbunat.

D-ai şti tu cc durere d-atuncea mă munceşte,
Cc iad îmi este viata, ce gînd mă tot goneşte,
Dc mult m-ai fi iertat.

Căci tu eşti tip, o, augel! eşti tipul dc femeie ;
Şi o femeie iartă, căci are-n ea schinteie
D-a drept din Dumnezeu ;
Din Dumnezeu <e iartă pe cel ce se căioşte ;
Din Dumnezeu ce ştie martirul ce-1 iubeşte
Şi dorul său cel greu.

Dar daca a mea vină a fost atît de mare,
incit cu săvîrşire te-a dus în îndurare,
Cu totul te-a-mpietrit:
De vezi că nu sunt lacrămi să-ţi poată da simţire ;
Do vezi că nu te-nmoaie deloc a mea căire
Şi cît am suferit ;

De nu e sacrificiu ce-n ajutor să-mi vie ;
De nu e încercare ce poate să învie
Compătimirea ta ;
Daca ast nume nu-1 vei mai mult la auzire-ţî;
Şi daca el nu are mai mult în suvenirc-ţi
Un drum a mai intra, —

Atunci, priimeşte, scumpo, să treacă lîngă tine
Tămîia ce s-exală din cel ce-ţi va tot bine,
Ce-n veci te-a adorat!
Priimeşte-mi adorarea ca o tămîie sîntă !
Ascultă împăcată ast suflet ce te cîntă
Dc cînd te-a contîmplat!

Cînd, către moaşte sacre, în templul Provodinţeî.
De pe altar se-nalţă profumele Credinţei,
Credem că s-au priimit;
Mă lasă în părerea că ruga mea din urmă
Ajunge pîn' la tine, căci viaţa mea se curmă,
E-aproape de sfirşit.

Iar dac-adînc în tine tot încă mai trăieşte
O tînără schinteie, de simţi că se-mblînzeşte
Auzu-ţi la dureri, —-
Atunci, atunci, o, angcl, măcar şi de departe.
Trimite-mi raza vieţii-mi! — Atunci, ah ! fă-mi o parte
Din vechele-mi averi !

ŞI CE-AR FI OARE OMUL ere.

Şî ce-ar fi oare Omul cînd n-ar simţi Amor ?
•— Ce-ar fi şi lumea asta de soarp nencălzită ;
Ce-ar fi fâptura-ntreagâ de oameni neprivită ; —
O noapte fără sitele, sau cerul intr-un nor ;

Deserturi nisipoase ce-ngroap-al nostru pas;
Copac ce n-are frunză ; cîmpie fără floare ;
Livede fără fluturi şi flori fără odoare ;
Păduri ce nu răsună d-al paserilor glas;

Femeie fără lacrimi, o mumă fără dor ;
O primăvară tristă de tot fără verdeaţă :
Natura amorţită, natura fără viaţă ;
Asem"ne-ar fi Omul cînd n-ar simţi Amor !

IMPROMPTU

Pe albumul D.C.K.

Acel ce lîngă line vrodată a trăit,
Aceia numai poate mal drept să-nchîpuîască
Şi feţele de angeli şi viaţa cea cerească,
Şi însuşi Creatorul de cine-i ocolit.

Ideea num-aceea că-n ceruri locuiesc
Tot astfel de ființe precum te văz pe tine,
Şi că în ceruri merge acel ce face bine,
Eu văz că mă sileşte virtutea să iubesc.

IMPROMPTU

Pe albumul D.C.I.

i-'recum, la o numire, o umbră trecătoare
în ochiul fantaziei s-arată, licurează,
Şi gîndul de pe dînsa aleargă un minut,
Eu crez că aste rînduri, ce scriu în strămutare,
Rostite d-al tău timbru, ce morții inviază,
Or să mă cheme-n minte-ți, de unde-oî fi pierdut.
Căci, crede, că poetul, cînd sufletu-i dictează,
Imagina îşi lasă pe fața ce-a-nnegrit :
Lectorul cînd o vede, atunci ea înviază
Şi vine, ca fantasmă, deloc ce 1-a numit.

LA D. P. POIENARU

[Cîr.tata de pensionarii Colegiului St. Sava)

înaintea ta priveşte.
Bunule învățător,
Pîrga care o rodeşte
Sphitu-ți combinător

Este fapta minții tale
Generația ce vezi ;
Cresc într-ale ei anale
Drfinii ce meritezi.

La a ei recunoştință
Tu zîmbeşte un minut:
E tribut 1-a ta silință,
E răsplată la trecut.

Istoria se întinde
Al tău nume a priimi,
Ş-aureola ce-1 coprinde
Peste secoli va luci.

*LA ****

PJe unde vii, sirenă, aproape d-aste locuri ?
Eşti fiică tu a mării ? din spumă te-ai născut ?
Eşti fee *?* nereidă ? cereştile-oare focuri,
Eterul *RHU* pămîntul pe tine te-au crescut ?

Aproape d-aste țărmuri, a Dunării îmflarc
Te-aduse din vrun munte ? te-a tras clin ocean ?
Ți-e misia să fermeci ? prin dulcea ta chitare
Tu vii să revolți inimi ? lucrezi tu pe vrun plan ?

în ast palat de aur, pe vîrful ăstui munte,
Priimeşti din cer relații ? zefirii te servesc?
Tu vii, cum văz, cu vara, Satan cînd cade-n lupte,
Din ceruri heruvimii pe demoni cînd gonesc.

Eşti Flora ? eşti Pomona ? sau Cercs ? tu n-ai nume ?
Eu viu pîn' la altaru-țl s-aduc vre un prinos ;
Eu voi să aflu bine de cind eşti tu în lume ;
Vei imnuri ? vei vrun templu ? sau toate-ți sunt prisos.

Stăphiâ-n aste prejme, tu vii să Laşi tradiţii !
Să îaei locuitorii a povesti la foc
Că este-o zeitate, — şi alte superstiţii, —
Ce cînta, umblă noaptea, s-arată-n acest loc !

„Pe cal, — ei or să zică, — o vezi undînd vro vale ;
La cîmp iar se arată să-ndemne-un muncitor;
De multe ori, pe seară, o vezi câ-ţi iese-n cale,
Te-ntreabă d-a ta stare, de eşti vrun călător.

Din ochî-i sar schinteie şi nu poţi s-o vezi bine ;
Ea are haine altfel, iar nu ca la oraş ;
De dinsa cind te-apropii tu n-ai minţîle-n tine ;
De spumă-i este gitul şi mîinile de caş !

Ea are multe semne cu care se arată,
Şi-u faţă-i rar românul să poală a căta ;
Femeie naltă este, de mină duce-o fată,
Ş-o vezi mai mult sub coaistă la umbră a cînta.

Atnucea stă şi vîntul, să bată nu mai poate ; -—
Ca cremenea stau toate şi eşti silit să taci ;
Nici pasere s-aude, şi glasul ce ea scoate
Iţi dă fiori prin oase şi nu ştii ce mai faci !..."

Ei bine ! astea toate cu ştiu c-or să sc facă,
şi multe generaţii, acel ce-a fi mişcat
De patimi sau restrişte, în visu-i a să-j placă
Să afle dc la tine ce soartă 1-a călcat.

Fetiţa a să roage să-i dai în vis pe mire ;
Plugari or să te cheme spre brazde-a le căta ;
Bătrîna, în deseîntec, la lucruri peste fire,
Pc tine-a să le strige minuni a arăta;

Dar mie, cc-ndoiala mi-a fost singura moarte,
Şi cărui adevărul îi place-alît de mult, —
îmi place-a ta natură să aflu, s-explic foarte,
Ş-apoi să crez tn tine, să mor în al tău cult!,..

ZDROBITĂ GEME INIMA-N MINE etc.

Zdrobită geme înima-11 mine ;
In flăcări, chinuri arz nencclat ;
Viaţa-mi toată o am în tine,
Dar tu de mine tc-ai depărtat.

Eşti tu o fee ? eşti zeitate ?
Sau, ca iubirea, vii a-ncălzi
Un suflet rece ce nu mai bate,
în noaptea urii din zi în zi ?

De eşti aproape, pieptu-mi palpită ;
De eşti de faţă, eu mă uimesc ;
La glssu-ţi mintea îmi e răpită ;
Dar mi-eşti străină şi mă-ngrozesc...

Deştept, în somnu-mi chipu-ţi e-n mine ;
Mă uit la lume, şi, oa străin,
Reviu în sine-mi, trăiesc în tine,
Le las pe toate, de tine plin.

Fiinţa-mi toată ţie-ţi urmează,
Căci eu sunt umbră corpului tău;
A ta, ca spirit, mă înviază,
Căci tu eşti suflet corpului meu.

LA ***

Pe un- ol bum

Pentru că vrei, copilă, să mă înscriu aci,
Iţi spui că eşti frumoasă fără cochetărie,
Că îţi ascunzi simţirea cu multă modestie,
Şi că îţi faci amicii fără a îngriji.

Ştiu bine, pui-acuma, vergina-ţl au2Îre
Nu este veninată dc nici o linguşire;
Dar eu, tributar vecinie 'al nevinovăţiei,
Admirator, prieten blîndeţu. modestiei,
Intinz Iiîrtia asta în loc de tabernacol
Ş-ador căutătura-ţi în care, ca-n oracol,
Explic, văz fericirea a celui ce-a veni
Cu tine-a se uni.

STANŢE

I

De cite ori în braţe te văz cu al tău fiu, —
D-aş şti că parabola-mi o iartă cuviinţa,
Sau daca adevărul nu vatămă credinţa, —
Puterea-ţi mă sileşte- un eretic să fiu.

Cînd stai cu toată mila spre pruncu-ţi a căta,
îmi pare pe Madona c-o văz d^al doilea-n lume;
Şi-ţi spui, în conştiinţă, că nu-ţi poci da alt nume,
Dccit că eşti aceea ce Gabriel chita.

Iar daca a mea dogmă va fi o rătăcire,
Artistul e de vină, c-a lui dumnezeire
Ca tine de frumoasă a vrut imagina.

Eu simţ de datorie şi dc creştinătate,
Eu simţ că dau exemplu de-adîncă pictate,
A mă-nchina la tine şi a te adora.

II

Onoarea cea adincă ce-nspîră-a ta persoană
Mai are înc-o taină ce-nspiră şi amor :
De cîte ori m-aprupiu, sau văz a ta icoană.
Din unghii pînă-n creştet mă trece un fior.

Amorul mă îndeamnă durerea mea a-ţi spune,
Respectul mă opreşte şi-îmi zice ca să tac;
Puternici dopotrivă, nici unul se supune,
Se lupt etern în mine şi nu ştiu ce să fac.

Putinţa stă la tine, o, angele de pace !
Să intri între dinsii, s-ajuţi pe cel ce-ţi place,
Să cui mi această luptă ce-atîta m-a slăbit.

îţi spui că unul însă e crunt cu mintea-n sine ;
Iar altul este tînăr, frumos, leit ca tine;
Acuma dar alege-ţi, căci el a biruit.

III

întocmai ca o rouă ce-n nasturi dimineaţa
Se lasă pe un mugur ce-ac.urn a înverzit,
Văz lăcrăma ce cade din pleopa-ţi ce-mi dă viaţa,
Ş-o sîntă lcge-Amorul în ea a zugrăvit.

Cînd ochii tăi dc flăcări, frumoşi ca primăvara,
Azvirl a lor schinteie d-un verde de amaranft,
Pe buza ta cea vie şi veselă ca vara,
Etern în floare-i este un mîndru amarant.

De ce o plăsmuire nu va să mă supuie!
De ce a mea speranţă nu poate să se suie
La dulcea amăgire că poate m-ei iubi !

Cînd te recheamă mintea-mi, eu simţ o strămutare
Ce-mi dă dureri cumplite ; dar crez c-o vindecare.
In loc să-mi facă bine, mormîntu-mi ar grăbi.

IV

Ce este fericirea ? Care să fie raiul ?
Care să fie pomul oprit la muritori,
Daca nu este sînu-ţi care opreşte graiul
Şi face ca rebelii să-ţi fie-adoratori ?

Ce floare e aceea ce-Amoru] protectează,
De nu sunt trandafirii ce-n faţă-ţi înfloresc
Şi care, pe-ndrăzneţul cc a-i privi cutează,
împung atît de ager deloc ce-i întîlnesc ?

Ce oară e săgeata cc fabula ne spune,
De nu e cea schinteie ce ochiul tău depune
Cu astă firbinţeală în sîngele din mine ?

Ce este fermecarea ? Ce poate fi răpirea ?
Oari îneîntarca ce e ? De nu e chiar uimirea
Ce simt că-ncet mă fură cînd m-aflu lingă tine ?

PE MALUL DUNĂRII

E limpede eterul şî seara-naintează,
.Cînd eu, setos de pace, viu singur să privesc
La cîte muritorii nici pot, nici nu cutează
S-explice sau să-mpute, ci numai le iubesc.

P-un colţ ce mai rămîne dintr-o cetate-ntreagă,
Şi unde cîrjaliul[1] tabanul[2] şi-ascuţea.
Aci, creştinul unde, modest, în haină neagră.
Să iasă-i era frică, cînd turcul se iuţea,

Eu viu fără sfială în murg de înserare,
îmi plimb a mele gînduri, ş-alene răsturnat,
Aţint pompoasa fire ş-a cerului serbare,
Cînd bolta-i cea senină cu torţi a luminat.

Prin munţii cei plumbateci, cc-un soare care-apune
Păstrează aurita-i lucire de rubin,
S-arată zeea Cipris, prinoasele-şi s-adune,
Şi-n graţiile sale păşaşte în senin.

D-a dreapta-mi sentinela în postu-i preveghează
Şi zidul ia d-a lungul cu pasu-i măsurat;
Din cînd în cînd sloboade un glas ce-naintează
La cel de mai la vale, ce-eco a repetat.

Pe lucia-i baghionetă văz luna se resfringe
Şi-n Dunărea întinsă o văz a se-ncreţi;
Pe insule verzite văz umbrele-a se strînge,
Şi malul d-altă lege îl văz a se lăţi.

[1] *drjaliu* — tîlhar turc.
[2] *taban* — oţelul paloşului.

LA D-LA

Nu gindi că-mi place să te necăjesc ;
Astfel mi-este firea : eu tot ce gindesc
Spui fără sfială, ş-atunci mai vîrtos
Cînd un angel vesel ş-atît de frumos,
Cu aşti ochi de pace ş-organ cîntător,
Vine să m-aleagă de sfătuitor...
ISJu surit de părerea a lui Juvenal;
Nu hulesc imenul'; nu, acest scandal
Fie p-a lui seamă, fie p-aeolo
Unde-or fi acuma el şi Boileau.
Tu-nţelegi prea bine pentru ce iţi zic
Că nu-s de părerea ăstui satiric:
Pentru căci da vina numai pe femei
Ş-arătă bărbaţii că sunt buni tot ei.
Aşadar acuma, despre-aeest mister,
Iată că-mi iau tonul care-şi ia Voltaire :
Ştiu că este dulce p-un om ce iubeşti,
Să-1 iubeşti de faţă, să nu te sfieşti
Să-i surîzi în public, să iei braţul său,
Lumea, toţi să ştie că-i reazâmul tău;
S-aveţi tot un nume, şi oamenii săi
Să-ţi servească ţie, să ştii că-s ai tăi.
în oricare lucru vei întîmpina,
Orice bagatelă vezi în casa ta.
Tot să-nfăţişeze pe un soţ iubit,
Tot să îţi recheme un minut dorit.
Ideea ce-ţî vine, planul ce-ţi croieşti,
Să-1 pui în lucrare cu cel ce iubeşti;
Niciodată ceartă să fie-ntre voi,
Mulţumirea unui să fie 'a doi.
Apoi copilaşii să-nceap-a veni
Şi eu fiecare un nod a v-uni.
Cită mulţumire ai .să albi atunci
Cînd, privind la sînu-ţi p-ăl d-întîi din prunci,

* *hymen* (lat.) — căsătorie.

Vei afla trăsură de-a tatălui său
Şi-n miniatură pe iubitul tău!
Dulcc-ţi va fi ziua eind el va păşi,
I-a ieşi un dinte, sau cînd va rosti
Numele de Tată ! — Astfel d-imineu
E plăcut şi nouă şi lui Dumnezeu.
Cu tocmeală însă, prin contract silit,
Să-ţi dai toată viaţa, nume şi venit,
Să ieşi dintr-o casă în eare-ai născut,
Să laşi părinţi, rude şi orice-ai avut
Ca să fii o servă unui crunt bărbat,
Unui gelos jidov ee ţi-ai cumpărat ;
La oricare zîmbet 'să-1 vezi toit rînjind ;
în orice plăcere să-1 vezi socotind ;
Să-ţj stea in protivă la orice doreşti;
Să-î simţi bănuiala Ia orice vorbeşti;
Să te vezi silită a îl asculta
Si să-1 simţi tot gata a se dleputa, —
De mă-ntrebi pe mine, eu îţi spun curat
Că sunt în protiva ăstui măritat.
P-o demoazelă eu o fericesc
Muh mai rnu't în casa celor ce-o iubesa,
Plină de sfială, c-un supus umor,
Ocupată numai de un gînd uşor :
A-şi iubi părinţii ce-o vor adora,
Dcicîit, măritată, s-o văz a câta
Cum să plac-acelui ce n-u va iubi,
Cum să-i afle gîndul şi a-1 mulţumi ;
Şi el, tot de gheaţă, abia un pupat
Să-i dea ca o plată, căci 1-a-ndatorat. —
Astă fericire eu nu ţi-o doresc;
N-o voi nici acelor .pe care urăsc.
De-ntrebi cum îmi pare ? — Auz că-i avut,
Este oim de viaţă, prea bine făcut,
Mustăţi priponite, cu imperial,
Se îmbracă bine, stă frumos pe cal;
In oricare timpuri îl văz elegant;
Auz multe dame că e prea galant...
Mi-a vorbit o dată şi mi-a povestit
Cum are in casă, cit are venit;

Cum câ are-n grajdiu-i şase armăsari
Şi pune p-o carte cincizeci d-icosari[1] ;
Că c-n slujbă bună, este favorit,
Ş-al lui merit este bine preţuit.
Mi-a spus cum că poate citi de tipar
Şi cum că aşteaptă şi un *iftihar.*
Altceva de are nu mi-a tăinuit,
Căci numai o dată cu dînsu-am vorbit.

LA UN COPIL

Un copil, odată, mic ca domnia-ta,
Ce-şi iubea părinţii şi îi asculta,
Cînd îi zise tat'său să meargă la şcoală,
El plecă, îndată, dar cu mina goală.
„Unde-ţi este cartea ? Ce te nebuneşti ?
Dasealu-o să-ntrebe : pe *ce-i* să citeşti ?..."
Băieţelul, leneş, se tot scărpina,
Se-nvîrtea prin casă, nu-şt' ce tot căta.
Dar în sfîrşit pleacă cu inima rea, —
Plîngea, sărăcuţul ; — cartea-i părea grea!

Mergînd el alene, cu capu-ntr-o parte,
Căscînd pe sus gura, îi cade-a sa carte;
Un cioban o vede şi-ndat-o şi ia.
El îi zice : „Ia-o, să mă scap de ea!
Nu voi să-nvăţ carte ; voi să fiu cioban,
Orice-ar fi mai lesne, măcar şi ţigan!..."
„Dar de ce, copile ? ce vorbeşti aşa ?
îi zice ciobanul, dîndu-i cartea sa.
Căci nu ştiu eu darte ! ce bine ar fi 1
Acum aş fi altfel! altor n-aş servi!...
Sileşte, copile, carte a-nvăţa,
Căci, cînd vei fi mare, tu te-i bucura.

[1] *icosar* — veche monedă de argint.

Om, cal, chiar furnica, cîte fiinţi sunt,
Toate fac o treabă aici pe pămînt;
Cine stă din lucru numaidecît piere ;
Viermii fac mătase ; albinele, miere ;
Cîinii păzesc turme ; oile ne-mbracă :
Omul dar se cade şi mai mult să facă ;
Şi, făr-a şti carte, omu-i dobitoc;
Toate-naintează şi el stă pe loc. —
Pe ţigani, văzut-ai, cum altu-i munceşte ?
Pe ţărani, săracii, cum îi biciuieşte ?
Ştii cauza ce e, de au astă parte ?
Căci sunt orbi, sărmanii, şi căci nu ştiu carte !
Ce făcu copilul, ce se socoti,
Strînse cartea bine, la şcoală porni;
Nu mai fuse leneş, dascalu-l iubea,
Şi-ntr-un an de zile — scria şi citea.

PLÎNGEA SENTINELA COMANDIRUL SAU *

I

„Era voinic, tînăr, căpitanul meu !
Era blînd şi dulce cu noi cu soldaţii :
Daca trecea slujba, trăia ca cu fraţii...
L-am băgat în groapă, — ierte-1 Dumnezeu !
El era tot vesel, — trist nu l-am văzut...
Era viu şi ager, era nalt şi tare,
I-era dragă slujba cît un lucru mare :
Cu el, în ruşine, noi nu am căzut!..."

Plîngea sentinela comandirul său;
Eu plîngeam cu dînsul pe amicul meu !

* La moartea căpitanului Dumitrescu (n.a.).

II

„Noi eram afară la post, la Dudeşti;
Dar, trimiţi din parte-1 spun cum că ne cheamă.
Ne gătirăm iute, le-am dat. poslu-n seamă,
Intrarăm cu grabă toţi în Bucureşti, —
Ne silim, ne ştergem ca să-i dăm raport, —
Veseli, că să-i plăcem, intrarăm în casă...
11 citea un preot ; - era-ntins p-o masă, —
Să trăieşti! strigarăm ; dar, el era mort !

Plîngea sentinela comandirul său ;
Eu plîngeam cu dînsul pe amicul meu !

III

„Sta să ze vorbească, dar, cu ochii-nchişi !
Era-n toată forma, cu sabia-ncinsă ;
Aşteptam comanda din gura-i închisă !...
Rumenii în faţă-i acum era stinşi...
Duserăm la groapă comandirul meu !...
Ce voinic pierdurăm ! cum ni-1 luă sîntul!.
Ce curînd se duse ' ce mîncă pămmtul !...
Fără el, acuma, parcă-mi pare greu ! !"

Plîngea sentinela comandirul său;
Eu plîngeam cu dînsul pe amicul meu !

IV

„Cum îl plîngea mă-sa ! şi el nu simţea...
Plîngea coanandirii ! plîngea şî soldaţii!...
Şî noi, toată roata, îl plîngeam ca fraţii ;
Căci îl iubeam tare, — şi el ne iubea ! —
U săruta lumea ; dar eu n-am putut;
Căci eram la postu-mi, — n-avui astă parte !

Suspinam ticibinle; priveam de departe!
Aşa ne e slujba !... Mijloc n-am avut! !..."

Plîngea sentinela comandirul său ;
Eu plîngeam cu dînsul pe amicul meu !

1841, februarie 10

COCHETA BATRINA LA OGLINDA

Tu văzuşi, văzuşi, oglindă,
Frumuseţea-mi răsărind,
Şi cu-ncetul eclipsindă,
O vezi iarăşi apuind.

în zadar colori silite,
Frumuseţi de-mprumutat;
în zadar sunt îngrijite
Nişte flori ce s-au uscat.

Plîngi, oglindă, piîngi cu mine!
Nu găsim ce mai cătăm !
Cînd mă văz acum în tine
Amîndouă ne-nlristăm.

Acea buclă aurie,
Ce cu graţii resfiram,
O vezi tristă, argintie,
N-o-ngrijesc cum o-ngrijam !

Acea frunte îngerească,
Care-atîţi o adora,
A-nceput să se-ncreţească;
Nu mai osie ce era.

Acea pieliţă ca crinul,
Acei ochi ce schinteia,
Cele buze ca rubinul,
Cea dintură ce sticlea,

Ca nălucul se trecură :
Sunt ca fiori ce-au veştejit!
N-au lăsat nici o trăsură,
Moartea parcă le-a pălit.

Plîngi, oglindă, plîngi cu mine!
Nu găsim ce mai cătăm !
Cînd mă văz acum în tine,
Amîndouă nc-ntristăm.

Prin povaţa ta, odată.
Iscusinţa mea făcea
Mii de inimi ca să bată,
Mii de capete-ntorcea.

S-a dus timpul fericirii,
Cînd în faţa ta săltăm
Să-mi cerc armele zîmbirii :
O ! ce lume subjugam !

Dimineaţa cînd, zglobie,
Incă-n patu-mi te priveam,
Ce ascunsă bucurie !
în ce fermec mă răpeam !

O ! ce dar e tinereţea !
Şi noi cum o nengrijim!
Ce frumoasă-e frumuseţea,
Dar, puţin ne folosim !

Să mai vie înc-o dată,
Cu cercarea care am ;
Să mă văz iar adorată...
Ş-atunci... viaţa, Doamne, ia-mi!

Inima-mi ş-iaouma cere,
Ş-acum încă aş iubi...
Mă gîndesc... o ! ce plăcere
In amor a birui !

Dar sunt armele zdrobite
Dc ast timp afurisit,
De ast timp ce ne trimite
Brazdele de îngrozit;

De ast timp care păleşte
Orice-n drumuri va călca,
Ş-urmele ce tipăreşte
Nu-i putinţ-a se spăla !

Toţi aceia care-odată
îmi da lacrăme d-amor,
Abia mila lor mi-arată ;
îmi surîd drept un favor

M-ocolesc ; îi văz departe ;
Se anunţ de confidanţi;
A lor glume sunt deşarte :
Sunt amici, nu sunt amanţi !

în deşert sunt muşcătoare ;
în deşert sarcasmul meu ;
Căci acum nu dă floare
Aeru-mi picant sau greu !

Plîngi, oglindă, plhigi cu mine!
Nu găsim ee mai calăm !
Cînd mă văz acum în tine,
Amîndouă ne-ntristăm.

SUSANA

I

înaltă şi măreaţă, Susana-n.iintează
Urmată d-a ei sclave, cînd luna arginteează
Pe chedri, sicomori.
Cinta rugind pre Dommii, cu sclavele-mpreună.
Pe Ioacliim să-1 ţie. să-i fie calea bună,
Căci vine cu comori.

Sub alba ei mantelă, pe un funie de lină
Albastru ca seninul, s-arat-o albă mină
Intr-un bogat colan
Din care se atîrnă şi două pozunare
Lucrate numa-n aur. Mărgăritar prea mare
Formează-un greu ghiordan '

Plin d-amuleţi simbolici ce-opresc, înfrunt deocbuil;
Şi lungi cercei de pietre, ce nu-i aţintă ochiul,
Dau flăcări prin voal.
De sub cămaşa lungă şi puţintel stimeasă,
Ar fi pîndit profanul secunda cînd să iasă,
Strîns mult într-un sandal,

Greu, plin de catareme în chip de semilună.
Păşind cu gravitate, piciorul care sună
De zale-ncongiurat;

ghiordan — salbă.

De zale tot de aur, de cătărămi lucrate
In onix şi mbimiri, de funde mari, lăsate
P-o pulpă de-neîntat.

In preajma ci, în cale, zbor spirite de pace ;
Mărgăritarul curge cu vocea ce întoarce
Cânticul cel frumos.
Zefirii joc pe sinu-i o viţă rătăcită,
Şi luna îşi răsfringe o rază aurită
Pe stema de mados.

Oehiu-j cel viu şi negru în ceruri s-alintează;
Şi faţa-i plină, albă, s-aprinde, o-nviază
Un sacru spirit de foc.
Ea cere in canticu-i pe soţ să i-1 aducă,
Să i-1 aducă-n grabă, sau că pe ea s-o ducă
Cu dînsul la un loc.

II

Pe o teraţă-naltâ, treptată si întinsă,
Ce răcoreşte noaptea în astă climă-aprinsă,
Mii \ase de un stat
Lucrate d-ala.b.Hfjtru, de marmură, aramă,
Prin plante felurite, bazinuri fără seamă
A muntelui lucrat,

Scotea în reliefuri a lui Baal izbînde,
Minimele lui Iosif, a neamului osînde.
Sau grele vînători,
Sau întîmplărj prin care frumoasa şi smerita
Babiloneanca fiic, în templul zis Milita,
Se dă la călători.

Sub şase stîlpî granitici ş-vm roşu văl de lînă
Pe el cu animale cusute tot de mînă,
Măreţ era drapat

Un pat de abanosuri, ascuns in bumbac moale,
Ş-un jeţ de dinţi de fildeş, cu draperii pe poale,
Ş-o baie de agat.

S-exală chiparosul; curmalul şi finicuî
Se-ntinde in aice; colo undează spicul,
Susamii cc suspin ;
Şi mai departe, pacinic, Efratul, pliu de vase,
Se varsă printre grine înalte şi frumoase
Din valea fără spin.

D-a dreapta se înalţă un turn trufaş, gigantic,
Zidit de toat-Asia după un plan fantastic,
De Iehova damnat;
Ş-alăturea cu dînsul a lui Kembrod clădire,
Semeaţă ca şi turnul, îşi dă a ei privire
In raiul suspendat.

D-a stingă stau palaturi de haldeeni zidite,
întinse şi măi-eţe, cu naftă tencuite
De Nabopalazar.
încă se ţin în contra acelui Isaia ;
Mai stau ca să privească p-ăl de-a supus Asia
Că-si pune un hotar.

III

„Ardică vălul ăsta ! îmi place luna plină !
Zefirii dulci s-adie suflarea lor cea lină ;
Să văz un cer senin !
Cîntarea mea să meargă d-a dreptul către Domnul!
Eu voi să-1 rog fierbinte ca să-mi trimită somnul,
Eu voi să mă închin ;

Căci noaptea cea trecută, — o ! iesme-n.grozitoare,
Şi spirite măline', şi vise-omoritoare
In preajmă-mi au zburat.
O ! Ioachim se vede că pătimeşte-n cale !
Era mîhnit şi searbăd... Venisc-ntr-ale sale
Şi nu m-a sărutat !...

Doi demoni din tartaruri părea că-mi stau la uşă,
Poporul strîngea pietre, taica-şi punea cenuşă ;
Şi eu mă tot smulgeam...
Pe mine vrea s-tMnoaro : zicea câ-s vinovată ;
Dar înger de foc iute din ceruri se arată,
Cînd eu mă sfîşiam ;

Străbate ca un fulger ; se-ntoarce prin mulţime ;
Şi intră, trece, piere. — Iubite Ioachîme !
O ! noi plîngeam mereu!...
Cînd iată-un june tînăr se-nalţă dintre lume,
Vorbeşte... Toţi întreabă : — cum este al său nume
Trimis este de zeu?...

Căci spiritul se puse pc fruntea sa cea lată ;
Vorbea ş-oprea poporul! ş-o lăcrăma curată
Din ochi i-a schinteiat...
Era bălai şi dulce, — mişcările-i, cătare :
Părea c-ar fi fost David ! ca el vorbea de tare !
Profetul, — m-a scăpat!..."

IV

Aşa vorbea Susana, aproape d-a sa baie,
Plîngea ş-era frumoasă !... în ochi avea văpaie,
în apă se uita,
Cînd sclavele din preajmă-i voalu-i ardicase
Şi una dintre ele dc ea s-apropiase
Şi-ncet o dezbrăca.

maligne (fr.) — râu.

Ii scoaseră podoaba, tunica-î deschiarâ.
De brîu se descinsese ; sovonu'-i desprimseră,
Păru-i căzu pe sin ;
Un păr supţire, negru, ii ajungea la glezne,
Se despărţea în două şi se zărea prea lesne
Un piept rotund şi plin.

Alene gînditoare, culcată pe covoru-i,
Lăsa în mîna sclavei a desculţa picioru-i
D-onix, mărgăritar.
O pulpă de zăpadă, ieşită şi rotundă,
S-un mic călcîi rozatie sub o gropit-afundă
Da tortură-n Sefar ;

Căci el ş-sl său complice, piliţi aei-n grădină,
Turbînd de poftă rmdtă, sc roagă, se închină.
Chem ceru-ntr-agiulor...
Era sehidoli băirînii : prunolole[2] turbate
Zvîrlea schintei de poftă, şi palpîte-nfocate
Fierbea în pieptul lor.

Prelung, cu barba rara, cu fruntea încreţită,
Cu ochii roşi în hîrca pleşuvă şi albită,
Sefar, în sicomori,
îşi întindea grumazii, ţiind în urmă tare
Pe girbovul complice, zgîit, in nerăbdare,
în spasmuri şi sudori,

V

Cînd fuse dezbrăcată, înainta spre baie,
Fricoasă, tremurîndă ; — bâtrinii stau să saie,
împunşi de pofta lor.
„Acum vă duceţi toate, lăsaţi-mă în pace ;
Voi singură, la ceruri, oîntările-imi a face,
Ca imn la Creator...

suvon — văl.
prun cile (ir.) — lumina ochiului.

Mirobolam s-aprîndeţi subt patu-mi ele culcare,
S-aprindeţi smirnă multă in casa cea mai mare,
Ş-atunci cînd voi striga,
Vedeţi să fiţi p-aproape şi s-alergaţi îndată.
Cu mirt şi *c.-m* burete să vie vre o fată
Pe corp a mă spăla."

VI

Susana era-n baia senină, aromată ;
Luna juea pe unda cea creaţă, colorată
Cu apă din Eufrat.
Sînu-i împunge apa .şi păru] său pluteşte;
O mînă parc-aseuncle edenul ce domneşte
Pe bustu-i minunat.

Ea sc privea în apă pe gînduri, dar voioasă ;
Uitase să se-nchîne, — căci prea era frumoasă...
Se bucura de ea.
Se gîdela de apă... Bătrînii în turbare
S-azvîrl uimiţi la dînsa ; ea ţipă şi tresare !...
Cti ochiî-i sprijinea...

„Frumoasă eşti, Susano !" Strigară în uimire
Invierşunaţî bătrînii. Ieşim, ieşim din fire !
Dă ! dă un sărutat,
O, fiica lui Halsia !... nici iadul n-a să ştie !..."
Shsiana, în ideea de crimă, preacurvie,
Da ţipăt desperat.

„Să nu vorbeşti, Susano, căci altfel eşti pierdută
In noi poporul crede, şi tu vei sta ca mută
Cînd noi te-om osîndi!"
„Spuneţi-mi care vină ?... fugiţi să ies din baie !
Sărmana nu-nţelege ce va a lor văpaie.
Nu poate a-i opri...

„O !Lasă-to, Susano ! Te-om face fericită !
Ţi s-a-nchina poporul!" Săraca, zăpăcită,
Cu ochii speriaţi,
Se zvîrcolea în apă ; stringea-nitre braţe sînul;
Se da afund ; — dar apa-e curată ca seninul...
BătrÎThi înfocaţi

VTI

„Ca p-ăi il-au zidit turnul, Doamne, îi zăpăceşte !
Ca pc-a lui Lot soţie, Doamne, mă împietreşte !...
Cum voi putea scăpa ?.,."
„Susana-i vinovată ! — strigar-atunci bătrînii —
Ţinea pe braţ un june ! A, vino, Ioachime,
Căci ea îl săruta !

Să vie tot poporul! — Vedeţi ce pîngărire !...
Vedeţi !... o ! ce ruşine şi ce nelegiuire !
Cc lucru neiertat!
Vin' ! unde eşti, Halsie ? Vin' ! Yczi-ţl bătrîneţea
A lui Ioachim, sărmanul, vai ! vezi-i tinereţea !
O ! ce grozav păcat !

Vedeţi colo portiţa ce a deschis spurcatul !
Vai! n-am putut să-1 prindem ; nu am privit păcatul;
Căci cl curînd s-a tras!..."
Aci pictorul meşter brodească pe Susana !
Aci să zugrăvească, de poate, pe sărmana
hi îndoit extaz !...

SONET

LA ANUL 1S39

Din zi în zi mai tristă, sărmană Românie ;
De două veacuri jalea îţi creşte nencetat !
Traian se miră, piînge, priveşte-a ta cîmpie
Ce-o ştie eîmp, odată dc Acvil-apărat.

O ! Tristă-i suvenirea la cei în agonie !
Amar e cînd te doare, să vezi că-eşti împilat,
Să-neci a tale lacrămi ; să vii, cu bucurie,
A săruta şi mîna ce ştii că te-a trădat !

Pe cine aştepţi oare s-aline-a ta durere ?
Pe-acela ce te suge ? te calică în picere ?
Pe cei carii te-ar vinde do mii do ori p-un tron

Te amăgeşti!... Dar află şi crede în tăcere :
Oricare slăbiciune în chinuri ia putere...
în fiare creşte iute virtutea lui Samson!

SILA

Era o iarnă aspră ş-o noapte ce-ngrozeşte,
Şi crivăţul, cu viscol, mugea precum mugeşte
Un taur ce-e rănit.
Intr-un cătun de laturi a unui sat mai mare,
O rază îngînată da slabă luminare
Subt un troian albit.

Troianul era casă, căscioară locuită,
Oe-i astupa nemeţii intrarea umilită, —
Bordei de muncitor ;
Şî raza îngînată venea dintr-o lumină
D-o flacără-in cenuşă ce vălvăia în tină
Pe un uscat cotor.

Cu furcile în brîne, cu feţele voioase,
întind cît pot cu fusul din caiere stufoase
Două femei cîntînd.
Bătrînă este una, ca iarna de albită,
Iar alta este jună, bălaie şi iubită
De cîţi o văd rîzînd.

P-un pat de paie numai un biet bătrîn boleşte.
Femeile, cu rîndul, cind el se dezveleşte,
Se duc de-1 învelesc.
Şi rid icînd văd că fierbe în oală o găină
Ce-au căpătat po lucru de la a lor vecină ;
Căci tortu'-i omenesc.

Oftă bătrîna însă şi zise către fiică :
„Cînd am luat pe tat'tău, pe cînd crai tu mică,
Eram mai fericiţi;
Aveam căsuţa noastră, aveam ooprinsuri bune.
Aveam frumoase holde şi turme la păşune,
Aveam argaţi plătiţi,

Şi vite-n bătătură, şi plugul lîngă casă,
Ş-un călător, oricare, afla ceva pc masă
Cînd s-abătea la noi.
Era fruntaş bătrînul, ca el puţini cu stare,
Abia-nvîrtea prin curte cu carul său cel mare, —
Un car cu şase boi.

Pe orice puneam mîna ieşea în toate bine.
Tu semănai cu tat'tău şi frate-tău cu mine...
Aicea a-ncetat.
Ş-nn ochi de disperare ţinti pe o icoană
A sînteî Născătoare, zicând : „în orice goană
A soartei tc-am chemat!"

„Tata spunea odată c-aveam şi noi moşie;
De ce-aţi vîndut-o, mamă ? Că-e rău în obăcie :
Munceşti pentru străin."
Ş-o lacrimă din pleoapă-i luci precum luceşte
Pe geana Aurorei o rouă ce' pisteşte
Dintr-un azur senin.

[1] *tort* (fr.) — rău, neajuns.

„Noi n-am vîndut-o, mamă; vecinii ne-au luat-o."
„Şi cum ! aşa cu sila ?" — „Ba tot ne-au tot scurtat-o
Cu cărţi de judecăţi,
Pîn-au luat-o toată..." — „Ce viscol e afară,
Unde-o fi nenea, mamă ?" — „Aleşii îl luară
Ş-acum ca ş-alte daţi."

Pe masă, lingă tat-său, fetiţa-n nerăbdare
întinse o maramă şi-i puse demîncarc
Fiertura de la foc.
„O ! să-mi trăieşti, fefiţo, că foamea mă doboară !"
„Şi-ţi am şi vin, tăicuţă ; şi-ţi am şi pîinişoară,
Uite-o colea, o coc."

„Să am de tine parte, fetiţă cu durere !
Atît îmi mai rămase din toată-a mea avere
La bătrîneţea mea ;
Căci frate-tău, se vede că mi-1 tot mîna satul:
Săracii duc povara, iar rodu-1 ia bogatul
în lumea asta rea !"

în ora asta elulec când veselă-i copila
C-a bucurat pe t'at'său, .fiica Sytanii, *Sila,*
La uşa ei grinţa[1].
Doi dorobanţi ce calea părea că rătăciră,
Zărind lumina noaptea, să stea aci veniră,
Că doar va senina.

împing şi intră-n casă cu iarna în spinare :
„Aci avem de toate, şi cald, şi demîncare,
Şi-n cupă vinişor.
Mai faceţi foc pe vatră şi daţi'ne-ţi şi patul.
Mai dă-te jos, bătrâne, sau culcă-te d-a latul,
Că dau de vă omor."

grincer (fr.) — a zgxria, a scrâşni.

Oftă adine bătrînul, căci Sila e cumplită !
Lăsă bătrina furca : era obicinuită
Cu astfel de nevoi.
Iar biata copilită, în marea ei durere,
Rosti plîngînd : „Jupîne, n-avem nici o putere ;
N-avem nici car, nici boi."

Şi suspinînd din suflet, ştergînd cu zevelcuţa
Şiroaiele de lacrimi, se dete sărăcuţa
Pe şubredul bătrîn,
Şi îi şopti acestea : „Iţi fac eu demîncare
Numaidecît, tăicuţă. Jupîne, aibi răbdare,
Că doar n-ei fi păgîn.

Mîncarea-i pentru tata, căci vezi-1 cum boleşte,
E an acu-n păresimi de cînd se chinuieşte;
Să nu-1 daţi *joa* din pat.
Şi mama e bătrînă şi n-avem nici găteajă,
Pe nenea de trei zile de cînd l-au dat de streajă...
Aleşii l-au luat."

Dar dorobanţii ţepeni tot sparg şi tot înjură,
Şi zvîntă şi a pîine şi vinul şi fiertură,
Că-s oameni stăpîneşti.
El nu mai stă la vorbă cînd are biciu-n mina ;
Cînd leapădă opinca şi calul îşi înfrînă,
Cu el să nu glumeşti!

Se-mbrobodea copila ş-o îneca suspine.
Era să-noate-n viscol să meargă la vecine
Să cear-un ouşor,
O mînă de făină, să fac-o pîinişoară.
Sta dinafară uşii să vad-o pîrtioară,
Să vadă vrun focşor,

Cînd un argat din curte, din curtea boierească,
O prinde şi o-ntinde s-o ducă să muncească,
Căci ştie a lucra;
Şi e la curte clacă, şi s-a făcut de veste
La cîţi au fost p-acasă, la fete şi neveste,
Să meargă-a ajuta.

Căci este nuntă mare, c nuntă boierească
Duminica ce vine, şi trebui să gătească
Miresei aşternut.
Şi rugile şi lacrimi zadarnice îi fură ;
Argatul nu glumeşte, o bate ş-o înjură,
Sau cere de băut.

Dar nu avea fetiţa decît o zeghie veche
Şi vre o trei parale cercel la o ureche,
Care voi a-i da.
Şi nu vru să priimească cumplitul fără milă.
Bătînd-o, suduind-o, o tot brîncea în silă
La lîn-a scărmăna.

Trei zile biata fată nimica nu aflase
De tată-său cel bolnav pe care îl lăsase
Flămînd şi chinuit.
Şi cînd scăpă, micuţa, veni în nerăbdare...
Neraeţii cotropise şi casă şi intrare.
Abia a-nemerit.

Luptîndu-se cu iarna, să intre izbutise,
Dar tată-său, ca gheaţa, de mult înţepenise
Şi muma-sa murea :
Pe frate-său îl dase aleşii la oştire,
Şi singură, orfana, plîngea în zăpăcire
Şi părul îşi smulgea.

Sufla în pieptul mă-sei ea doar' s-o încălzească;
îi căuta cojocul... dar unde să-1 găsească,
Căci e la arendaş
Dodată cu căldarea luat zălog în silă
P-o oarbă datorie. — O, Doamne ! fie-ţi milă
Dc rob şi de clăcaş !

1840, ianuarie *4*

PEDEAPSA CU MOARTE

I

Gemea poporu-n curtea palatului Dreptăţii. —
Era o zi de august şi gura răutăţii
Scrîşnea, se schidolea
Voind să fete moartea. Sclipea-ntre dinţi mînia,
Plîngea. rînjea schidoală, dar nu ieşea, pustia,
Căci legea o oprea.

O sală larg întinsă şi-n roşu îmbrăcată
îşi resfrîngca coloarea prin raza sângenată,
Coloarea de tartar,
Pe searbedele feţe, bătrîne şi zbîreite,
Plecate către piepturi, cu frunţile-ncreţite
Ţintind un act barbar.

P-un jeţ ascuns sta unul ce a-nsemnat păcatul
Pe-a inimii icoană : buhav, c-un ochi, spurcatul,
Rînjea rînjit uscat.
Cu cap de cucuvaio, cu gheare mituite.
Cu ochiul tras în sticle, în sticle îndoite,
Chiora pe vinovat.

Dup-amuţirea lungă citiră, mai citiră,
îşi mai cătară-n barbă, gîndiră, mai şoptiră, —
Se sooal-ăl însemnat
Şi-ncepe să vorbească ; „Boieri! Eu zic să moară,
Să moară vinovatul ; căci moartea înfioară
Şi trebui pilde-n stat.

Gîndiţi c-avem şi suflet ! să facem răzbunare :
O cere omorîtul ; o cere-n gura mare ;
O cere din mormint.
Pedeapsa o dă legea ca să se corecteze
Acel ce face crima, — ca să se îndrepteze. —
Eu nu vorbesc în vînt. —

Eu nu sum de părerea acelui Becarla ;
Eu ştiu ce se cuvine ; nu-mi place flecăria
Lui domnul Monte.schhi,
Lamartine, Hugo, şaizeci dintr-o societate :
De^mi scapă-omorîtorul, eu voi, după dreptate,
Să-1 osîndesc în fiu."

II

Pălit de o durere adîncă, nempâcată,
Pe care-o dă speranţa cînd este înşelată,
Greşitâ-ntr-al său plan,
Se dobora pe fiare, flămînd, în baionete,
Cu mădulări rănite, cu coatele-ntre spete,
Un biet uitat ţigan

Se clătina de boală, de crudă disperare.
Cînd hotărîrea morţii citiră-n adunare,
Suflarea-i se curmă.
Copii, soţie, mumă deloc i se iviră.
Se-mpletici să cază; da-n spăngi îl sprijiniră
Si iar se întrema.

III

Gîndiţi voi la durere ? gîndiţi voi vre odată
Că şi ţiganul ăsita e soţ, e şi el tetă,
Va fi iubind ceva ?
Se află şi într-însul dorinţa-naintării; —
Căci firea nu a dat-o-n veci numai puterii; —
E-n om, natura sa.

Cum vreţi voi ca ţiganul, ce-n hulă se tîraşte,
Cînd vede libertatea a fiilor ce-o naşte,
A neamului său tot,
A lui şi a soţiei ; cînd ştie c-o să fie
D-aci-nainte liber, asupra-i nu-i sclavie,
Stăpînii nu mai pot;

Va fi stăpîn pe timpu-i, va rîde cu natura,
S-o bucura de munca-i şi va simţi căldura
Ce Domnul a sădit
In sînul de familii, în vorba asta : tată !
Să fie surd la toate ? natura lui stricată,
Gîndiţi că s-a răcit ?

E crudă, crudă legea ce-apaisă şi striveşte
Gîndirea zeităţii, mister ce cîrmuieşte
Materie şi spirit şi face de suntem !
Amor şi Libertate sunt legea Provedinţei;
Sunt osia naturii; şi cin' le ia fiinţei, —
Urgie! anatem 1

Statistica de crime nu poate să v-arate —
Pe cînd bîntuia răul pc om, societate,
Opincă şi boier,
In zile de tortură, de ţepe, sugrumare ?
Şi cînd era mai bine : în vremile barbare,
Sau azi cînd nu s-omoară, cînd n-avem nici hengher ?

Gîndiţi la instituţii, la şcoli, înnobilare,
La înlesnirea vieţii, I-a ţării destularc,
Ş-atunoea s-a stîrpit
Şi crima şi hoţia. E viţiul în prăvili ;
D-aci se naşte răul. Curmaţi aceste stăvili
Ce revoltează ,omul şi cel mai liniştit.

Ş-apoi ţiganul ăsta e lucru, e avere,
Proprietatea voastră ; el nu e în cădere
Să judece ca omul ; nu poate a gîndi;
E vită brută : n-are nici drept, nici datorie ;
Incult ca dobitocul ce paşte în pustie;
Şi prăvilile voastre nu pot a-1 osîndi.

Cînd face vita moarte o osîndiţi să moară ? —
El a privit ciocoiul cum bate şi doboară,
Lăsînd pe zile morţii ţiganii ce-i robeşte, —
Şi nu se face vorbă. I-au dat de băut bine,
I-au dat o armă-n mînă, cînd nu era în sine,
I-au zis : omoară-ţi gîdea şî eu te ocrotesc.

Tu miine vei fi liber cu copilaşil-n pace;
Iţi dau dc cheltuială, îţi dau oriec-ţi va place,
Te-oi face negustor,
Tc-oi face om pe lume ; iar altfel, — vai de tine
Acuma dar alege-ţi, ca ce-aî voi mai bine :
S-omori sau să te-omor ?

Voi osîndiţi ţiganul ce, beat. d-a lui dorinţă,
A săvîrşit o crimă. Gîndiţi, în conştiinţă,
Cine este mai mişel :
Ţiganul ce omoară, omoară a da viaţă
Şi lui şi seminţiei, — sau voi carii de gheaţă,
Călcînd şi instituţii, îl omorîţi pe el ?

Voi osîndiţi o crimă făcută în beţie,
în disperaţii crude, în patimi, în mînie,
Cînd omul e nebun ;
Ş-apoi, eu sînge rece, în bine, fericire,
Nempinşi deloc de patimi, strigaţi c-o glăsuire
Că morţii îşi răzbun ?

Strigaţi : să moară omul! să moară-n agonie !
Vă duceţi la biserici ? — Nu-i asta barbarie,
Să fiţi neiertători ? —
Cîrmuitori ai ţării şi ai societăţii,
Exemplc-ai răzbunării şi ai moralităţii ?
Chiar voi omorîtori ?

Şi unde se sfîrşeşte această răzbunare
După principul vostru ? gîndiţi voi o-mpăcare
în fiii ce trăiesc ?
Voi singuri daţi exemplu şi-i invitaţi la ură,
Deschideţi rană nouă prin nouă lovitură,
Daţi sînge de privesc.

Cînd ziceţi vorba : moarte ! simţiţi oari cum vibrează
In mumă, fii, prieteni ce plîng şi sîngerează ; —
Vedeţi-i stînd la porţi
Cu gurile în aer, cu ochii fără viaţă,
Cu 'braţele spre ceruri ; îi trec sudori de gheaţă' -
Vedeţi ? ei sunt mai morţi !

Voioşii să dai exemplu ş-omori un om ce plînge t
Voiţi să-mblînziţi tigrii şi îi hrăniţi cu sînge!
Voiţi a-i corecta —
Şi îndemnaţi la crime ! — O ! cu brutalitatea
Nu se civilizează deloc societatea;
Căci crima naşte crimă şi crima n-o-nceta.

Atîtea milioane ce daţi pe la poliţii.
La temniţi şi la paznici, la dorobanţi, miliţii,
L-atîtea născociri,

Nu pot ca să vă scape de astă barbarie ?
Nu pot să ţie omul nebun, sau în mînie,
De relele-i porniri ?

IV

Mulţimea s-adunasc ca-n zi de sărbătoare.
Era o zi senină ; era măreţul soare
Ajuns în culmea sa.
Juca pe cîmp copiii, mulţimea făcea glume ;
Sileau şi dregătorii ţiganul să sugrume ; —
Dar gîde nu era.

Puţin, şi dorobanţii un alt ţigan găsiră,
L-aduseră în bice, şi-n bice îl siliră
Să-nveţe-a sugruma.
Cînd se-nălţă ţiganul să scape de robie,
Răcneau şi fii şi rude, răcnea a lui soţie
Şi soţul îşi chema.

Căzu de trei ori robul din ştreangul infamiei ;
Văzu de trei ori moartea în munca agoniei:
Zbiera fără puteri.
Mugea-necat în sînge, cu ochii scoşi afară ;
Se zvîrcolea ca şarpe şi se zburlea ca fiară
Martirul în. dureri.

Poporul, plin de sicîrbă, în groaza lui cea mare,
Era uimit de spaimă şi fără răsuflare
Fugea necontenit.
Priveliştea aceasta el nu o mai văzuse
încă de cînd cu turcii. De mult nu se produse
Revista de-ngrozit.

V

Buzăul şoptea nopţii, spunea d-o grozăvie,
Plîngea pe unde luna, şi cîinii pe câmpie
Urlau neîncetat.

A doua zi, în aer, pe linişte, răcoare,
Sta, vînăt ca porumba, cu ochii albi în soare.
Ţiganul spînzurat.

OCNA

Incongiurat de paznici, cu fiarele-n picioare,
Cu mîinile-n cătuşe, de gît cu lanţul greu,
Un om frumos la faţă, în spasmuri, în fioare,
Aci cruntînd la paznici, aci zîmbind la soare,
Căzu la gura ocnei chemînd pe Dumnezeu.

Şi .o durere-ascumsă, durere .sufletească.
Mustrarea, disperarea juca pe faţa sa.
îşi mai mărea în silă durerea cea trupească
Voind să mai aline, voind să liniştească
A sufletului rană ce nu se vindeca.

Se afunda în gînduri, sărea strigînd : „Măria !
Măria nu e moartă !..." Ţintea un .păzitor...
Se veselea pe clipă, uita atunci urgia,
Se azvîrlea spre dînsul, şi-n ochii-i bucuria
Rîdea cum rîde raza cînd scapă printre nor.

Ce bun ai fost tu, Doamne, cînd ai sădit iubirea !
Ce crud ai fost tu, Doamne, cînd moarte ai rostit !
Sau a plăcerii numai să fi avut simţirea,
Sau de dureri trecute să pierdem suvenirea,
Sau omul să nu ştie deloc cînd a greşit!

O, voi ce-aveţi puterea să osîndiţi o vină !
Gîndiţi că l-astă vină al lumii Creator
Nu a prescris osînda ? — Cînd sufletul suspină
Sub lovituri de cuget, a voastre munci alină
Durerea din năuntru — sunt balsam, sunt favor.

Din ghizdurile ocnei, pe funia sărată.
Pe funia ce duce pe oameni în tartar,
Legară osînditul în manta-i cea marcată
Şi-1 slobozir ă-n gura cea neagră, fiorată.
Spre moartea inventată în timpul cel barbar.

Se învîrteşte roata şi scripetele zboară
în văitări sinistre, avînt fiorător, —
Ca cucuvaia nopţii ce fîlfîie uşoară
Şi ţipă peste capul acelui ce-a să moară,
Se văietă pre capu-i cu glas îngrozitor.

Pe grta.il lung al ocnei s-exală Infectate
Durerea, agonia, suspinuri şi fiori.
Şi oaspele s-afundă pe căi întunecate,
în rîsetele-acelor făpturi denaturate
Ce s-au deprins la crime a fi executori.

Se mărgineşte gitul şi caosul se-ntinde,
Şi oameni ca insecte, ca licurici lucesc
Cu focuri în spinare, cu feţele murinde,
Pe bolovani în trîmbe, pe stincile sclipinde.
Pe munţii cei de sare pe care se muncesc.

Se leagănă căluşul şi liliacul zboară,
Alunieă ca umbră prin norii cei săraţi
Prin care osînditul, ce spaima îl doboară,
Se lasă în zăstimpuri, se strînge, se-nfioară
încovoiat pre coardă cu perii ardicaţi !

Are să meargă încă, căci fundul e departe 1
ŞI cer şi ziua lumii se văd albind ca stea
Ce palidă şi fixă în negure deşarte
Albeşte cîteodată, ca steaua ce-şi împarte
Şi-ascunde-n cer schinteîa cînd soare e sub ea.

Locuitorii nopţii cn feţele pălite
îşi lasă bolovanii şi vin de-1 încongiur ;
Cu luminări în creştet, cu barbele zburlite,
Păroşi pe braţe, piepturi, cu haine zdrenţuite
Buhavi de umezeală, dau roată împregtur,

Clipind la luminare şi mestecînd tutunul.
Cu glasuri îngroşate urlară răguşit
Blestem şi anateme, căci le furară bunul,
Căci le hrăpiră ziua, căci nu putea nici unul
Să vază la lumină pe cel ce-a mai venit.

Apoi tirîră-n noapte si pe căluş legară
Un mort ce se umflase, <m trup de vinovat.
„Te du, bădirâ.-i zise, iu lume este vară,
E soare, e lumină.-' Citiva îl sărutară
Şi începu să ţipe machina fio.rat.

Optzeci erau la număr făpturile uitate,
Pe care omenirea la iad a osîndit;
Optzeci pe care legea, creştina caritate,
.Regenerarea ţărei şi stricta echitate
\ smuls de vii din lume şi-n ocnă a pornit.

Optzeci mai rămăsese; optzeci era-n picioare.
Ceilalţi gemeau în lacuri şi fără ajutor.
C'ema la dînşii moartea, scorbutul să-i doboare,
Caci reumatismul junghie, căci agonia doare,
Căci sunt aci pe viaţă, moartea e viaţa lor.

„Vai mie! — striga-n limbă-i, bătîndu-se în sare
Şi mai gonind năduful, un orb israelit —
Vai mie! daţi-mi apă, că-mi este sete tare 1"
Şi un creştin d-alături ce-şi da a sa suflare
îi spuse, dîndu-i mina, că apa s-a sfîrşit.

Se adunară-n noapte confraţii în durere
Şi smulseră cu grijă din cuiburile lor
Cile vreo două paie, ea singura avere
Cc ei posed în ocnă, şi-n larga încăpere
Adăogară cuibul d-un ntm locuitor.

Era bălai şi june martirul ce venise
Şi trase simpatia acelor ce-1 zări.
„Cum seamănă c-un frate ce am acasă ! zise
Lin flăcăiandru ager ce umezeal-albise, —
Să fim noi fraţi de cruce cît ne-om mai chinui !

Dar spune-nc, măi vere, ce vină aşa mare
Făcut-ai tu in lume ? Nu tăinui nimic,
C-aci e obiceiul să spuie fiecare
Păcatele-i din lume ; şi mie cum îmi pare
Tu nu eşti bot de codru , ai vrun păcat mai mic.

înfricoşata cale ce junele făcuse
îi dase'iar simţirea, şi-n suvenirea lui
Părea că se strecoară procesul ce trecuse,
Durerea, fericirea si cîte petrecuse :
„Eu n-am hrăpit, măi frate, averea nimuluî.

Am fost crescut acasă in larg, în destulare;
Părinţii mei cu cinste- trăiau în satul lor.
Eram flăcău în horă, fruntaş cu stare mare,
Cu cal de călărie şi alţii de-nhămare ;
Moştean, la părinţi unul, trăiam un trai uşor.

Părinţii biet, sărmanii, voiau să mă însoare |
îmi tot spuneau de fete, dar nu-mi găseam pe plat
Mă tot plimbam prin sate, mergeam la şezătoare,
Cînd văz odată o fată, ce-n ochii ei, ca-n soare,
Să cat nu fu putinţă. O văz aci şi tac. .

Mă tot codeam prin casă, spuneam la fete glume;
Mă dam pc lingă dînsa, dar nu-i puteam vorbi.
Roşea de-i prindeam ochii, sau mă striga pe nume
Fctiţile zburdalnici ! Ca ea frumoasă-n lume
Şi mîndră şi gingaşă gîndesc că n-a mai fi.

Cît vru să ias-afară fetiţa rumeoară,
Eu sai ş-o iau în braţe şi parcă fu a mea.
O strîng şi ca-mi răspunde. O iau la subţioară
Şi fug, căci era mică, ca peana dc uşoară ;
Bătea sub ţîţă-i pieptul şi gura ii ardea.

Ajung cu ea acasă ş-o bag la alde tata ;
Aci o văzui bine şi tare îmi plăcu.
Eu mi-am găsit nevastă. Vă place vouă fata ?
Trimiteţi la moş popa, că nunta este gata ;
Să nti-ntrebaţi ce are şi cine o făcu.

Mă sărutară-ndată părinţii în urare
Şi eu şi cu Măria puparăm mîna lor,
D-aci apoi plecarăm, făcurăm nuntă mare
Şî strînserăm o plasă să vie-n desfătare ;
Căci mîndră l-era nora şi june-al lor fecior.

Vreo două luni trecusem cu ea în căsnicie ;
Cînd pe o lună plină ce peste noi plutea,
Ne desfătam sub cergă ascunşi pe deal în vie
Şi nc glumeam atîta, cu-atîta veselie,
Încît şi luna pare cu drag că ne privea.

Dar somnul cîtcodată aduce grele vise !
într-insul necuratul îşi joacă coada sa!
Se vede că norase şi nimeni nu simţise ;
Căci ploaia nu-ncepuse, dar trăsnetul izbise
Un nuc bătrîn în preajmă, şi ciinele lătra.

Mle-mi păru deodată Măria spăriată
Că strigă, şi la dînsa se dă un lup turbat.
Apuc în z.ăpăcire securea rezemată
De căpătiiul nostru, izbesc pe biata fată
Care dormea în pace. O dată a ţipat !..."

Aci s-opri voinicul şi perii-i se zburliră,
Şi cearcăne de sînge rotiră ochii săi,
Şi dinţii îi scrişniră, şi muşchii tresăriră.
Şi spume de balaur pe gura lui ieşiră,
Şi nările-i deschise zvîrlea în toţi văpăi.

Telega, 1843, septembrie 6

LA *PRINȚESA C. TRUBETZCOÎ*

Castelul se găteşte, prinţesă generoasă,
Sărbarea-ţi nominală în salve-a saluta.
Şi bardul ce se-nspiră la faţa-ţi graţioasă.
Intona a sa harpă şi cere-a preluda.

Dă-i voie, castelană, vasalii eă-ţi adune,
Şi coardele-i sonoare, ce nu şi le-a-^ntinat,
Cu ei aci să imne şi-n preajmă să răsune
Recunoştinţa mare ce-n ei ţi-ai meritat.

Orfanii vezi-i grupe, căci cer ca la o mumă,
Şi gîrbovii mai colo pe care ocroteşti.
Cu văduve, săracii ce relele consumă,
Aduc în hor tributul şi rog ca să-1 priimeşti.

Iubită-n capitală şi-n cercuri adorată,
Prin spirit şi ştiinţă în toate ştii domni !
Clăcaşii ţi se-nchină cu inimă curată
Şi bardul prîveghează cununi a-ţî împleti.

Căci e o norocire eroul şi femeia
Cînd află pe poetul veghind în giurul lor
A ilustra o faptă, a le opri ideea,
A o para cu dafini să meargă-n viitor.

Veniţi, clăcaşi! daţi roată 1-a salvelor vîlvoare !
Strigaţi cît strigă harpa-mi: ura la ast pahar !
Trăiască Cleopatra, a României floare,
Trăiască, adorată de voi şi de Cezar !

Dăicoi, 1844, septembrie

PRUNCUL

Rîndunea frumoasă,
Pasăre văroasă.
Zboară, îndrăzneşte,
La noi te opreşte, —
Bine ai venit !
Bună păsărică,
Eşti tu rind urică
Care ne vesteşte
Şi ne pregăteşte
Vre un timp dorit ?

Tu, ca mieluşeaua,
Vii cu vioreaua
Să ne-aduei iubirea.
Să ne-aduci zîmbirea
Dulcelui zefir.
Simbol de rodire,
Simbol de unire,
Amor, bucurie
Venirea-ţi să fie
La cîţi te admir !

S' ib alba corni,.!
Lnde-o mină lină
Le^gănu-ţî umbreşte.
Guriţa-ţi zimbeşte
în somn liniştit ;
Gunguneşte, plînge.
Suge şi se strînge
Cind visul se schimbă,
Cînd visul te plimbă,
Pe pom înflorii.

Astfel trandafirul
Ce-1 creşte zefirul
încet boboceşte,
Frunza-i învăleşte
Pină va flora ;
Astfel, prin ghizdeie.
Un pui cu tuleie —
Muma îl nutreşte,
Noaptea-1 încălzeşte
Pînă va zbura.

Gura ta de miere
Nu cunoaşte fiere ;
Buza-ţi ca rubinul
N-a ajuns veninul
Ce noi bem turbaţi.
De suspini vreodată,
Inima-ţi curată
Faţa-ţi veseleşte,
Si buza-ţi zimbeşte
Cu ochi lăcrimaţi.

Tu n-ai gri)i nici frică.
Gura-ţi mititică,
Mina-ţi ca nălucă,
Parcă tot apucă
Orice poţi să vezi.

De dureri străine,
De c rău sau bine,
Răi de varsă sînge,
Sclavul daca plînge,
Tu nici ştii, nici crezi.

Cît prefer eu plinsu-ţi
Ce-ntrerupe rîsu-ţi
Decît veselia,
Decît bucuria
Care cercăm noi !
Ochii tăi dc lapte
Nu văd rele fapte ;
îţi siigi degiţelul
Ca şi mieluşelul
Iarbă, spicuri noi.

Simţi tu oari veghierea,
Simţi tu mîngîierea
L-a ta legănare,
La a ta mişcare,
Cînd sugi buza ta ?
Simţi cîţi te-nconjoară,
Simţi cîţi te adoară,
Simţi tu cîte feţe
Stau să te răsfeţe
Cînd te-i deştepta ?

Te deştepţi, ş-un tată
Mume-tei te-arată,
Braţele-ţi întinde,
Te saltă, te prinde
P-un sîn palpitind.
Mumâ-ta-n plăcere
Te cheamă, te cere,
Ardoarea-i te strînge
Şi-n plăcere-i plînge
Prîvindu-te blînd.

Ea la cer priveşte
Şi îi mulţumeşte ;
La tine se uită
Şi cu totul uită
C-a cercat dureri.
Cîtă mulţumire'
Dup-o chinuire !
Tu faci armonia,
Tu faci bucuria
Ş-ale lor averi.

Cît ae mult îmi place
Să văz să sc joace
Mîna-li rumeoară,
Ca aureoară,
Pe sînu-i de crin !
Cit e de frumoasă
Lacrim-amoroasă
Din ochii focoşi
Verzi şi schinteioşi
Pe sînu-i cel plin !

Aprilie 7, 1839

CVGETARE

„— e raiul pămîntesc
în inimele care neîncetat iubesc."

L'ABBE DE LAMENTJAIS

De ne-ar fi fost deschisă a soantei noastre carte
Mi-aş fi văzut într-însa prescrisă a mea parte ;
Dorinţele-mi atuncea aş fi ştiut supune,
Ş-a amăgirii mele grozav-amărăchme
Deloc n-aş fi cercat.

Amur şi amicie, ferice-nchipu.it, —
Străin in lumea noastră, — eu n-aş fi mai gonit,
Nici n-,iş J'i aşteptai !

De ce le stârnii atîta, fiinţă trecătoare ?
De ce goneşti nălncuri, himere pierhoaTe ?
Dorin'..' neatinse, speranţe nemplinite,
Din crepuscul în noapte, visări necontenite?
Această-ţi este viaţa de care te mândreşti !...
Am blestemat cu lacrimi, şî în a mea mîhnire
Un glas străin mă-ntreabă : „De ce mă tot huleşti?
Nu simţi tu fericirea ? In tine n-ai iubire ?...
Iubeşte ! asta-i viaţa ce-o ziceţi voi cerească ;
Amorul şi speranţa e viaţa îngerească ;
Iubiţi şi sunteţi angeli — e raiul pămîntesc
în inimele care neîncetat iubesc !"

D-atunci cu simţ căldura în sînu-mî palpitînd,
Speranţa văz d-atuncea neîncetat rîzînd.

1842. septemvrie

VIAȚA-MI SE STRECOARĂ etc.

Viaţa-mi se strecoară, ca rîul se grăbeşte
S-ajungă la izvorul de unde a plecat,
De june încă veşted, nimic nu mă opreşte
Ca să 'ating eu moartea ce tu mi-ai însemnat.

Mormiotu-mi este^aproape, îmi grinţă, mă coprinde.
Pe calea morţii însă eu stau, mă mat opresc,
Mă uit la vreo scăpare, dar noaprtra se destinde
Şî nori) desperanţiî în faţă mă izbesc.

O ! taina mea oca marc în veci tu nu vei şti-o ;
Greşala-ţi fără ştire cu nu te las să plîngi ;
Şi grabnica mea moarte tu nu vei auzi-o
Decit ca o nuvelă de care nu te-alingi.

Iar daca a mea umbră la tine se abate
Să-ţi spuie eă mormîntu-mi suspină d-al tău dor.
Te du atunci pc pasu-i ţărina-mi să-ţi arate
Ş-atunoi, călcînd pe dînsa, precurmă al meu dor !

Cu salcia ce-a plînge să laşi atunci să caza
O lăcrăma la crucea ce ţie-am consfinţit !
Cu oandela-mi cea tristă străbate a ei rază
Prin negura eternă ce voi fi rătăcit.

Pe piatră-mi lasă-ţi ochii, citeşte al meu nume,
Gîndeşte-n care vîrstă mă despărţesc de lume
Şi scrie cu-a ta mină p-ast lesped de granit:
Aci am pus p-acela ce-aţîta m-a iubit!

ÎS37, martie

Al VREA, PRECUM SE VEDE, SĂ-ȚI MAI ADUC! AMINTE

Ai vrea, precum se vede, să-ţi mai aduci aminte
D-acea miniatură a sexului frumos.
D-a,ei vioiciune, spirituasele-i cuvinte,
D-ocheada cea focoasă din ochiu-i amoros ;

De ochii ei cei negri ce-ar sparge o-ntristare
A lumii toată în doliu, d-acel surîs ceresc
Ce veseleşte lumea ca ziua de sărbare,
De gc-tele-i vioaie şi timbrul îngeresc;

De buclel-ebenine, lucioase şi flotînde
Pe sîruil d-alabastru, ca aripe de corbi
Ce filfiie pe bruma ninsorilor câzînde
Cu toată răsuflarea-i ce tu în drag absorbi ?

Pleca cînd am văzut-o, şi tremuram de frică ;
Căci inima-mi sta gata cu dînsa a zbura.
Purta pe piept o cruce, o cruce mititică,
Pe care şi evreii părea c-ar săruta.

1840, mai 26

PE PIATRA MORMÎNTALA

A D-Ef

C. *FILIPESCU,* n. *BAL$*

Oricît vei fi de grabnic, opreşte, călător :
A insuflat respectul cu duhul, cu ştiinţa ;
Cu facerea de bine a tras recunoştinţa,
Căci uşa-i fu deschisă la cîţi cer ajutor.

O DIMINEAŢĂ PE MALUL LACULUI

Frumoasă dimineaţă ! Suflarea toată tace !
Abia privighetoarea, c-un glas răsunător.
Să turbure cutează o solemneia pace,
Cînd somnu-i aşa dulce la omul muncitor.

Gălbuia auroră de purpură urmată
Albeşte înverzită dumbravă de anin,
Şi stele licurinde abia se mai arată
Prin umbrele ce noaptea păstrează în senin.

In lacul dinainte-mi, un cer se adîncează
Şi lasă pe oglindă-i abia a mai luci
Făcliile murinde sub pînza ce albează
Al nopţii întuncrec ce-ncepe a fugi.

D-a dreapta-mi stau Carpaţii ascunşi afund în ceaţă.
Din aburi cu încetul încep a se ivi;
Zăpada lor cea veche, ce vara n-o dezghcaţă,
îşi suie-n cer troienii, sau stă a-i prăvăli!

Iar Prahova dcvalc in mii d.e girli se-mparte,
Şi-ntinSă argintează ast prunt al ei pietros ;
în văile-i afunde s-aude indeparte
O eco îngînată pe malul cel rîpos.

Frumoase ! sfinte locuri ! de ce şi astă dată
N-a.veţi tot acel fermec ! .. Pe cine oari jeliţi ?
A timpilor viaţă nu vine c-altădată
Să-nvie-a voastre plante ? De ce vă vestejiţi ?

De ce suspină vîntul ? Dumbrava ce oftează ?
De cc mugeşte riul şi locul s-a negrit ?
De ce oricare preajmă subt nori se-mpovărează ?
De ee ast doliu mare natura a-nvălit ?

O ! unde este timpul cînd, plin de tinereţe,
în braţele fecioarei, fecioarei ce iubeam,
Sorbeam al vostru balsam ş-a voastră frumuseţe
Răpea a mea simţire pe sinul ce-adoram.

E-al şaptelea an ăsta de cînd, în aste locuri,
Gustam o fericire ce nu voi mai cerca ;
Dar vîrsta şi simţirea, ş-acele tineri focuri
Ce pier, se sting cu timpul, — încep a mă lăsa.

Un lucru de nimica, o mică nălucire
Priveam de lucru mare, de toate mă-ncîntam ;
Acum sunt trist şi rece-, şi nu am mulţumire
Nici chiar la fericirea cc-alunci mi cunoşteam.

în viaţa lui o dată oricine şi iubeşte,
Şi simte de iubire, şi poate a iubi ; —
Simţirea înainte se trece,-mbătrîneştc,
Şi corpul după dînaa începe-a s-ofili.

Obiectul ce atuncea putea să le-ndulceaseă
.Acuma c departe, — s-a-nlors d-unclc-a venit!
Aşa e fericirea : ca vine să gonească
Odihna num-a noastră, şi-ndatâ-a şi pierit.

Frumoasă ca un angel ce cerul ne arată,
Era abia în vîrstă s-aştepte-un măritat,
Şi cine a văzut-o a trebuit îndată
Să-i dea acea cunună ce-atît a meritat.

Ca prim-acea zăpadă ce cade afinată
Pc locuri neîmbiate I-al soarelui ivit,
Era oricare parte-i plăpîndă si curată,
Şi sînu-i d-alabastru în veci era-nvăliit.

Nici cerul cel mai dulce în noaptea cea senină, —-
Cînd norii dorm departe cu vînturile-n ei
Şi bolta-i luminată de luna cea mai plină, —
Nu are-un alabastru ca cel din ochii ei.

D-apuc acum mătasea, deloc nu mă-nfioară,
Nici este pipăitu-i atît de voluptos
C-acele fire netezi din bucla-i cea uşoară
Ce rătăcea pe sînu-i divin şi graţios.

De-nsinuia cătarea-i, cînd vrea ca să-mi zîmbească,
Subt rumena ei buză de foi de trandafir,
Mărgăritar nu poate, gîndesc, să se găsească
A fi atît de luciu şi neted într-un şir.

Deloc nu ne înşeală acel care ne spune
Că faţa ne arată ce-avem în noi ascuns :
Natura nu ne minte : aceea ce depune
în inima oricărui, pe faţă-i stă expus.

Aşa dc simţitoare la o nenorocire,
Că d-ar fi fost în mmă-i, durere-ar fi lipsit.
Ea nu ura pe nimeni ; întreaga-i fericire
Era să poată face pc altul norocit.

Prin geana ci cea lungă o îngerească milă
:'ărea că să coboară pe oameni a jeiî ;
La tot nenorocitul, vedeai că-şi face-o silă
S-ascunz-a ei durere, pe alţi a nu mîhni.

Nenorociri străine vedeam că o omoară,
Pe frunte-i sta durerea a oricărui străin : —
De n-aş fi cunoscut-o de crimă că-i fecioară,
Aş fi gîndit c-un cuget revolt-al ei venin.

A ! fugi, fiinţă dragă ! Departe d-astă lume !
Aci nu era locu-ţi, tu-n drum ai rătăcit;
Aci sunt toate altfelaiimic n-are-al său nume ; •—
Virtutea este-o crimă, natura a pierit.

De cc şi cu cu tine, în tînăra junie,
Cînd toate-mi părea bune, cînd toat-era amor,
De ce n-a fost atuncea să scap din viclenie,
Să las amara-mi viaţă, cu tine-n sferi să zbor ?

De ce Dumnezfeu oară a dat în om putinţa
Să ţie suvenirea de cele ce-au trecut ?
De ce să nu se piarză dedată cu fiinţa
Şi toată suvenirea acelor ce-am pierdut ?

Orice vieţuitoare iubeşte primăvara ;
Al meu amor e vecinie şi iarna nu 1-a stins ;
Se naşte dimineaţa, îl îndoieşte seara,
Şi-n veci e făr'de moarte, în veci este aprins.

1836

DORMI IN RĂCOARE

I

Dormi în răcoare,
P-amantul tău !
Dormi, dormi, visează
P-ăl de veghează
Ca să adoare
Idolul său.

Dormi, dormi,frumoasă,
Eu te iubesc.
Dormi, dormi, divină.
Luna e plină
Şi amoroasă,
Eu te privesc.

II

Scoală, iubită,
Nu mai dormi !
Lasă-ţi suflarea,

Lasâ-ţî cătarea
întremijită
A mă privi.

Scoală, frumoasă !
Dă-mi un zîmbit.
Scoală, iubită !
Luna-i pălită ;
Steaua focoasă
A răsărit.

Pe mal vilvoare
Se prelungesc.
Apa-e senină ;
Zefir suspină
Prin stuf fioare,
Luntrea zăresc.

Raza aprinsă
P'e lac cădea,
Ş-a mea blondină
O mină lină
Ţinea întinsă
In mîna mea.

AH! LAS' SĂ-MI CURG-AST AER

Ah! las'sâ-mi ourg-ast aer *cc* dă a ta suflare
Ca apa cea sfinţită el poate curaţi
Din '«jU'fletu-niî şi minte, cumplita apăsare,
Şi relele dasupră-mi el poate împărţi !

Ah ! lasă-mă ca umbra să umblu după tine !
Şî coarda-mi fiorată o lasă a cînta
Pe păsurile tale ! — Tu fă-ţi un joc din mine
Dar las-a mele imnuri Ia tine a-ndrepta !

Tu ealeă-mă-n picioaro-ţi, striveşte-mă ca ceara
Ce curge, îşi ia forma oricare îi vei cia ;
Dar lasă-mă să sufer ! Şi visurile-mi scara
Spre tine şi în tine le las-a s-aţinta.

O ! claca p-astă frunte, profana ta coroană
N-ar înnegri în ochii-mi aceste calităţi
Prin care zeitatea întreaga ei icoană
A transformat în tine ca mie s-o arăţi,

Atunci, fără ru^in'\ aş face să răsune
Pămîntul 1-al lău nume şi chiar acel tartar ;
Şi Jira-mi la picioare-ţi, la local tău te-ar pune.
Şi pieptu-mi ţi-ar fi templu, şi inima-mi altar !

Eu gem ! şi în deliru-mi, te chem, Eleonoră ! —•
Oi T.-iss ele fisre-n temnîţi eu voi să mă încarc ! —
Şi-n veci tu pentru mine să fii o altă Loră,
Şi-n veci eu pentru tine să fiu un alt Petrarc.

Ca (il, fără sneranţă, să plîng pe a ta urmă,
Şi-n tine eu fanatic să nu mai am alt zeu !
Voinţa-ţi fie-mi lege ; şi viaţa-mi o precurmă
Cînd vei şi cînd îţi place, căci tu-mi eşti Dumnezeu.

BUTADA

Nici ceara ta cea neagră, nici muşcâtoru-ţi dinte,
Nici lacrimi mincinoase, nici toate-aste cuvinte
Nu m-au înduplecat.
Ţi-am spus că pentru tine eu mort sunt în vecie,
Şi cerului dau glorii, ca robul din robie,
De tine c-am scăpat.

fl."7, *martie 3*

IMPROVIZATE

LA VEDEREA UNEI BERZE NEG Li fi

Să poci opri durerea-mi şi focul ce mă arde
Lăsai adunări, jocuri, şi viu ca să jelesc
Pe maluri, rîpi tăcute, d-ai mei acum departe,
Ca barza cea străină, cu ea să mă unesc.

Tu plîngi, cernită barză, soţia-ţi cea pierdută.
Şi semnul întristării pe pene-ai zugrăvit.
Jeleşti a ta pereche, ş-oricine se strămută
Văzîndu-te în doliu şi-n traiul singurit.

Dar eu, o, credincioasă ! Eu nu poci fi ca tine ;
In crude suferinţe ce inima-mi o strîng,
Eu trebuie să sufer, să rabd durerea-?i mine,
Să mă prefac la lume şi-n veci să nu mă plîng.

Ferice de acela ce poate-ncai să geamă,
Să strige în durere-i, să-şi spuie al său dor,
Ş-acela ee-1 aude să-i poată da de scamă,
Să plîngă-neai cu dînsu, de nu-i dă ajutor.

838, iunie 5

LA D-NA ELISABETA ŞTIRBEI

Blîndeţea, modestia, creştina caritate
De s-au numit virtute în lumea de Scandal,
De place Poeziei o pură pietate,
De se onoară încă Amorul conjugal —

Eşti belă atunci, doamnă, în dulcea-ţi căsnicie,
în junele odrasle în care te aflăm ;
Şi admirăm iubirea-ţi de mumă, de soţie.
Şi faptele-ţi creştine le binccuvîntăm.

Şi Poezia astăzi în sacra ei ardoare
Uneşte s-aste note la imnul înălţat
De două sute voce din inimi de fecioare,
Ce-nvaţă legea-n umbră-ţi şi pilda ce ai dat.

Ea vine să-ţi ureze cu văduve, orfane
Ce-şi afiă mintuirea la pragu-ţi creştinesc,
Să ţie Domnul viaţa-ţi, şi fapte!e-ţi umane
Răsplată să-ţi aducă tezaurul ceresc.

Aprilie 24, 1346

PARTEA TREIA
DE LA 1847—1857

LA ROMÂNIA

I

Deşteaptă-ţi, Românie, orgoliul străbun,
Că iată sună ora, şi geniul cel bun
Să îmbie început-a pe tot pămîntul tău.
Danubu-şi rupe vălu şi jugul său cel greu :
în Euxin răsuflă ca un imens izvor,
Cu patru braţe luptă s-ajungă Ia Bosfor.
Şi pe Carpaţi s-ardică bătrînul Uriaş
Ce doarme, de sunt secoli, pe vechiul său lăcaş.
E geniul Daciei, e zeul tutelar
Ce, din ruine-^afunde, al Daciei hotar
Se scoală să măsoare „c-un milion de paşi" * ;
Să vază de curg fluvii p-antideluvi făgaşi,
Eterne santinele, meniţi a ocoli
Titanii munţi Bastarnici, Marţ unde se ivi
Pentru în'tîia oară. Acvila, tresărind,
Vede pe Soare-Mithra că-i cată surîzînd...

II

Opreşte, Soare-Mithra ! Aci fu templu tău
Cel mare şi teribil, şi Cocheonul greu,
Şi zarabii-tereii, şi dacii pileaţi,

* Eutrop., *Rreviarium historiae Romanae,* lib. VIII, § II — Sextus Rulus, Breriarium *de victoriis ei provinciis,* VIII (n.a.).

Discipolii lui Zamolx.pioşu săi juraţi !...
Priveşte aste feţe pirlite dc dureri,
Acoperind cu trenţe slăbite mădulări,
Ieşind de prin bordeie afunde în pămînt
Ca fiarele sălbateci ! Rosteşte un cuvînt ;
Numeşte-le străbunii : pe Decebal, Traian,
Ion Aţan, Burilă, Corvin, Minai, Ştefan ;
Zi vorba : ***Libertate !*** cătînd în faţa lor,
Şi vei vedea îndată pe Marele Popor !
Vei recunoaşte, Soare, daca românii vin
Din fiicele lui Zamolx şi fiii lui Cuirin ;
De e poporu-acela ce pe Danub jura,
Pornind la bătălie : „De nu va triumfa,
Să nu-şi mai vază ţara !" ' Vezi de poţi semui
Aste măreţe feţe, ce râul chinui,
Cu-ăi de bătu pe Ciru, Darie, Lisimac,
Pe Pilip ş-Alcxandru ; priveşte-i de se trag
Din Dromihet şi Sarmis, clin Decebal cel brav,
Teribil Romii, care, decît a cădea sclav,
Rău cu cupa plină veninul pregătit.
O ! nu, nu zice, Soare, că dacii au pierit !...
Mai lungă veselie nu s-a sărbat In veci
Cu la concuista dacă : „O sută douăzeci
Şi trei de zile Roma, în jocuri, sărbători.
Zecimi de miî da morţii, aleşi gladiatori,
Şi fiare diferite la unsprezece mii."
Atît enau de groaznici ai lui Zamolxe fii !
Ei se-nfrăţiră numai cu-ai lumii stăpîni,
Şi dacii şi romanii născură pe români.

III

Nepieritoare gintă ce şi-a apropiat
Ce-avu mai mare-n sine Poporul împărat
Şi dacul cel teribil care „nu se temea
D-alt decît numai cerul pe el de va cădea".
Neam care niciodată nu lăsa un moment
Păr-a lupta să fie liber, independent.

• Jirnius — Philairgyrius, *Georg.,* II (n.a V

Bătu atîtea ginte, ce a le număra
S-ar osteni şî mintea a mai le recita
Oricînd şi ori cu cine românul se bătu,
Pe cind era el liber, ruşinea nu avu.
D-ajunse, prin sistemul unei uşori robii,
Să-şi uite existenţa, tradiţiile vii
Ce cresc în generaţii prin multe recitări
Şi ne transmit torente a bunilor puteri,
Făcînd eroi părinţii, străbunii uriaşi,
Care, plantaţi *p-* ceruri, privesc ai noştri paşi
Şi ţin in veci poporul, împins d-al său trecut,
Să frunte viitorul; d-ajunse ast popor
Prin lunga jefuire, prin lipsă, chinuiri,
Vicleana dezarmare ş-atîtea înjosiri
Făcute chiar d-aeeta ee-odată-1 invita ;
D-ajunse-n asită stare, Soare, nu te mira :
Adesea, un nor ntimai în faţă-ţi s-a ivit
Şi toat-a ta splendoare se pare c-a pierit.
Ş-au fost şi timpi d-aceia, cînd iarna greu grinţa,
în care-uitase lumea chiar existenţa ta.
Tu însă eşti acelaşi, şi acuilonii trec,
Azurul te arată şi vieţile se-ntrec,
Din planta submarină şi pînă la erou,
Să vie să admire splendoarea ta din nou,

IV

Fatală fuse ziua în care pronunţă
Mihai acest servagiu şi-n el îşi îngropa
Şi neamul şi pămîntul, si-ntinse negrul văl
Pe toată România ! D-atonci acest Babei
De ginţile barbare si umilinţa grea,
Şi nepăsarea crudă şi ciocoimea rea.

V

Ca floare neumbrită sub cerul arzător,
Femeie nencălzită de lînărul amor,
Copil pe care muma deloc n-a mîngîiat.
Aşa poporul care trecutul şi-a uitat

Se uită împrejuru-i şi vede tot străin,
îşi pierde conştiinţa şi se îndură-n chin ;
Că-n lipsă de iubire şi-n veci în traiul rău,
Omul devine fiară, uitînd şi Dumnezeu,
Şi ţară, şi familii, uitînd şi chiar pe el.
Uitarea-i neştiinţă ; neştiind nu poţi iubi,
Şi neiubind nu aperi ; nu te-aperi, nu vei fi.

VI

De la Mihai încoace în darn ai luminat
Mărete Soare, Ţara ! In darn ai revărsat
A ta căldură dulce p-ast roditor pămînt!
Se văietau părinţii, clipeau cîtc-un momţnt, ^
Dar demonul urgiei cerul de tot bloca
Şi răul, în largi unde, pe patrie vărsa.
Manaful fără frică se năpustea turbat,
Neamţul, vrăjmaşul Romei, de foame leşinat,
Grec, ţam anticristul rupea, nepedepsiţi,
Şi Ţară ş-individe, de libertăţi lipsiţi.
Pe sclav în jefuire lesne îl poţi mîna
Să prade şi s-omoare, dar îns-a apăra
Onoarea lui şi ţara, un sclav nu va putea ;
Şi sclav era românul eind altu îl bătea..
Bunul fugea din ţară ; şi fiii ei, rebeli,
îi speculau onoarea la peţitori vicleni.
Sunt timpi cînd nu mai poate nici chiar Mihai cel Brav !
Căei Patrie nu este unde poporu-i sclav !
Dar vine o idee ce popolii adopt,
Un Lazăr şi un Tudor, un patruzeci şi opt
Luceşte ca un fulger în neamul adormit,
Deşteaptă letargia, şi iată-1 mîntuit.
Idolul oe pierise, *Patria,* e pe cer ;
Şi cultul ei, în inimi, printr-un divin mister,
Revarsă în torente credinţă şi amor,
Din eeptici vin fanatici ; pentru ea se omor.
Zambila deodată o vezi a învoita
Cînd raza ta cea duloe spre dînsa va căta.

VII

O, cit eşti dc frumoasă şi jună, Ţara mea !
Brunetă părăsită ce răul chinuia !
O, ranele de fiare îţi sunt de tot adinei :
Te-au chinuit cumpliţii pe cît ai fost pe brînci !
Dar Francia, Englitera, Sardinia s-au prins
Să-ţi dea răpită stemă. Un fulger din Paris
A spart a tale temniţi. Acum, că te-au găsit,
Te recunosc de soră, uitînd ce-ai suferit.
Te scoală în picioare, vorbeşte-n. glasul tău,
Vorbeşte fără teamă c-ascultă Dumnezeu !
Aţinită-i şî-i îngheaţă daea-ţi mai vin lingăi,
Mîrşavi fără onoare, ceva plătiţi călăi
Şi-or vrea să-ţi ceară mîna pe care au trădat.
Fiica Romii ori ia popol, ori va sînge de-mpărat.
Zestrea ei acum e mare, stema i s-a legiuit,
Fiii ei acum sunt liberi, braţele s-au înmulţit.

VIII

Puneţi şapte zăcătoare de Cotnar şi Drăgăşani
Şi întindeţi masă lungă pe pîrîul din Focşani ! i
Puneţi Acvila şi Uru lîngă lancea lui Cuirin, i
Marţ şi Cercs ne protege '. Umpleţi cupele cu vin !
Fie una România şi tot fiul ei român ! ! !
Prinţi latini ! Regina jună va un soţ, nu un stăpîn.

Parîs, 35 avrille 1856

i

VACA VĂDUVEI

Cînd Murgilă-ncurcă calea
Dup-al soarelui sfinţit,
De mugiri răsună valea
Şi Brînduşa mi-a sosit.

E ţîţoasă, e lăptoasă,
Clopotul i-1 înţeleg.
Ea e mai devreme-acasă,
După dînsa nu alerg.
Curge laptele din uger
Ca un şipot, un izvor,
Şi Flor-ica i-a strîns luger,
I-a pus sarea în obor.
Viţeluşa Viorica
Saltă, saltă spre bordei,
Şi fetiţa mea Florica
Luptă, luptă de curmei;
Amineleuă-alearg', aleargă :
Una-n blid, la dumicat.
Alta prinde, va să spargă
Ugerul ce i-am lăsat.
Iar Brînduşa linge p-una
Şi la alta cată blînd,
Coarnele îi sunt ca luna,
Le mîngîie tot mugind.
Cînd Ziorilă se deşteaptă,
Bag viţeaua în celar,
Şi Florica-n prisp-aşteaptă
Cu Brînduşa pe văcar.
Am vîndut pe la Drăgaică
Doi juncuţi traşi prin inel,
Linşi ea rochia de chitaică,
Ş-astă-iarnă un viţel.
P-amîndouă ea ne ţine,
Ea ni-i singurul venit
La orice nevoie vine ; —
O, nu-i cereţi ierbărit!

ACVILA STRĂBUNĂ

Buciumul lui Zamolx sună,
Scoală Acvilă străbună,
Scoate capu, te trezeşte,
Du-te de te-ntinereşte :

Du-te-n Parong de te scaldă,
Că dă Mittira vremea caldă.

Fă-ţi apoi o avîntarc
Şi te-opreşte-n Turnu-Mare
Şi-mi aţintă, fără frică,
Soarele ce se ardică !
Tinde lung a ta umbrire,
Cheamă-ţi fiii la unire ;

Dă din aripi şi răcneşte,
Ii adună, le grăieşte
Că Traian plin de ardoare
Stă pe *Omul* în picioare,
Le tritnete voie bună
Şi porunca-i aşa sună :

„Ce e astă împărţire
Şi a numelui smintire !
Că vlăscenii, moldovenii,
Transilvenii, bănăţenii
Nu-s în tablele d-aramă,
Nici că-i ştie vechea Famă.

Pot să facă din Dacia,
Pe dreptate, *România ;*
Dar românii au un nume
Pe cît vor trăi în lume.
Deci să-ncete poroclirea.
Dezertarea, dezunirea."

Dă-te-n Istru-apoi, cu fală,
ia p-aripi apă lustrală
Şi te-ntoarce de-i stropeşte
Şi pe toţi îi înfrăţeşte :
In străvechea Românie,
Decît fraţi să nu mai fie !

Pariu, 25 martie 1856

PATRIA

Fie neam oricît de mare,
Fie neamţ, francez, englez,
Neam mai mîndru şi mai tare
Ca românul eu nu crez.
Neamu-n care naşte-oricine
Pe acela va iubi!
Eşti român? voi fi cu tine;
Că-s român, şi-n veci voi fi.

Las' să-mi cînte muscălimea
Mine, urşii, gheaţa lor;
Las' să-şi laude nemţimea
Rinul şi acel Tirol;
Spuie-şi Francia avuţia,
Grecii cerul zîmbitor,
Englitera industria;
Sunt român, român să mor.

Dulce cer c-al ţării mele,
Veseli munţi şi vin hrănit.
Mai livezi, mai holde grele,
Mai fetiţe de iubit,
Zică cine orice-o zice,
P-altă ţară n-om găsi!
Daţi-mi, daţi a ei oolnice,
Că-s român pîn-oi muri!

Ţara mea din baltă-n munte
Se răsfaţă-n avuţii.
Brazii verzi îi rîd pe frunte,
Istru-i cară bogăţii.
Rîuri, gîrle, ca cosiţe,
Plete, plete se cobor
Pînă-n poale-i, în lungi viţe;
Lîngă ele voi să mor.

Ţara mea vestită-n lupte,
Armele deloc n-o mint;
Pe gîrli, malurile-i rupte,
Curge aur şi argint.
Flota-i ar umplea Euxinul
Spre Colhide, pe Bosfor!
Bateţi, bateţi-i tocsinul' !
Apărind-o voi să mor!

Atena, 20 august 1850

RĂSUNET LA HORA UNIREI

de d. V. Alecsandri

Vin' să strîngem mînă-n mînă,
Toţi c-o inimă română,
Şi să-ntindem danţ premare,
L-a unirii-ne sărbare!

Piară cei ce ne-nvenină,
Trîntori, viespe din stupină '.
Intre noi să nu mai fie
Decît fraţi şi veselie.

Măi bădiţă moldovene,
Prinde-te cu mine, nene,
Ca să fim într-o unire
Şi la viaţă şi-n pieire!

în unire-avem putere;
Altfel nu putem, măi vere!
Şi duşmanul se sfieşte
Văzind pe român că creşte!

tocsin — clopot de alarmă.

Suntem gemeni, mai fîrtate,
Din părinţi inlr-n dreptate,
Ca doi ochi in semănare.
Ca doi brazi la înălţare.

Cum te chemi, aşa mă cheamă ;
Ce te temi, d-aia mi-e teamă ;
Îmi eşti frate şi-ţi sunt frate,
în noi doi un suflet bate.

Ai la Milcov cu grăbire
Să-1 secăm dintr-o sorbire,
Şi să tragem danţ premare
Peste vechile hotare.

Şi s-aducă sintul soare
Ş-acca zi de sărbătoare :
Danţu-n horă s-ocolească
Toată ţara românească !

Ascultaţi ! răsună valea!...
De pe Prut şi de pe Jiu,
Vin românii, negresc calea ;
Vin în cete mii de mii.

Munţii i-ar surpa, d-ar vrea-o,
Că-s ca holdele de grîn !
D-ar fi Dunărea, ar bea-o,
Dar o poznă de pîriu !

Nu clipiţi în zi de Paşte,
Liliecilor spurcaţi !
Soboli, Cristuleţul naşte !
în pămînt vă adîncaţi!

Cîţi sunteţi cu frunţi senine,
Inimi calzi, dc neam români,
Credeţi că-n unire-i bine ;
N-avem teamă de păgîni.

Să ne facem ţară mare
Şi unită într-un ; t;<t !
Cine-i mare e şi tare :
Cinc-i tare-i respectat.

Nu tot doini' şi jelire,
Nu tot plins şi suspinat,
Nu tot frică de pieire
La-orice vînt a adiat.

Uite-n sus şi mergi d-a dreptul
Spre vrăjmaşul ce-o câta
Să-ţi nesocotească dreptul
Şi să calce ţara ta.

Dreptu-ne tic apărare
Europa I-a prescris.
N-avem nici o-mpiedicare:
E-n tractatul din Paris.

Europa azi ne cere
Ce dorim să arătăm.
Fraţi, sculaţi-vă-n picere
Şi cu toţii să strigăm :

Cerem toţi şi vrem *Unire !*
N-aşteptăm nici un minut;
Mîine-om sta la ehibzuire
Ce mai este de făcut.

Cel ce cere dezunirea
Nu-i bun nici stăpînitor;
Ala vrea în veci robirea ;
E un mîrşav trădător.

PRINCE STRĂIN

I

Mi-e urîtă tirania
Ş-orice cap încoronat;
însă astăzi România
E-n nevoie de-mpărat.

De tirani de orice parte
Suntem straşnic ocoliţi
Şi stau gata a ne-mparte,
Căci ne văd neocrotiţi.

Vrem ca neamul să-şi ia zborul,
Nu mai vrem boier tronat,
Cînd bat conţii cu piciorul
Să-I vedem intrînd supat.

Ce-au făcut în România
Pămîntenii patrioţi,
Cîţi au cumpărat domnia
De la pragul astei Porţi ?

Voi ce aţi umblat pîn lume !
Mai găsit-aţi vrun popor
în mizerii fără nume,
Ca românul muncitor ?

Fără legi, în umilinţă.
Fără şcoli — ca nişte boi —
Zăcem într-o neştiinţă
Şi de lume şi de noi.

Şi ciocoiul şi străinul
Se întrec a ne prăda ;
Ne măresc pe zile chinul
Spre a nu ne deştepta.

II

înţeleg să vei robia ;
Veî să fii un crud tiran;
Dar încai să-ţi văz mîndria
De un liber suveran.

Nu, smerit, c-urcchi ploşlite,
Bătut d-alţi stăpîni mai mari,
Să caţi brute umilite,
Imitînd p-acci tirani.

D-eşti stăpin, mă ocroteşte ;
Bate p-ăl ele mă bătu ;
Nu cînd el se osteneşte,
Să mă baţi apoi şi tu.

Orişicum e rea robia ;
La rob insă a robi,
Iţi pierzi şi de om mîndria,
Vei mai bine vită-a fi.

Cerem dar întâi *Unirea*
Cu Moldova într-un stat;
Şi-i depunem cirmuirea
La un prince coronat.

Liberală monarhie
Cu drept num-exccutiv ;
Şi, făr-aristocraţie ;
Guvern reprezentativ.

Şi strigăm din orice parte :
Nu vrem un mîţar plouat;
"Vrem din neamul Bonaparte ;
Sînge de latin curat.

INVAZIILE

IV

SALAHORUL

Bicele îmi crapă pielea,
Deger gol pe scuţ ele gheaţă...
E departe încă schelea,
Şi-s flămîml şi fără viaţă !...
Intre blane ca fuioru,
între muzici şi făclii,
Voi vă bateţi cu picioru,
Dănţuiţi pe rane vii.

Trageţi danţ pe rana noastră ;
Noi ţipăm, voi hihotaţi !
Nu suntem de legea voastră !
De bani nu vă săturaţi !

O, soţîa-mi e stîrpită
Subt *o* crosnie de lemne
în hordii, şi vjnelită .
Carnea-mi d-a bicelor semne !
Copilaşii-mi plîng acasă,
Bouleanii ml-au murit,
N-a rămas român in plasă,
Munca pc cîmp ne-a pierit.

Pînă cînd din astă pîine
Ce sudoarea mea produce,
Nici un pic măcar pe miine
Romăiiaşul să n-apuce !
Aste holde aurite
îmbuiba-vor tot străin?
Ş-aste dealuri înverzite
Pentru dînsul varsă vin ?

Lina oiţelor mele
Pentru el. se tor.rce-n dirştă ?
Ş-oi răbda cu mult în piele,
Sila fie-mi fără virstă ?
Sufletul mai am în oase —
Pe dînsul, Sfinte, mă jur
Că-n palatele frumoase
Chiar !a glasu-ţi voi fi dur!

De cinci ani salahorie !
Trag cu pieptu-n jug ca vită,
Vatra mi-a rămas pustie,
Ş-îneă-mi cer ciocoii mită !
O, boieri eu noi d-un sînge.
Voivozilor pâmîuteni,
Voi rideţi şi ţara plînge
De la munte la bălteni !

Fiica voastră, cea *iwrastă,*
Se goleşte la barbar
Şi *cu* dînsul coestă-n coastă.
Joacă, beată de tovar.

Chiar bărbații pe soție
Și-o trimite la străin
Să-i aducă din hordie
Un nișan[1], un post, un cin.

Juni posadnici[2], — uli\anta t
Cu zulufii hălăciuc,
își vînd tmpu și amanta
La manaf bașibugiuc,
•Și părinți cu hîrci cănite
Și de boalc schilodiți,
Mumele sulemenite
Și cu dinții înnegriți,
Țin veriga,- Fii rid la ușă ;
Si băloși, ascult suflîud
Neamțu-nalt. zbîrcit-mătușă,
P-un sîn tinerel gemând.

N-aveți țară, n-aveți lege,
N-aveți inimă-omenească !
Intre voi, n-avem ce-alege, —
Piară brasla boierească !
Și de e fatalitate
Să avem stăpînitor,
Vie din străinătate
Să vă bage în popor!

Paris, 1854

C LĂCAȘUL

Oh ! legați pentru vecie
De pămintul unde stăm.
Plătim vecinică chirie
Și pe apa care bem.
Nu avem nimic al nostru ;
Tot în preajmă e străin !
Venim rupți din lucrul vostru
Și dăm peste-al lipsei chin.

Ca un dobitoc de muncă,
Ca copaciu! roditor,
Ca rodirea dintr-o luncă
Voi priviți pe muncitor.
El și fiii, și soție,
Boul, vaca și viței,
Toți sunt zestre pe moșie :
Robi ai muncii, robi ai ei.

Sunteți veseli cind ne vindeți
în arendă la cochinți[1] !
Camătă pe muncă prindeți
Pruncilor de la părinți!
Bătrin, văduvă, copilul
Munea-le vă sunt datori ;
Și sudoarea lor, suspinul
V-aprind setea de comori.

După ce, prin asuprire,
Stoarceți, ca proprietari.
Veniți iar, ca stăpînire.
Născociți la biruri mari,
Ș-apoi v-așezați pe jețe
Jefuind ca dregători ! —
Zgripțori cu-ntrehe fețe,
Jupuiți pe muncitori.

[1] "ijun — decorație.
[2] *vosaâmc* — desfrânat

[1] *cochinf* — ciocoi.

II

Noi le suntem toat-averea,
Munca ne-o măsor cum vor ;
Fiii noştri 1-e puterea,
Ş-aste mîini, comoara lor.
Ei trăiesc în neluerare ;
Munca-ne dc zece ani
Pun p-o haină de purtare,
P-un ospăţ, cu şarlatani.

L-a lor jicnite, grînare,
Ca p-albjne ne adun ;
Cînd sunt pline de mîncare,
De tot ce-are ţara bun,
Gonesc musca, înfund uleiul,
Ne pun fum ca să fugim ;
Ei iau mierea, noi bordeiul
Gol ca palma iar găsim.

III

D-asfăzj, munca-nc e-a noastră
Ş-o schimbăm pentru pămînt.
Mîncaţi voi ţărîna voastră !
Munca noi n-o dăm în vînt.
Şi, dc vreţi s-aveţi cuvîntul,
De vreţi a vă domiri :
Este-al braţului pământul,
A-1 lucra, nu a-i robi.

Pîinea, fierul o rodeşte ;
Tot cu fierul ne-o păstrăm;
Ea e-a celui ce-o munceşte;
Trîntorilor n-o mai dăm.
V-am cerut, de milă, dreptul
Cu tocmeală între fraţi.
Nu vreţi ? Ni-1 ţinem cu pieptul,
Şi veniţi de ni-1 luaţi !

Paris, 1851, ianuarie

O ŢIGANCA CU PRUNCUL SAU LA STATIA LIBERTĂŢII IN BUCUREŞTI

Uite, maică, şi surîde,
Uite, fiul meu iubit!
Rîzi, că ziua ţi-e senină,
Rîzi, că viaţa îţi c lină !
De stăpîni, cu bici de gîde.
Nu, tu nu-i fi chinuit!

Du la gură şi sărută
Ast bilet, ast sînt odor
Ce-ţi dă drepturi şi dreptatea !
Faşa ta e Libertatea;
Curcubeu de zi plăcută
E stindardul tricolor.

O, Doamne ! liber, oară,
Liber este fiul meu ?
N-a ,să simtă el robia,
N-a să simtă tirania,
"Viaţa tristă şi amară,
Viaţa care-am trăit eu ?

Vezi tu, maică, ce icoană!
Aşa este Dumnezeu.
Asta-i sînta Libertate
Stind şi dînd la toţi dreptate !
Pe tirani i-a pus pe goană,
Ne-a spart lanţ şi jugul greu.

Jură-i, maic-,a ta guriţă
P-ast stindard, pc sinul meu :
C-o s-o aperi tu la mare.

C-o să-î fii un reazem tare,
Să-i dai viată şi credinţă,
C-n să-ţi fie Dumnezeu !

Patria, în libertate,
Ce le face cetăţean,
O sft vază al tău sînge
Că ţi-1 verşi, cinci s-o ating<-_
i.egea ei ce dă drepiate,
Ca nu nobil pămîntcan.

Jur eu astăzi pentru tine,
Jur cu, maică,-n locul tău '
.iurămintu-mi fie-ţi Crezul'.
As:,[fie-ţi tot botezul
Ce te duce-n cer la bine,
Ce ţe mîntuie de rău !

Jur să aibi recunoştinţă
Către fr;\si tăi români,
CV te scot azi din robie,
Te primesc 'n a lor [raţie ;
Cit-a noastră umilinţă,
C-am fost vite la stăpîni.

Să hăiast.ă Homânia
Cc ne ia în sînul ei !
Noi, ce nu eram în lege,
Din fii liberi nu ne-alege ;
C-a uc's de veci robia
Şi cumpliţii farisei !

ÎJ iulie JSJS

1

,

'

SE NAŞTE SAU SE FACE OMUL ?

I

Ţiganul şi clăea.şul
Au fost gîndirea mea.
Stăpinul, arendaşul
Si legea lor cea grea
Muza mî-au pus în doliu.
Am rîs un rîs amar
Văzind acelaşi oliu
Ungînd şi pe tîlhar
Ş-a lui proprietate ;
[Religia] i-ntărind
O crudă-mpietate
Şi iadu-ncurajind ;
Rob eu stăpinul frate,
Stînd în acelaşi şir,
Jurînd la-altar dreptate,
Grijiţi dintr-un potir [1]
Nu e nedomirire
Ci o credinţă ren,
Am zis, şi mîntuire
In veci nu vom avea,
D-om aştepta să vie
Prin sînte predicări. —
Orice o fi, să fie !
Ne trebuiesc lucrări;
Căci [popa] e complice
Al vechii tiranii,
Ş-orieîte va s-explice
Ne-afundă în robii.

[1] în ediţia din 185", tipărită în ţară, Bolliac înlocuieşte prin puncte unele cuvinte. în culegerea *Naţionale,* scoasă ceva mai înainte la Paris, poezia apare fără aceste omisiuni. Dăm intre paranteze drepte completările făcute după ediţia din Paris.

II

Dc p-atuncea, o credinţă.
Un cult mare, neclintit,
In întreaga mea fiinţă
Rădăcina şi-a-ntărit.
Şi robia, iubăcia,
Dijma, claca, birul greu,
Draci cîţi fată tirania
Cu voia iui Dumnezeu,
Moartea, ocna şi tortura,
Şi podvada de-ngrozit,
Iesmele ce-mi cunosc ura,
lesme cite-am biciuit, —
îmi scrîşnesc, se pun în pîndă,
Mi-arăt pumnii nencetat,
Mă amerinţ cu osîndă,
Mă acuz de apostat.
Şi ţiganul, şi clăcaşul,
Nencetat în umbra mea,
Mi-arăt spetîle crăpate,
Fiarele ce îi dobor,
Spun pe fie-sa-n curţi c-o bate
Şi [ciocoii] că-i omor.
De-ntreb o privighetoare
Ce-o inspiră în cîntări ?
De nu doarme, ce o doare?
Plîns e glasu-i ? Dezmierdări ?
De ce buha-mi spune rele
Şî porumbii se iubesc?
Şi atîtea păsărele
Ce îşi spun cînd ciripesc ?
De întreb zefirii seara
D-unde vin şi und' se duc ?
Pentru cc e crudă fiara ?
Fluturii cum sc produc ?
De pre unde-şi ia căldura
Acest soare-n veci aprins?
Cinc-o fi ţiind măsura
în acest deşert întins ?
CIne-mpinge astă bombă

Noaptea-n drum atît de lin ?
Ce serbează astă pompă
De luceaferi în senin ?
Brînduşaua, dimineaţa,
Cui surîde între ziori ?
Cine a vopsit verdeaţa ?
Dupe unde vin ăşti nori ?
Micşuneaua adorată
Pentru ce s-a voalat ?
Ş-astă roză parfumată
Împotriva cui s-armat ?
Cine-nvaţă rîndurica
Cum să-şi facă un locaş ? —
Îmi strig flori şi păsărică :
„Vezi-ţi de ţigan, clăcaş !"
Ş-atunci muza-mi, despletită,
La o uşă de bordei,
Geme, cheamă umilită
Prunci ce rod mălai de mei;
Sau, pe lîng-o vatră-n feţe
De ţigani ce n-au mîncat,
Plînge lîng-o frumuseţe
Ce biciul a sfişiat.
Dc văz jună bălăîoară
Cu ochi limpezi de azur
Că sc-mlădie uşoară
In boaua' de samur,
Văz îndat-o copilită
Olteneuţă cu ochi viu, —
Numai strenţe-a ei fotiţă, —
Cum o bate un zapciu.
Mă gîndesc la-atîtea rele.
La atîţi cumpliţi [ciocoi]
Ce-au văzut zilele mele
Făcînd prăvîli pentru noi!
Pe zefiri îmi vin suspine
De la-nchişii chinuiţi,
Şi pe rîuleţ îmi vine
Plînsul celor jefuiţi. —

boa — blană purtată după gît.

Țara-nlreagă, umilită,
N-arc «las național ;
Tot românu-n jug, ca vită,
Sul) [ciocoi], sub [turc, muscal]
De ești, Savaot, in toate,
Daca toate le-mplinești,
Daca nimenea nu poate
Să facă cc nu voiești, —
Amar lumii lui Spinoza !
Ce amestec ! Hum ! Piron, —
Dogmatici, înghițeți do/.a ! —
Ești în adevăr, Proudhon !

t'orixicmt'mopijle, 20 ma'tic **JS.îC**

ANEXA

MĂRIA DIN BEZDAT

Ruladă

Cerul •-i? **deschide în** noaptea de Brjbolci/j,
V nturici d>>bîndește **fiecine** orice ia (vrc.

JîrL'.v *populai'*

1

Măria era bălaie,
Frumoasa din Bozdat,
Iubea pe Nîculae
-Și vrea să-1 ia bărbat.

Părinții o simțise
Că ea cam des pierea,
.Și-n crîng o cam oprise
D-n merge la vițea.

Zburdalnica copilă,
Cînd vitele intra,
Ii da cu multă milă
Pupatul e^-i păstra.

Dar însă biata fată
Nu vru a mai răbda ;
Buniciiii ei s-arată
Și-ncepe-a se preda :

,. \h ! Bună bâtrînică,
Pe Niculae iubesc ;
De maica-mi este frică,
Și-aș vrea să-I întîlnesc.

Eu ştiu că tu eşti bună
Şi nu ştii vicleşug ;
Să mi-1 aduci pe lună,
Ai tu vrun meşteşug ?"

„Şi ce fel ? astea toate
Din inimă le zici ?
Taci, fiică ! nu se poate :
Tu vorbele îţi strici."

„Degeaba, bătrinică.
Eu nu poci să-1 urăsc,
Fă-mi măcar orice frică,
Eu tot o să-1 iubesc."

„Cu el nu te nsameni
In orice chip măcar :
Eşti fată tu de oameni.
Şi el. un prost văcar."

„Mă rog, de Niculae
Tu astfel nu-mi vorbi;
Chiar turcii să mă taie,
Eu tot îl voi iubi."

„Aşa o fi, fetiţă ;
Dar el e prea sărac
Şi e de proastă viţă,
Măcar că ţi-c pă plac."

„Ei bine, eu la tine
Acuma nu-1 mai cer ;
Mai rabd cum poci în mine
Şi-I cer eu de la cer.

Aştept la Bobotează,
Cînd cerul e deschis,
Şi Domnu-o să mă crează
Ş-o să mi-1 dea în vis."

II

Bătrîn-aleargă-ndată
Cu mum-a se gindi
In ce chip biata fată
S-o poată amăgi.

„Eu ştiu, ii zice, bine
S-o scap din ast ponos.
Acum te las' pă mine
Să isprăvesc frumos."

Cît vine-această seară
Cînd ceru e deschis,
Se culcă fat-afară,
Să vază ce-i e scris.

Bâtrîn-afurisitâ,
Pe-al casei învăliş,
C-a răilor ispită.
Şedea sub coş pitiş.

Bălaia frumuşică
Deloc ea nu dormea,
Şi toată numai frică
Acel minut plndea.

Să vază la vreo parte
Pe Bunul Ziditor,
Să-1 roage-a-i face parte
De dragu-i soţior.

Un fulger luminează,
Şi ea pe brînci căzu ;
Un glas u-nfiorează
Şi moartea îşi văzu :

„Nu, fată ; nu mai cere
Pe un văcar bărbat!"
Şi-nclată, din tăcere,
Un ţipăt a scăpat.

Părinţii toţi afară
Se-azvîrl din aşternut;
Spre bab-acum să sară,
S-o spargă mai au vrut.

Aleargă la copilă.
La rodul lor iubit,
Voicsc s-o scoale-n silă ;
Dar ea a şi murit.

Părinţi, băgaţi de seamă,
Do-alegeri vă feriţi,
De eres vă fie teamă,
C-asemenea păţiţi.

SPANIA MĂ CHEAMĂ

(Mujica : *L'Espagne m'appelle)*

I

Pleca către cimpie
Viteazul Gherrila
Şi dulcea lui soţie
Amar se sfişia.

„Iubite Pedro,-ascultă !
Ah ! nu te depărta !
Durerea-mi, vezi, c multă ;
Eu mor de vei pleca."

II

„Ispaniei îi pasă;
Te las, a mea frumoasă ;
Dar lu fii credincioasă,
Ah, credincioasă mult !

Ast plîns o să mă sfarme .
în vale auz larme,
Şi trebui, pentru arme,
Amorul să n-ascult."

III

Departe clarin' sună
Soldaţii a chema;
Semnalul greu detună
în luptă a intra.

Iar Pedro-şi stringe bella
Pe sînu-i palpitind,
Şi iute ca gazela
Se lasă-n văi cîntînd : — Ispaniei..

IV

Pe piatră-ngenucheată
Ah, Nidza îl privea,
Şi-n lacrămi înecată,
Tot cerul osîndea.

clarin — trompetă.

Da-n văile afunde
E Pedro adîncat,
Ş-ahia, abia pătrunde
Un cîntcr depărtat : — Ispanîci...

MEŞTERUL MANOLE

Manele, Manole,
Meştere Manole.
Zidul rSu mă strinee,
Ţîţişoava-mi curge,
Copilaşu-mi plînge-
Manole, Manele

Vara toată stau la muncă
Meşteri cîţi în ţară sînt ;
Iarna lucrul tot se strică,
Osteneala merge-n vînt.
Toată lumea e-n veghere
Şi să miră în tăcere.

Neagul-Vodă porunceşte
Şi să jură-n Dumnezeu :
Sau că zidul sc-Tt'târoşt'C,
Sau că mor cum e mai rău ;
Căci e chiar o dievolie
Mînăstirea să nu ţie.

Meşterii se-nfiorară
Şi-ncepurâ-a se gindi
Cum să facă să nu moară,
Căci ei miine n-or mai fi.
Neagul-Vodă cc vorbeşte
Negreşit că se-mpllneştc.

Meşterul Manole-ncepe
Iscusit a le vorbi ;
Căci el singur se pricepe
Ce ispită poate fi
De se surpă peste gloată
Ce-au lucrat o vară toată.

„De cuvînt să am eu parte,
Meşteri buni, mă ascultaţi !
Omenie aibă foarte
Fiecare dintre fraţi :
Cere zidul o muiere,
Ca să-i fie-nlemeierc !

Mîine-n zid să se zidească
Măcar care din femei,
Ce va fi să se ivească
Cu merinzi, la soţul ei !'
Meşterii se spăimîntară
Ş-ochii-n jos cu toţi lăsară.

„Staţi pc loc ! şi fără frică.
Cu credinţă să juraţi!
Că din voi nici unu strică
Fapt-aceas.ta ce-apuoaţi!
La primejdia obştească,
Trebuie unul să jărtfeaseă.

Sufletu-i să se unească
Cu al Iudii la un loc.
Şi ţărîna-i n-o priimească
Nici pămînt, nici vint, nici
Blestemai fie-n vecie
Cel ce-o spune la soţie !"

Ei c:n toţii sc jurară
Cum că taina nu o vînd
Şi apoi se-mbrăţişară,
Făr-a zice vrun cuvînt;
Dar, sunt mulţi d-ăi fără frică
Ce-astăzi jură, mîine strică.

Cu nevasta fiecare
începu a se vorbi.
Să nu vie cu mîncare
Tină seara va murgi.
Dar Manok—a ei venire
O lăsă la norocire.

Meşterii se mai adună
Pină-n ziuă, la zidit;
Ş-ucenicii împreună
Toţi cu toţii au venit !
însă tuturor 1-e frică
A zidi, căci iar se strică.

Soarele către amiază
începu a-nainta,
Şi Manole-atunci s-aşază
De unelte a-şi căta :
„Fraţi, începem a zidi,
Căci sîntem în miază zi.

Puneţi mina pe mistrie,
Calfe, ucenici idem,
Căci se vede o soţie
Nu şti-a cui din cîţi sîntem."
Calea toţi o aţintară,
Dar pe loc s-asrîmpărară.

Căci e Uţa, credincioasă
Meşterului cel cinstit,
Ce soţia-i cea frumoasă
La frăţie a jertfit.
De cînd ea se măritase
Un an numai apucase.

O luă de mînă-ndalâ
Şi pe zid o întreptă ;
Cum să stea apoi i-arată
Ş-a zidi se apucă.
Fie dragoste sau frică,
Ea cuvînttil nu i-1 strică.

Ceilalţi meşteri în mirare,
Toţi cu groază îl privesc,
Şi stau toţi în depărtare,
Căci aproape nu-ndrăznesc,
Cînd el dulce îi vorbeşte
Şi cu grabă o zideşte.

„Astă glumă nu e bună,
Manole, iubitul meu;
Te gîndeşte că sunt mumă
Şi că cresc pe fiul tău."
Dar Manole tot glumeşte
Şi cît poate se grăbeşte.

Pin' la piept el o zidise
Şi ea dulce îi cînta,
Zidul tare o strivise
Şi ea-n lacrămi înota.
Dar acum se isprăveşte,
Zidul mai o covîrşeşte.

Asta fuse lecuirea
Zidul d-a putea ţinea ;
Şi d-atuncea mînăstirea
încetă d-a mai cădea.
Vînt, cutremur n-o sminteşte,
Uţa-n zid o sprijineşte.

Neagul-Vodă cheltuise
Toat-avorea, să credeţi,
Şi-ncă nu sc isprăvise
Mînăstirea cc vedeţi.
Se boceşte ca muiere
Şi Manolc îi tot cere.

Doamna Despa atunci scoate
Din urechi ai săi cercei ;
,,NH, Manole, de se poate,
Prinde tu ce ştii pă ei,
Numai vezi dc aureşte
Mînăstirea ş-isprăveşte."

Cind Manole de pe cruce
Darul merse dă-şi luă,
Dan şi laşu-ncet se duce,
Seara-u mii că sffuîmă.
Pizma tot la role naşte
Şi pe Fraii îi "vrăjmaş;-şte.

Meşterul în turburare
Aripi indată-şi lucră,
S-avîută cu o zburare
Ş-uile colo mi-ţî pică.
Stana lui cea mărmurită
Ne dă apă lămi.'rhă.

ZBURĂTORUL

„De ce slăbeşti, copilă ?
De ce-ai îngălbenit ?
Dc ce de joc ţi-o silă
Ş-atit te-ai ofilit ?

Te ştiu dc vorbitoare,
La danturi tu-ucepeai,
Şi noaptea-n şezătoare
Pe toate le-ntrecoai.

De ce d-a ta cosiţă
Acum tu nu-ngrijeşti ?
Spune-mi, spune-mi, fetiţă
Ce ai de pătimeşti ?

Ce, tată-tâu te bate ?
Il ştiu a te iubi.
Au va în alte sate
A te căsători ?

Ce-s buzele-ţi pîrlite
•Şi pieptul tău rotat
De pete-nvineţite ?
Sfăi: cine tc-a muşcat ?

De ce plîngi, copilită ?
Doreşti vrun călător ?
O, ce păcat ! Fetiţă,
Eu crez c-ai zburător !"

„Aşa e, vccînieă :
Aşa gîndesc şi eu.
Un june... Oh ! mi-e frică '.
îl văz în somnul meti.

M-apucă, mă trudeşte,
Şi eu cu el mă joc ;
Mă strînge, mă ciupeşte,
Mă muşcă plin de foc.

Pe pieptul meu s-apasă
Şi eu de gît l-apuc,
Dar ziua cînd să iasă,
F.l piere ca năluc."

JS.îfi, *aprilie* .'I

APOSTROFA

Voi, ce strecuraţi ţintarul
Şi cămila înghiţiţi,
Ce-n ochi nu vă vedeţi parul
Ş-un paî pe alţii zăriţi,
Lingăi dc pe la domnie
Şi ambiţioşi piemei !
Hrăniţi tot din calomnie 1
Tartufilor ţ — farisei ! •—
Voi, eo-ml veninaţi exilul,
Voi, mai cruzi şi mai barbari
Decît cei ce-mi iau căminul,
Ţara, muma, fraţi, surori;
Voi, cu care-n curăţie,
M-am sculai spre a lupta
Pentru astă Românie
Ce ciocoii o trăda !
Spuneţi, — de aveţi credinţa
Cît grăunte de muştar
în ce-aţi jurat, — e fiinţă
Care-n ast exil amar,

Cu mai multă bărbăţie
Ca mine a suferit ?
înfruntat-am cu mîndrie
Relele ce m-au izbit ?
Mi-aţi surprins vro nevoinţă ?
Umilitu-m-am la răi ?
Şovăit-am în credinţă ?
A!ergat-am la călăi,
La călăii ţării mele...
La ciocoi ? — în ore grele
Cînd necazurile curg
Cu boale, cu sărăcie,
Cu soţia suferind,
Cu ura, ou calomnia
în umbră-mi în veci grinţînd,
Spuneţi ! — care sc alege ? -—
Părăslt-am ast stindard ?
Mi-am călcat eu a mea lege
Ca apostol, sau ca bard ?
Dar principuri voi nu cereţi ;
Voi cătaţi un partizan
La ambiţia cc mergeţi :
Calea h-asă de Satan.

Paris, iS.ÎG

CINTEC OLTENESC

Leleo muică, rîndurica
Nu mai poate, mitutica,
Că-i frumoasă dimineaţă,
Roua-i nasturi pe verdeaţă
Şi Zorilă-n răsărit
Joacă-n cîmpul aurit.
Plec, mă duc la d-ăi ciocoi
Ce-şi bat joc şi-şî rîd de noi.

Leleo imheă, leleo Doamne !
Prunculeţh-mi mor de foame.
Mor în Ţara Românească
Cea avută, cea cerească !
Codrul mîndru e-a-n veiv.it.
Frunza mi 1-a-mpodobit ;
Mă duc să pîndese ciocoi.
Că prea mult îşi rîd de noi.

Ce folos d-aşa cîmpie,
De a ţării avuţie,
C-aduc aurul cu sacii,
Daca parte n-au săracii !
Că din holda ce muncesc
Nici un bob nu folosesc;
Muncesc tot pentru ciocoi,
Copilaşii îmi stau goi.

N-au cămaşe, n-au mincare,
Că şi biata mâ-sa n-are.
N-arc-a toarce, n-arc^a ţese,
Şi din trenţe nu mai iese.
Că plătesc, plătesc, plătesc
Şi nu mai mă răfuiese.
Tot e-u plată la ciocoi,
Lumea nu o pentru noi.

înIr-o zi ne-a cere doare
Plată p-aer şi pe soare.
Că cer vamă şî chirie
Şi p-a fiarei vizunie.
Plătesc locul de bordei
Şi n-am nici mălai de mei.
'), ciocoi, ciocoi, ciocoi,
Ce-am fi car' de vină noi !

Anul tot în lucrul vostru,
N-avem timpuleţ al nostru.

P-o oiţă cereţi plată.
Fiuickă paşte, fiindcă fată.
Câini cereţi să vă dăm ;
)>e n-avem, să cumpărăm
Mai ieitaţi-ne, ciocoi,
C-abia pielea e pc' noi.

Piuă eind să dăm în vară,
Doi copii îmi degerară ;
Că-i coliba dărîmatâ,
Cerga d-arendaş luată.
De gîteaje am sfirşit,
şi ciocoiul le-a scumpit.
O, ciocoi, ciocoi, ciocoi.
Ci ne irigoti, vai c\v noi '

Că plătesc şi pentru vatră,
IViitr-un căpătii de piatră,
Pentru tot ce e sub soare ;
C-n zis Crist, că daca moare
Ai d-a fost mai necăjit,
El e-n cer mai fericit.
Mai d.Ui cer pe la ciocoi
Şi pămînt la d-alde noi.

Cristuleţe, mai ia-ţi cerni,
Că ne rebegeşte gerul.
Ia-ţi şi cerul şi cuvîutul
Şi mai lasâ-ne. pămîntul,
Dă-mi cit poci măcar a sta,
Capul a mi-l roz.îma.
Mai dit-n cer şi d-ăi ciocoi
Şi mai iartă-ne pe noi.

Leleo muică, dac-aş prinde
Hoţomani d-ăi de ne vinde,
Hoţomani de la biserici,
D-ăi ce ne tot fac la predici,

Si) Ic spui ce-a /,is Cristos
Pe < ind mi-ţî umbla pc jos
Şi da lumea la ciocoi
Ş-oprea cerul pentru noi !

Leleo muică, cucul '-iută !
Vară \ erele, vară sfintă,
Codrului că plete-i tr.'şie.
Pe voinic că mi-ţi umbreşte.
Umbra-i deasă-n cărpeniş,
Să m-aşo/. la un entiş,
Să pindesc la <i-ăi ciocoi,
Că prea sunt spurcaţi eu noi!

Leleo muică, măieuljlâ,
Ia dă-mi toanta puşculiţă,
Că de an n-am mai cătat-o
Şî rugin-a fi mîncat-o.
Că dc an n-am dat <u ca,
Ş-asta-i toat-averea mea.
Că mă duc la d-ăi ciocoi
Cc-şi bat joc şi-şi rid de noi.

Puşcă lungă ghintuită,
Din ră/boaie dobîndită.
Moştenire de la tica,
Tica ce nu ştia frica,
Câ intra in cirjalîi
Şi da groază-n pazvautlii.
Tatu n-avea plug şi boi.
Se hrănea de la ciocoi.

Puterile şi catane
îi zii ea tot *căpitanii.*
Cînd răcnea, scotea văpaie;
Nu-i ?,ta nimeni în bătaie ;
El mi-a zis cînd a murit :
,.Tc-am crescut şi te-am iubit !

Pun'lr-n pîndă la ciocoi,
Că ei nu sunt fraţi cu noi."

Leleo muică, cucul ciută,
Voinic codrul s-avinlă ;
Frunza-i verde şi curată,
Parcă-mi văz nevasta fată.
Dar mă duc voinic şî \iu
Şi nu ştiu d-o să mai viu,
C-oţomanii dc ciocoi
Or fi poteri dupe noi.

Că ei fur în ziua mare
în Divan, în Adunare,
Fără fikă de robie,
De bătaie, puşcărie ;
Căcî ei sunt privile;;Ui.iţi
Şi de prăvili apăraţi ;
Brasle rele dc ciocoi
Ce sug sîngele din noi.

Cind pleca in haiducie,
Copilaşii şi soţie,
Cu bătrîmi lor bunică,
îl ţinea plîngind de frhă.
El pe Uilî îi săruta,
Flinta-n umăr ş-arunca,
Şi, luînd-o spre Vulcan,
Zicca-n frun/ă pe Jian.

CIOCOII DIN HEVOI.UŢIE

Num-opmea, sărăcuţa,
Numai ea nu ne-a-nşelat,
Numai dînsa, ea micuţa.
Numai ea nu no-a trădat;

Dar ciocoii gulerati
Sunt la inimă spurcaţi.

Ei intrau să fure sumo
Şi la ruşi să-şi facă rost
Ca SH-I spui pe toţi pe nume,
Voi nu-i ştiţi citi au mal fost ?
Nu ştiţi că au fost spurcaţi
Toţi ciocoii gulerati ?

Că iu bine-.im spus, sărat u ;
Eu \-am spus numaiclccit
Că n-ai să te-mpaei cu ciracu,
Dc i-ai face nrisicît :
Toii v'ocoii guleraţ;
Sunt la inimă spurcaţi.

Ba t-om face, ba c-iim drege,
Ba s-avem şi pe boier;
C-o fi bun de-] vom alege
l'in guvern, pin minister.
Dar ciocoii gulcraţi
An fost, cum am zis, spurcaţi.

Că-ncepur-a face fracţii
Ş-a lega pe opineari :
hitr-o lună,-n trei reacţii,
Ne-au scăpai ăi măcelari.
Că ciocoii gulerati
Sunt la inimă spurcaţi.

Şi noi, tot cu evanghelii
Din balconuri predicam ;
Tot spuneam parascovenii
Şi-i iertam, ne împăcăm ;
Dar ciocoii gulcraţi,
Ei rinjeau că-s rău spurcaţi.

Cind venir-apoi muscalii, —
Agi, spătari şi controlor !
Alţii — mîrleo ! fug cu banii.
Turcii pradă şi omor.
Şi ciocoii gulerati
lîîd de noi că stăm legaţi.

Toat-opinca-n puşcărie ;
Toţi legaţi, săraci lipiţi,
Zac in ploaie pe ghimie,
Pribegesc proscrişi, goniţi,
Iar ciocoii gulerati
"Rid de noi că-i credem fraţi.

Num-opinca, sărăcuţa,
Numai ea nu a furat;
Numai dînsa, ca micuţa,
Numai *CÎl mi* a trădau.
Iar ciocoii gulcraţi
Sunt spurcaţi şi veninaţi.

Umyr. 184X, 10 decpmviic

HOLERA CIOCOILOR

Cu cît mergem înainte.
Libertatea-H ai ntcază,
Dă holera în ciocoi ;
Tot îngînă Ia cuvinte,
A cîrti nu mai cutează —
Hînje.sc cînd ne văd pc noi.

„kiite- Poarta, Austria,
Ioito consuli, diplomaţii,
Slugi în care credeţi voi,
Că salută România,
Ne învît să i'.rn ca fraţii,
Iubiţi, una între noi.''

„Să fiţi tot în capul ţării,
Să fiţi tot în slujbe bune.
Toate fie pentru voi.
Pîţi voi boldul-naintării.
Legile a fi mai bune,
Num-atîta cerem noi."

„Să trăiască România !
Să trăiască libertatea !
Nu mai sunt de azi ciocoi."
„Să... trăiască... la puv.tia !
Hi... cîhî... egalitatea...
Ce ziseşi c-n să fim noi ?"

„Zi colea, cu voie plină :
Să trăiască România I
Nu e *noi* şi nu e *voi."*
„Mă cam cearc-o holerină...
Am o colică, pustia !
Ce ziseşi c-o să fim noi ?"

„Şlim ee-ţi trebuie, cocoane,
Şi de tuse şi holeră
Şi dc cîte aveţi voi :
Sau la eochii-veehi' otgoane,
Sau, măcar vreo zaveră,
Ăsta-i leac pentru ciocoi."

Bucureşti, .•; iulie 18-18

' *c/c!iii-vL'i hi* —- mezat; tribuna) de comerţ

CUPRINS

III *De Iii 18.47—1857*

TcJ n<i-f>fl..U.ji ClITA VftSn.lv

Tiparul executat sub comanda
ur. 4l>2 la
înti'epvjjide'1'i.'a poligrafică
, _, ..î'i Decembrie ISIS"
j^jţ&'i^J^ str. Gi'igfn- Ale'îtancliT'ieu S9—s".
jjj,,. & . Buo.ireşti,
' Republica Socialiştii România

i

m